

T.C.
TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRK MÜZİĞİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

TÜRK MÜZİĞİ'NDE XVIII. VE XIX. YÜZYILLAR ARASI YAŞAMIŞ
NEYZEN BESTEKARLARIN SAZ SEMAİLERİ'NİN
KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

Bora KANAR

Danışman: Doç. Dr. Tolga KARACA

TOKAT-2022

ETİK SÖZLEŞME

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, Doç. Dr. Tolga KARACA danışmanlığında hazırlamış olduğum “Türk Müziği’nde XVIII. ve XIX. Yüzyıllar Arası Yaşamış Neyzen Bestekarların Saz Semaileri’nin Karşılaştırmalı Analizi” adlı Yüksek Lisans tezinin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

21/11/2022

Tez Yazarı

Bora KANAR

TEŞEKKÜR

Her an yanımda oldukları ve benim çalışmalarına desteklerini hiçbir zaman esirgemedikleri için öncelikle canım annem ve babama, akademik hayatımda bana her zaman yol gösteren danışman hocam Doç. Dr. Tolga KARACA'ya ve Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Devlet Konservatuvarı'nın kıymetli hocalarına teşekkürü borç bilirim.

ÖZET

TÜRK MÜZİĞİ'NDE XVIII. VE XIX. YÜZYILLAR ARASI YAŞAMIŞ NEYZEN BESTEKARLARIN SAZ SEMAİLERİ'NİN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

KANAR, Bora

Yüksek Lisans, Türk Müziği Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Tolga KARACA

Aralık 2022, xxviii + 256 sayfa

Bu çalışmada; İki farklı yüzyılda yaşamış neyzen bestekarların aynı makamda besteledikleri saz semaisi formundaki eserlerinin; Makam, usul, biçim kullanımlarının ortaya konulması ve durum tespitinin yapılması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda araştırma; XVIII. ve XIX. yy. (yy.) arası yaşayan, 10 neyzen bestekarın dokuz farklı makamda besteledikleri 33 adet saz semaisi ile sınırlandırılmıştır. Kavramsal çerçevede saz semaisi formu XXI. yüzyıldaki özelliklerine göre ele alınmıştır. Nitel bir yaklaşımla yapılan çalışmada, literatür taraması sonucu veriler toplanmış, betimsel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Eserler içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Bu analizin içinde makam ve biçim öğelerine yer verilmiştir. Makam analizinde; Arel Nazariyatı model alınarak, saz semailerinin her bir hanesindeki seyir özelliğine bakılmıştır. Seyir özelliği içerisinde; Ezgi'nin başladığı perde, kullanılan dörtlü, beşli, çeşni sıralaması ve ezginin sonlandığı perde dikkate alınmıştır. Makamı oluşturan dizi içerisinde herhangi bir perdede; Dörtlü ve beşli tam olarak kullanılmamışsa ya da iki veya üç perde kullanılarak ezgisel bir motif veya bir kalış gerçekleştirildiyse, çeşni kavramı kullanılmıştır. Makam analizi yapılan eserlerin; Makam dizisi içerisindeki perdelerde kalış sayıları, donanımı, dizisi, seyri, genişlemesi, kararı ve yedeni belirlenmiştir. Eserlerin biçim analizinde; Onur Akdoğu'nun Türler ve Biçimler Kitabı'nda aktardığı analiz yöntemi kullanılmıştır. Eserlerin biçim kurgusu belirlenmiştir. Usul bakımından herhangi bir analiz gerçekleştirilmemiş, eserlerin hanelerinde kullanılan usuller aktarılmıştır. Elde edilen bulgular ile birlikte analizi yapılan her saz semaisi, hem bestelendikleri yüzyıla göre kendi içerisinde, hem de yy. arası makam, usul ve biçim öğelerine göre karşılaştırılmıştır. Bu bağlamda XVIII. ve XIX. yy. arasında yaşayan neyzen bestekarların Saz Semailerinde, makam, usul ve biçim kullanımlarının sonuçları ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Türk Müziği, XVIII. ve XIX. Yüzyıl, Neyzen, Saz Eseri, Saz Semaisi.

ABSTRACT

IN TURKISH MUSIC, XVIIIth AND XIXth COMPARATIVE ANALYSIS OF THE SAZ SEMAI OF NEYZEN COMPOSITERS WHO LIVED IN CENTURIES

KANAR, Bora

Master's Thesis, Turkish Music Department

Advisor: Assoc. Dr. Tolga KARACA

December 2022, xxviii + 256 pages

In this study; Neyzen Composers who lived in two different centuries, composed in the same maqam, in the form of Saz Semaisi; It is aimed to reveal the use of maqam, rhythm, form and to determine the situation. Research in this direction; XVIIIth and XIXth. It is limited to 33 pieces of Saz Semai's composed by 10 Neyzen Composers, who lived between the centuries, in nine different maqams. In the conceptual framework, the Saz Semaisi form XXIth century has been handled according to its characteristics. In the study conducted with a qualitative approach, data were collected as a result of the literature review, and the scanning model, one of the descriptive research methods, was used. The works were analyzed by content analysis method. In Maqam analysis; Taking the Arel theory as a model, the seyir (melodic route) feature in each part of the Saz Semaileri was examined. In the Seyir feature; The pitch at which the melody begins, the quartet, quintet, çeşni sequence used, and the pitch at which the melody ends are taken into account. In any pitch within the sequence that makes up the maqam; If the quartet and quintet are not fully used, or if a melodic theme or a stay is performed using two or three frets, the concept of çeşni is used. Maqam analysis of the works; In the frets in the maqam scale, the number of stays, equipment, scale, seyir, expansion, tonic and yeden (leading tone) were determined. In the form analysis of the works; The analysis method quoted by Onur Akdogu in his Book of Types and Forms was used. The format of the works has been determined. No analysis was carried out in terms of rhythm, the rhythms used in the parts of the works were transferred. Each Saz Semai analyzed together with the findings was compared both within itself according to the century in which they were composed and according to the maqam, rhythm and form elements between the centuries. In this context, XVIIIth and XIXth. The results of the use of maqam, rhythm and form in the Saz Semaileri of Neyzen Composers, who lived between the centuries, are revealed.

Key words: Turkish Music, XVIIIth and XIXth Century, Neyzen, Instrumental Piece, Saz Semaisi.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
TABLolar LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiii
EZGİ BENZERLİK ŞEKİLLERİ	xviii
KISALTMALAR.....	xxviii
Giriş	1
XVIII. Yüzyılda Türk Müziği.....	2
XIX. Yüzyılda Türk Müziği.....	3
Türk Müziği’nde Saz Semaisi Formu.....	8
PROBLEM DURUMU.....	9
ARAŞTIRMANIN AMACI	11
ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	11
VARSAYIMLAR/SAYILTILAR.....	11
EVREN VE ÖRNEKLEM.....	12
SINIRLILIKLAR.....	12
YÖNTEM	14
İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	15
BÖLÜM 1: Sınırlılık Dahilinde Neyzen Bestekarlar	17
1.1. XVIII. YÜZYIL NEYZEN BESTEKARLARI.....	17
1.1.1. Kutb-i Nayi Osman Dede (1642-47-1729)	17

1.1.2. Yumni Dede (?-1800?)	18
1.1.3. Veli Dede (?-1768)	18
1.1.4. III. Selim (24 Ocak 1761- 29 Temmuz 1808)	18
1.2. XIX. YÜZYIL NEYZEN BESTEKARLARI	19
1.2.1. Tanburi Neyzen Oskiyan (1780-1870?-90?)	19
1.2.2. Neyzen Salim Bey (1829-30-1884)	19
1.2.3. Neyzen Raşid Efendi (1820? -1892?).....	20
1.2.4. Neyzen Salih Dede (1823-1886).....	21
1.2.5. Neyzen Yusuf Paşa (1821-1884)	22
1.2.6. Neyzen Aziz Dede (1835-1905)	22
BÖLÜM: II BULGULAR, ANALİZLER VE KARŞILAŞTIRMALAR.....	23
2.1. BEYATİ MAKAMI SAZ SEMAİLERİ	23
2.1.1. XVIII. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Beyati Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Analizleri	23
2.1.1.1. Nayi Osman Dede'nin Beyati Makamı'ndaki Saz Semaishi'nin Analizi	23
2.1.1.2. Yumni Dede'nin Beyati Makamı'ndaki Saz Semaishi'nin Analizi	27
2.1.2. Yapılan Analizlerin Sonucunda XVIII. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Beyati Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Karşılaştırılması ve Bulgular.....	30
2.1.3. XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Beyati Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Analizleri	33
2.1.3.1. Tanburi Neyzen Oskiyan'ın Beyati Makamı'ndaki Saz Semaishi'nin Analizi	33
2.1.3.2. Neyzen Raşid Efendi'nin Beyati Makamı'ndaki Saz Semaishi'nin Analizi...	38

2.1.3. Yapılan Analizlerin Sonucunda XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Beyati Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Karşılaştırılması ve Bulgular.....	42
2.1.4. XVIII. ve XIX. Yüzyıllar Arası Yaşayan Neyzen Bestekarların, Beyati Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Analizlerinin Karşılaştırılması ve Bulgular.....	45
2.2. BUSELİKAŞIRAN MAKAMI SAZ SEMAİLERİ.....	50
2.2.1. XVIII. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Buselikaşiran Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Analizi	50
2.2.1.1. <i>Nayi Osman Dede'nin Buselikaşiran Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Analizi</i>	50
2.2.2. XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Buselikaşiran Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Analizleri	55
2.2.2.1. <i>Neyzen Salim Bey'in Buselikaşiran Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Analizi</i>	55
2.2.3. XVIII. ve XIX. Yüzyıllar Arası Yaşayan Neyzen Bestekarların, Buselikaşiran Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Analizlerinin Karşılaştırılması ve Bulgular.....	60
2.3. EVCARA MAKAMI SAZ SEMAİLERİ	64
2.3.1. XVIII. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Evcara Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Analizi	64
2.3.1.1. <i>Yumni Dede'nin Evcara Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Analizi</i>	64
2.3.2. XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Evcara Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Analizleri	68
2.3.2.1. <i>Neyzen Salim Bey'in Evcara Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Analizi</i>	68
2.3.3. XVIII. ve XIX. Yüzyıllar Arası Yaşayan Neyzen Bestekarların, Evcara Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Analizlerinin Karşılaştırılması ve Bulgular.....	73
2.4. HİCAZ HÜMAYUN MAKAMI SAZ SEMAİLERİ	77

2.4.1. XVIII. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Hicaz Hümayun Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Analizi	77
2.4.1.1. Veli Dede'nin Hicaz Hümayun Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Analizi	77
2.4.2. XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Hicaz Hümayun Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Analizleri	81
2.4.2.1. Neyzen Yusuf Paşa'nın Hicaz Hümayun Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Analizi	81
2.4.3. XVIII. ve XIX. Yüzyıllar Arası Yaşayan Neyzen Bestekarların, Hicaz Hümayun Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin, Analizlerinin Karşılaştırılması ve Bulgular	85
2.5. HÜSEYİNİ MAKAMI SAZ SEMAİLERİ	89
2.5.1. XVIII. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Hüseyini Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Analizi	89
2.5.1.1. III.Selim'in Hüseyini Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Analizi	89
2.5.2. XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Hüseyini Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Analizi	93
2.5.2.1. Neyzen Yusuf Paşa'nın Hüseyini Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Analizi ..	93
2.5.2.2.eyzen Raşid Efendi'nin Hüseyini Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Analizi	97
2.5.2.3. Neyzen Aziz Dede'nin Hüseyini Maklamındaki Saz Semaisi'nin Analizi ..	102
2.5.3. Yapılan Analizlerin Sonucunda XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Hüseyini Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Karşılaştırılması ve Bulgular	107
2.5.4. XVIII. ve XIX. Yüzyıllar Arası Yaşayan Neyzen Bestekarların, Hüseyini Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin, Analizlerinin Karşılaştırılması ve Bulgular	111
2.6. RAST MAKAMI SAZ SEMAİLERİ	116

2.6.1. XVIII. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Rast Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Analizi	116
2.6.1.1. <i>Nayi Osman Dede'nin Rast Saz Semaileri'nin Analizi</i>	116
2.6.1.1.1. Nayi Osman Dede'nin 1 No'lu Rast Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Analizi	116
2.6.1.1.2. Nayi Osman Dede'nin 2 No'lu Rast Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Analizi	120
2.6.1.1.3. Nayi Osman Dede'nin 3 No'lu Dil-abad İsimli Rast Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Analizi	124
2.6.1.1.4. Nayi Osman Dede'nin 4 No'lu Dilara İsimli Rast Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Analizi	128
2.6.1.1.5. Yapılan Analizlerin Sonucunda Nayi Osman Dede'nin Rast Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Karşılaştırılması ve Bulgular	131
2.6.1.3. <i>III. Selim'in Rast Saz Semaileri'nin Analizi</i>	140
2.6.1.3.1. III. Selim'in Rast Makamı'ndaki İsimsiz Saz Semaisi'nin Analizi	140
2.6.1.3.2. III. Selim'in Benefşezar İsimli Rast Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Analizi	144
2.6.1.3.3. Yapılan Analizlerin Sonucunda III. Selim'in Rast Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Karşılaştırılması ve Bulgular	148
2.6.2. Yapılan Analizlerin Sonucunda XVIII. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Rast Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Karşılaştırılması ve Bulgular	151
2.6.3. XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Rast Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Analizi	159
2.6.3.1. <i>Neyzen Yusuf Paşa'nın Rast Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Analizi</i>	159
2.6.3.2. <i>Neyzen Raşid Efendi'nin Rast Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Analizi</i>	163

2.6.4. Yapılan Analizlerin Sonucunda XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Rast Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Karşılaştırılması ve Bulgular..... 167

2.6.5. XVIII. ve XIX. Yüzyıllar Arası Yaşayan Neyzen Bestekarların, Rast Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Analizlerinin Karşılaştırılması ve Bulgular..... 169

2.7. SABA MAKAMI SAZ SEMAİLERİ..... 178

2.7.1. XVIII. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Saba Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Analizi 178

2.7.1.1. *Nayi Osman Dede'nin Saba Makamı'ndaki Naz' ü Niyaz İsimli Saz Semaisi'nin Analizi..... 178*

2.7.1.2. *III. Selim'in Saba Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Analizi..... 182*

2.7.2. Yapılan Analizlerin Sonucunda XVIII. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Saba Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Karşılaştırılması ve Bulgular..... 185

2.7.3. XIX. yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Saba Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Analizi 189

2.7.3.1. *Neyzen Salih Dede'nin Saba Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Analizi..... 189*

2.7.3.2. *Neyzen Aziz Dede'nin Saba Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Analizi 194*

2.7.4. Yapılan Analizlerin Sonucunda XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Saba Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Karşılaştırılması ve Bulgular..... 198

2.7.5. XVIII. ve XIX. Yüzyıllar Arası Yaşayan Neyzen Bestekarların, Saba Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin, Analizlerinin Karşılaştırılması ve Bulgular..... 200

2.8. SEGHAH MAKAMI SAZ SEMAİLERİ..... 204

2.8.1. XVIII. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Segah Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Analizi 204

2.8.1.1. *Nayi Osman Dede'nin Segah Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Analizi..... 204*

2.8.2. XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Segah Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Analizleri	207
2.8.2.1. <i>Neyzen Yusuf Paşa'nın Segah Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Analizi....</i>	207
2.8.2.2. <i>Neyzen Salih Dede'nin Segah Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Analizi....</i>	210
2.8.3. Yapılan Analizlerin Sonucunda XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Segah Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Karşılaştırılması ve Bulgular.....	214
2.8.4. XVIII. ve XIX. Yüzyıllar Arası Yaşayan Neyzen Bestekarların, Segah Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin, Analizlerinin Karşılaştırılması ve Bulgular.....	216
2.9. SUZİDİLARA MAKAMI SAZ SEMAİLERİ	220
2.9.1. XVIII. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Suzidilara Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Analizi	220
2.9.1.1. <i>III. Selim'in Suzidilara Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Analizi.....</i>	220
2.9.1.1.1. <i>III. Selim'in 01 Nol'u Suzidilara Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Analizi</i>	220
2.9.1.1.2. <i>III. Selim'in 02 Nolu Suzidilara Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Analizi</i>	224
2.9.2. Yapılan Analizlerin Sonucunda XVIII. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Suzidilara Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Karşılaştırılması ve Bulgular	228
2.9.3. XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Suzidilara Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Analizleri	231
2.9.3.1. <i>Neyzen Raşid Efendi'nin Suzidilara Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Analizi</i>	231

2.9.4. XVIII. ve XIX. Yüzyıllar Arası Yaşayan Neyzen Bestekarların, Suzidılara Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin, Analizlerinin Karşılaştırılması ve Bulgular.....	235
SONUÇLAR	240
KAYNAKLAR.....	254
ÖZGEÇMİŞ.....	257

TABLolar LİSTESİ

<u>Tablo No</u>	<u>Sayfa No</u>
Tablo 1.1: XVIII. yy.'da Yaşayan Neyzenler.....	5
Tablo 1.2: XIX. yy.'da Yaşayan Neyzenler	6
Tablo 1.3: Sınırlılık Dahilinde Neyzen Bestekarlar Listesi.....	13
Tablo 1.4: Sınırlılık Dahilinde Dokuz Makamdaki Saz Semaileri'nin Neyzen Bestekarları ve Saz Semaisi Sayıları... ..	13-14
Tablo 2.1.1: XVIII. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Beyati Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları... ..	31
Tablo 2.1.2: XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Beyati Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları... ..	42
Tablo 2.1.3: XVIII. ve XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Beyati Makamı'ndaki Saz Semaileri'nde Kullandıkları Usuller	45
Tablo 2.1.4: XVIII. ve XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Beyati Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları.....	46
Tablo 2.2.1: XVIII. ve XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Buselikaşiran Makamı'ndaki Saz Semaileri'nde Kullandıkları Usuller... ..	60
Tablo 2.2.2: XVIII. ve XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Buselikaşiran Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları... ..	61
Tablo 2.3.1: XVIII. ve XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Evcara Makamı'ndaki Saz Semaileri'nde Kullandıkları Usuller	73
Tablo 2.3.2: XVIII. ve XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Evcara Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları.....	74

Tablo 2.4.1: XVIII. ve XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Hicaz Hümayun Makamı'ndaki Saz Semaileri'nde Kullandıkları Usuller.....	85
Tablo 2.4.2: XVIII. ve XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Hicaz Hümayun Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları.....	86
Tablo 2.5.1: XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Hüseyini Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları.....	107
Tablo 2.5.2: XIX. ve XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Hüseyini Makamı'ndaki Saz Semaileri'nde Kullandıkları Usuller.....	111
Tablo 2.5.3: XVIII. ve XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Hüseyini Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları.....	113
Tablo 2.6.1: XVIII. Yüzyıl Neyzen Bestekarı Nâyî Osman Dede'nin Rast Saz Semaileri'nin Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları.....	132
Tablo 2.6.2: XVIII. Yüzyıl Neyzen Bestekarı III. Selim'in Rast Saz Semaileri'nin Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları.....	148
Tablo 2.6.3: XVIII. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Rast Saz Semaileri'nde Kullandıkları Usuller.....	151
Tablo 2.6.4: XVIII. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Rast Saz Semaileri'nin Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları.....	153
Tablo 2.6.5: XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Rast Saz Semaileri'nin Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları.....	168
Tablo 2.6.6: XVIII. ve XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Rast Saz Semaileri'nde Kullandıkları Usuller.....	170
Tablo 2.6.7: XVIII. ve XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Rast Saz Semaileri'nin Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları.....	172
Tablo 2.7.1: XVIII. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Saba Saz Semaileri'nin Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları.....	188
Tablo 2.7.2: XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Saba Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları.....	199
Tablo 2.7.3: XVIII. ve XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Saba Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları.....	201
Tablo 2.7.4: XVIII. ve XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Saba Makamı'ndaki Saz Semaileri'nde Kullandıkları Usuller.....	202
Tablo 2.8.1: XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Segah Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları.....	215
Tablo 2.8.2: XVIII. ve XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Segah Makamı'ndaki Saz Semaileri'nde Kullandıkları Usuller.....	217

Tablo 2.8.3: XVIII. ve XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Segah Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları	218
Tablo 2.9.1: XVIII. Yüzyıl Neyzen Bestekarları III. Selim'in Suzidilara Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları	229
Tablo 2.9.2: XVIII. ve XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Suzidilara Makamı'ndaki Saz Semaileri'nde Kullandıkları Usuller... ..	236
Tablo 2.9.3: XVIII. ve XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Suzidilara Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları	237

ŞEKİLLER LİSTESİ

<u>Şekil No</u>	<u>Sayfa No</u>
Şekil 1.1: Nayi Osman Dede'nin Beyati Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası Birinci Sayfa.....	23
Şekil 1.2: Nayi Osman Dede'nin Beyati Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası İkinci Sayfa.....	24
Şekil 1.3: Beyati Makamı Dizisi.....	26
Şekil 1.4: Yumni Dede'nin Beyati Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası	27
Şekil 1.5: Beyati Makamı Dizisi.....	29
Şekil 1.6: Tanburi Neyzen Oskiyan'ın Beyati Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası Birinci Sayfa.....	33
Şekil 1.7: Tanburi Neyzen Oskiyan'ın Beyati Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası İkinci Sayfa.....	34
Şekil 1.8: Beyati Makamı Dizisi.....	36
Şekil 1.9: Neyzen Raşid Efendi'nin Beyati Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası Birinci Sayfa.....	38
Şekil 1.10: Neyzen Raşid Efendi'nin Beyati Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası İkinci Sayfa.....	39
Şekil 1.11: Beyati Makamı Dizisi... ..	41
Şekil 1.12: Beyati Makamı Dizisi... ..	48
Şekil 2.1: Nayi Osman Dede'nin Buselikaşiran Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası Birinci Sayfa.....	50
Şekil 2.2: Nayi Osman Dede'nin Buselikaşiran Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası İkinci Sayfa.....	51
Şekil 2.3: Buselikaşiran Makamı Dizileri... ..	54

Şekil 2.4: Neyzen Salim Bey'in Buselikaşiran Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası Birinci Sayfa.....	55
Şekil 2.5: Neyzen Salim Bey'in Buselikaşiran Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası İkinci Sayfa.....	56
Şekil 2.6: Buselikaşiran Makamı Dizileri.....	59
Şekil 2.7: Buselikaşiran Makamı Dizileri.....	62
Şekil 3.1: Yumni Dede'nin Evcara Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası	64
Şekil 3.2: Evcara Makamı Dizisi.....	66
Şekil 3.3: Neyzen Salim Bey'in Evcara Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası Birinci Sayfa.....	68
Şekil 3.4: Neyzen Salim Bey'in Evcara Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası İkinci Sayfa.....	69
Şekil 3.5: Evcara Makamı Dizisi.....	71
Şekil 3.6: Evcara Makamı Dizisi.....	75
Şekil 4.1: Veli Dede'nin Hicaz Hümayun Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası Birinci Sayfa.....	77
Şekil 4.2: Veli Dede'nin Hicaz Hümayun Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası İkinci Sayfa.....	78
Şekil 4.3: Hicaz Hümayun Makamı Dizisi	80
Şekil 4.4: Neyzen Yusuf Paşa'nın Hicaz Hümayun Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası Birinci Sayfa.....	81
Şekil 4.5: Neyzen Yusuf Paşa'nın Hicaz Hümayun Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası İkinci Sayfa.....	82
Şekil 4.6: Hicaz Hümayun Makamı Dizisi	84
Şekil 4.7: Hicaz Hümayun Makamı Dizisi	87
Şekil 5.1: III. Selim'in Hüseyini Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası Birinci Sayfa	89
Şekil 5.2: III. Selim'in Hüseyini Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası İkinci Sayfa	90
Şekil 5.3: Hüseyini Makamı Dizisi.....	92
Şekil 5.4: Neyzen Yusuf Paşa'nın Hüseyini Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası Birinci Sayfa.....	93
Şekil 5.5: Neyzen Yusuf Paşa'nın Hüseyini Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası İkinci Sayfa.....	94
Şekil 5.6: Hüseyini Makamı Dizisi.....	96

Şekil 5.7: Neyzen Raşid Efendi'nin Hüseyini Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası Birinci Sayfa.....	97
Şekil 5.8: Neyzen Raşid Efendi'nin Hüseyini Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası İkinci Sayfa.....	98
Şekil 5.9: Hüseyini Makamı Dizisi.....	100
Şekil 5.10: Neyzen Aziz Dede'nin Hüseyini Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası Birinci Sayfa.....	102
Şekil 5.11: Neyzen Aziz Dede'nin Hüseyini Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası İkinci Sayfa.....	103
Şekil 5.12: Hüseyini Makamı Dizisi	106
Şekil 5.13: Hüseyini Makamı Dizisi	114
Şekil 6.1: Nayi Osman Dede'nin 1 No'lu Rast Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası Birinci Sayfa.....	116
Şekil 6.2: Nayi Osman Dede'nin 1 No'lu Rast Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası İkinci Sayfa.....	117
Şekil 6.3: Rast Makamı Dizisi	119
Şekil 6.4: Nayi Osman Dede'nin 2 No'lu Rast Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası Birinci Sayfa.....	120
Şekil 6.5: Nayi Osman Dede'nin 2 No'lu Rast Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası İkinci Sayfa.....	121
Şekil 6.6: Rast Makamı Dizisi	123
Şekil 6.7: Nayi Osman Dede'nin 3 No'lu Dil-abad İsimli Rast Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası Birinci Sayfa	124
Şekil 6.8: Nayi Osman Dede'nin 3 No'lu Dil-abad İsimli Rast Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası İkinci Sayfa	125
Şekil 6.9: Rast Makamı Dizisi	127
Şekil 6.10: Nayi Osman Dede'nin 4 No'lu Dilara İsimli Rast Saz Semaisi'nin Notası... ..	128
Şekil 6.11: Rast Makamı Dizisi	130
Şekil 6.12: Veli Dede'nin Rast Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası.....	136
Şekil 6.13: Rast Makamı Dizisi	138
Şekil 6.14: III. Selim'in Rast Makamı'ndaki İsimsiz Saz Semaisi'nin Notası... ..	140
Şekil 6.15: Rast Makamı Dizisi	142
Şekil 6.16: III. Selim'in Rast Makamı'ndaki Benefşezar İsimli Saz Semaisi'nin Notası.....	144

Şekil 6.17: Rast Makamı Dizisi	146
Şekil 6.18: Neyzen Yusuf Paşa'nın Rast Saz Semaisi'nin Notası Birinci Sayfa	160
Şekil 6.19: Neyzen Yusuf Paşa'nın Rast Saz Semaisi'nin Notası İkinci Sayfa.....	160
Şekil 6.20: Rast Makamı Dizisi	162
Şekil 6.21: Neyzen Raşid Efendi'nin Rast Saz Semaisi'nin Notası Birinci Sayfa	164
Şekil 6.22: Neyzen Raşid Efendi'nin Rast Saz Semaisi'nin Notası İkinci Sayfa	165
Şekil 6.23: Rast Makamı Dizisi	167
Şekil 6.24: Rast Makamı Dizisi	177
Şekil 7.1: Nayi Osman Dede'nin Naz'ü Niyaz İsimli Saba Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası Birinci Sayfa	179
Şekil 7.2: Nayi Osman Dede'nin Naz'ü Niyaz İsimli Saba Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası İkinci Sayfa	180
Şekil 7.3: Saba Makamı Dizileri... ..	182
Şekil 7.4: III. Selim'in Saba Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası Birinci Sayfa.....	183
Şekil 7.5: III. Selim'in Saba Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası İkinci Sayfa	184
Şekil 7.6: Saba Makamı Dizileri... ..	185
Şekil 7.7: Neyzen Salih Dede'nin Saba Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası Birinci Sayfa.....	190
Şekil 7.8: Neyzen Salih Dede'nin Saba Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası İkinci Sayfa.....	191
Şekil 7.9: Saba Makamı Dizileri... ..	193
Şekil 7.10: Neyzen Aziz Dede'nin Saba Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası Birinci Sayfa.....	195
Şekil 7.11: Neyzen Aziz Dede'nin Saba Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası İkinci Sayfa.....	196
Şekil 7.12: Saba Makamı Dizileri... ..	198
Şekil 7.13: Saba Makamı Dizileri... ..	204
Şekil 8.1: Nayi Osman Dede'nin Segah Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası	205
Şekil 8.2: Segah Makamı Dizisi.....	207
Şekil 8.3: Neyzen Yusuf Paşa'nın Segah Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası Birinci Sayfa.....	208

Şekil 8.4: Neyzen Yusuf Paşa'nın Segah Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası İkinci Sayfa.....	209
Şekil 8.5: Segah Makamı Dizisi.....	210
Şekil 8.6: Neyzen Salih Dede'nin Segah Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası Birinci Sayfa.....	211
Şekil 8.7: Neyzen Salih Dede'nin Segah Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası İkinci Sayfa.....	212
Şekil 8.8: Segah Makamı Dizisi.....	214
Şekil 8.9: Segah Makamı Dizisi.....	219
Şekil 9.1: III. Selim'in Suzilara Makamı'ndaki 1 No'lu Saz Semaisi'nin Notası Birinci Sayfa.....	221
Şekil 9.2: III. Selim'in Suzilara Makamı'ndaki 1 No'lu Saz Semaisi'nin Notası İkinci Sayfa.....	222
Şekil 9.3: Suzilara Makamı Dizileri.....	224
Şekil 9.4: III. Selim'in Suzidilara Makamı'ndaki 2 No'lu Saz Semaisi'nin Notası Birinci Sayfa.....	225
Şekil 9.5: III. Selim'in Suzidilara Makamı'ndaki 2 No'lu Saz Semaisi'nin Notası İkinci Sayfa.....	226
Şekil 9.6: Suzidilara Makamı Dizileri.....	228
Şekil 9.7: Neyzen Raşid Efendi'nin Suzidilara Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası Birinci Sayfa.....	232
Şekil 9.8: Neyzen Raşid Efendi'nin Suzidilara Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası İkinci Sayfa.....	233
Şekil 9.9: Suzidilara Makamı Dizileri.....	235
Şekil 9.10: Suzidilara Makamı Dizileri.....	239

EZGİ BENZERLİK ŞEKİLLERİ

Ezgi Benzerlik Şekilleri 1.1: Nayi Osman Dede'nin Beyati Saz Semaisi 2.ölçü neva perdesinde buselik çeşnisi	31
Ezgi Benzerlik Şekilleri 1.2: Yumni Dede'nin Beyati Saz Semaisi 15.ölçü neva perdesinde buselik çeşnisi.....	31
Ezgi Benzerlik Şekilleri 1.3: Nayi Osman Dede'nin Beyati Saz Semaisi 6.ölçü segah perdesinde segah çeşnisi.....	31
Ezgi Benzerlik Şekilleri 1.4: Yumni Dede'nin Beyati Saz Semaisi 13.ölçü segah perdesinde segah çeşnisi	32
Ezgi Benzerlik Şekilleri 1.5: Tanburi Neyzen Oskiyan'ın Beyati Saz Semaisi 2.ölçü neva perdesinde buselik çeşnisi	43
Ezgi Benzerlik Şekilleri 1.6: Neyzen Raşid Efendi'nin Beyati Saz Semaisi 2.ölçü neva perdesinde buselik çeşnisi	43
Ezgi Benzerlik Şekilleri 1.7: Tanburi Neyzen Oskiyan'ın Beyati Saz Semaisi 6.ölçü segah perdesinde eksik segah beşlisi	43
Ezgi Benzerlik Şekilleri 1.8: Neyzen Raşid Efendi'nin Beyati Saz Semaisi 7.ölçü segah perdesinde segah çeşnisi.....	43
Ezgi Benzerlik Şekilleri 1.9: Nayi Osman Dede'nin Beyati Saz Semaisi 2.ölçü neva perdesinde buselik çeşnisi	47
Ezgi Benzerlik Şekilleri 1.10: Yumni Dede'nin Beyati Saz Semaisi 15.ölçü neva perdesinde buselik çeşnisi.....	47
Ezgi Benzerlik Şekilleri 1.11: Tanburi Neyzen Oskiyan'ın Beyati Saz Semaisi 2.ölçü neva perdesinde buselik çeşnisi	47
Ezgi Benzerlik Şekilleri 1.12: Neyzen Raşid Efendi'nin Beyati Saz Semaisi 2.ölçü neva perdesinde buselik çeşnisi	47
Ezgi Benzerlik Şekilleri 1.13: Nayi Osman Dede'nin Beyati Saz Semaisi 6.ölçü segah perdesinde segah çeşnisi.....	47
Ezgi Benzerlik Şekilleri 1.14: Yumni Dede'nin Beyati Saz Semaisi 13.ölçü segah perdesinde segah çeşnisi	47
Ezgi Benzerlik Şekilleri 1.15: Tanburi Neyzen Oskiyan'ın Beyati Saz Semaisi 6.ölçü segah perdesinde eksik segah beşlisi	47
Ezgi Benzerlik Şekilleri 1.16: Neyzen Raşid Efendi'nin Beyati Saz Semaisi 7.ölçü segah perdesinde segah çeşnisi.....	48

Ezgi Benzerlik Şekilleri 2.1: Yumni Dede'nin Evcara Saz Semaisi 3. ve 4. ölçü eviç perdesinde müstear çeşnisi	74
Ezgi Benzerlik Şekilleri 2.2: Neyzen Salim Bey'in Evcara Saz Semaisi 3. ölçü eviç perdesinde müstear dörtlüsü	74
Ezgi Benzerlik Şekilleri 2.3: Yumni Dede'nin Evcara Saz Semaisi 11. ve 12. ölçü nim hicaz perdesinde hicaz dörtlüsü	75
Ezgi Benzerlik Şekilleri 2.4: Neyzen Salim Bey'in Evcara Saz Semaisi 15. ve 16. ölçü nim hicaz perdesinde hicaz beşlisi.....	75
Ezgi Benzerlik Şekilleri 2.5: Yumni Dede'nin Evcara Saz Semaisi 10. ölçü segah perdesinde nikriz çeşnisi.....	75
Ezgi Benzerlik Şekilleri 2.6: Neyzen Salim Bey'in Evcara Saz Semaisi 11. ölçü segah perdesinde nikriz çeşnisi	75
Ezgi Benzerlik Şekilleri 3.1: Veli Dede'nin Hicaz Hümayun Saz Semaisi 7. ve 8. ölçü düğah perdesinde Hicaz Hümayun Makamı Dizisi Sesleri ile kalış	87
Ezgi Benzerlik Şekilleri 3.2: Neyzen Yusuf Paşa'nın Hicaz Hümayun Saz Semaisi 1. ve 2. ölçü düğah perdesinde Hicaz Hümayun Makamı Dizisi Sesleri ile kalış.....	87
Ezgi Benzerlik Şekilleri 3.3: Veli Dede'nin Hicaz Hümayun Saz Semaisi 2. ölçü rast perdesinde nikriz beşlisi	87
Ezgi Benzerlik Şekilleri 3.4: Yusuf Paşa'nın Hicaz Hümayun Saz Semaisi 8. ölçü rast perdesinde Nikriz Makamı Dizisi Sesleri ile kalış	87
Ezgi Benzerlik Şekilleri 4.1: Yusuf Paşa'nın Hüseyini Saz Semaisi 9. ölçü hüseyini perdesinde hüseyini beşlisi	108
Ezgi Benzerlik Şekilleri 4.2: Raşid Efendi'nin Hüseyini Saz Semaisi 3. ölçü hüseyini perdesinde hüseyini beşlisi	108
Ezgi Benzerlik Şekilleri 4.3: Aziz Dede'nin Hüseyini Saz Semaisi 6. ölçü hüseyini perdesinde hüseyini beşlisi	108
Ezgi Benzerlik Şekilleri 4.4: Yusuf Paşa'nın Hüseyini Saz Semaisi 7. ölçü düğah perdesinde hüseyini beşlisi	108
Ezgi Benzerlik Şekilleri 4.5: Raşid Efendi'nin Hüseyini Saz Semaisi 5. ölçü düğah perdesinde hüseyini beşlisi	108
Ezgi Benzerlik Şekilleri 4.6: Aziz Dede'nin Hüseyini Saz Semaisi 13. Ölçü düğah hüseyini perdesinde hüseyini beşlisi	108
Ezgi Benzerlik Şekilleri 4.7: Yusuf Paşa'nın Hüseyini Saz Semaisi 8. ve 9. ölçü neva perdesinde rast beşlisi.....	109

Ezgi Benzerlik Şekilleri 4.8: Raşid Efendi'nin Hüseyini Saz Semaisi 2. ölçü'nün ilk yarısı neva perdesinde rast beşlisi	109
Ezgi Benzerlik Şekilleri 4.9: Aziz Dede'nin Hüseyini Saz Semaisi 5. ve 6. ölçü neva perdesinde rast beşlisi.....	109
Ezgi Benzerlik Şekilleri 4.10: III. Selim'in Hüseyini Saz Semaisi 4. ölçü hüseyini perdesinde hüseyini beşlisi	112
Ezgi Benzerlik Şekilleri 4.11: Yusuf Paşa'nın Hüseyini Saz Semaisi 9. ölçü hüseyini perdesinde hüseyini beşlisi	113
Ezgi Benzerlik Şekilleri 4.12: Raşid Efendi'nin Hüseyini Saz Semaisi 3. ölçü hüseyini perdesinde hüseyini beşlisi	113
Ezgi Benzerlik Şekilleri 4.13: Aziz Dede'nin Hüseyini Saz Semaisi 6. ölçü hüseyini perdesinde hüseyini beşlisi	113
Ezgi Benzerlik Şekilleri 4.14: III. Selim'in Hüseyini Saz Semaisi 28. ve 29. ölçü düğah perdesinde hüseyini beşlisi	113
Ezgi Benzerlik Şekilleri 4.15: Yusuf Paşa'nın Hüseyini Saz Semaisi 7. ölçü düğah perdesinde hüseyini beşlisi	113
Ezgi Benzerlik Şekilleri 4.16: Raşid Efendi'nin Hüseyini Saz Semaisi 5. ölçü düğah perdesinde hüseyini beşlisi	113
Ezgi Benzerlik Şekilleri 4.17: Aziz Dede'nin Hüseyini Saz Semaisi 13. Ölçü düğah perdesinde hüseyini beşlisi	113
Ezgi Benzerlik Şekilleri 4.18: III. Selim'in Hüseyini Saz Semaisi 2. ölçü neva perdesinde rast beşlisi.....	114
Ezgi Benzerlik Şekilleri 4.19: Yusuf Paşa'nın Hüseyini Saz Semaisi 8. ve 9. ölçü neva perdesinde rast beşlisi.....	114
Ezgi Benzerlik Şekilleri 4.20: Raşid Efendi'nin Hüseyini Saz Semaisi 2. ölçü'nün ilk yarısı neva perdesinde rast beşlisi	114
Ezgi Benzerlik Şekilleri 4.21: Aziz Dede'nin Hüseyini Saz Semaisi 5. ve 6. ölçü neva perdesinde rast beşlisi.....	114
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.1: Nayi Osman Dede'nin 1 No'lu Rast Saz Semaisi 2. ölçü rast perdesinde rast dörtlüsü.....	133
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.2: Nayi Osman Dede'nin 2 No'lu Rast Saz Semaisi 4. ölçü rast perdesinde rast çeşnisi	133
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.3: Nayi Osman Dede'nin 3 No'lu Dil- Abad isimli Rast Saz Semaisi 1. ve 2. ölçü rast perdesinde rast dörtlüsü.....	133
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.4: Nayi Osman Dede'nin 4 No'lu Dilara isimli Rast Saz Semaisi 4. ölçü rast perdesinde rast dörtlüsü	133

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.5: Nayi Osman Dede'nin 1 No'lu Rast Saz Semaisi 14. ölçü neva perdesinde rast beşlisi.....	133
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.6: Nayi Osman Dede'nin 2 No'lu Rast Saz Semaisi 13. ölçü neva perdesinde beşlisi çeşnisi.....	133
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.7: Nayi Osman Dede'nin 4 No'lu Dilara isimli Rast Saz Semaisi 14. ölçü neva perdesinde rast dörtlüsü	133
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.8: Nayi Osman Dede'nin 1 No'lu Rast Saz Semaisi 11. ölçü düğah perdesinde uşşak dörtlüsü.....	134
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.9: Nayi Osman Dede'nin 2 No'lu Rast Saz Semaisi 6. ölçü düğah perdesinde uşşak dörtlüsü.....	134
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.10: Nayi Osman Dede'nin 3 No'lu Dil-Abad isimli Rast Saz Semaisi 18. ölçünün ilk yarısı düğah perdesinde uşşak dörtlüsü	134
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.11: Nayi Osman Dede'nin 4 No'lu Dilara isimli Rast Saz Semaisi 1. ölçünün ilk yarısı düğah perdesinde uşşak dörtlüsü	134
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.12: Nayi Osman Dede'nin 1 No'lu Rast Saz Semaisi 1.ölçü'nün ilk yarısı segah perdesinde segah çeşnisi.....	134
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.13: Nayi Osman Dede'nin 2 No'lu Rast Saz Semaisi 9.ölçü segah perdesinde segah beşlisi	134
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.14: Nayi Osman Dede'nin 3 No'lu Dil-Abad isimli Rast Saz Semaisi 3. ölçü segah perdesinde segah çeşnisi	134
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.15: Nayi Osman Dede'nin 4 No'lu Dilara isimli Rast Saz Semaisi 3. ölçü'nün ilk yarısı segah perdesinde segah çeşnisi	134
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.16: III. Selim'in isimsiz Rast Saz Semaisi 1. ölçü rast perdesinde rast çeşnisi	149
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.17: III. Selim'in Benefşezar isimli Rast Saz Semaisi 3. ölçü rast perdesinde rast dörtlüsü.....	149
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.18: III. Selim'in isimsiz Rast Saz Semaisi 15. ölçü neva perdesinde rast beşlisi.....	149
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.19: III. Selim'in Benefşezar isimli Rast Saz Semaisi 22. ölçü neva perdesinde rast dörtlüsü.....	149
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.20: III. Selim'in isimsiz Rast Saz Semaisi 12. ölçü düğah perdesinde uşşak dörtlüsü.....	149
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.21: III. Selim'in Benefşezar isimli Rast Saz Semaisi 8. ve 9. ölçü düğah perdesinde uşşak dörtlüsü	149

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.22: III. Selim'in İsimsiz Rast Saz Semaisi 23. ve 24. ölçü segah perdesinde segah çeşnisi.....	150
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.23: III. Selim'in Benefşezar isimli Rast Saz Semaisi 6. ölçü segah perdesinde eksik segah beşlisi	150
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.24: Nayi Osman Dede'nin 1 No'lu Rast Saz Semaisi 2. ölçü rast perdesinde rast dörtlüsü.....	154
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.25: Nayi Osman Dede'nin 2 No'lu Rast Saz Semaisi 4. ölçü rast perdesinde rast çeşnisi	154
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.26: Nayi Osman Dede'nin 3 No'lu Dil- Abad isimli Rast Saz Semaisi 1. ve 2. ölçü rast perdesinde rast dörtlüsü.....	154
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.27: Nayi Osman Dede'nin 4 No'lu Dilara isimli Rast Saz Semaisi 4. ölçü rast perdesinde rast dörtlüsü	154
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.28: Veli Dede'nin Rast Saz Semaisi 11. ölçü rast perdesinde rast beşlisi.....	154
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.29: III. Selim'in isimsiz Rast Saz Semaisi 1. ölçü rast perdesinde rast çeşnisi	154
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.30: III. Selim'in Benefşezar isimli Rast Saz Semaisi 3. ölçü rast perdesinde rast dörtlüsü.....	154
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.31: Nayi Osman Dede'nin 1 No'lu Rast Saz Semaisi 14. ölçü neva perdesinde rast beşlisi.....	154
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.32: Nayi Osman Dede'nin 2 No'lu Rast Saz Semaisi 13. ölçü neva perdesinde rast beşlisi.....	155
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.33: Nayi Osman Dede'nin 4 No'lu Dilara isimli Rast Saz Semaisi 14. ölçü neva perdesinde rast dörtlüsü	155
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.34: Veli Dede'nin Rast Saz Semaisi 32. 33. ve 34. ölçü neva perdesinde rast beşlisi.....	155
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.35: III. Selim'in isimsiz Rast Saz Semaisi 15. ölçü neva perdesinde rast beşlisi.....	155
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.36: III. Selim'in Benefşezar isimli Rast Saz Semaisi 22. ölçü neva perdesinde rast dörtlüsü.....	155
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.37: Nayi Osman Dede'nin 1 No'lu Rast Saz Semaisi 11. ölçü düğah perdesinde uşşak dörtlüsü.....	155
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.38: Nayi Osman Dede'nin 2 No'lu Rast Saz Semaisi 6. ölçü düğah perdesinde uşşak dörtlüsü.....	155
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.39: Nayi Osman Dede'nin 3 No'lu Dil-Abad isimli Rast Saz Semaisi 18. ölçünün ilk yarısı düğah perdesinde uşşak dörtlüsü	156

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.40: Nayi Osman Dede'nin 4 No'lu Dilara isimli Rast Saz Semaisi 1. ölçünün ilk yarısı düğah perdesinde uşşak dörtlüsü	156
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.41: III. Selim'in isimsiz Rast Saz Semaisi 12. ölçü düğah perdesinde uşşak dörtlüsü.....	156
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.42: III. Selim'in Benefşezar isimli Rast Saz Semaisi 8. ve 9. ölçü düğah perdesinde uşşak dörtlüsü	156
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.43: Nayi Osman Dede'nin 1 No'lu Rast Saz Semaisi 1.ölçü'nün ilk yarısı segah perdesinde segah çeşnisi.....	156
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.44: Nayi Osman Dede'nin 2 No'lu Rast Saz Semaisi 9.ölçü segah perdesinde segah beşlisi	156
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.45: Nayi Osman Dede'nin 3 No'lu Dil-Abad isimli Rast Saz Semaisi 3. ölçü segah perdesinde segah çeşnisi	156
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.46: Nayi Osman Dede'nin 4 No'lu Dilara isimli Rast Saz Semaisi 3. ölçü'nün ilk yarısı segah perdesinde segah çeşnisi	157
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.47: Veli Dede'nin Rast Saz Semaisi 17. ölçü segah perdesinde eksik segah beşlisi	157
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.48: III. Selim'in İsimsiz Rast Saz Semaisi 23. ve 24. ölçü segah perdesinde segah çeşnisi.....	157
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.49: III. Selim'in Benefşezar isimli Rast Saz Semaisi 6. ölçü segah perdesinde eksik segah beşlisi	157
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.50: Yusuf Paşa'nın Rast Saz Semaisi 9. ölçü rast perdesinde rast dörtlüsü.....	168
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.51: Raşid Efendi'nin Rast Saz Semaisi 8. ölçü rast perdesinde rast dörtlüsü.....	168
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.52: Nayi Osman Dede'nin 1 No'lu Rast Saz Semaisi 2. ölçü rast perdesinde rast dörtlüsü.....	172
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.53: Nayi Osman Dede'nin 2 No'lu Rast Saz Semaisi 4. ölçü rast perdesinde rast çeşnisi	172
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.54: Nayi Osman Dede'nin 3 No'lu Dil- Abad isimli Rast Saz Semaisi 1. ve 2. ölçü rast perdesinde rast dörtlüsü.....	172
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.55: Nayi Osman Dede'nin 4 No'lu Dilara isimli Rast Saz Semaisi 4. ölçü rast perdesinde rast dörtlüsü	172
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.56: Veli Dede'nin Rast Saz Semaisi 11. ölçü rast perdesinde rast beşlisi.....	172
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.57: III. Selim'in isimsiz Rast Saz Semaisi 1. ölçü rast perdesinde rast çeşnisi	172

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.58: III. Selim'in Benefşezar isimli Rast Saz Semaisi 3. ölçü rast perdesinde rast dörtlüsü.....	172
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.59: Yusuf Paşa'nın Rast Saz Semaisi 9. ölçü rast perdesinde rast dörtlüsü.....	173
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.60: Raşid Efendi'nin Rast Saz Semaisi 8. ölçü rast perdesinde rast dörtlüsü.....	173
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.61: Nayi Osman Dede'nin 1 No'lu Rast Saz Semaisi 14. ölçü neva perdesinde rast beşlisi.....	173
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.62: Nayi Osman Dede'nin 2 No'lu Rast Saz Semaisi 13. ölçü neva perdesinde rast beşlisi.....	173
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.63: Nayi Osman Dede'nin 4 No'lu Dilara isimli Rast Saz Semaisi 14. ölçü neva perdesinde rast dörtlüsü	173
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.64: Veli Dede'nin Rast Saz Semaisi 32. 33. ve 34. ölçü neva perdesinde rast beşlisi.....	173
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.65: III. Selim'in isimsiz Rast Saz Semaisi 15. ölçü neva perdesinde rast beşlisi.....	173
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.66: III. Selim'in Benefşezar isimli Rast Saz Semaisi 22. ölçü neva perdesinde rast dörtlüsü.....	174
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.67: Yusuf Paşa'nın Rast Saz Semaisi 14. ölçü neva perdesinde rast beşlisi.....	174
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.68: Nayi Osman Dede'nin 1 No'lu Rast Saz Semaisi 11. ölçü düğah perdesinde uşşak dörtlüsü	174
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.69: Nayi Osman Dede'nin 2 No'lu Rast Saz Semaisi 6. ölçü düğah perdesinde uşşak dörtlüsü.....	174
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.70: Nayi Osman Dede'nin 3 No'lu Dil-Abad isimli Rast Saz Semaisi 18. ölçünün ilk yarısı düğah perdesinde uşşak dörtlüsü	174
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.71: Nayi Osman Dede'nin 4 No'lu Dilara isimli Rast Saz Semaisi 1. ölçünün ilk yarısı düğah perdesinde uşşak dörtlüsü	174
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.72: III. Selim'in isimsiz Rast Saz Semaisi 12. ölçü düğah perdesinde uşşak dörtlüsü.....	174
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.73: III. Selim'in Benefşezar isimli Rast Saz Semaisi 8. ve 9. ölçü düğah perdesinde uşşak dörtlüsü.....	175
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.74: Raşid Efendi'nin Rast Saz Semaisi 11. ölçü düğah perdesinde uşşak dörtlüsü.....	175
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.75: Nayi Osman Dede'nin 1 No'lu Rast Saz Semaisi 1.ölçü'nün ilk yarısı segah perdesinde segah çeşnisi.....	175

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.76: Nayi Osman Dede'nin 2 No'lu Rast Saz Semaisi 9.ölçü segah perdesinde segah beşlisi	175
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.77: Nayi Osman Dede'nin 3 No'lu Dil-Abad isimli Rast Saz Semaisi 3. ölçü segah perdesinde segah çeşnisi	175
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.78: Nayi Osman Dede'nin 4 No'lu Dilara isimli Rast Saz Semaisi 3. ölçü'nün ilk yarısı segah perdesinde segah çeşnisi	175
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.79: Veli Dede'nin Rast Saz Semaisi 17. ölçü segah perdesinde eksik segah beşlisi	175
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.80: III. Selim'in İsimsiz Rast Saz Semaisi 23. ve 24. ölçü segah perdesinde segah çeşnisi.....	175
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.81: III. Selim'in Benefşezar isimli Rast Saz Semaisi 6. ölçü segah perdesinde eksik segah beşlisi	176
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.82: Yusuf Paşa'nın Rast Saz Semaisi 10. ve 11. ölçü segah perdesinde segah çeşnisi.....	176
Ezgi Benzerlik Şekilleri: 6.1: Nayi Osman Dede'nin Saba Saz Semaisi 12. Ölçü çargah perdesinde hicaz beşlisi	186
Ezgi Benzerlik Şekilleri: 6.2: III. Selim'in Saba Saz Semaisi 2. ölçü çargah perdesinde hicaz çeşnisi	186
Ezgi Benzerlik Şekilleri: 6.3: Nayi Osman Dede'nin Saba Saz Semaisi 5. Ölçü düğah perdesinde saba dörtlüsü	187
Ezgi Benzerlik Şekilleri: 6.4: III. Selim'in Saba Saz Semaisi 2. Ölçü düğah perdesinde saba dörtlüsü.....	187
Ezgi Benzerlik Şekilleri: 6.5: Salih Dede'nin Saba Saz Semaisi 10. ölçü çargah perdesinde hicaz çeşnisi.....	199
Ezgi Benzerlik Şekilleri: 6.6: Aziz Dede'nin Saba Saz Semaisi 2. ölçü çargah perdesinde hicaz çeşnisi.....	199
Ezgi Benzerlik Şekilleri: 6.7: Salih Dede'nin Saba Saz Semaisi 20. ölçü düğah perdesinde saba dörtlüsü.....	199
Ezgi Benzerlik Şekilleri: 6.8: Aziz Dede'nin Saba Saz Semaisi 1. ölçü düğah perdesinde saba dörtlüsü.....	199
Ezgi Benzerlik Şekilleri: 6.9: Nayi Osman Dede'nin Saba Saz Semaisi 12. Ölçü çargah perdesinde hicaz beşlisi	202
Ezgi Benzerlik Şekilleri: 6.10: III. Selim'in Saba Saz Semaisi 2. ölçü çargah perdesinde hicaz çeşnisi.....	202
Ezgi Benzerlik Şekilleri: 6.11: Salih Dede'nin Saba Saz Semaisi 10. ölçü çargah perdesinde hicaz çeşnisi.....	202

Ezgi Benzerlik Şekilleri: 6.12: Aziz Dede'nin Saba Saz Semaisi 2. ölçü çargah perdesinde hicaz çeşnisi.....	202
Ezgi Benzerlik Şekilleri: 6.13: Nayi Osman Dede'nin Saba Saz Semaisi 5. Ölçü düğah perdesinde saba dörtlüsü	202
Ezgi Benzerlik Şekilleri: 6.14: III. Selim'in Saba Saz Semaisi 2. Ölçü düğah perdesinde saba dörtlüsü.....	202
Ezgi Benzerlik Şekilleri: 6.15: Salih Dede'nin Saba Saz Semaisi 20. ölçü düğah perdesinde saba dörtlüsü.....	202
Ezgi Benzerlik Şekilleri: 6.16: Aziz Dede'nin Saba Saz Semaisi 1. ölçü düğah perdesinde saba dörtlüsü.....	202
Ezgi Benzerlik Şekilleri: 7.1: Yusuf Paşa'nın Segah Saz Semaisi 8. ölçü segah perdesinde segah çeşnisi	215
Ezgi Benzerlik Şekilleri: 7.2: Salih Dede'nin Segah Saz Semaisi 8. ölçü segah perdesinde segah çeşnisi.....	215
Ezgi Benzerlik Şekilleri: 7.3: Yusuf Paşa'nın Segah Saz Semaisi 4. ölçü neva perdesinde rast dörtlüsü.....	215
Ezgi Benzerlik Şekilleri: 7.4: Salih Dede'nin Segah Saz Semaisi 3. ölçü neva perdesinde rast dörtlüsü.....	215
Ezgi Benzerlik Şekilleri: 7.5: Nayi Osman Dede'nin Segah Saz Semaisi 10. ölçü segah perdesinde segah çeşnisi.....	218
Ezgi Benzerlik Şekilleri: 7.6: Yusuf Paşa'nın Segah Saz Semaisi 8. ölçü segah perdesinde segah çeşnisi.....	218
Ezgi Benzerlik Şekilleri: 7.7: Salih Dede'nin Segah Saz Semaisi 8. ölçü segah perdesinde segah çeşnisi.....	218
Ezgi Benzerlik Şekilleri: 7.8: Yusuf Paşa'nın Segah Saz Semaisi 4. ölçü neva perdesinde rast dörtlüsü.....	218
Ezgi Benzerlik Şekilleri: 7.9: Salih Dede'nin Segah Saz Semaisi 3. ölçü neva perdesinde rast dörtlüsü.....	218
Ezgi Benzerlik Şekilleri: 8.1: III. Selim'in 1 No'lu Suzidilara Saz Semaisi 16. ölçü rast perdesinde çargah çeşnisi	229
Ezgi Benzerlik Şekilleri: 8.2: III. Selim'in 2 No'lu Suzidilara Saz Semaisi 9. ölçü rast perdesinde çarga çeşnisi	229
Ezgi Benzerlik Şekilleri: 8.3: III. Selim'in 1 No'lu Suzidilara Saz Semaisi 6. ölçü düğah perdesinde buselik beşlisi.....	229
Ezgi Benzerlik Şekilleri: 8.4: III. Selim'in 2 No'lu Suzidilara Saz Semaisi 7. ölçü düğah perdesinde buselik dörtlüsü	229

Ezgi Benzerlik Şekilleri: 8.5: III. Selim'in 1 No'lu Suzidılara Saz Semaisi 13. ölçü çargah perdesinde çargah dörtlüsü	229
Ezgi Benzerlik Şekilleri: 8.6: III. Selim'in 2 No'lu Suzidılara Saz Semaisi 5. ölçü çargah perdesinde çargah beşlisi	229
Ezgi Benzerlik Şekilleri: 8.7: III. Selim'in 1 No'lu Suzidılara Saz Semaisi 4. ölçü hüseyini perdesinde çeşnisiz kalış	229
Ezgi Benzerlik Şekilleri: 8.8: III. Selim'in 2 No'lu Suzidılara Saz Semaisi 3. ve 4. ölçü hüseyini perdesinde çeşnisiz kalış	230
Ezgi Benzerlik Şekilleri: 8.9: III. Selim'in 1 No'lu Suzidılara Saz Semaisi 16. ölçü Rast perdesinde çargah çeşnisi	237
Ezgi Benzerlik Şekilleri: 8.10: III. Selim'in 2 No'lu Suzidılara Saz Semaisi 9. ölçü Rast perdesinde çargah çeşnisi	237
Ezgi Benzerlik Şekilleri: 8.11: Raşid Efendi'nin Suzidılara Saz Semaisi 8. ölçü Rast perdesinde çargah beşlisi	237
Ezgi Benzerlik Şekilleri: 8.12: III. Selim'in 1 No'lu Suzidılara Saz Semaisi 6. ölçü düğah perdesinde buselik beşlisi	237
Ezgi Benzerlik Şekilleri: 8.13: III. Selim'in 2 No'lu Suzidılara Saz Semaisi 7. ölçü düğah perdesinde buselik dörtlüsü	237
Ezgi Benzerlik Şekilleri: 8.14: Raşid Efendi'nin Suzidılara Saz Semaisi 9. ölçü düğah perdesinde buselik çeşnisi	237
Ezgi Benzerlik Şekilleri: 8.15: III. Selim'in 1 No'lu Suzidılara Saz Semaisi 13. ölçü çargah perdesinde çargah dörtlüsü	237
Ezgi Benzerlik Şekilleri: 8.16: III. Selim'in 2 No'lu Suzidılara Saz Semaisi 5. ölçü çargah perdesinde çargah beşlisi	237
Ezgi Benzerlik Şekilleri: 8.17: Raşid Efendi'nin Suzidılara Saz Semaisi 6. ve 7. ölçü çargah perdesinde çargah beşlisi	238
Ezgi Benzerlik Şekilleri: 8.18: III. Selim'in 1 No'lu Suzidılara Saz Semaisi 4. ölçü hüseyini perdesinde çeşnisiz kalış	238
Ezgi Benzerlik Şekilleri: 8.19: III. Selim'in 2 No'lu Suzidılara Saz Semaisi 3. ve 4. ölçü hüseyini perdesinde çeşnisiz kalış	238
Ezgi Benzerlik Şekilleri: 8.20: Raşid Efendi'nin Suzidılara Saz Semaisi 5.ölçü hüseyini perdesinde çeşnisiz kalış	238

KISALTMALAR

M. Ö.: Milattan Önce

Örn.: Örnek

vb.: ve benzeri

yy.: Yüzyıllar

Romen Rakamları

XVIII.: On sekizinci

XIX.: On dokuzuncu

XXI.: Yirmi birinci

GİRİŞ

Yaklaşık 5000 yıldır süre gelen tarihi ile birlikte Türk Müziği; Türk Milleti'nin diğer milletlerle siyasi ve kültürel etkileşimleri, Türk Devletleri'nin belirli dönemlerde çok uluslu yapıda olan durumu ve yy. içerisinde farklılık gösteren dönemleri içerisinde yer almıştır. Tarihsel çizgide Türk Milleti'nin dini, siyasi, kültürel ve coğrafi bakımdan birçok farklı yapıya büründüğü ve belirli dönemler içerisinde bu yapıların değişiklik gösterdiği bilinmektedir. Yüzyıllara yayılan dönemler içerisinde gerçekleşen değişimler; Kültür, sanat ve sanatın içinde yer alan Türk Müziği'ne de yansımış, müzik ve müzik kültürü Türk Milleti için önem arz etmiştir.

Türkler, kurmuş oldukları her devlette ve toplumun türlü yaşantı sahnelerinde müziği ihmal etmemişlerdir. Örneğin; Av partilerinde, resmi ve büyük törenlerde, elçi kabullerinde, düğünlerde vb. gösterişli icralar yapılmıştır (Özalp, 1986, s. 111).

Türk Müzik Kültürü Tarihi genel olarak, M.Ö. 3000'den itibaren Altay Müzik Kültürü; M.Ö. 2000'den itibaren (tarihsel, coğrafi, bölgesel, boysal, ekonomik ve siyasal nedenlerle ilk yurttan ayrılımların sonucu) Orta Asya Türk Müzik Kültürü; M.Ö. 5. yüzyıl dolaylarında (Hunlar'ın tarih sahnesine çıkışıyla) Hunlar döneminde Türk Müzik Kültürü; M.Ö. 6. Yüzyıl'dan itibaren Göktürk Türk Müzik Kültürü; Daha sonra da birbirini izleyerek gelen; Uygur, Karahanlı, Gazneli, Selçuklu, Osmanlı Devleti, Türkiye Cumhuriyeti ve Türk Cumhuriyetleri Türk Müzik Kültürü olarak belirlemiştir. (Budak, 2006, s. 3).

Özellikle kurulduğu 1299 yılından yıkılışına kadar Osmanlı Devleti dönemi, Türk Tarihi dönemleri içerisinde önemli bir yere sahiptir. Altı asırlık saltanat süresi boyunca Osmanlı Devleti, bünyesinde çok uluslu bir yapı ve kültürel çeşitlilik barındırmıştır. Belirli dönemler içerisinde siyasi, coğrafi, askeri ve kültürel açıdan değişime uğrayan bu devlet, Türk Müziği Tarihi açısından da önemli bir yer tutmaktadır.

Araştırma konusu içinde yer alan Türk Müziği'nde XVIII. ve XIX. yy.'da yaşamış neyzen bestekarlar aktarılmadan önce, ilgili döneme dair Türk Müziği'nin durumu hakkında bilgiler verilmiştir.

XVIII. Yüzyılda Türk Müziği

Müzikteki gelişmeler, yüzyıllara bağılı olarak birbirinden kopuk düşünülmemelidir. Bu sebeple XVIII. yüzyıl'da Türk Müziği'nin durumu aktarılmadan önce, XVII. yüzyıldaki Türk Müziği'nin durumuna da değinilmiştir.

XVII. Yüzyıl, Türk Müziği adına bestekarlık ve icra alanlarında büyük gelişme gösterilen bir yüzyıldır. Fakat müzikoloji alanında XV. yüzyıl seviyesine erişilememiştir. Bu yüzyılda yüzlerce saz ve söz eserini eski batı notası ile tespit eden Ali Ufki Bey Mecmuası ile XVII. Yüzyılın sonlarında genç bir bestekar olan Boğdan prensi Demetrius Kantemiroğlu'nun edvarı, Türk Müziği için önemli bir yere sahiptir. Bu edvarlar sayesinde XVIII. yüzyıldan XXI. yüzyıla kadar ulaşan eserlerin sayısı, önceki asırlara kıyasla artmıştır (Berker, 1985, s. 156).

XVII. Yüzyılda Türk Müziği'nde bestekarlık, icra ve nota yazısı bağlamında ilerleme kaydedilirken; XVIII. yüzyılda da bu ilerleme devam etmiştir.

XVIII. yüzyılın ilk on yılında bestekar İtri ile birlikte "Klasik Dönem"¹ zirveyi görmüştür. Dönemin büyük bestekarları geleneklere bağılı kalmıştır. Bu dönemde padişahlar, sanatsever devlet adamları, toplumun kültürlü kesimi, müzisyenleri korumuş, Enderun'da verilen müzik öğrenimi akademikleşmiş, sivillere de müzik öğrenimi yapılmıştır. Tekkelerin meşkhanelerinde de dini ve dindışı müzik öğrenimi teşvik edilmiştir. Özellikle Mevlevihaneler bu konuda önemli olmuşlardır. En çok mevlevi ayini bu yüzyılda bestelenmiştir. (Özalp, 1986, s. 157).

Bu yüzyılda Kantemiroğlu, Nayi Osman Dede, Abdülbaki Nasır Dede, Kevseri gibi müzisyenler icat ettikleri yeni nota yazım sistemleri ile Türk Müziği Repertuarı'na pek çok eser kazandırmıştır (Tura, 2000, s. 25).

¹ Klasik Dönem XVIII. yüzyıl başlarında İtri (1640-1712) ile başlayıp, Dede Efendi (Hammamizade İsmail Dede) (1778-1846)'ya kadar uzanan Türk Müziği Tarihi dönemidir (Berker, 1985, s.147).

III. Selim'in 18 yıllık (1789-1807) saltanat döneminde, yeni makam arayışı ön plana çıkmıştır. Ayrıca III. Selim'in emri ile Hamparsum ve Şeyh Abdülbaki Nasır Dede iki ayrı sistemde nota yazısı icat etmiştir. Hamparsum ve Şeyh Abdülbaki Nasır Dede birçok eseri kendi sistemlerinde notaya alarak, eserlerin XXI. yüzyıla kadar ulaşmasını sağlamışlardır. (Berker, 1985, s. 157-158).

XIX. Yüzyılda Türk Müziği

Osmanlı Devleti pek çok farklı kültürü bünyesinde barındırmış ve bu kültürler topluluğu bir bütünü temsil etmiştir. XVIII. Yüzyılın başlarına kadar bu bütünlük korunsa da bazı savaşlarda alınan yenilgilerin doğurduğu toprak kaybı, batının başta askeri olmak üzere birçok alanda daha gelişmiş olduğunu göstermiştir. Buradan başlayan doğu batı etkileşimi de birçok alana yansımış, XIX. yüzyılda da etkisinin devam ettiği gözlemlenmiştir.

XIX. Yüzyıl doğu ve batı dünyasında yeni anlayışlara ve geleneklere göre yeni sanat akımlarının ortaya çıktığı bir yüzyıldır. Edebiyat, resim, müzik gibi güzel sanat dallarında önceki yüzyıllara kıyasla farklı nitelikte eserler ortaya konulmuştur. Bu farklılıklar Türk Müziği'nde de icra, form vb. konularda kendisini göstermiştir. XIX. Yüzyılda çeşitli formlarda yazılan bestelerin sayısının geçmiş yüzyıllara göre azaldığı, bazılarının ise arttığını görülmektedir. Kar, Murabba, Ağır Semai gibi büyük formlarda bestelenen eserlerin sayıları, geçmiş yüzyıllara nazaran azalmış, Şarkı formu bu yüzyılda büyük ilgi görmüştür. Bunun etkileri, bestekarlara ve besteledikleri eserlere de yansımıştır. Bazı bestekarların dışında ağırlıklı olarak şarkı formunda eser besteleyen bestekarların ağırlığı hissedilmektedir. Dini müzikte ise ağırlıklı olarak Mevlevi Tarikatı'nın tesirleri görülmektedir. Mevlevi Ayini bestekarlığı artmıştır. Ayrıca Mevlevi müzisyenler'in çoğu dindışı müzik ile de uğraşmış ve saraydaki fasıllara katılmışlardır. Dede Efendi, Seyyid Ahmed Ağa, Hacı Faik Bey, Bolahenk Nuri Bey, Rıfat Bey, Ahmed Hüsameddin Dede, Mehmed Celaleddin Dede gibi kişiler ayin bestelemiş, bu dönemde sınırlı olsa geleneğe bağlı kalınmıştır (Özalp, 1986, s.193-195).

XIX. Yüzyılda bestelenen küçük formulu eserler, önceki yüzyıllarda bestelenen büyük formdaki eserlere nazaran daha çok rağbet görmüştür. Şarkı formu Hacı Arif Bey'le birlikte en çok tercih edilen form haline gelmiştir. (Tanrıkorur, 2014, s.155).

XVIII. ve XIX. yy.'da Türk Müziği'nin icra edildiği önemli yerlerden biri de Mevlevihaneler'dir. Mevlevi Ayini bestekarlığı padişahların Mevlevi Tarikatı'na olan bağlılık ve ilgilerinden dolayı bu dönemlerde ön plana çıkmıştır. Bu durumun göstergesi olarak III. Selim ve II. Mahmud'un Mevlevi Müziği'ne verdiği değer örnek olarak gösterilebilir.

Ak (2014) kitabında; Enderun ile kıyaslanabilecek yüksek düzeyde eğitim veren ikinci kurum olarak Mevlevihaneler'i göstermiştir. Her bir Mevlevihane'de Sema yapıldığını, Sema yapılabilmesi için ise her bir Mevlevihane'de icra takımının bulunduğunu aktarmıştır. Dini müzik eğitimi haricinde Mevlevihaneler'de; Din dışı müzik, dil ve edebiyat gibi yardımcı ilimlerinde öğretildiğini dile getirmiş ve buradan müzik alanında dahiler çıktığını ifade etmiştir (s. 36).

Mevlevihaneler'de bulunan icra takımlarında Mevlevi Tarikatı ile özdeşen en önemli çalgı "Ney"dir.

Ney, oldukça eski yüzyıllara dayanan ve Türk Müziği Tarihi içerisinde varlığını yüzyıllar boyu devam ettirmiş, kamıştan yapılan nefesli bir çalgıdır. M. Ö. 5000 yıllarından itibaren ilk olarak Sümer toplumunda kullanıldığı rivayet edilmektedir. Bu çalgıya ait en eski bulgu; M.Ö. 2800-3000 Yıllarından kalan ve Amerika'da Philadelphia Üniversitesi Müzesi'nde sergilenen neydir. Etimolojik olarak Sümerce'den Farsça'ya geçen "na" veya "nay" kelimesinden türemiş, "kargı" ve "kamış" anlamına gelmektedir. Ney icracılarına "Neyzen" adı verilmektedir. Farsça'da çalan, icra eden anlamına gelen "zeden" sözcüğünden oluşturulan "ney-zeden" kelimesi zaman içerisinde değişerek, ney icracısı anlamına gelen "Neyzen" kelimesine dönüşmüştür. Aynı anlamda Arapça'da "nayı" sözcüğünde kullanılmıştır. Neyzenlik tarihine bakıldığında Mevlevilik ve Mevlana milat olarak kabul edilmektedir. Nesilden nesile usta neyzenlerin varolmasında Mevlevihaneler'in rolü büyüktür (Derya, 2008, s. 11-14).

Araştırmanın konusu gereği XVIII. ve XIX. yy. arası yaşayan neyzenlerin tablosu aşağıda verilmiştir.

Tablo. 1.1: XVIII. Yüzyıl'da Yaşayan Neyzenler

NO	XVIII. Yüzyıl Neyzenleri
1.	Neyzen Mevlevi Mustafa (v.1713)
2.	Neyzen Derviş Hüseyini (v.173?)
3.	Neyzen İsmail Ağa (v.1723)
4.	Neyzen Odabaşızâde Mehmed Efendi (?-?)
5.	Neyzen Mevlevi Ahmed Dede (v.1726)
6.	Neyzen Bursalı Mustafa Dede (v.1727)
7.	Neyzen Musa Dede, “Mevlevî Derviş Musa” (v.1728)
8.	Kutb-ı Nâyî Osman Dede (v.1729)
9.	Neyzen Mevlevî Hüsnî Dede (v.1734)
10.	Neyzen Hüseyin Dede (v.1740)
11.	Neyzen Mehmed
12.	Neyzen Mehmed Çelebi
13.	Neyzen Emin Dede
14.	Neyzen Mevlevî Derviş Ahmed (v.1748)
15.	Neyzen Ahmed Dede (v.1750)
16.	Neyzen Mevlevî Derviş Süleyman (v.1753)
17.	Neyzen Derviş Mustafa (v.1765)
18.	Neyzen Veli Dede (v.1768)
19.	Neyzen Mustafa Kevserî Efendi (v.1770)
20.	Neyzen “Akmolla” Ömer Efendi (v.1777)
21.	Neyzen Derviş Nûri Dede (v.1787)
22.	Neyzen Hamza Dede (v.1790)
23.	Neyzen Mehmed Dede, Çallı Derviş (v.1798-99)
24.	Neyzen “Koca Derviş Ömer”
25.	Neyzen Dervîş Ali
26.	Neyzen Giriftzen Kilâri
27.	Yümnî Dede (v.1800?)
28.	Neyzen Kütahyalı Mevlevî Mehmed Dede (v.1805)

29.	Neyzen Mevlevî İsmail Efendi (v.1805)
30.	Neyzen Mücellid Dervîş Mustafa (v.1808)
31.	Neyzen Dervîş Mehmed Emin
32.	Neyzen Sultan III.Selim (1761-1808)
33.	Neyzen Şumârî Hasan Dede (v.1809) ²

Tablo. 1.2: XIX. Yüzyıl'da Yaşayan Neyzenler

NO	XIX. Yüzyıl Neyzenleri
1.	Neyzen Tarîkatçı Mehmed Dede (v.1810?)
2.	Neyzen Mehmed Emin (v.1812)
3.	Neyzen Ârif Dede (v.1814)
4.	Neyzen Emin Ağa (Tekrar yazıldı v.1814)
5.	Neyzen Kandilli Selim Paşa İmamı (v.1820?)
6.	Neyzen Dervîş Ali Bey-Dede (v.1829)
7.	Neyzen Âbdülbakî Nâsır Dede (1765-1821)
8.	Neyzen ve Giriftzen Mehmed Nûri Efendi (v.1822)
9.	Neyzen Sultan II. Mahmud (v.1839)
10.	Neyzen Şeyh Mahmud Dede (v.1840-5?)
11.	Neyzen İsmail Dede Efendi (v.1846)
12.	Neyzen Şeyh Said Dede “Kutb-ı Nâyî” (v.1856)
13.	Neyzen Mehmed Said Efendi
14.	Neyzen Nakşî Dede Efendi (v.1854)
15.	Neyzen ve Giriftzen Said Mehmed Efendi (v.1856)
16.	Neyzen İsmail Dede “Dervîş İsmail Şeydâ” (v.1860)
17.	Neyzen Şâkir Efendi Hopçuzâde Hacı Şeyh Ahmed (v.1860)
18.	Neyzen Nizameddin Dede (v.1870)
19.	Neyzen Oskiyan (v.1870?)
20.	Neyzen Hasib Dede (1799-1871)
21.	Neyzen Sultan Abdülaziz Han (v.1876)
22.	Neyzen Tosyalı İzzed (1801-1876)

² (Erguner; 2007, s.268-271)

23.	Neyzen Kazasker Mustafa İzzet Efendi (v.1876)
24.	Neyzen Çerkez Hasan Dede (v.1878)
25.	Neyzen Ziyâ Dede (v.1880)
26.	Neyzen Necib Dede (v.1883)
27.	Neyzen Salim Bey (v.1884)
28.	Neyzen Yusuf Paşa (v.1884)
29.	Neyzen ve Giriftzen Rızâ Bey (v.1886)
30.	Neyzen Salih Dede (v.1888)
31.	Neyzen Esrar Dede (v.1888)
32.	Neyzen Ali Efendi (1840-1888)
33.	Neyzen Mehmed Kâmi Efendi (v.1890)
34.	Neyzen Hacı Faik Bey (v.1891)
35.	Neyzen Osman Bey (v.1890?)
36.	Neyzen Râşid Efendi “Baba Râşid” (v.1892)
37.	Neyzen Esrar Dede (v.1894)
38.	Neyzen Behlül Efendi (v.1895)
39.	Neyzen Halim Efendi-Şeyh Abdülhalim Efendi (v.1896?)
40.	Neyzen Cemal Dede (v.1899)
41.	Neyzen Sabri Dede
42.	Neyzen Hacı Ali Dede
43.	Neyzen Hasan Efendi (?)
44.	Neyzen Neşet Molla Bey Giray (1834-1900)
45.	Neyzen Muhtar Dede (v.1900?)
46.	Neyzen Ali Rızâ Efendi (v.1904)
47.	Neyzen Aziz Dede (v.1905)
48.	Neyzen Celâleddin Dede (v.1907)
49.	Neyzen Abdi Dede Efendi (v.1908) ³

³ (Erguner; 2007, s.271-279)

Türk Müziği'nde Saz Semaisi Formu⁴

Saz semaisi çalgısal bir türdür. Hane-Teslim bölmelidir. Türün en önemli ögesi ise, Aksak Semai Usulü'nün 10/8'lik şekli içinde bestelenmiş olmasıdır. Dört hane bir Teslim biçiminde bestelenirler. Teslim bölümü ilgili makamın seyri içerisinde bestelenir. Dördüncü Hane'de usul geçkisi yapılması kuraldır. (Akdoğan; 2003, s. 306).

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi'nin internet erişim sayfasında, saz semaisi ile ilgili verilen bilgilerden bir bölüm aşağıda verilmiştir.

Formun tarihi oldukça eskidir. Peşrevler gibi hâneli ve mülâzimeli bir yapıya sahip olan saz semâileri XIX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren yaygın şekilde dört hâneli biçimde kullanılır. Eski dönemlerde az sayıda da olsa üç hâneli olarak bestelenmiş olanların yanında nâdiren beş hânelileri de görülmektedir (<https://islamansiklopedisi.org.tr/saz-semaisi>).

Saz Semailerinin ilk üç hanesi ve Teslim bölümü Aksak Semai Usulü ile dördüncü hanesi ağırlıklı olarak Yürük Semai Usulü ile bestelenmektedir. Dördüncü hanesi Curcuna usulü, Sengin Semai ve Yürük Semai Usulleri ile değişimli olarak bestelenmiş Saz Semailer'i'de vardır. Örnek olarak Hasib Dede'nin Nihavend Saz Semaisi gösterilebilir. (Özalp, 1986, s.38).

Saz Semaileri biçim olarak dört bölümlü dönüşümlü biçim kurgusuna sahiptir.

$A (a+...x) + B (b+...x) + C (c+...) + D (d+...) + A'(x)$ şeklinde olan biçime Saz Semaisi biçimi denilir⁵ (Akdoğan; 2003, s.109).

⁴ Çalışmada Saz Semaisi formu XXI. yüzyıl özelliklerine göre ele alınmıştır.

⁵ Dört bölümlü sırasal biçim kurgusuna Peşrev Biçimi denilir. $A (a+...x) + B (b+...x) + C (c+...) + D (d+...)$ şeklinde gösterilir (Akdoğan, 2003, s.97).

PROBLEM DURUMU

XVIII. ve XIX. yy.'da neyzenlerin ağırlıklı olarak Mevlevihaneler'de eğitim aldıkları bilinmektedir. Neyzenler, eğitim aldıkları Mevlevihaneler'de Türk Müziği eğitiminde olduğu gibi usta çırak ilişkisine (Meşk Sistemi) göre öğrenim görmüşlerdir. Usta çırak ilişkisi ile eğitim alan neyzenlerin eserleri ile hocalarının eserlerinin, aynı makam ve aynı formda olmaları durumunda, büyük oranda benzerlik gösterecekleri tahmin edilebilir. Bu benzerliklerin geleneği sürdürmek amacıyla olduğu varsayılabilir. Usta çırak ilişkisi bulunmayan neyzenlerin de Mevlevi Kültürü içerisinde eğitim almaları ve aynı çalgıyı icra etmeleri açısından, aynı makamda ve formda besteledikleri eserlerinin yüzyıl farkı olsa bile benzerlik göstereceği de öte taraftan düşünülebilir. Mevlevihaneler'de verilen eğitim içerisinde dini eğitimin ağırlıkta olması, tasavvuf öğretileri gibi etkenler göz önünde bulundurularak; Mevlevihaneler'de usta çırak ilişkisi içerisinde müzik eğitimi alan neyzenler'in, saray ve çevresinde müzik öğrenimi alan kişilere kıyasla, usta çırak ilişkisi açısından, hocalarının öğrettiklerine daha bağlı kalmaları beklenebilir. Bu sebeple çalışmada aynı makam ve formda eser bestelemiş neyzen bestekarlara yer verilmiştir. Saz semaisi formu XXI. Yüzyıl Türk Müziği'nde saz eseri olarak en çok beste yapılan form olması sebebiyle çalışmada çalışan form olmuştur. Ayrıca saz semaisi formu gibi küçük usullerle bestelenen eserlerde, bir makamın özelliklerinin tam olarak işlenebilmesinin, peşrev gibi büyük usullerde bestelenen formlardaki eserlere göre daha zor olduğu düşünülmektedir. Neyzenler ve onların saz eserleri üzerine yapılan çalışmalar bulunsa da sadece neyzenlerin saz semaileri üzerine yapılan bir çalışma bulunmamaktadır. Ayrıca konuyla ilgili bilimsel açıdan analiz ve karşılaştırma sonucu herhangi bir durum tespiti çalışması da gerçekleştirilmemiştir.

Bu sebepler araştırmanın problem durumunu meydana getirmiştir. Dolayısıyla bu araştırmanın problem cümlesi; "Türk Müziği'nde XVIII. ve XIX. yy. arası yaşamış neyzen bestekarların Saz Semaileri'nde; Arel Nazariyatı'na göre makam kullanımı, Onur Akdoğu'nun Türler ve Biçimler Kitabı'na göre biçim ve usul kullanımlarının karşılaştırmalı analizlerinin sonuçları nelerdir?" olmuştur. Konuya ilişkin alt problemler aşağıda verilmiştir.

Konuya ilişkin alt problemler;

1. XVIII. ve XIX. yy.'da yaşamış neyzen bestekarların Beyati Makamı'nda besteledikleri Saz Semaileri'nde; Arel Nazariyatı'na göre makam kullanımı, Onur Akdoğu'nun Türler ve Biçimler Kitabı'na göre biçim ve usul kullanımları nasıldır?
2. XVIII. ve XIX. yy.'da yaşamış neyzen bestekarların Buselikaşiran Makamı'nda besteledikleri Saz Semaileri'nde; Arel Nazariyatı'na göre makam kullanımı, Onur Akdoğu'nun Türler ve Biçimler Kitabı'na göre biçim ve usul kullanımları nasıldır?
3. XVIII. ve XIX. yy.'da yaşamış neyzen bestekarların Evcara Makamı'nda besteledikleri Saz Semaileri'nde; Arel Nazariyatı'na göre makam kullanımı, Onur Akdoğu'nun Türler ve Biçimler Kitabı'na göre biçim ve usul kullanımları nasıldır?
4. XVIII. ve XIX. yy.'da yaşamış neyzen bestekarların Hicaz Hümayun Makamı'nda besteledikleri Saz Semaileri'nde; Arel Nazariyatı'na göre makam kullanımı, Onur Akdoğu'nun Türler ve Biçimler Kitabı'na göre biçim ve usul kullanımları nasıldır?
5. XVIII. ve XIX. yy.'da yaşamış neyzen bestekarların Hüseyini Makamı'nda besteledikleri Saz Semaileri'nde; Arel Nazariyatı'na göre makam kullanımı, Onur Akdoğu'nun Türler ve Biçimler Kitabı'na göre biçim ve usul kullanımları nasıldır?
6. XVIII. ve XIX. yy.'da yaşamış neyzen bestekarların Rast Makamı'nda besteledikleri Saz Semaileri'nde; Arel Nazariyatı'na göre makam kullanımı, Onur Akdoğu'nun Türler ve Biçimler Kitabı'na göre biçim ve usul kullanımları nasıldır?
7. XVIII. ve XIX. yy.'da yaşamış neyzen bestekarların Saba Makamı'nda besteledikleri Saz Semaileri'nde; Arel Nazariyatı'na göre makam kullanımı, Onur Akdoğu'nun Türler ve Biçimler Kitabı'na göre biçim ve usul kullanımları nasıldır?
8. XVIII. ve XIX. yy.'da yaşamış neyzen bestekarların Segah Makamı'nda besteledikleri Saz Semaileri'nde; Arel Nazariyatı'na göre makam kullanımı, Onur Akdoğu'nun Türler ve Biçimler Kitabı'na göre biçim ve usul kullanımları nasıldır?
9. XVIII. ve XIX. yy.'da yaşamış neyzen bestekarların Suzidilara Makamı'nda besteledikleri Saz Semaileri'nde; Arel Nazariyatı'na göre makam kullanımı, Onur Akdoğu'nun Türler ve Biçimler Kitabı'na göre biçim ve usul kullanımları nasıldır?

10. XVIII. ve XIX. yy.'da yaşamış aralarında usta çırak ilişkisi bulunan neyzen bestekarların bestelediği Saz Semailerinde; Arel Nazariyatı'na göre makam kullanımı, Onur Akdoğu'nun Türler ve Biçimler Kitabı'na göre biçim ve usul kullanımları nasıldır?

ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu çalışmada; XVIII. ve XIX. yy. arası yaşamış neyzen bestekarların saz semailerinde; Arel Nazariyatı'na göre makam kullanımı özellikleri ve Onur Akdoğu'nun Türler ve Biçimler Kitabı'na göre biçim ve usul kullanımı özelliklerinin sonuçlarını ortaya koymak, incelenen saz semailerinin hem bestelendikleri yüzyıla göre hem de yy. arası karşılaştırılması sonucu elde edilen verilerle durum tespiti yapmak amaçlanmıştır. Aralarında usta çırak ilişkisi bulunan ve bulunmayan neyzen bestekarlara ait saz semailerinde; Makam, biçim ve usul kullanımı özelliklerinin benzerlik ve farklılıklarının tespit edilmesi de amaç içerisinde yer almaktadır.

ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Bu çalışmanın; Neyzen bestekarlara ait, sadece saz semaisi formundaki eserleri konu alan ilk çalışma olması, XVIII. ve XIX. yy. arası yaşamış neyzen bestekarların saz semailerinde; Arel Nazariyatı'na göre makam kullanımı özellikleri ve Onur Akdoğu'nun Türler ve Biçimler Kitabı'na göre biçim ve usul kullanımı özellikleri sonuçlarının ortaya konulması, incelenen saz semailerinin hem bestelendikleri yüzyıla göre hem de yy. arası karşılaştırılması sonucu elde edilen bulgularla, durum tespiti yapılması açısından önemli olacağı düşünülmektedir. Aralarında usta çırak ilişkisi bulunan ve bulunmayan neyzen bestekarlara ait saz semailerinin benzerlik ve farklılıklarının da ele alınması önem kapsamı içerisinde yer almaktadır.

VARSAYIMLAR/SAYILTILAR

İncelenen eserlerin notalarının neyzen bestekarlara ait olduğu, ulaşılan notaların doğru olduğu ve Arel Nazariyatı'nın; Onur Akdoğu'nun hazırladığı Hüseyin Sadettin Arel'e ait; Türk Mûsikîsi Nazariyatı Dersleri kitabına atfedildiği varsayılmıştır.

EVREN VE ÖRNEKLEM

Bu araştırmanın evrenini neyzen bestekarlar ve onların bestelemiş oldukları sözlü ve sözsüz eserler oluşturmaktadır.

Bu araştırmanın örneklemini XVIII. ve XIX. yy. içerisinde yaşamış neyzen bestekarlar ve onların saz semaileri oluşturmaktadır.

SINIRLILIKLAR

Bu araştırma; İki farklı yüzyılda yaşamış ve aynı makamda saz semaisi bestelemiş neyzen bestekarlar olması kaydıyla, on neyzen bestekar, dokuz farklı makam ve 33 saz semaisi ile sınırlandırılmıştır. TRT Müzik Dairesi Başkanlığı Türk Sanat Müziği Repertuarı Arşivi'ndeki XVIII. ve XIX. yy. arası yaşamış neyzen bestekarların saz semailerine ulaşılmış, aynı makamda saz semaisi bestelemiş neyzen bestekarlar tespit edilmiştir. Yüzyıllar arası karşılaştırılmanın yapılabilmesi için bestekarların iki farklı yüzyılda yaşamış olmalarına dikkat edilmiştir. Bunun sonucunda; XVIII. Yüzyılda yaşayan dört neyzen bestekar, XIX. yüzyılda yaşayan altı neyzen bestekar ve dokuz farklı makamda 33 saz semaisi saptanmıştır. Kuramsal çerçevede makamsal analiz; Arel Nazariyatı'na göre, biçim analizi; Onur Akdoğu'nun Türler ve Biçimler Kitabı'nda aktardığı biçim analizi yöntemine göre gerçekleştirilmiştir. Kavramsal çerçevede saz semaisi formu; XXI. Yüzyıl özellikleri bakımından ele alınmıştır. Ayrıca makamsal analizlerin içerisinde çeşni⁶ kavramı kullanılmıştır. Arel Nazariyatı'nda çeşni kavramı bulunmamaktadır. Bu kavram M. Ekrem Karadeniz'in Türk Mûsikîsinin Nazariye ve Esasları Kitabı'nda tarif ettiği şekilde ele alınmıştır. TRT Müzik Dairesi Başkanlığı Türk Sanat Müziği Repertuarı Arşivi'ndeki, bestekarı Neyzen Ali Dede olarak aktarılan birçok saz semaisine ulaşılmış, fakat eserlerin üzerinde; "Neyzen Ali Dede, Neyzen Ali Efendi, Nayi Ali Dede, Arabzade Ali Dede, Ser-nayi Ali Dede" gibi farklı lakapların bulunması ve eserlerin kime ait olduğunun belirlenememesi üzerine Neyzen Ali Dede'ye ait saz semaileri araştırmanın dışında tutulmuştur.

⁶ (Karadeniz, 2013, s. 64) "Çeşni Makamın seyrine uygun hareket içinde belirli perdeler üzerinde yapılan dinlenmeye denir ve gecikmelerden doğar. Makamların birbirinden ayırt edilmesinde en önemli ölçüyü meydana getirir".

Tablo 1.3: Sınırlılık Dahilindeki Neyzen Bestekarlar Listesi

No	Yüzyıl	Neyzen Bestekar
1.	XVIII	Kutb-i Nayi Osman Dede (1642-47-1729)
2.	XVIII	Yumni Dede (?-1800?)
3.	XVIII	Veli Dede (?-1768)
4.	XVIII	III. Selim (24 Ocak 1761- 29 Temmuz 1808)
5.	XIX	Tanburi Neyzen Oskiyan (1780-1870?-90?)
6.	XIX	Neyzen Salim Bey (1829-30-1884)
7.	XIX	Neyzen Yusuf Paşa (1821-1884)
8.	XIX	Neyzen Salih Dede (1823-1886)
9.	XIX	Neyzen Raşid Efendi (1820?-1892?)
10.	XIX	Neyzen Aziz Dede (1835-1905)

Tablo 1.4: Sınırlılık Dahilindeki Dokuz Makamdaki Saz Semailerinin Neyzen Bestekarı ve Saz Semaisi Sayıları

No	Makam	Saz Semaisi Bulunan Neyzen Bestekarlar	Saz Semaisi Sayısı
1.	Beyati	Nayi Osman Dede, Yumni Dede, Tanburi Neyzen Oskiyan, Neyzen Raşid Efendi.	4
2.	Buselikaşiran	Nayi Osman Dede, Neyzen Salim Bey.	2
3.	Evcara	Yumni Dede, Neyzen Salim Bey.	2
4.	Hicaz Hümayun	Veli Dede, Neyzen Yusuf Paşa.	2
5.	Hüseyni	III. Selim, Neyzen Yusuf Paşa, Neyzen Raşid Efendi, Neyzen Aziz Dede.	4

6.	Rast	Nayi Osman Dede, Veli Dede, III. Selim, Neyzen Yusuf Paşa, Neyzen Raşid Efendi.	9
7.	Suzidilara	III. Selim, Neyzen Raşid Efendi.	3
8.	Saba	Nayi Osman Dede, III. Selim, Neyzen Salih Dede ve Aziz Dede.	4
9.	Segah	Nayi Osman Dede, Neyzen Salih Dede, Neyzen Yusuf Paşa.	3

YÖNTEM

Nitel araştırma yöntemi ile yapılan çalışmada, literatür taraması sonucu veriler toplanmış, betimsel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır.

(Karasar, 1984, s. 80) “Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır ve araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde var olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır”.

Öncelikle XVIII. ve XIX. yy. arası yaşayan neyzen bestekarlar belirlenmiş, bu bestekarlara ait saz semaileri tespit edilmiştir. İki farklı yüzyılda yaşamış ve aynı makamda saz semaisi besteleyen bestekarlar ayrılmış ve onların dokuz farklı makamdaki 33 adet saz semaisi araştırmanın sınırlılığını oluşturmuştur. TRT Müzik Dairesi Başkanlığı Türk Sanat Müziği Arşivi’nden ulaşılan notalar, daha düzgün görünmesi açısından Finale 2014 programı tekrar yazılmıştır. Ulaşılan notaları kaleme alan yazarlar ve varsa notaların yazılış tarihleri, detaylı bir şekilde eser analiz bölümlerinde verilmiştir.

Çalışma’da incelenen eserler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir.

(Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 259) “İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Betimsel analizde özetlenen ve yorumlanan veriler, içerik analizinde daha derin bir işleme tutulur ve betimsel bir yaklaşımla farkedilemeyen kavram ve temalar bu analiz sonucu keşfedilebilir”.

Eserlerin içerik analizinde; Makam ve biçim öğelerine göre analiz gerçekleştirilmiştir. Makam analizinde; Arel Nazariyatı model alınarak, saz semaileri’nin her bir hanesindeki seyir

özelliğine bakılmıştır. Seyir özelliği içerisinde; Ezgi'nin başladığı perde, kullanılan dörtlü, beşli, çeşni sıralaması ve ezginin sonlandığı perde dikkate alınmıştır. Dörtlüler ve beşliler Arel Nazariyatı'nda bahsedilen makam dizilerinin içerisinde gösterildiği gibi tespit edilmiştir. Makamı oluşturan dizi içerisinde herhangi bir perdede; Dörtlü ve beşli tam olarak kullanılmamışsa ya da iki veya üç perde kullanılarak ezgisel bir motif veya bir kalış gerçekleştirildiyse; Dörtlü ve beşli yerine çeşni kavramı kullanılmıştır. Örn; Düğah perdesinde buselik çeşnisi gibi. Makam analizi yapılan eserlerin; Makam dizisi içerisindeki perdelerde kalış sayıları, donanımı, dizisi, seyri, genişlemesi, kararı ve yedeni belirlenmiştir.

Eserlerin biçim analizinde; Onur Akdoğu'nun Türler ve Biçimler Kitabı'nda aktardığı analiz yöntemi kullanılmıştır. Eserlerin biçim kurgusu⁷ belirlenmiştir. İncelenen saz semaili'nin 4. Hanesi'nde usul değişimi bulunuyorsa Saz Semaisi biçimi, eğer ki bulunmuyorsa Peşrev biçimi olarak adlandırılmıştır. Saz semailerinin haneleri; A, B, C, D, şeklinde büyük harfle, Teslim bölümleri (x) ile, 4. Hane'nin ardından icra edilen Teslim bölümü ise A' (x) şeklinde gösterilmiştir.

Usul bakımından herhangi bir analiz gerçekleştirilmemiş, eserlerin hanelerinde kullanılan usuller aktarılmıştır.

Bu analizlerin sonucunda eserler hem bestelendikleri yüzyıla göre kendi içerisinde, hem de yy. arası karşılaştırılmış, benzer ve farklı yönler ortaya konulmuştur. Bunların sonuçları sonuçlar bölümünün alt problemlerinde verilmiştir. 10. Alt problemde; Aralarında usta çırak ilişkisi bulunan neyzen bestekarlar'ın saz Semailerinin, karşılaştırılması sonucu ortaya çıkan veriler aktarılmıştır. Son olarak elde edilen bulgular ile durum tespiti yapılmıştır.

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

1. Koç (2019) “19. yy. Neyzen Bestekarlar'ın saz eserlerinin makamsal analizleri üzerine bir inceleme ve değerlendirme” isimli yayınlanmış yüksek lisans tezinde; XIX. yüzyıl neyzen bestekarları'na ait farklı makamlarda bestelenmiş 12 saz eserinin makamsal analizleri yapılmıştır. Analiz edilen eserlerin, makamsal ve biçimsel özellikleri, bestekarların bestecilik

⁷ Biçim kurgusu eserin biçimini belirten yazı biçimidir. Biçim kurgusunda eserin bölümleri büyük harflerle gösterilir. (Akdoğu, 2003, s. 64)

yönleri ve içinde bulundukları yüzyılda yaşanan gelişmelerin eserlere olan etkileri tespit edilerek sonuca bağlanılmıştır.

2. Önal (2020) “*Lale Devri kemani bestekârlarının Saz Semaisi formundaki bestelerinin makam, usul, tartım kalıbı ve cümle yapısı açısından incelenmesi*” isimli yayınlanmış yüksek lisans tezinde; Lale Devrinde yaşamış Kemani Bestekarlar’dan Hızır Ağa, Kemani Corci ve İsmail Ağa’nın saz semaisi formunda yazmış oldukları 13 eser incelemeye alınmıştır. Çalışma sonucunda; Üç bestekara ait eserler makam, usul, tartım kalıbı ve cümle yapısı açısından incelenerek birbirleriyle karşılaştırıldığında Hızır Ağa, Kemani Corci ve İsmail Ağa’nın Saz Semai formlarındaki benzerlik ve farklılık gösteren özelliklerine ulaşılmıştır.

3. Kısa (2020) “*Neyzen Yusuf Paşa’nın hayatı ve 10 saz eserinin makam ve form bakımından incelenmesi*” isimli yayınlanmış yüksek lisans tezinde; Neyzen Yusuf Paşa’nın 10 adet saz eserinin makam ve form bakımından incelenmesi yapılmıştır. Neyzen Yusuf Paşa’nın eserlerinin analiziyle beraber Neyzen Yusuf Paşa’nın hayatı ve neyzenliğinden de bahsedilmiştir.

4. Kağmıcı (2021) “*Neyzen Salih Dede’nin peşrev ve Saz Semailerinin makamsal analizi*” isimli yayınlanmış yüksek lisans tezinde; Neyzen Salih Dede’nin peşrev ve saz semailerinin makamsal açıdan analizini tespit etmek amaçlanmıştır. 21 adet peşrev ve saz semaisi analiz edilmiştir. Sonuç olarak; incelenen eserlerde, Neyzen Salih Dede’nin kendine has bir üslubunun olduğu, makamların geleneksel seyir özelliklerine bağlı kaldığı, az kullanılan makamlar ile eserler bestelemeye önem verdiği, bu makamları ustalıkla kullandığı ve bazı eserlerde geleneksel form yapısını geliştirici, yenilikçi bir anlayışa sahip olduğu görülmüştür.

5. Koç (2003) “*Sultan III.Selim Han’ın Musiki Eserlerinin Müzikal Analizi*” İsimli yayınlanmış yüksek lisans tezinde; Sultan III. Selim’in hayatı, sanatçı kimliği, onun müzik ekolü anlatılmış, terkip ettiği makamlar sırasıyla verilip Abdülbakir Nasır Dede’nin Tedkik ü Tahkik ve Tahririyye eserinde bahsettiği makam tarifleri doğrultusunda bir müzikal analiz gerçekleştirilmiştir. Müzikal analiz içerisinde makam analizi olarak çalgısal eserlerin; Ezgisel yürüşleri ve içerisinde kullanılan çeşnilere bakılmış, eserlerin form analizinde; Biçim kurgusuna bakılmış, usul kullanımının ise gelenekle örtüşüp örtüşmediği tespit edilmiştir. Sözlü eserlerde ise bunlarla birlikte ek olarak güfte ve aruz hece vezninin kullanımı incelenmiştir.

6. Özyasan (2001) “*Nayi Osman Dede’nin hayatı ve Ayin-i Şerif’lerinin usul, güfte ve müzikal açıdan incelenmesi*” isimli yayınlanmış yüksek lisans tezinde; Nayi Osman Dede’nin

hayatı ile günümüze ulaşan dört Ayin-i Şerifi usul, güfte ve müzikal açıdan incelenmiştir. Ayin-i Şerifler'in makam analizi yapılmış, geçki ve çeşniler tespit edilmiştir. Ayrıca güfteye bağlı olarak müzik cümleleri (biçimsel analiz) incelenmiştir. Güfteler, aruz vezni bakımından araştırılmış olup, çoğunlukla Farsça olan güfteler günümüz Türkçesi'ne çevrilmiştir.

BÖLÜM 1: SINIRLILIK DAHİLİNDE NEYZEN BESTEKARLAR

1.1. XVIII. YÜZYIL NEYZEN BESTEKARLARI

1.1.1. Kutb-i Nayi Osman Dede (1642-47-1729)

Nayi (Neyzen) Osman Dede'nin doğum tarihi tam olarak belli değildir. 1642-1647 civarındadır. İstanbul Vefa'da doğduğu rivayet edilir. Ahmed Bican neslinden Süleymaniye darüşşifa ser-hademesi Hacı İbrahim Efendi'nin oğludur. 1672 yılında, Galata Mevlevihanesi şeyhi Gavsî Dede'nin hizmetine girerek mevlevî olmuştur. Galata Mevlevihanesi'nde on sekiz yıl neyzenbaşılık yapmıştır. 1697 yılında bu Mevlevihane'nin şeyhliğine getirilmiştir. Makamı'nda otuz üç yıl kalmıştır. Kutb-i Nayi sıfatı ile anılması; Neyzenbaşı olması ve bu görevi on sekiz yıl başarı ile sürdürmesi ile belgelenmiştir. Müziğin sadece icra yönü ile ilgilenmemiş, eski edvar kitaplarını incelemiş ve nazariyat ile uğraşmıştır. Müzikte notasızlığın nelere mal olduğunu görüp anlayarak bir de nota yazısı icat etmiştir. Ayrıca önemli bir saz eseri bestekarıdır. Eserleri yeni müzik ve ney üflemeyi öğrenenler için öğretici nitelikte olup kendisinden sonra gelen Bestekarlar'a da örnek olmuştur. 1729 yılında vefat etmiştir. XIX. yüzyılın ünlü bilgin ve müzisyenlerinden; Ali Nutkî Dede, Nasır Abdülbaki Dede, Abdürrahim Künhi Dede, Nayi Osman Dede'nin kızı Saide hanımdan olan torunlarıdır (Özalp, 1986, s. 175-177).

Nayi Osman Dede'nin bestelediği Saz Eserleri; 1. Arazbar Peşrevi (Ağır Düyek), 2. Beyatî Peşrevi (Devr-i Kebir) ve 3. Saz Semaisi, 4. Buselik-Aşiran Peşrevi (Devr-i Kebir) ve 5. Saz Semaisi, 6. Büzürg Peşrevi (Darbeyn) ve 7. Saz Semaisi, 8. Çargâh Peşrevi (Devr-i Kebir), 9. Dilkeş-Haveran Peşrevi (Devr-i Kebir "Dilkeş Devri"), 10. Evc-i Ruy-i Neva Saz Semaisi, 11. Geveşt Peşrevi (Düyek) ve 12. Saz Semaisi, 13. Hicaz Peşrevi (Devr-i Kebir "Gül Devri") 14. Saz Semaisi, 15. Hüseyinî Peşrevi (Fahte), 16. Muhayyer-Sünbüle Peşrevi I (Devr-i Kebir) ve 17. Saz Semaisi (3 hâne), 18. Neva Peşrevi (Devr-i Revan), 19. Rast Peşrevi I (Darb-1 Fetih 4 hane), 20. Rast Peşrevi II (Devr-i Kebîr "Gül Devri") ve 21. Saz Semaisi I "Gül Devri", 22. Rast Peşrevi III (Çenber "Dilara") ve 23. Saz Semaisi "Dilara", 24. Rast Peşrevi IV (Düyek "Dilabad") ve 25. Saz Semaisi, 26. III "Dilabad", 27. Segah Peşrevi (Devr-i Kebîr) ve 28. Saz

Semaisi, 29. Sultani-Segah Peşrevi I (Devr-i Kebîr I) ve 30. Saz Semaisi, Sultani-Segah Peşrevi II (Devr-i Kebir II), 31. Uşşak Peşrevi (Devr-i Kebir), 32. Zengule Peşrevi (Devr-i Kebir), 33. Muhayyer-Sünbûle Peşrevi II (Öztuna; 2006, s. 165)

1.1.2. Yumni Dede (?-1800?)

Yumni Dede'nin doğum ve ölüm tarihleri tam olarak bilinmemektedir. Mevlevi bestekar'dır. Çoğu İ. Hakkı Bey'in nota koleksiyonundan çıkan şu eserleri elimizdedir: 1) Beyati Peşrevi (Devr-i Kebir "Beyati-i Kadim") ve 2) Saz Semaisi, 3) Dügah-Buselik Peşrevi (Berefşan) ve 4) Saz Semaisi, 5) Evcara Peşrevi (Çenber) ve 6) Saz Semaisi, 7) Hicaz Peşrevi (Düyek "Cihansaz") ve 8) Saz Semaisi "Cihansaz", 9) Tebriz Peşrevi ve 10) Saz Semaisi (Öztuna, 2006, s.508).

1.1.3. Veli Dede (?-1768)

Türk Bestekarı'dır. Doğum tarihi bilinmemektedir. Bursa'da doğmuş ve burada 1768 yılında vefat etmiştir. Bursa Mevlevihanesi'ne gömülmüştür. Parlak bir neyzen olarak şöhret kazanmıştır. Bir müddet İstanbul Mevlevihaneleri'nde de neyzenlik edip Bursa'ya dönmüştür. Şu eserleri elimizdedir: "1. Dügah- Buselik Peşrevi ve 2. Saz Semaisi, 3. Hümayun Peşrevi (Çenber) ve 4. Saz Semaisi (Öztuna, 2006, s. 480)".

1.1.4. III. Selim (24 Ocak 1761- 29 Temmuz 1808)

Osmanlı imparatorluğunun 30. padişahıdır. Babası Sultan III. Mustafa, annesi Mihrişah Sultan'dır. Topkapı Sarayı'nda doğmuştur. Müziğe genç yaşlarda başlamış ve daha çok şehzadelik döneminde ilgilenmiştir. III. Selim'in müzik hocaları Kırımlı Ahmed Kamil Efendi ve Tanburi Ortaköylü İzak'tır. Ahmed Kamil Efendi'den usul ve eser meşk etmiştir. Daha çok peşrev ve saz semailerleriyle o devrin ünlü Bestekarları'ndan olan İzak'a karşı padişahın hürmet ve teveccühü vardı. Isfahanek-i Cedid, Hicazeyn, Şevk-i Dil, Arazbar-buselik, Hüseyin-Zemzeme, Rast-ı Cedid, Pesendide, Neva Kürdi, Gerdaniye Kürdi, Sûzidilârâ, Şevkefzâ makamları III. Selim'in meydana getirdiği bileşik makamlardır. Tanburi ve neyzen olan III. Selim aynı zamanda Mevlevi'ydi. Galata Mevlevihanesi "Defter-i Dervişanı"na "Selim Dede" diye imza atmıştır. Mevlevihaneleri her zaman koruyup kollamış ve destek çıkmıştır. Müzik yeteniği olduğunu gördüğü ya da duyduğu kimseleri Türk Müziği'ne kazandırmıştır. Bunlara başta Hamami-zade İsmail Dede, Basma Abdi Efendi, Suyolcu-zade Salih Efendi, Dellal-zade İsmail Efendi olmak üzere birçok kimse sayılabilir. III. Selim uğradığı suikast sonucu 29 Temmuz 1808'de vefat etmiştir (Özalp, 1986, s. 197-203).

III. Selim'in Saz Eserleri; 1. Büzürg Peşrevi (Çenber) ve 2. Saz Semaisi, 3. Hisar-ı Vech-i Şehnaz Peşrevi (Fahte) ve 4. Saz Semaisi, 5. İsfahanek Peşrevi (Ağır Düyek) ve 6. Saz Semaisi, 7. Muhayyer-Sünbüle Peşrevi (Ağır Düyek) ve 8. Saz Semaisi, 9. Neva-Buselik Peşrevi (Darbeyn) ve 10. Saz Semaisi, 11. Pesendide Peşrevi (Hafif) ve 12. Saz Semaisi, 13. Suz-i Dil Peşrevi (Hafif) ve 14. Saz Semaisi, 15. Suz-i Dilara Peşrevi (Ağır Düyek, 3 hane) ve 16. Saz Semaisi (3 hane), 17. Rehavi Saz Semaisi, 18. Sipihir Saz Semaisi, 19. Şevk-u Tarab Saz Semaisi, 20. Evc Peşrevi (Düyek Dilküşa), 21. Saz Semaisi, 22. Evc-Buselik Peşrevi (Devr-i Kebir) ve 23. Saz Semaisi, 24. Evc-Kürdi Peşrevi (Çifte Düyek) ve 25. Saz Semaisi, 26. Hicaz Peşrevi (Devr-i Kebîr) ve 27. Sâz Semâîsi, 28. Hicâz-1 Rûmi Peşrevi (Devr-i Kebîr) ve 29. Sâz Semaisi, 30. Hicaz-Zemzeme Saz Semaisi (Yürük Semat), 31. Hüseyini Peşrevi (Devr-i Kebir) ve 32. Saz Semaisi, 33. Neva Peşrevi (Fâhte 2 hane "Dilküşa), 34. Neva-Kürdi Sâz Semaisi, 35. Nihavend Peşrevi (Çenber) ve 36. Saz Semaisi, 37. Rast Peşrevi I (Hâvi) ve 38. Saz Semaisi I, 39. Rast Peşrevi II (Çenber) ve 40. Saz Semaisi II, 41. Rast Peşrevi III (Düyek Benefşezâr) 42. Rast-ı Sultani Peşrevi (Çifte Düyek) ve 43. Saz Semaisi, 44. Rehavi Peşrevi (Düyek), 45. Saba Saz Semaisi, 46. Saba-Aşiran Peşrevi (Fahte) ve 47. Saz Semaisi, 48. Şevk-u Tarab Peşrevi I (Hafif), 49. Şevk-u Tarab Peşrevi II (Devr-i Kebir 2 hane), 50. Tarz-ı Cihan Peşrevi (Düyek) ve 51. Saz Semaisi, 52. Uşşak Peşrevi (Öztuna, 2006, s. 278-280).

1.2. XIX. YÜZYIL NEYZEN BESTEKARLARI

1.2.1. Tanburi Neyzen Oskiyan (1780-1870?-90?)⁸

Tanburi ve neyzen'dir. (1780?-1870?=90?). İstanbul Samatya'da doğdu ve 90 yaşlarında öldü. Ermeni asıllı maruf tanburi İsak'tan klasik uslupta tanbur öğrenmiştir. Ney hocası bilinmemektedir. Zeki Mehmed Ağa'dan saz eserleri meşk etmiştir. III. Selim'in (1789-1807) huzurunda bile çalmıştır. II. Mahmud zamanında (1808-1839) Tanbur ve Ney hocası olarak Enderun'a alınmıştır. Peşrevler ve saz semaileri bestelediği bilinse de günümüze kadar ulaşan tek eseri Beyati Saz Semaisi'dir. Neyzen Salim Bey'e ve Neyzen Raşid Efendi'ye ney öğretti. En değerli öğrencisi, kendisi gibi tanbur ve ney virtüozu olan Şeyh Abdülhalim Efendi'dir. (Öztuna, 2006, s. 161-162).

1.2.2. Neyzen Salim Bey (1829-30-1884)

Üsküdar'da 1829-30 tarihlerinde doğduğu bilinmektedir. Genç yaşta kendini geliştirmek ve tasavvuf yolunda ilerlemek için Sadiyye tarikatine girmiştir. Bu tarikatten

⁸ Araştırmanın problem durumu açısından Neyzen Salim Bey ve Neyzen Raşid Efendi'nin ney hocasının Tanburi Neyzen Oskiyan olması önemlidir.

olmasına rağmen Mevlevilik, Rufailik gibi tarikatlar ile dostluk kurmuştur. Pek çok tekkede ney üflemiştir. Ney üflemeyi Beşiktaş Mevlevihanesi şeyhi, Neyzen Salih Dede'nin üvey kardeşi Neyzen ve Giriftzen Said Dede'den öğrenmiş, Oskiyan Efendi'den de ders almıştır. Bir hayli öğrenci yetiştirmiş ve bunların içinde en ünlüsü Neyzen Aziz Dede olmuştur. 1884 yılında vefat etmiştir. (Özalp; 1986, s. 242-243).

XXI. yüzyıla kadar ulaşan Saz Eserleri; 1. Buselik-Aşiran Peşrevi (Çenber) ve 2. Saz Semaisi, 3. Muhayyer Peşrevi (Devr-i Kebîr) ve 4. Saz Semaisi, 5. Dügah Peşrevi (Devr-i Kebir), 6. Hicaz Peşrevi (Fahte), 7. Isfahan Peşrevi (Düyek), 8. Evcara Saz Semaisi, 9. Nühüft Saz Semaisi (Öztuna, 2006, s. 257-258).

1.2.3. Neyzen Raşid Efendi (1820? -1892?)

Neyzen Raşid Efendi XIX. yüzyılın ilk çeyreği içinde İstanbul'da doğmuş ve küçük yaşında Mızıkâ-i Hümayun'a alınmıştır. Burada öğrenim görerek müzik alanında eğitim almış ve ney üflemeyi öğrenmiştir. Ney hocası Oskiyan Efendi'dir. Birçok talebe yetiştirmiştir; En başarılı talebesi Eğrikapılı Mehmed Efendi'dir (Özalp, 1986, s. 253).

Saz eserleri Bestekarı'dır. Mızıkâ-i Hümayun'da yüzbaşı rütbesiyle ney üflemiş ve ders vermiştir. Hamparsum ve batı notasını öğrenmiştir. İsmail Hakkı Bey'inde hocasıdır. Raşid Efendi'nin Saz Eserleri; 1) Acem Peşrevi (Devr-i Kebir) ve 2) Saz Semaisi, 3) Acem-Aşiran Peşrevi (Fahte) ve 4) Saz Semaisi, 5) Acem-Kürdi Saz Semaisi, 6) Arazbar Peşrevi (Çenber), 7) Arazbar- Buselik Peşrevi (Düyek) ve 8) Saz Semaisi, 9) Beste-Isfahan Peşrevi (Çenber) ve 10) Saz Semaisi, 11) Beyati Saz Semaisi, 12) Beyati-Araban Peşrevi (Fâhte), 13) Buselik-Aşiran Peşrevi (Düyek), 14) Dilkeşide Peşrevi (Fâhte) ve 15) Saz Semaisi, 16) Dilnişin Peşrevi (Muhammes) ve 17) Saz Semaisi, 18) Evc Peşrevi (Fahte) ve 19) Saz Semaisi, 20) Sirto, 21) Evc-Buselik Peşrevi (Fâhte), 22) Evc-Maye Peşrevi (Devr-i Kebîr) ve 23) Saz Semaisi, 24) Ferahzar Peşrevi (Düyek) ve 25) Saz Semaisi, 26) Gerdaniye Peşrevi (Çifte Düyek), 27) Hicaz Peşrevi (Devr-i Kebîr), 28) Hicaz Sirto (Nîm Sofyân), 29) Hicaz-Dilkeş Peşrevi (Çenber), 30) Hisar Peşrevi (Ağır Düyek) ve 31) Saz Semaisi, 32) Hümayun Peşrevi (Devr-i Kebîr), 33) Hüseyinî Peşrevi (Düyek) ve 34) Saz Semaisi, 35) Hüseyinî-Zemzeme Peşrevi (Devr-i Kebîr) ve 36) Saz Semaisi, 37) Hüzzam Peşrevi (Çenber) ve 38) Saz Semaisi, 39) Isfahan Peşrevi (Devr-i Kebir) ve 40) Saz Semaisi, 41) Isfahani (Neyzen Raşid Efendi'nin terkibi olabilir) Peşrevi (Düyek) ve 42) Saz Semaisi, 43) Kürdi'li Hicazkar Peşrevi (Düyek), 44) Mahur Peşrevi (Ağır Düyek) ve 45) Sâz Semâîsi, 46) Mâverâünnehr Peşrevi (Çenber) ve 47) Sâz Semâîsi, 48) Muhayyer Peşrevi (Düyek), 49) Muhayyer-Buselik Peşrevi (Fahte) ve 50) Saz Semaisi, 51)

Muhayyer-Kürdi Peşrevi (Devr-i Kebîr), 52) Neva-Kürdi Peşrevi (Düyek), 53) Nihavend Peşrevi (Devr-i Kebir), 54) Nikriz Peşrevi (Devr-i Kebîr) ve 55) Saz Semaisi, 56) Rahatfeza Peşrevi (Düyek), 57) Rast Peşrevi (Devr-i Kebîr) ve 58) Saz Semaisi, 59) Rast-ı Rumi Peşrevi (Devr-i Kebir),60) Rehavi Peşrevi (Devr-i Kebîr) ve 61) Saz Semaisi, 62) Nev-eser Peşrevi (Çenber), 63) Saba-Zemzeme Peşrevi (Devr-i Kebir) ve 64) Saz Semaisi, 65) Segah-Araban Peşrevi (Düyek) ve 66) Saz Semaisi, 67) Sultani-Hüzzam Saz Semaisi, 68) Sultani-Irak Peşrevi (Muhammes) ve 69) Saz Semaisi, 70) Suz-i Dil Peşrevi (Çenber) ve 71) Saz Semaisi,72) Suz-i Dilara Saz Semaisi, 73) Suznak Saz Semaisi,74) Şehnaz Peşrevi (Fâhte) ve 75) Saz Semaisi, 76) Şerefnümâ Peşrevi (Devr-i Kebir), 77) Şevk-efza Peşrevi (Devr-i Kebîr), 78) Şevk-u Tarab Peşrevi (Devr-i Kebir) ve 79) Saz Semaisi, 80) Zavil Peşrevi (Düyek), 81) Zengule Peşrevi (Öztuna, 2006, s. 215-216).

1.2.4. Neyzen Salih Dede (1823-1886)

XIX. Yüzyılın ünlü beyzen ve bestekarlarından olan Neyzen Salih Dede Efendi 1823 yılında İstanbul'da doğmuştur. Abdülkadir Efendi adında bir kişinin oğludur. Üç yaşındayken babası vefat etmiş ve annesi, Beşiktaş Mevlevihanesi Şeyhi Mahmud Efendi ile evlenmiştir. Şevkefza Saz Semaisi'nin Bestekarı Neyzen Said Dede ile üvey kardeşidir. Neyzen Yusuf Paşa'nın da amcasıdır. Rifat Bey'den ve sonradan Beşiktaş Mevlevihanesi'nde şeyh olan üvey kardeşi Neyzen Said Dede'den ney üflemeyi öğrenmiştir. Usta bir neyzen olarak on sekiz yaşında Mızıkâ-i Hümayun'a girmiştir. Sarayda Kaymakamlık rütbesine kadar yükselmiştir. Neyzen Salih Dede Efendi Mevlevi tekkesinde "Çile"sini doldurarak "Dede" olmuştur. Uzun süre Bahariye, Beşiktaş ve Kasımpaşa Mevlevihaneleri'nde neyzenbaşılık yapmıştır. Saz müziğine ait Peşrev ve Saz Semaileri veren Neyzen Salih Dede, XIX. yüzyılda Tanburi Osman Bey'in ardından muvaffak olmuş üstad Bestekarlar'dandır. 1886 Yılında vefat etmiştir. (Özalp, 1986, s. 253).

Neyzen Salih Dede, Neyzen Şeyh Hüseyin Fahreddin Dede'nin ilk ney hocasıdır ve Güldeste Makamını terki etmiştir. Neyzen Salih Dede'ye ait Saz Eserleri; 1.Pençgah Peşrevi (Devr-i Kebir) ve 2.Saz Semaisi ile 3.Oyun Havası, 4.Güldeste Peşrevi (Muhammes) ve 5.Saz Semaisi, 6.Uşşak Peşrevi (Devr-i Kebir) ve 7.Saz Semaisi, 8.Acem Aşiran Peşrevi (Devr-i Kebir), 9.Bestenigar Peşrevi (Devr-i Kebir), 10.Hüseyini Peşrevi (Devr-i Kebir), 11.Isfahan Peşrevi (Devr-i Kebir), 12.Nev-Eser Peşrevi (Devr-i Kebir), 13.Şehnaz Peşrevi (Ağır Düyek), 14.Tahir Peşrevi (Fahte), 15.Revnaknûma Saz Semaisi, 16.Saba Saz Semaisi, 17.Segah Saz Semaisi; 18.Acem-Aşiran Peşrevi (Devr-i Kebir), 19.Hüseyini-Aşiran Peşrevi (Sakil) ve 20.Saz

Semaisi, 21.İsfahan Peşrevi (Devr-i Kebir), 22.Saba Peşrevi (Devr-i Kebir), 23.Yegah Peşrevi (Sakil) ve 24. Saz Semaisi (Öztuna, 2006, s. 255-256).

1.2.5. Neyzen Yusuf Paşa (1821-1884)

Ney virtüözü ve Saz Eseri Bestekarı'dır. İstanbul'da Beşiktaş Mevlevihanesi'nde doğmuş olan Yusuf Paşa, Neyzen Şeyh Said Dede'nin oğlu ve Neyzen Salih Dede'nin yeğenidir. Mevlevi bir ailede yetişmiş ve Beşiktaş Mevlevihanesi'nde büyüştür. Ney virtüözü olan babası Said Dede'den ney öğrenmiş, yirmi yaşından önce Beşiktaş dergahında neyzenbaşılık yapmıştır. Çile çıkarıp Dede olmuştur. 19 Yaşında neyzen olarak Mızıka-i Hümayun'a giren Yusuf Paşa sarayda Ferik (korgeneral) rütbesine kadar yükselmiştir. Yusuf Paşa, Şeyh Hüseyin Fahreddin Dede çapında bir ney virtüözü, Abdülaziz Han, Üsküdar neyzenbaşısı Osman Dede gibi büyük neyzenler yetiştirmiştir. XIX. Yüzyılda Saz Eserleri Bestekarlar'ı arasında, Osman Bey'den sonra en büyüğüdür. 1884 Yılında vefat etmiştir. Neyzen Yusuf Paşa'nın Saz Eserleri; 1. Acem-Buselik Peşrevi (Devr-i Kebir) ve 2. Saz Semaisi, 3. Düğah Peşrevi (Devr-i Kebir) ve 4. Saz Semaisi, 5.Hicaz Peşrevi (Devr-i Kebir) ve 6. Saz Semaisi, 7. Hümayun Peşrevi (Devr-i Kebir) ve 8. Saz Semaisi, 9. Hüzzam Peşrevi (Devr-i Kebir) ve 10. Saz Semaisi, 11. Nev-Eser Peşrevi (Hafif) ve 12. Saz Semaisi, 13. Rast Peşrevi (Devr-i Kebir) ve 14. Saz Semaisi, 15. Saba-Buselik Peşrevi (Devr-i Kebir) ve 16. Saz Semaisi, 17. Segah Peşrevi (Devr-i Kebir) ve 18. Saz Semaisi, 19. Müstear ve 20. Nühüft Peşrevleri; 21. Bayati, 22. Hüseyni, 23. Irak, 24. Neva, 25. Nihavend, 26. Saba Saz Semaileri, 27. Nev-eser Saz Semaisi II (Öztuna, 2006, s.507-508).

1.2.6. Neyzen Aziz Dede (1835-1905)

Neyzen ve Türk bestekardır. İstanbul Üsküdar'da dünyaya gelen Aziz Dede, genç yaşta Mısır'a gitmiş ve Kahire Mevlevihanesi'nde Ney üflemeyi öğrenmiştir. Gelibolu Mevlevihanesi'nde çilesini bitirerek "Dede" olmuştur. Hocası Neyzen Çerkes Ali Dede'dir. Neyzen Salim Bey'den de ney dersi almıştır. Dede olduktan sonra İstanbul'a dönmüştür. Galata, Üsküdar ve Bahariye Mevlevihaneleri'nin üçünde neyzenbaşı olmuştur. Bir dönem Üsküdar'da bir dükkan açmış, çevresine topladığı Türk Müziği meraklılarına müzik ve Ney dersi vermiştir. Uzun bir süre Kasımpaşa ve Yenikapı Mevlevihaneleri neyzenbaşılık yapmıştır. Bilinen öğrencileri; Neyzen Emin Yazıcı, Rauf Yekta ve Santuri Ziya Efendi'dir. 1905 Yılında vefat etmiştir. Neyzen Aziz Dede'nin Saz Eserleri; 1.Devr-i Kebir dini Hicaz Peşrevi, 2.Hüseyni, 3.Saba, 4.Sultani-Yegah, 5.Suz-i Dil, 6.Uşşak, 7.Yegah ve 8.Zengule'li Suznak Saz Semaileri (Öztuna, 2006, s. 140).

BÖLÜM: II BULGULAR, ANALİZLER VE KARŞILAŞTIRMALAR

2.1. BEYATİ MAKAMI SAZ SEMAİLERİ

Sınırlılık gereği XVIII. ve XIX. yy.'da Beyati Makamı'nda Saz Semaîsi bulunan dört neyzen bestekar ve dört saz semaîsi tespit edilmiştir.

Bestekarlar: Nayi Osman Dede, Yumni Dede, Tanburi Neyzen Oskiyan ve Neyzen Raşid Efendi'dir.

2.1.1. XVIII. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Beyati Makamı'ndaki Saz Semaîleri'nin Analizleri

2.1.1.1. Nayi Osman Dede'nin Beyati Makamı'ndaki Saz Semaîsi'nin Analizi

Beyati Saz Semaîsi

Usul: Aksak Semai Bestekar: Nayi Osman Dede

1. Hane

1 2 3 4 5 Teslim 6 7 8 9 2. Hane 10 11 12 13 3. Hane 14 15 16

Şekil 1.1: Nayi Osman Dede'nin Beyati Makamı'ndaki Saz Semaîsi'nin Notası Birinci Sayfa

Şekil 1.2: Nayi Osman Dede'nin Beyati Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası İkinci Sayfa

Bestekar: Nayi Osman Dede

Eserin notasına Muallim İsmail Hakkı Bey'in el yazısı ile yazdığı notanın nüshasından ulaşılmıştır. Ulaşılan notanın ilk üç hanesi ve Teslim bölümü 5/8'lik Türk Aksağı Usulü'ndedir. Bu nota, okunabilirliği ve kolay anlaşılabilmesi için yeniden yazılmıştır. Yeniden yazılan bu notanın ilk üç hanesi ve Teslim bölümü 5/8'lik Türk Aksağı Usulü yerine 10/8'lik Aksak Semai Usulü'nde yazılmıştır.

Usul: 10/8'lik Aksak Semai ve 12/8'lik Bileşik Sofyan (Nazlı Düyek)

Eserin biçim kurgusu: A (a+x) + B (b+x) + C (c+x) + D (d+x) + A1 (x) şeklindedir.

Eserin ilk üç hanesi ve Teslim bölümü 10/8'lik Aksak Semai Usulü'nde bestelenmiş olup son hanesinde 12/8'lik Bileşik Sofyan (Nazlı Düyek) Usul'ü kullanılmıştır. Bu sebeple biçim olarak eserin dört bölümlü dönüşümlü biçim kurgusuna (Saz Semai Biçimi) sahip olduğu saptanmıştır.

Makam Analizi:

1. Hane Analizi

Seyre neva perdesi ile başlanan 1. Hane bölümünde ilk olarak düğah perdesinde hüseyini beşlisi gösterilmiş, takiben; neva perdesinde çeşnisiz kalış, neva perdesinde buselik dörtlüsü,

düğah perdesinde uşşak çeşnisi ve rast perdesinde rast dörtlüsü ile yapılan kalışların ardından ezgi neva perdesinde çeşnisiz kalış ile sonlanmıştır.

Teslim Bölümü Analizi

Seyre neva perdesi ile başlanan Teslim bölümünde ilk olarak çargah perdesinde çargah çeşnisi gösterilmiş, takiben; Segah perdesinde segah çeşnisi ve eksik segah beşlisi ile yapılan kalışların ardından eserde, düğah perdesinde hüseyini beşlisi ile karar edilmiştir.

2. Hane Analizi

Seyre segah perdesi ile başlanan 2. Hane bölümünde ilk olarak rast perdesinde rast dörtlüsü gösterilmiş, takiben; Neva perdesinde çeşnisiz kalış, çargah perdesinde çargah beşlisi ve düğah perdesinde Beyati Makamı Dizisi sesleri kullanılarak kalış gösterilen ezgi, neva perdesinde çeşnisiz kalış ile sonlanmıştır.

3. Hane Analizi

Seyre neva perdesi ile başlanan 3. Hane bölümünde ilk olarak neva perdesinde rast dörtlüsü gösterilmiş, takiben; Neva perdesinde rast beşlisi sesleri kullanılarak gerdaniye perdesinde kalış, muhayyer perdesinde uşşak çeşnisi, neva perdesinde buselik beşlisi, segah perdesinde segah çeşnisi ve rast perdesinde dörtlüsü ile yapılan kalışların ardından ezgi, neva perdesinde çeşnisiz kalış ile sonlanmıştır.

4. Hane Analizi

Seyre hüseyini perdesi ile başlanan 4. Hane bölümünde ilk olarak Acemli Rast Makamı Dizisi sesleri ile rast perdesinde kalış gösterilmiş, takiben; Acem perdesinde çargah çeşnisi, acem perdesinde çargah beşlisi sesleri kullanılarak muhayyer perdesinde kalış, acem perdesinde çargah beşlisi, neva perdesinde buselik beşlisi, çargah perdesinde nikriz beşlisi, neva perdesinde buselik dörtlüsü ve segah perdesinde segah çeşnisi ile yapılan kalışların ardından ezgi, düğah perdesinde hüseyini beşlisi ile sonlanmıştır.

Eser İçerisindeki Perdelerde Kalış Sayıları ve Kullanılan Dörtlü, Beşli, Çeşniler

9 Defa neva perdesinde kalış (2 defa neva perdesinde buselik dörtlüsü, 2 defa neva perdesinde buselik beşlisi, 1 defa neva perdesinde buselik çeşnisi, 3 defa neva perdesinde çeşnisiz kalış, 1 defa rast dörtlü ile kalış)

6 Defa düğah perdesinde kalış (1 defa düğah perdesinde uşşak dörtlüsü, 1 defa düğah perdesinde Beyati Makamı dizisi sesleri kullanılarak kalış, 1 defa düğah perdesinde uşşak çeşnisi, 3 defa düğah perdesinde hüseyini beşlisi ile kalış)

4 Defa segah perdesinde kalış (3 defa segah perdesinde segah çeşnisi, 1 defa segah perdesinde eksik segah beşlisi ile kalış)

4 Defa rast perdesinde kalış (2 defa rast perdesinde rast dörtlüsü, 1 defa rast perdesinde rast çeşnisi, 1 defa rast perdesinde Acemli Rast Makamı dizisi sesleri ile kalış)

3 Defa çargah perdesinde kalış (1 defa çargah perdesinde nikriz beşli, 2 defa çargah perdesinde çargah çeşnisi ile kalış)

2 Defa muhayyer perdesinde kalış (1 defa muhayyer perdesinde çeşnısiz kalış ve 1 defa uşşak çeşnisi ile kalış)

2 Defa acem perdesinde kalış (1 defa acem perdesinde çargah çeşnisi, 1 defa acem perdesinde beşlisi ile kalış) **gerçekleştirilmiştir.**

Donanım: Ulaşılan notada herhangi bir değıştirme işareti bulunmamaktadır. Yeniden yazılan notada si için koma bemol yazılmıştır.

Dizi: Beyati Makamı Dizisi

Şekil 1.3: Beyati Makamı Dizisi⁹

Seyir: Seyre neva perdesi ile başlanan eser inici-çıkıcı seyir özelliğinde olup ezgi çoğunlukla Beyati Makamı Dizisi sesleri içerisinde neva perdesi civarında seyretmiştir. Eser içerisinde ağırlıklı olarak neva perdesinde buselik dörtlü beşli ve çeşnileri ile, düğah perdesinde hüseyini beşlisi, segah perdesinde segah dörtlü, beşli ve çeşnileri ile kalışlar vardır. 4. Hane'nin başında acem perdesi vurgulanmış, ardından neva perdesinde buselik dörtlüsü ve çargah perdesinde nikriz beşlisi gösterilmiştir.¹⁰ Ayrıca eserin ilk üç hanesinin neva perdesinde sonlandıktan sonra Teslim'e bağlandığı tespit edilmiştir. İlk üç hanenin son iki tartımı da büyük oranda benzerlik göstermektedir.

⁹ (Arel, 1993, s.45).

¹⁰ Beyati Makamı'nda analiz edilen diğer üç Saz Semaisi'nde de acem perdesinde çargah dörtlü, beşlileri ve çargah perdesinde nikriz beşlisi gösterilmemiştir.

Genişleme: Muhayyer perdesinde uşşak çeşnisi ile genişleme gösterilmiştir.

Karar: Dügah perdesinde hüseyini beşlisi ile karar edilmiştir.

Yeden: Rast perdesidir.

2.1.1.2. Yumni Dede'nin Beyati Makamı'ndaki Saz Semaissi'nin Analizi

Beyati Saz Semaissi

Usul: Bileşik Sofyan
1.Hane

Bestekar: Yumni Dede

Şekil 1.4: Yumni Dede'nin Beyati Makamı'ndaki Saz Semaissi'nin Notası

Bestekar: Yumni Dede

Eserin notasına Muallim İsmail Hakkı Bey'in yazdığı notanın nüshasından ulaşılmıştır. Ulaşılan nota okunabilirliği ve kolay anlaşılabilmesi için değiştirilmeden yeniden yazılmıştır.

Usul: 12/8 Bileşik Sofyan (Nazlı Düyek)

Eserde 12/8'lik Bileşik Sofyan (Nazlı Düyek) Usulü kullanılmıştır. Eserin bütünüyle bu usulde bestelendiği görülmektedir. 4. Hane'de herhangi bir usul geçkisi bulunmamaktadır. Bu sebeple eserin dört bölümlü sırasal biçim kurgusuna (Peşrev Biçimi) sahip olduğu belirlenmiştir.

Eserin biçim kurgusu: $A(a+x) + B(b+x) + C(c+x) + D(d+x)$ şeklindedir.

Makam Analizi

1. Hane Analizi

Seyre neva perdesi ile başlanan 1. Hane bölümünde ilk olarak düğah perdesinde uşşak dörtlüsü gösterilmiş, takiben; Segah perdesinde eksik segah beşlisi, neva perdesinde buselik dörtlüsü, çargah perdesinde çargah dörtlüsü, segah perdesinde segah çeşnisi ve rast perdesinde rast çeşnisi gösterilen ezgi, düğah perdesinde Beyati Makamı Dizisi seslerinde karışık gezinilip neva perdesinde çeşnisiz kalış ile sonlanmıştır.

Teslim Bölümü Analizi

Seyre acem perdesi ile başlanan Teslim bölümünde ilk olarak rast perdesinde Acemli Rast Makamı dizisi sesleri ile kalış gösterilmiş, ardından birinci dolapta neva perdesinde buselik çeşnisi gösterilerek Teslimin başına dönülen eserde, ikinci dolapta düğah perdesinde uşşak dörtlüsü ile karar edilmiştir.

2. Hane Analizi

Seyre acem perdesi ile başlanan 2. Hane bölümünde ilk olarak neva perdesinde buselik beşlisi gösterilmiş, takiben; Acem perdesinde çargah çeşnisi, neva perdesinde buselik dörtlüsü, segah perdesinde segah çeşnisi, düğah uşşak dörtlüsü ve rast perdesinde rast dörtlüsü gösterilen ezgi, neva perdesinde buselik dörtlüsü ile sonlanmıştır.

3. Hane Analizi

Seyre gerdaniye perdesi ile başlanan 3. Hane bölümünde neva perdesinde rast beşlisi sesleri ile Neva Makamı'nı geçki yapar gibi karışık gezinilmiş, ezgi neva perdesinde rast beşlisi ile sonlanmıştır.

4. Hane Analizi

Seyre çargah perdesi ile başlanan 4. Hane bölümünde ilk olarak düğah perdesinde uşşak dörtlüsü gösterilmiş, takiben; Rast perdesinde rast dörtlüsü, segah perdesinde segah çeşnileri, düğah perdesinde uşşak dörtlüsü ve rast perdesinde rast çeşnisi ile yapılan kalışların ardından ezgi, neva perdesinde buselik dörtlüsü ile sonlanmıştır.

Eser İçerisindeki Perdelerde Kalış Sayıları ve Kullanılan Dörtlü, Beşli, Çeşniler

12 Defa neva perdesinde kalış (3 defa neva perdesinde buselik dörtlüsü, 2 defa neva perdesinde buselik beşlisi, 1 defa neva perdesinde buselik çeşnisi, 3 defa neva perdesinde çeşnisiz kalış, 4 defa neva perdesinde rast beşlisi ile kalış)

7 Defa segah perdesinde kalış (6 defa segah perdesinde segah çeşnisi, 1 defa segah perdesinde eksik segah beşlisi ile kalış)

5 Defa düğah perdesinde kalış (5 defa düğah perdesinde uşşak dörtlüsü ile kalış)

4 Defa rast perdesinde kalış (3 defa rast perdesinde rast dörtlüsü, beşli ve çeşnileri ile, 1 defa rast perdesinde Acemli Rast Makamı dizisi ile kalış)

2 Defa hüseyini perdesinde kalış (2 defa hüseyini perdesinde çeşnisiz kalış)

1 Defa çargah perdesinde kalış (1 defa çargah perdesinde çargah dörtlüsü ile kalış)

1 Defa acem perdesinde kalış (1 defa acem perdesinde çargah çeşnisi ile kalış)
gerçekleştirilmiştir.

Donanım: Ulaşılan notada herhangi bir değiştirme işareti bulunmamaktadır. Yeniden yazılan notada si için koma bemol yazılmıştır.

Dizi: Beyati Makamı Dizisi

Şekil 1.5: Beyati Makamı Dizisi¹¹

Seyir: Seyre neva perdesi ile başlanan eser inici-çıkıcı olup seyir özelliğinde olup ezgi çoğunlukla Beyati Makamı Dizisi sesleri içersinde neva perdesi civarında seyretmiştir. Neva perdesinde ağırlıklı olarak buselik dörtlü, beşli, çeşnileri ile, segah perdesinde segah çeşnisi, düğah perdesinde uşşak dörtlüsü ile kalışlar vardır. 3. Hane'nin tamamında neva perdesinde rast makamı dizisi sesleri kullanılarak ezgi dolaşımı gerçekleştirilmiştir. Eser tiz segah perdesine kadar tizleşmiştir. Bu perdede herhangi bir kalış bulunmaz. Ayrıca her hanenin sonu neva perdesinde sonlanmış ve Teslim bölümüne dönmüştür.

Genişleme: Genişleme bulunmamaktadır.

Karar: Düğah perdesinde uşşak dörtlüsü ile karar edilmiştir.

Yeden: Rast perdesidir.

¹¹ (Arel, 1993, s.45).

2.1.2. Yapılan Analizlerin Sonucunda XVIII. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Beyati Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Karşılaştırılması ve Bulgular

Usul Kullanımı:

Yumni Dede'nin Beyati Makamı'ndaki Saz Semaisi'nde 12/8'lik Bileşik Sofyan (Nazlı Düyek) Usulü kullanılmıştır. Bütünüyle eserin bu usulde bestelendiği görülmektedir. Nayi Osman Dede'nin Beyati Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin ilk üç hanesi ve Teslim bölümü 10/8'lik Aksak Semai Usulünde bestelenmiş olup, son hanesinde 12/8'lik Bileşik Sofyan Usulü kullanılmıştır.

Biçim Kullanımı:

Yumni Dede'nin Beyati Makamı'ndaki Saz Semaisi'nde, eserin bütünün 12/8'lik Bileşik Sofyan Usulü'nde olmasından dolayı dört bölümlü sırasal biçim kurgusuna (Peşrev Biçimi) sahip olduğu saptanmıştır. Nayi Osman Dede'nin Beyati Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin son hanesinde usul değişikliği bulunur. Bundan dolayı eser dört bölümlü dönüşümlü biçim kurgusuna (Saz Semai Biçimi) sahiptir.

Makam Kullanımı

Tablo 2.1.1: XVIII. Yüzyıl neyzen bestekarlarının Beyati Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları

Yüzyıl	XVIII. Yüzyıl Neyzen Bestekarları		
Perde	Yumni Dede'nin Beyati Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları	Nayi Osman Dede'nin Beyati Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları	Toplam
Rast	4	4	8
Dügah	5	6	11
Segah	7	4	11
Çargah	1	3	4
Neva	13	9	22
Hüseyni	2	0	2
Acem	1	2	3
Muhayyer	0	2	2

Benzerlikler

1. Seyir bakımından iki eserde ağırlıklı olarak neva perdesi civarında seyretmiş ve inici-çıkıcı seyir özelliğindedir. Eserlerin içerisinde gösterilen; Neva perdesinde buselik dörtlü, beşli, çeşnileri ile kalışlar, segah perdesinde segah çeşnisi ile yapılan kalışlarda kullanılan ezgiler benzer niteliktedir.

Ezgi Benzerlik Şekilleri 1.1: Nayi Osman Dede'nin Beyati Saz Semaileri 2.ölçü neva perdesinde buselik çeşnisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri 1.2: Yumni Dede'nin Beyati Saz Semaileri 15.ölçü neva perdesinde buselik çeşnisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri 1.3: Nayi Osman Dede'nin Beyati Saz Semaileri 6.ölçü segah perdesinde segah çeşnisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri 1.4: Yumni Dede'nin Beyati Saz Semaisi 13.ölçü segah perdesinde
segah çeşnisi

2. İki eserde seyre neva perdesi ile başlamıştır.
3. İki saz semaisinde de en çok kalış neva perdesinde gerçekleştirilmiştir. Çoğunlukla neva perdesinde buselik dörtlü, beşli ve çeşnileri kullanılmıştır. İkinci en çok kalış yapılan perdeler düğah ve segah perdeleridir. Segah perdesindeki kalışlarda ise segah çeşnisi ve eksik segah beşlisi kullanılmıştır. Dördüncü en çok kalış yapılan rast perdesidir. Rast perdesinde rast dörtlü, beşli ve çeşnileri ile kalışlar görülmüştür.
4. İki saz semaisinde de hane sonları neva perdesi ile sonlanmaktadır. (Nayi Osman Dede'nin Saz Semaisi'nin 4. Hanesi hariç)

Farklılıklar

1. Seyir bakımından Nayi Osman Dede'nin Saz Semaisi'nin 4. Hane'sinde acem perdesi civarında ezgiler vardır. Bu ezgiler acem perdesinde çargah çeşnisi ve çargah beşlisi ile yapılan kalışlardır. Ardından neva perdesinde buselik beşlisi ve çargah perdesinde nikriz beşlisi gösterilmiştir.
2. Seyir bakımından Yumni Dede'nin Saz Semaisi'nin 3. Hane bölümünde; Neva perdesinde rast beşlisi sesleri ile Neva Makamı'nı geçki yapar gibi karışık gezinilmiş ve ezgi neva perdesinde rast beşlisi ile sonlanmıştır.
3. Yumni Dede'nin Beyati Saz Semaisi'nde düğah perdesinde uşşak dörtlüsü ile karar edilirken, Nayi Osman Dede'nin Saz Semaisi düğah perdesinde hüseyini beşlisi ile karar edilmiştir.
4. Nayi Osman Dede'nin Beyati Saz Semaisi'nde muhayyer perdesinde uşşak çeşnisi ile genişleme gösterilirken, Yumni Dede'nin Saz Semaisi'nde genişleme gösterilmemiştir.

Beyati Makamı'nda saz semaisi bestelemiş XVIII. yüzyıl neyzen bestekarlarının arasında usta çırak ilişkisi yoktur.

2.1.3. XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Beyati Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Analizleri

2.1.3.1. Tanburi Neyzen Oskiyan'ın Beyati Makamı'ndaki Saz Semaissi'nin Analizi

Beyati Saz Semaissi

Usl: Aksak Sema
1. Hane

Bestekar: Tanburi Neyzen Oskiyan

10/8

2

3

4

Teslim

5

6

7

2. Hane

8

9

3. Hane

10

11

4. Hane

12 karar

13

2. Hane

14

15

16

17

18

Şekil 1.6: Tanburi Neyzen Oskiyan'ın Beyati Makamı'ndaki Saz Semaissi'nin Notası Birinci

Sayfa

Şekil 1.7: Tanburi Neyzen Oskiyan'ın Beyati Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası İkinci Sayfa

Bestekar: Tanburi Neyzen Oskiyan

Eserin notasına Cüneyt Kosal'ın el yazısı ile yazdığı notanın nüshasından ulaşılmıştır. Başka nüsha bulunmamaktadır. Bu nota okunabilirliği ve kolay anlaşılabilmesi için yeniden yazılmıştır. Ulaşılan notanın hane geçişleri ve yönlendirici işaret kullanımlarında düzeltmeye gidilmiş, 4. Hane'nin 23. ölçüsünde yazılan eksik tartımlar düzeltilmiştir.

Usul: 10/8'lik Aksak Semai ve 10/16'lık Curcuna

Eserin ilk üç hanesi ve Teslim bölümü 10/8'lik Aksak Semai Usulü'nde bestelenmiş olup son hanesinde 10/16'lık Curcuna Usulü kullanılmıştır. Bu sebeple biçim olarak eserin dört bölümlü dönüşümlü biçim kurgusuna (Saz Semai Biçimi) sahip olduğu saptanmıştır.

Eserin biçim kurgusu: $A(a+x) + B(b+x) + C(c+x) + D(d+x) + A^1(x)$ şeklindedir.

Makam Analizi

1. Hane Analizi

Seyre neva perdesi ile başlanan 1. Hane bölümünde ilk olarak segah perdesinde eksik segah beşlisi gösterilmiş, takiben; neva perdesinde buselik dörtlüsü, çargah perdesinde çargah dörtlüsü ve neva perdesinde buselik çeşnisi ile yapılan kalıpların ardından ezgi, düğah perdesinde uşşak dörtlüsü ile sonlanmıştır.

Teslim Bölümü Analizi

Seyre neva perdesi ile başlanan Teslim bölümünde ilk olarak düğah perdesinde uşşak dörtlüsü gösterilmiş, takiben; Acem perdesinde çeşnisiz kalış, çargah perdesinde çargah dörtlüsü, segah perdesinde eksik segah beşlisi ile kalıpların ardından ezgi; 2. Hane'ye yazan dolapta düğah perdesinde hüseyini beşlisi, 3. Hane'ye yazan dolapta düğah perdesinde hüseyini beşlisi ve muhayyer perdesinde çeşnisiz kalış, 4. Hane'ye yazan dolapta düğah perdesinde hüseyini beşlisi ile kalış gösterilerek diğer hanelere bağlanmıştır. Eserde karar yazan dolapta düğah perdesinde hüseyini beşlisi ile karar edilmiştir.

2. Hane Analizi

Seyre neva perdesi ile başlanan 2. Hane bölümünde ilk olarak neva perdesinde buselik dörtlüsü gösterilmiş, takiben; Çargah perdesinde çargah dörtlüsü ve neva perdesinde buselik makamı dizisi sesleri ile kalış gösterilen ezgi, segah perdesinde segah çeşnisi ile sonlanmıştır.

3. Hane Analizi

Seyre muhayyer perdesi ile başlanan 3. Hane bölümünde ilk olarak gerdaniye perdesinde rast dörtlüsü gösterilmiş, takiben; Muhayyer perdesinde uşşak dörtlüsü ve çeşnisi, tiz segah perdesinde segah çeşnisi, gerdaniye perdesinde Acemli Rast Makamı dizisi sesleri ile kalış, eviç perdesinde segah çeşnisi, gerdaniye perdesinde rast beşlisi ve hüseyini perdesinde Uşşak Makamı Dizisi sesleri ile hüseyini perdesinde kalış gösterilmesinden sonra ezgi, segah perdesinde segah çeşnisi ile sonlanmıştır.

4. Hane Analizi

Seyre çargah perdesi ile başlanan 4. Hane bölümünde ilk olarak çargah perdesi ve hüseyini perdesinde çeşnisiz kalıplar gösterilmiş, takiben; Neva perdesinde buselik dörtlüsü,

çargah perdesinde çargah dörtlüsü ve segah perdesinde segah çeşnisi ile kalış gösterilen ezgi, neva perdesinde çeşnisiz kalış ile sonlanmıştır.

Eser İçerisindeki Perdelerde Kalış Sayıları ve Kullanılan Dörtlü, Beşli, Çeşniler

10 Defa neva perdesinde kalış (2 defa neva perdesinde çeşnisi, 5 defa neva perdesinde buselik dörtlüsü, 2 defa neva perdesinde buselik çeşnisi, 1 defa neva perdesinde buselik beşlisi ile kalış)

7 Defa düğah perdesinde kalış (4 defa düğah perdesinde hüseyini beşlisi, 3 defa düğah perdesinde uşşak dörtlüsü ile kalış)

6 Defa segah perdesinde kalış (4 defa segah perdesinde segah çeşnisi, 2 defa segah perdesinde eksik segah beşlisi ile kalış)

6 Defa çargah perdesinde kalış (1 defa çargah perdesinde çeşnisiz kalış, 5 defa çargah perdesinde çargah dörtlüsü ile kalış)

5 Defa hüseyini perdesinde kalış (3 defa hüseyini perdesinde çeşnisiz kalış, 1 defa hüseyini perdesinde uşşak çeşnisi, 1 defa hüseyini perdesinde Uşşak Makamı dizisinin seslerinin bir bölümü ile hüseyini perdesinde kalış)

5 Defa muhayyer perdesinde kalış (2 defa muhayyer perdesinde çeşnisiz kalış ve 1 defa muhayyer perdesinde uşşak çeşnisi, 2 defa muhayyer perdesinde uşşak dörtlüsü ile kalış)

3 Defa gerdaniye perdesinde kalış (1 defa gerdaniye perdesinde Acemli Rast Makamı dizisi seslerinin bir bölümü kullanılarak gerdaniye perdesinde kalış, 1 defa gerdaniye perdesinde rast dörtlüsü, 1 defa gerdaniye perdesinde rast beşlisi ile kalış)

2 Defa tiz segah perdesinde kalış (2 defa tiz segah perdesinde segah çeşnisi)

1 Defa eviç perdesinde kalış (1 defa eviç perdesinde eksik segah beşlisi ile kalış) **gerçekleştirilmiştir.**

Donanım: Ulaşılan notada herhangi bir değiştirme işareti bulunmamaktadır. Yeniden yazılan notada si için koma bemol yazılmıştır.

Dizi: Beyati Makamı Dizisi

Şekil 1.8: Beyati Makamı Dizisi¹²

¹² (Arel, 1993, s.45).

Seyir: Seyre neva perdesi ile başlanan eser inici-çıkıcı seyir özelliğinde olup ezgi çoğunlukla Beyati Makamı Dizisi sesleri içerisinde neva perdesi civarında seyretmiştir. Ağırlıklı olarak neva perdesinde buselik dörtlü, beşli, çeşnileri ile, düğah perdesinde hüseyini beşlisi, segah perdesinde segah çeşnisi ile kalışlar görülmüştür. Eser 3. Hane bölümünde gerdaniye perdesinde Acemli Rast Makamı Dizisi sesleri karışık kullanılarak kalışlar, muhayyer perdesinde uşşak dörtlüsü ve tiz segah perdesinde segah çeşnisi ile kalışlar gösterilerek tiz bölgede seyretmiştir. Her hanenin sonu neva perdesinde sonlanarak Teslim bölümüne bağlanmıştır. Eserin 2. ve 3. Haneleri'nin son ölçüsü aynı olup segah perdesinde segah çeşnisi kullanılarak Teslim'e dönülmüştür.

Genişleme: Eser muhayyer perdesinde uşşak dörtlüsü ve çeşnisi ile, gerdaniye perdesinde rast dörtlüsü ve beşlisi ile, gerdaniye perdesinde Acemli Rast Makamı dizisinin bir bölümü kullanılarak gerdaniye perdesinde kalış ve tiz segah perdesinde segah çeşnisi ile genişleme göstermiştir.

Karar: Düğah perdesinde hüseyini beşlisi ile karar edilmiştir.

Yeden: Rast perdesidir.

2.1.3.2. Neyzen Raşid Efendi'nin Beyati Makamı'ndaki Saz Semaîsi'nin Analizi

Beyati Saz Semaîsi

Usul: Aksak Semai
1.Hane

Bestekar: Neyzen Raşid Efendi

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

Teslim

Şekil 1.9: Neyzen Raşid Efendi'nin Beyati Makamı'ndaki Saz Semaîsi'nin Notası Birinci Sayfa

Şekil 1.10: Neyzen Raşid Efendi'nin Beyati Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası İkinci Sayfa

Bestekar: Neyzen Raşid Efendi

Eserin notasına İstanbul Konservatuvarı Tasnif Heyeti tarafından onaylanmış, Nuri Duyguer ve Cüneyt Kosal'ında imzalarının bulunduğu 07.11.1956 tarihli nota yazısının nüshasından ulaşılmıştır. Bu nota okunabilirliği ve kolay anlaşılabilmesi için değiştirilmeden yeniden yazılmıştır.

Usul: 10/8'lik Aksak Semai ve 6/8'lik Yürük Semai

Eserin ilk üç hanesi ve Teslim bölümü 10/8'lik Aksak Semai Usulü'nde bestelenmiş olup 4. Hanesi'nde 6/8'lik Yürük Semai Usulü kullanılmıştır. Bu sebeple biçim olarak eserin dört bölümlü dönüşümlü biçim kurgusuna (Saz Semai Biçimi) sahip olduğu saptanmıştır

Eserin biçim kurgusu: A (a+x) + B (b+x) + C (c+x) + D (d+x) + A¹ (x) şeklindedir.

Makam Analizi

1. Hane Analizi

Seyre neva perdesi ile başlanan 1. Hane bölümünde neva perdesinde buselik dörtlüsü ile buselik çeşnisi gösterilmiş ve ezgi neva perdesinde sonlanmıştır.

Teslim Bölümü Analizi

Seyre Acem perdesi ile başlanan Teslim bölümünde ilk olarak neva perdesinde buselik çeşnisi gösterilmiş, takiben; Çargah perdesinde çargah çeşnisi, neva perdesinde buselik beşlisi ve segah perdesinde segah çeşnisi gösterilen eserde, düğah perdesinde uşşak dörtlüsü ile karar edilmiştir.

2. Hane Analizi

Seyre neva perdesi ile başlanan 2. Hane bölümünde ilk olarak neva perdesinde çeşnisiz kalış gösterilmiş, takiben; Rast perdesinde rast beşlisi, segah perdesinde segah çeşnisi ve yeniden rast perdesinde rast beşlisi ile yapılan kalışın ardından ezgi, neva perdesinde çeşnisiz kalış ile sonlanmıştır.

3. Hane Analizi

Seyre neva perdesi ile başlanan 3. Hane bölümünde ilk olarak neva perdesinde rast beşlisi gösterilmiş, takiben; Muhayyer perdesinde uşşak çeşnisi, eviç perdesinde eksik segah beşlisi ve hüseyini perdesinde hüseyini beşlisi gösterilen ezgi, neva perdesinde buselik beşlisi ile sonlanmıştır.

4. Hane Analizi

Seyre çargah perdesi ile başlanan 4. Hane bölümünde ilk olarak neva perdesinde buselik dörtlüsü gösterilmiş, takiben; Neva perdesinde buselik beşlisi, çargah perdesinde çargah çeşnisi ve Beyati makamı dizisi sesleri düğah perdesinde kalış gösterilen ezgi neva perdesinde çeşnisiz kalış ile sonlanmıştır.

Eser İçerisindeki Perdelerde Kalış Sayıları ve Kullanılan Dörtlü, Beşli, Çeşniler

13 Defa neva perdesinde kalış (4 defa neva perdesinde çeşnisiz kalış, 1 defa neva perdesinde rast beşlisi, 3 defa neva perdesinde buselik dörtlüsü, 3 defa neva perdesinde buselik beşlisi, 2 defa neva perdesinde buselik çeşnisi ile kalış)

3 Defa segah perdesinde kalış (3 defa segah perdesinde çeşnisi ile kalış)

2 Defa çargah perdesinde kalış (2 defa ise çargah perdesinde çargah çeşnisi ile kalış)

2 Defa düğah perdesinde kalış (1 defa düğah perdesinde uşşak dörtlüsü ve 1 defa düğah perdesinde beyati Makamı dizisi sesleri kullanılarak düğah perdesinde kalış)

2 Defa rast perdesinde kalış (1 defa rast perdesinde rast beşlisi, 1 defa rast perdesinde rast çeşnisi ile kalış)

1 Defa hüseyini perdesinde kalış (1 defa hüseyini perdesinde hüseyini beşlisi ile kalış)

1 Defa muhayyer perdesinde kalış (1 defa muhayyer perdesinde uşşak çeşnisi ile kalış)

1 Defa eviç perdesinde kalış (1 defa eviç perdesinde eksik segah beşlisi ile kalış)

gerçekleştirilmiştir.

Donanım: Ulaşılan notada si için koma bemol yazılmıştır. Yeniden yazılan notada herhangi bir değişiklik yapılmamıştır.

Dizi: Beyati Makamı Dizisi¹³

Şekil 1.11: Beyati Makamı Dizisi

Seyir: Seyre çargah perdesi ile başlanan eser inici-çıkıcı seyir özelliğinde olup ezgi çoğunlukla Beyati Makamı Dizisi sesleri içerisinde neva perdesi civarında seyretmiştir. Ağırlıklı olarak neva perdesinde çeşnisiz kalış, buselik dörtlüsü ve segah perdesinde segah çeşnisi görülmüştür. Eserde 1.ve.3. Haneler'in sonunda neva perdesinde buselik dörtlüsü, 2. ve 4. Hanelerin sonunda neva perdesinde çeşnisiz kalış gösterilmiş, tüm haneler neva perdesi ile sonlandıktan sonra Teslim'e dönmüştür.

Genişleme: Muhayyer perdesinde uşşak çeşnisi ile genişleme gösterilmiştir.

Karar: Dügah perdesinde uşşak dörtlüsü ile karar etmiştir.

Yeden: Rast perdesidir.

¹³ (Arel, 1993, s.45).

2.1.3. Yapılan Analizlerin Sonucunda XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Beyati Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Karşılaştırılması ve Bulgular

Usul Kullanımı

İki eserinde ilk üç hanesi ve Teslim bölümü 10/8'lik Aksak Semai Usulü'nde bestelenmiş olup son hanelerinde farklı usuller kullanılmıştır.

Tanburi Neyzen Oskiyan'ın Beyati Saz Semaisi'nin son hanesi 10/16'lık Curcuna Usulü'nde bestelenmişken, Neyzen Raşid Efendi'nin Saz Semaisi'nin son hanesi 6/8'lik Yürük Semai Usulü'nde bestelenmiştir.

Biçim Kullanımı

İki eserde dört bölümlü dönüşümlü biçim kurgusuna (Saz Semai Biçimi) sahiptir.

Makam Kullanımı

Tablo 2.1.2: XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Beyati Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları

Yüzyıl	XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarları		
Perde	Tanburi Neyzen Oskiyan'ın Beyati Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları	Neyzen Raşid Efendi' nin Beyati Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları	Toplam
Rast	0	2	2
Dügah	7	2	9
Segah	6	3	11
Çargah	6	2	8
Neva	10	13	23
Hüseyni	5	1	6
Eviç	1	1	2
Gerdaniye	3	0	3
Muhayyer	5	1	6
Tiz Segah	2	0	2

Benzerlikler

1. Seyir bakımından iki eserde ağırlıklı olarak neva perdesi civarında seyretmiş ve inici-çıkıcı seyir özelliğindedir. Eserlerin içerisinde gösterilen; Neva perdesinde buselik dörtlü, beşli, çeşnileri ile kalış, segah perdesinde segah çeşnisi ile yapılan kalışlarda kullanılan ezgiler benzer niteliktedir.

Ezgi Benzerlik Şekilleri 1.5: Tanburi Neyzen Oskiyan'ın Beyati Saz Semaisi 2.ölçü neva perdesinde buselik çeşnisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri 1.6: Neyzen Raşid Efendi'nin Beyati Saz Semaisi 2.ölçü neva perdesinde buselik çeşnisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri 1.7: Tanburi Neyzen Oskiyan'ın Beyati Saz Semaisi 6.ölçü segah perdesinde eksik segah beşlisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri 1.8: Neyzen Raşid Efendi'nin Beyati Saz Semaisi 7.ölçü segah perdesinde segah çeşnisi

2. İki saz semaisinde de en çok kalış neva perdesinde gerçekleştirilmiştir. Çoğunlukla neva perdesinde buselik dörtlü, beşli ve çeşnileri kullanılmıştır. İkinci en çok kalış segah perdesinde segah beşli ve çeşnilerinin kullanımı ile gerçekleştirilmiştir. Üçüncü en çok kalış yapılan perde ise dügahtır. Dügah perdesinde uşşak dörtlüsü ve hüseyini beşlisi gösterilmiştir. Hüseyini beşlisi ile kalış daha çoktur. Bu durum Tanburi Neyzen Oskiyan'ın Saz Semaisi'nde dügah perdesinde hüseyini beşlisi ile çok kalış yapılmasından kaynaklanır. Dördüncü en çok kalış yapılan perde çargah perdesidir. Çargah perdesinde çargah dörtlü, beşli ve çeşnileri ile kalışlar görülmektedir.

Farklılıklar

1. Neyzen Raşid Efendi'nin Saz Semaisi'nde düğah perdesinde uşşak dörtlüsü ile karar edilirken, Tanburi Neyzen Oskiyan'ın Saz Semaisi'nde düğah perdesinde hüseyini beşlisi ile karar edilmiştir.
2. Neyzen Raşid Efendi'nin Saz Semaisi'nde her hane neva perdesinde sonlanarak Teslim'e dönülürken, Tanburi Neyzen Oskiyan'ın Saz Semaisi'nde sadece 4. Hane neva perdesi ile sonlanarak Teslim'e dönmüştür.
3. Neyzen Raşid Efendi'nin Saz Semaisi'nde, 1 defa muhayyer perdesinde uşşak çeşnisi ile genişleme gösterilirken, Tanburi Neyzen Oskiyan'ın Saz Semaisi'nde; Muhayyer perdesinde uşşak çeşnisi ve uşşak dörtlüsü gösterilmiştir. Ayrıca oskiyan'ın Saz Semaisi'nde; Gerdaniye perdesinde rast dörtlü beşli, çeşnileri, Acemli Rast Makamı dizisi seslerinin bir bölümü kullanılarak gerdaniye perdesinde kalış gerçekleştirilmiştir.

Tanburi Neyzen Oskiyan'ın, Neyzen Raşid Efendi'ye bir dönem ders verdiği bilinmektedir. Beyati Makamı'ndaki iki saz semaisinde de benzer ve farklı yönler olduğu saptanmıştır. Seyir ve perde kullanımlarında ortak özellikler görülmüştür. Fakat iki saz semaisinde de karar perdesinde farklı dörtlü beşlilerin kullanılması ve Tanburi Neyzen Oskiyan'ın Saz Semaisi'nde genişleme olarak muhayyer perdesinde uşşak dörtlüsü ve uşşak çeşnisi haricinde, farklı perdelerde farklı dizi, dörtlü, beşli ve çeşniler kullanılmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

2.1.4. XVIII. ve XIX. Yüzyıllar Arası Yaşayan Neyzen Bestekarların, Beyati Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Analizlerinin Karşılaştırılması ve Bulgular

Tablo 2.1.3: XVIII. ve XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Beyati Makamı'ndaki Saz Semaileri'nde Kullandıkları Usuller

Yüzyıl	XVIII. Yüzyıl Neyzen Bestekarları		XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarları	
Bestekar	Yumni Dede'nin Saz Semaileri	Nayi Osman Dede'nin Saz Semaileri	Tanburi Neyzen Oskiyan'ın Saz Semaileri	Neyzen Raşid Efendi'nin Saz Semaileri
Teslim Usulü	12/8'lik Bileşik Sofyan	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai
1. Hane Usulü	12/8'lik Bileşik Sofyan	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai
2. Hane Usulü	12/8'lik Bileşik Sofyan	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai
3. Hane Usulü	12/8'lik Bileşik Sofyan	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai
4. Hane Usulü	12/8'lik Bileşik Sofyan	12/8'lik Bileşik Sofyan	10/16'lık Curcuna	6/8'lik Yürük Semai

Yumni Dede'nin Saz Semaileri hariç diğer saz semailerinin ilk üç hanesi ve Teslim bölümleri 10/8'lik Aksak Semai Usulü'nde olup, 4. Haneleri'nde usul değişikliği yapılması bakımından birbirlerine benzerdir. Yumni Dede'nin Saz Semaileri, bütünüyle 12/8'lik Bileşik Sofyan Usulü'nde bestelenmiştir. Eserde usul değişikliği yapılmamıştır. Diğer saz semailerinin hanelerinde yapılan usul değişikliklerinde de farklı usuller kullanıldığı saptanmıştır.

Biçim Kullanımı

Yumni Dede'nin Saz Semaileri hariç üç saz semaisinde dört bölümlü dönüşümlü biçim kurgusuna (Saz Semai Biçimi) sahiptir. Yumni Dede'nin Saz Semaileri, biçim olarak dört bölümlü sırasal biçim kurgusuna (Peşrev Biçimi) sahiptir.

Makam Kullanımı

Tablo 2.1.4: XVIII. ve XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Beyati Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları

Yüzyıl	XVIII. Yüzyıl Neyzen Bestekarları		XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarları		
Perde	Yumni Dede'nin Beyati Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları	Nayi Osman Dede'nin Beyati Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları	Tanburi Neyzen Oskiyan'ın Beyati Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları	Neyzen Raşid Efendi'nin Beyati Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları	Toplam
Rast	4	4	0	2	10
Dügah	5	6	7	2	20
Segah	7	4	8	3	22
Çargah	1	3	6	2	12
Neva	13	9	10	13	45
Hüseyni	2	0	5	1	8
Eviç	0	0	1	1	2
Acem	1	2	0	0	3
Gerdaniye	0	0	3	0	3
Muhayyer	0	2	5	1	8
Tiz Segah	0	0	2	0	2

Her iki yüzyılda da bestelenmiş dört adet Saz Semaileri'nde en çok kalış yapılan üç perde sırasıyla; Neva, segah ve dügah perdeleri olmuştur. Dördüncü en çok kalış yapılan perde XVIII. yüzyıl Neyzen Bestekarları tarafından rast perdesi iken, XIX. yüzyıl Neyzen Bestekarlarında çargah perdesi olmuştur.

Ezgi Benzerlik Şekilleri 1.9: Nayi Osman Dede'nin Beyati Saz Semaisi 2.ölçü neva perdesinde buselik çeşnisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri 1.10: Yumni Dede'nin Beyati Saz Semaisi 15.ölçü neva perdesinde buselik çeşnisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri 1.11: Tanburi Neyzen Oskiyan'ın Beyati Saz Semaisi 2.ölçü neva perdesinde buselik çeşnisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri 1.12: Neyzen Raşid Efendi'nin Beyati Saz Semaisi 2.ölçü neva perdesinde buselik çeşnisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri 1.13: Nayi Osman Dede'nin Beyati Saz Semaisi 6.ölçü segah perdesinde segah çeşnisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri 1.14: Yumni Dede'nin Beyati Saz Semaisi 13.ölçü segah perdesinde segah çeşnisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri 1.15: Tanburi Neyzen Oskiyan'ın Beyati Saz Semaisi 6.ölçü segah perdesinde eksik segah beşlisi

Karar: Yumni Dede ve Neyzen Raşid Efendi'nin Saz Semaileri'nde düğah perdesinde uşşak dörtlüsü ile, Nayi Osman Dede ve Tanburi Neyzen Oskiyan'ın Saz Semaileri'nde düğah perdesinde hüseyini beşlisi ile karar edilmiştir.

Yeden: Rast perdesi kullanılmıştır.

2.2. BUSELİKAŞIRAN MAKAMI SAZ SEMAİLERİ

Sınırlılık gereği XVIII. ve XIX. yy.'da Buselikaşiran Makamı'nda saz semaisi bulunan iki neyzen bestekar ve iki saz semaisi tespit edilmiştir.

Bestekarlar; Nayi Osman Dede ve Neyzen Salim Bey'dir.

2.2.1. XVIII. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Buselikaşiran Makamı'ndaki Saz Semailleri'nin Analizi

2.2.1.1. Nayi Osman Dede'nin Buselikaşiran Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Analizi

Buselikaşiran Saz Semaisi

Uslu: Aksak Semai
1.Hane

Bestekar: Nayi Osman Dede

1.Hane Çalındıktan sonra teslim çalınmadan ikinci haneye geçilir.

2.Hane

4.Hane Çalındıktan Sonra Teslim İki Kere Çalınır.

Şekil 2.1: Nayi Osman Dede'nin Buselikaşiran Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası Birinci Sayfa

Şekil 2.2: Nayi Osman Dede'nin Buselikaşiran Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası İkinci Sayfa

Bestekar: Nayi Osman Dede

Eserin notasına Şamlı İskender'in el yazısından olan no:73 nüshasından ulaşılmıştır. Ulaşılan notanın ilk üç hanesi ve Teslim bölümü 5/8'lik Türk Aksağı Usulü'ndedir. Bu nota, okunabilirliği ve kolay anlaşılabilmesi için yeniden yazılırken, notanın ilk üç hanesi ve Teslim bölümü 5/8'lik Türk Aksağı Usulü yerine, 10/8'lik Aksak Semai Usulü'nde yazılmıştır. Eserin Teslim bölümü belirlenmiştir.

Usul: 10/8'lik Aksak Semai ve 6/8'lik Yürük semai.

Eserin biçim kurgusu: A (a+x) + B (b+x) + C (c+x) + D (d+x) + A¹ (x) şeklindedir.

Eserin ilk üç hanesi ve Teslim bölümü 10/8'lik Aksak Semai Usulü'nde bestelenmiş olup, 4. Hanesi'nde 6/8'lik Yürük Semai Usulü kullanılmıştır. Bu sebeple biçim olarak eserin dört bölümlü dönüşümlü biçim kurgusuna (Saz Semai Biçimi) sahip olduğu saptanmıştır. 1. Hane icra edildikten sonra Teslime gidilmeden 2. Haneye geçilmiştir.

Makam Analizi

1. Hane Analizi

Seyre hüseyni perdesi ile başlanan 1. Hane bölümünde ilk olarak neva perdesinde buselik çeşnisi gösterilmiş, takiben; Rast perdesinde çargah çeşnisi, hüseyनियाşiran perdesinde hüseyni beşlisi, rast perdesinde çeşnisiz kalış, hüseyni perdesinde çeşnisiz kalış, rast perdesinde çargah dörtlüsü ve yegah perdesinde rast beşlisi ile yapılan kalışın ardından ezgi, çargah perdesinde çeşnisiz kalış ile sonlanmıştır.

Teslim Bölümü Analizi

Seyre Hüseyni perdesi ile başlanan Teslim bölümünde ilk olarak rast perdesinde rast beşlisi gösterilmiş, devamında hüseyनियाşiran perdesinde hüseyni beşlisi gösterilen eserde, hüseyनियाşiran perdesinde uşşak çeşnisi ile karar edilmiştir.

2. Hane Analizi

Seyre çargah perdesi ile başlanan 2. Hane bölümünde ilk olarak çargah perdesinde çeşnisiz kalış gösterilmiş, takiben; Buselik, hüseyni ve gerdaniye perdelerinde çeşnisiz kalışlar, eviç perdesinde ferahnak çeşnisi, neva perdesinde rast beşlisi, çargah, buselik, hüseyni ve gerdaniye perdelerinde çeşnisiz kalışlar, eviç perdesinde ferahnak beşlisi, hüseyni perdesinde hüseyni beşlisi, tiz buselik ve muhayyer perdelerinde çeşnisiz kalışlar, muhayyer perdesinde buselik çeşnisi, neva perdesinde rast beşlisi, eviç perdesinde ferahnak beşlisi, neva perdesinde rast beşlisi, hüseyni ve eviç perdelerinde çeşnisiz kalışlar, eviç perdesinde ferahnak çeşnisi ve neva perdesinde rast beşlisi ile yapılan kalışın ardından ezgi, neva perdesinde rast dörtlüsü ile sonlanmıştır.

3. Hane Analizi

Seyre hüseyनियाşiran perdesi ile başlanan 3. Hane bölümünde ilk olarak rast perdesinde çeşnisiz kalış gösterilmiş, takiben; Çargah perdesinde çeşnisiz kalış, buselik perdesinde nişabur beşlisi sesleri kullanılarak hüseyni perdesinde kalış, gerdaniye ve muhayyer perdelerinde çeşnisiz kalış, hüseyni perdesinde uşşak dörtlüsü, tiz buselik perdesinde çeşnisiz kalış, gerdaniye perdesinde rast dörtlüsü, tiz buselik perdesinde çeşnisiz kalış, muhayyer perdesinde çeşnisiz kalış, neva perdesinde rast dörtlüsü, tiz buselik perdesinde çeşnisiz kalış, gerdaniye perdesinde çargah dörtlüsü ve neva perdesinde rast beşlisi ile yapılan kalışların ardından ezgi, neva perdesinde rast beşlisi ile sonlanmıştır.

4. Hane Analizi

Seyre düğah perdesi ile başlanan 4. Hane bölümünde ilk olarak buselik perdesinde çeşnisiz kalış gösterilmiş, takiben; Çargah perdesinde çeşnisiz kalış, düğah perdesinde buselik beşlisi sesleri kullanılarak buselik perdesinde kalış, rast perdesinde çargah beşlisi, düğah perdesinde buselik dörtlüsü (Buselik Makamı'na geçki), çargah ve hüseyini perdelerinde çeşnisiz kalışlar ve hüseyiniaşiran perdesinde Uşşak Makamı Dizisi sesleri ile kalış gösterilmesinin ardından ezgi, hüseyiniaşiran perdesinde uşşak dörtlüsü ile sonlanmıştır.

Eser İçerisindeki Perdelerde Kalış Sayıları ve Kullanılan Dörtlü, Beşli, Çeşniler

10 Defa neva perdesinde kalış (6 defa neva perdesinde rast beşlisi ile 2 defa neva perdesinde rast dörtlüsü ile 2 defa neva perdesinde buselik çeşnisi ile kalış)

9 Defa hüseyini perdesinde kalış (6 defa hüseyini perdesinde çeşnisiz kalış, 1 defa hüseyini perdesinde hüseyini beşlisi, 1 defa hüseyini perdesinde uşşak dörtlüsü, 1 defa buselik perdesinde nişabur beşlisi sesleri kullanılarak hüseyini perdesinde kalış)

7 Defa rast perdesinde kalış (3 defa rast perdesinde çeşnisiz kalış, 2 defa rast perdesinde çargah beşlisi, 2 defa rast perdesinde çargah dörtlüsü ile kalış)

6 Defa çargah perdesinde kalış (5 defa çargah perdesinde çeşnisiz kalış, 1 defa çargah perdesinde çargah çeşnisi ile kalış)

6 Defa muhayyer perdesinde kalış (3 defa muhayyer perdesinde çeşnisiz kalış, 2 defa buselik çeşnisi, 1 defa hüseyini perdesinde uşşak dörtlüsü sesleri kullanılarak muhayyer perdesinde kalış)

5 Defa hüseyiniaşiran perdesinde kalış (2 defa hüseyiniaşiran perdesinde hüseyini beşlisi, 1 defa hüseyiniaşiran perdesinde uşşak dörtlüsü, 1 defa hüseyiniaşiran perdesinde uşşak çeşnisi, 1 defa hüseyiniaşiran perdesinde Uşşak Makamı dizisi sesleri kullanılarak kalış)

5 Defa gerdaniye perdesinde kalış (2 defa gerdaniye perdesinde çargah dörtlüsü, 2 defa neva perdesinde rast dörtlüsü sesleri kullanılarak gerdaniye perdesinde kalış, 1 defa gerdaniye perdesinde çeşnisiz kalış)

5 Defa eviç perdesinde kalış (4 defa eviç perdesinde ferahnak çeşnisi, 1 defa eviç perdesinde çeşnisiz kalış)

4 Defa buselik perdesinde kalış (3 defa buselik perdesinde çeşnisiz kalış, 1 defa düğah perdesinde buselik beşlisi sesleri kullanılarak buselik perdesinde kalış)

4 Defa tiz buselik perdesinde kalış (4 defa tiz buselik perdesinde çeşnisiz kalış)

1 Defa düğah perdesinde kalış (1 defa düğah perdesinde buselik dörtlüsü ile kalış)

1 Defa yegah perdesinde kalış (1 defa yegah perdesinde rast beşlisi ile kalış) gerçekleştirilmiştir.

Donanım: Ulaşılan notanın donanımında fa için bakiye diyez bulunmaktadır. Yeniden yazılan notada herhangi bir değişiklik yapılmamıştır.

Dizi: Buselikaşiran Makamı Dizisi

Şekil 2.3: Buselikaşiran Makamı Dizileri¹⁵

Seyir: Seyre hüseyini perdesi ile başlanan eser inici seyir özelliğinde olup ezgi çoğunlukla Buselikaşiran Makamı Dizileri sesleri içerisinde neva ve hüseyini perdeleri civarında seyretmiştir. Eser içerisinde ağırlıklı olarak neva perdesinde rast beşlisi, hüseyini ve çargah perdesinde çeşnisiz kalışlar, rast perdesinde; Çeşnisiz kalışlar ve çargah dörtlüsü, muhayyer perdesinde ise çeşnisiz kalışlar gösterilmiştir. Eserin 1. Hanesi'nde çargah perdesinde çeşnisiz kalış gösterilip, Teslime gidilmeden 2. Hane'ye geçilmiştir. 2. Hane'de neva perdesinde rast dörtlüsü, 3. Hane'de neva perdesinde rast beşlisi, 4. Hane'de hüseyiniaşiran perdesinde uşşak dörtlüsü gösterilip Teslime dönmüştür.

Genişleme: Eser yegah perdesinde rast beşlisi, tiz buselik perdesinde çeşnisiz kalışlar, muhayyer perdesinde buselik çeşnisi ve çeşnisiz kalışlarla genişlemiştir.

Karar: Hüseyiniaşiran perdesinde uşşak çeşnisi ile karar edilmiştir.

Yeden: Yegah perdesidir.

Sınırlılık kapsamında, Buselikaşiran Makamı'nda saz semaisi bulunan XVIII. Yüzyıl neyzen bestekarının bir kişi ve saz semaisinin bir adet olması sebebiyle XVIII. Yüzyıl Buselikaşiran Makamı Saz Semaileri karşılaştırılması bulunmamaktadır.

¹⁵ (Arel, 1993, s. 139)

2.2.2. XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Buselikaşiran Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Analizleri

2.2.2.1. Neyzen Salim Bey'in Buselikaşiran Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Analizi

Buselikaşiran Saz Semaisi

Usul: Aksak Semai
1.Hane

Bestekar: Neyzen Salim Bey

The first staff of music contains measures 1 through 8. It is written in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a time signature of 10/8. The notation includes various rhythmic values and accidentals. Measure numbers 1 through 8 are indicated above the notes.

The second staff of music contains measures 9 through 12. It begins with a 'Teslim' symbol (a stylized 'S' with a crossbar) above measure 9. The notation continues with various rhythmic values and accidentals. Measure numbers 9 through 12 are indicated above the notes.

The third staff of music contains measures 13 through 16. It begins with '2.Hane' above measure 13. The notation continues with various rhythmic values and accidentals. Measure numbers 13 through 16 are indicated above the notes.

The fourth staff of music contains measures 17 through 20. The notation continues with various rhythmic values and accidentals. Measure numbers 17 through 20 are indicated above the notes.

The fifth staff of music contains measures 21 through 22. It ends with a 'Teslim' symbol above measure 22. The notation continues with various rhythmic values and accidentals. Measure numbers 21 and 22 are indicated above the notes.

The sixth staff of music contains measures 23 through 26. It begins with '3.hane' above measure 23. The notation continues with various rhythmic values and accidentals. Measure numbers 23 through 26 are indicated above the notes.

Şekil 2.4: Neyzen Salim Bey'in Buselikaşiran Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası Birinci Sayfa

3.Hane (Devamı)

4.Hane
Usul: Yürük Semai

Şekil 2.5: Neyzen Salim Bey'in Buselikaşiran Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası İkinci Sayfa

Bestekar: Neyzen Salim Bey

Eserin notasına Muallim İsmail Hakkı Bey'in el yazısı ile yazdığı notanın nüshasından ulaşılmıştır. Ulaşılan notanın ilk üç hanesi ve Teslim bölümü 5/8'lik Türk Aksağı Usulü'ndedir. Bu nota, okunabilirliği ve kolay anlaşılabilmesi için yeniden yazılmıştır. Yeniden yazılan notanın ilk üç hanesi ve Teslim bölümü 5/8'lik Türk Aksağı Usulü yerine 10/8'lik Aksak Semai Usulü'nde, 4. Hanesi ise 3/4'lük Semai Usulü yerine 6/4'lük Yürük Semai Usulü'nde yazılmıştır.

Usul: 10/8'lik Aksak Semai ve 6/4'lük Yürük Semai

Eserin biçim kurgusu: A (a+x) + B (b+x) + C (c+x) + D (d+x) + A¹ (x) şeklindedir.

Eserin ilk üç hanesi ve Teslim bölümü 10/8'lik Aksak Semai Usulü'nde bestelenmiş olup son hanesinde 6/4'lük Yürük Semai Usulü kullanılmıştır. Bu sebeple biçim olarak eserin dört bölümlü dönüşümlü biçim kurgusuna (Saz Semai Biçimi) sahip olduğu saptanmıştır.

Makam Analizi

1. Hane Analizi

Seyre neva perdesi ile başlanan 1. Hane bölümünde ilk olarak hüseyini perdesinde uşşak dörtlüsü gösterilmiş, takiben; hüseyini perdesinde çeşnisiz kalış, neva perdesinde rast dörtlüsü, eviç perdesinde ferahnak çeşnisi, hüseyini perdesinde uşşak çeşnisi, gerdaniye perdesinde buselik çeşnisi, neva perdesinde Rast Makamı Dizisi sesleri ile kalış ve hüseyini perdesinde çeşnisiz kalış gösterilmesinin ardından ezgi, hüseyini perdesinde uşşak çeşnisi ile sonlanmıştır.

Teslim Bölümü Analizi

Seyre nim hicaz perdesi ile başlanan Teslim bölümünde ilk olarak buselik perdesinde Nişabur çeşnisi gösterilmiş, takiben; Buselik perdesinde Nişabur beşlisi sesleri kullanılarak hüseyini perdesinde kalış, ırak perdesinde eksik ferahnak beşlisi ve ırak perdesinde ferahnak çeşnisi ile yapılan kalışların ardından eserde, hüseyiniaşiran perdesinde uşşak makamı dizisi seslerinin bir bölümü kullanılarak karar edilmiştir.

2. Hane Analizi

Seyre hüseyiniaşiran perdesi ile başlanan 2. Hane bölümünde ilk olarak rast perdesinde çeşnisiz kalış gösterilmiş, takiben; Dügah perdesinde çeşnisiz kalış, düğah perdesinde hicaz beşlisi, yegah perdesinde rast dörtlüsü, düğah perdesinde hicaz çeşnisi, hüseyini perdesinde uşşak çeşnisi (Uzzal Makamı'na geçki), hüseyini perdesinde saba dörtlüsü, hüseyini perdesinde uşşak çeşnisi, çargah perdesinde çargah dörtlüsü, rast perdesinde çargah beşlisi ve hüseyiniaşiran perdesinde hüseyini beşlisi ile yapılan kalışların ardından ezgi, hüseyiniaşiran perdesinde uşşak dörtlüsü ile sonlanmıştır.

3. Hane Analizi

Seyre gerdaniye perdesi ile başlanan 3. Hane bölümünde ilk olarak muhayyer perdesinde çeşnisiz kalış gösterilmiş, takiben; Neva perdesinde Rast Makamı Dizisi sesleri ile kalış (neva perdesinde Rast Makamı'na geçki), muhayyer perdesinde çeşnisiz kalış, muhayyer perdesinde rast dörtlüsü, tiz neva perdesinde çeşnisiz kalış ve eviç perdesinde ferahnak beşlisi ile yapılan kalışların ardından ezgi, hüseyini perdesinde hüseyini beşlisi ile sonlanmıştır.

4. Hane Analizi

Seyre yegah perdesi ile başlanan 4. Hane bölümünde ilk olarak hüseyiniaşiran perdesinde çeşnisiz kalış gösterilmiş, takiben; Yegah perdesinde rast beşlisi, yegah perdesinde Acemli Rast Makamı dizisi sesleri kullanılarak kalış, hüseyiniaşiran perdesinde hüseyini beşlisi, neva perdesinde çeşnisiz kalış, muhayyer perdesinde buselik çeşnisi, eviç perdesinde ferahnak

beşlisi, neva perdesinde rast beşlisi, rast perdesinde çargah beşlisi, ırak perdesinde ferahnak beşlisi, yegah perdesinde rast beşlisi ve yegah perdesinde Acemli Rast Makamı Dizi sesleri ile yapılan kalışın ardından ezgi, hüseyनियाşiran perdesinde hüseyni beşlisi ile sonlanmıştır.

Eser İçerisindeki Perdelerde Kalış Sayıları ve Kullanılan Dörtlü, Beşli, Çeşniler

11 Defa hüseyni perdesinde kalış (4 defa hüseyni perdesinde uşşak çeşnisi, 1 defa hüseyni perdesinde uşşak dörtlüsü, 1 defa hüseyni perdesinde hüseyni beşlisi, 1 defa buselik perdesinde nişabur beşlisi sesleri kullanılarak hüseyni perdesinde kalış, 2 defa hüseyni perdesinde saba dörtlüsü, 2 defa hüseyni perdesinde çeşnisiz kalış)

6 Defa hüseyनियाşiran perdesinde kalış (3 defa hüseyनियाşiran perdesinde hüseyni beşlisi, 1 defa hüseyनियाşiran perdesinde uşşak dörtlüsü, 1 defa hüseyनियाşiran perdesinde Uşşak Makamı dizisi sesleri kullanılarak kalış, 1 defa çeşnisiz kalış)

5 Defa neva perdesinde kalış (2 defa neva perdesinde Rast Makamı dizisi sesleri kullanılarak kalış, 1 defa neva perdesinde rast dörtlüsü, 1 defa neva perdesinde rast beşlisi, 1 defa yegah perdesinde Rast Makamı dizisi sesleri kullanılarak neva perdesinde kalış)

5 Defa yegah perdesinde kalış (2 defa rast perdesinde rast beşlisi, 1 defa rast perdesinde rast dörtlüsü, 2 defa yegah perdesinde Acemli Rast Makamı dizisi sesleri kullanılarak kalış)

5 Defa muhayyer perdesinde kalış (1 defa muhayyer rast perdesinde dörtlüsü, 1 defa muhayyer perdesinde buselik çeşnisi, 3 defa muhayyer perdesinde çeşnisiz kalış)

4 Defa eviç perdesinde kalış (2 defa eviç perdesinde ferahnak çeşnisi, 1 defa eviç perdesinde ferahnak beşlisi, 1 defa eviç perdesinde eksik ferahnak beşlisi)

3 Defa ırak perdesinde kalış (2 defa ırak perdesinde eksik ferahnak beşlisi, 1 defa ırak perdesinde ferahnak çeşnisi)

3 Defa düğah perdesinde kalış (1 defa düğah perdesinde hicaz beşlisi, 1 defa düğah perdesinde hicaz çeşnisi, 1 defa yegah perdesinde rast beşlisi sesleri kullanılarak düğah perdesinde kalış)

3 Defa rast perdesinde kalış (2 defa rast perdesinde çargah beşlisi, 1 defa rast perdesinde çeşnisiz kalış)

2 Defa buselik perdesinde kalış (1 defa buselik perdesinde nişabur beşlisi, 1 defa buselik perdesinde nişabur çeşnisi ile kalış)

1 Defa tiz neva perdesinde kalış (1 defa muhayyer perdesinde rast dörtlüsü sesleri kullanılarak tiz neva perdesinde kalış)

1 Defa çargah perdesinde kalış (1 defa çargah perdesinde çargah çeşnisi ile kalış)

1 Defa gerdaniye perdesinde kalış (1 defa gerdaniye perdesinde buselik çeşnisi ile kalış)

Donanım: Ulaşılan notanın donanımında fa için bakiye diyez bulunmaktadır. Yeniden yazılan notada herhangi bir değişiklik yapılmamıştır.

Dizi: Buselikaşiran Makamı Dizisi

Şekil 2.6: Buselikaşiran Makamı Dizileri¹⁶

Seyir: Seyre neva perdesi ile başlanan eser inici seyir özelliğinde olup ezgi çoğunlukla Buselikaşiran Makamı Dizileri sesleri içerisinde hüseyni perdesi civarında seyretmiştir. Eser içerisinde ağırlıklı olarak hüseyni perdesinde uşşak çeşnisi, hüseyniaşiran perdesinde hüseyni beşlisi, neva perdesinde rast dörtlü, beşli ve dizileri, muhayyer perdesinde çeşnisiz kalışlar görülmüştür. Eserin 1. Hanesi hüseyni perdesinde uşşak çeşnisi, 2. Hanesi hüseyniaşiran perdesinde uşşak dörtlüsü, 3. Hanesi hüseyni perdesinde hüseyni beşlisi, 4. Hanesi hüseyniaşiran perdesinde hüseyni beşlisi ile sonlanmıştır. Buna göre eserin 1. ve 3. Haneleri hüseyni perdesinde, 2. ve 4. Haneleri hüseyniaşiran perdesinde sonlanması bakımından ortaktır.

Genişleme: Eser yegah perdesinde rast beşlisi, yegah perdesinde Acemli Rast Makamı dizisi sesleri kullanılarak kalış, muhayyer perdesinde çeşnisiz kalış, muhayyer perdesinde rast dörtlüsü ve muhayyer perdesinde buselik çeşnisi ile genişlemiştir.

Karar: Hüseyniaşiran perdesinde Uşşak Makamı dizisi seslerinin bir bölümü kullanılarak karar edilmiştir.

Yeden: Yegah perdesi kullanılmıştır.

Sınırlılık kapsamında, Buselikaşiran Makamı'nda saz semaisi bulunan XIX. Yüzyıl neyzen bestekarının bir kişi ve saz semaisinin bir adet olması sebebiyle XIX. Yüzyıl Buselikaşiran Makamı Saz Semaileri karşılaştırılması bulunmamaktadır.

¹⁶ (Arel, 1993, s.139)

**2.2.3. XVIII. ve XIX. Yüzyıllar Arası Yaşayan Neyzen Bestekarların,
Buselikaşiran Makamı’ndaki Saz Semaileri’nin Analizlerinin Karşılaştırılması ve
Bulgular**

Usul Kullanımı

Tablo 2.2.1: XVIII. ve XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Buselikaşiran Makamı’ndaki Saz Semaileri’nde Kullandıkları Usuller

Yüzyıl	XVIII. Yüzyıl Neyzen Bestekarları	XIX. yüzyıl Neyzen Bestekarları
Bestekar	Nayi Osman Dede	Neyzen Salim Bey
Teslim Usulü	10/8’lik Aksak Semai	10/8’lik Aksak Semai
1. Hane Usulü	10/8’lik Aksak Semai	10/8’lik Aksak Semai
2. Hane Usulü	10/8’lik Aksak Semai	10/8’lik Aksak Semai
3. Hane Usulü	10/8’lik Aksak Semai	10/8’lik Aksak Semai
4. Hane Usulü	6/8’lik Yürük Semai	6/4’lük Yürük Semai

İki saz semaisinin ilk üç hanesi, Teslim bölümü ve son hanelerinde kullanılan usuller aynıdır. Nayi Osman Dede’nin Saz Semaisi’nin dördüncü hanesinde, sekizlik mertebede Yürük Semai Usulü, Neyzen Salim Bey’in Saz Semaisi’nin dördüncü hanesinde, dörtlük mertebede Yürük Semai Usulü kullanılmıştır.

Biçim Kullanımı

İki saz semaiside dört bölümlü dönüşümlü biçim kurgusuna (Saz Semai Biçimi) sahiptir.

Makam Kullanımı

Tablo 2.2.2: XVIII. ve XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Buselikaşiran Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları

Yüzyıl	XVIII. Yüzyıl Neyzen Bestekarı	XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarı	
Perde	Nayi Osman Dede'nin Buselikaşiran Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları	Neyzen Salim Bey'in Buselikaşiran Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları	Toplam
Yegah	1	5	6
Hüseyniaşiran	5	6	11
Irak	0	3	3
Rast	7	3	10
Dügah	1	3	4
Buselik	4	2	6
Çargah	6	1	7
Neva	10	5	15
Hüseyni	9	11	20
Eviç	5	4	9
Gerdaniye	5	1	6
Muhayyer	6	5	11
Tiz Buselik	4	0	4
Tiz Neva	0	1	1

XVIII. Yüzyıl neyzen bestekarı Nayi Osman Dede'nin Saz Semaileri'nde en çok kalış yapılan üç perde sırasıyla; Neva, hüseyini ve rast perdeleri iken, XIX. yüzyıl neyzen bestekarı Neyzen Salim Bey'in Saz Semaileri'nde bu perdeler sırasıyla; Hüseyini, hüseyiniaşiran ve sonrasında gelen neva, yegah ve muhayyer perdeleri olmuştur.

Donanım: Fa için bakiye diyez kullanılmıştır.

Dizi:

Şekil 2.7: Buselikaşiran Makamı Dizileri¹⁷

Seyir: Her iki yüzyılda bestelenmiş iki saz semaiside inici seyir özelliğinde olup ezgi çoğunlukla Buselikaşiran Makamı Dizileri içerisinde; XVIII. Yüzyıl neyzen bestekarı Nayi Osman Dede'nin Saz Semaisi'nde neva ve hüseyini perdesindesi civarında, XIX. yüzyıl neyzen bestekarı Neyzen Salim Bey'in Saz Semaisi'nde hüseyini perdesi civarında seyretmiştir. Buna zıt olarak XVIII. yüzyıl neyzen bestekarı Nayi Osman Dede'nin Saz semaisi'nde seyir hüseyini perdesinden, XIX.yüzyıl neyzen bestekarı Salim Bey'in Saz Semaisi'nde seyir neva perdesinden başlamaktadır. Hüseyini perdesinde ağırlıklı olarak; Uşşak dörtlüsü, hüseyini beşlisi ve çeşnisiz kalışlar bulunur. İki saz semaisinde de buselik perdesinde nişabur beşlisi sesleri kullanılarak hüseyini perdesinde çeşnisiz kalış gösterilmiştir. Neva perdesinde ağırlıklı olarak rast dörtlüsü, rast beşlisi ile kalışlar, yegah ve neva perdelerinde Rast Makamı Dizisi sesleri kullanılarak yapılan kalışlar bulunmaktadır. Hüseyiniaşiran perdesinde ağırlıklı olarak; Hüseyini beşlisi, uşşak dörtlüsü ve Uşşak Makamı Dizisi sesleri kullanılarak yapılan kalışlar vardır. Muhayyer ve rast perdelerinde ise ağırlıklı olarak çeşnisiz kalışlar görülmüştür. İki saz semaisinde gerek hane sonları gerek Teslim bölümleri gerek eser içerisinde gösterilen farklı dörtlü, beşli, çeşniler ile yapılan kalışlar münasebetiyle; Makamsal açıdan bakıldığında eserler arasındaki benzerlik azdır. Nayi Osman Dede'nin Saz Semaisi'nin 4. Hanesi'nde Buselik Makamı'na, Neyzen Salim Bey'in Saz Semaisi'nin 2. Hanesi'nde Uzzal Makamı'na ve 3. Hane'de neva perdesinde Rast Makamı'na geçki yapılmıştır. Ayrıca Neyzen Salim Bey'in Saz

¹⁷ (Arel, 1993, s.139)

Semaisi'nin 2. Hanesi'nde Buselikaşiran Makamı Dizileri dışında; düğah perdesinde saba dörtlüsü gösterilmiştir.

Genişleme: Genişleme olarak iki saz semaisinde de yegah perdesinde rast beşlisi, muhayyer perdesinde buselik çeşnisi ve çeşnisiz kalışlar gösterilmiştir. Ayrıca Neyzen Salim Bey'in Saz Semaisinde; Yegah perdesinde Acemli Rast Makamı Dizisi sesleri kullanımı ile kalış ve muhayyer perdesinde rast dörtlüsü ile kalış gösterilmiştir.

Karar: XVIII. Yüzyıl neyzen bestekarı Nayi Osman Dede'nin Saz Semaisi'nde hüseyنياşiran perdesinde uşşak çeşnisi ile karar edilirken, XIX. Yüzyıl neyzen bestekarı Neyzen Salim Bey'in Saz Semaisi'nde hüseyنياşiran perdesinde Uşşak Makamı Dizisi seslerinin bir bölümü kullanılarak karar edilmiştir.

Yeden: Yegah perdesidir.

Buselikaşiran Makamı'nda saz semaisi bestelemiş XVIII. ve XIX. yüzyıl neyzen bestekarlarının arasında usta çırak ilişkisi yoktur.

2.3. EVCARA MAKAMI SAZ SEMAİLERİ

Sınırlılık gereği XVIII. ve XIX. yy' da Evcara Makamı'nda saz semaisi bulunan iki neyzen bestekar ve iki saz semaisi tespit edilmiştir.

Bestekarlar; Yumni Dede ve Neyzen Salim Bey'dir.

2.3.1. XVIII. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Evcara Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Analizi

2.3.1.1. Yumni Dede'nin Evcara Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Analizi

Evcara Saz Semaisi

Usul: Aksak Sema
1.Hane

Bestekar: Yumni Dede

Şekil 3.1: Yumni Dede'nin Evcara Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası

Bestekar: Yumni Dede

Eserin notasına Muallim İsmail Hakkı Bey'in el yazısı ile yazdığı notanın nüshasından ulaşılmıştır. Ulaşılan notanın dört hanesi ve Teslim bölümü 5/8'lik Türk Aksağı usulündedir. Bu nota, okunabilirliği ve kolay anlaşılabilmesi için yeniden yazılmıştır. Yeniden yazılan notanın dört hanesi ve Teslim bölümü 5/8'lik Türk Aksağı usulü yerine 10/8'lik Aksak Semai Usulü'nde yazılmıştır.

Usul: 10/8'lik Aksak Semai

Eserin biçim kurgusu: A (a+x) + B (b+x) + C (c+x) + D (d+x) şeklindedir.

Eserde 10/8'lik Aksak Semai Usulü kullanılmıştır. Eserin bütünüyle bu usulde bestelendiği görülmektedir. 4. Hane'de herhangi bir usul geçkisi bulunmamaktadır. Bu sebeple eserin dört bölümlü sırasal biçim kurgusuna (Peşrev Biçimi) sahip olduğu belirlenmiştir.

Makam Analizi**1. Hane Analizi**

Seyre eviç perdesi ile başlanan 1. Hane bölümünde ilk olarak segah perdesinde nikriz beşlisi gösterilmiş, takiben; Eviç perdesinde müstear çeşnisi ve neva perdesinde çeşnisiz kalış gösterilmesinin ardından ezgi, nim hicaz perdesinde hicaz çeşnisi ile sonlanmıştır.

Teslim Bölümü Analizi

Seyre eviç perdesi ile başlanan Teslim bölümünde segah perdesinde nikriz beşlisi gösterilmiş, ardından eserde ırak perdesinde Evcara Makamı Dizisi ile karar edilmiştir.

2. Hane Analizi

Seyre ırak perdesi ile başlanan 2. Hane bölümünde ilk olarak ırak perdesinde hicaz dörtlüsü gösterilmiş, takiben; Evcara Makamı Dizisi sesleri kullanılarak eviç perdesinde kalış ve acem perdesinde çeşnisiz kalış gösterilmesinin ardından ezgi, segah perdesinde nikriz çeşnisi ile sonlanmıştır.

3. Hane Analizi

Seyre eviç perdesi ile başlanan 3. Hane bölümünde ilk olarak neva perdesinde çeşnisiz kalış gösterilmiş, takiben; Nim hicaz perdesinde hicaz dörtlüsü, segah perdesinde nikriz çeşnisi, neva ve acem perdelerinde çeşnisiz kalışlar gösterildikten sonra ezgi, nim hicaz perdesinde hicaz beşlisi ile sonlanmıştır.

4. Hane Analizi

Seyre ırak perdesi ile başlanan 4. Hane bölümünde ilk olarak kürdi perdesinde çeşnisiz kalış gösterilmiş, takiben; Segah, nim hicaz, rast perdelerinde çeşnisiz kalışlar, ırak perdesinde

hicaz dörtlüsü ve segah perdesinde çeşnisiz kalış gösterildikten sonra ezgi, eviç perdesinde hicaz çeşnisi ile sonlanmıştır.

Eser İçerisindeki Perdelerde Kalış Sayıları ve Kullanılan Dörtlü, Beşli, Çeşniler

7 Defa segah perdesinde kalış (2 defa segah perdesinde nikriz çeşnisi, 3 defa segah perdesinde nikriz beşlisi, 1 defa çeşnisiz kalış, 1 defa ırak perdesinde hicaz dörtlüsü sesleri kullanılarak segah perdesinde kalış)

5 Defa nim hicaz perdesinde kalış (1 defa nim hicaz perdesinde çeşnisiz kalış, 4 defa nim hicaz perdesinde hicaz dörtlü, beşli ve çeşnileri ile kalış)

5 Defa eviç perdesinde kalış (1 defa eviç perdesinde müstear çeşni, 1 defa segah perdesinde nikriz beşli sesleri kullanılarak eviç perdesinde kalış, 2 defa nim hicaz perdesinde hicaz dörtlü sesleri kullanılarak eviç perdesinde kalış, 1 defa Evcara Makamı dizisi sesleri kullanılarak eviç perdesinde kalış)

3 Defa ırak perdesinde kalış (2 defa ırak perdesinde hicaz dörtlüsü, 1 defa ırak perdesinde Evcara Makamı dizisi sesleri ile kalış)

3 Defa neva perdesinde kalış (3 defa neva perdesinde çeşnisiz kalış)

2 Defa acem perdesinde kalış (2 defa acem çeşnisiz kalış)

1 Defa kürdi perdesinde kalış (1 defa kürdi çeşnisiz kalış)

1 Defa rast perdesinde kalış (1 defa rast perdesinde çeşnisiz kalış) **gerçekleştirilmiştir.**

Donanım: Ulaşılan notanın donanımda sadece do ve fa notalarında bakiye diyez kullanılmıştır.

Yeniden yazılan notada; Si için koma bemol ve fa, do, la, mi için bakiye diyez kullanılmıştır.

Dizisi:

Şekil 3.2: Evcara Makamı Dizisi¹⁸

Seyir: Seyre eviç perdesi ile başlanan eser inici seyir özelliğinde olup ezgi çoğunlukla Evcara Makamı Dizisi sesleri içerisinde segah, nim hicaz ve eviç perdeleri civarında seyretmiştir. Eserde ağırlıklı olarak segah perdesinde nikriz beşlisi ve çeşnisi, nim hicaz perdesinde hicaz

¹⁸ (Arel, 1993, s. 314)

dörtlüsü ve çeşnisi, eviç perdesinde çeşnisiz kalışlar görölmektedir. Eserin ilk üç hanesi nim hicaz perdesinde sonlanarak Teslim'e bağlanmıştır. 1. Hane ve 3. Haneler'de nim hicaz perdesinde; Hicaz çeşnisi ve hicaz beşlisi ile Teslim'e bağlantı yapılırken, 2. Hane'nin sonunda segah perdesinde nikriz çeşnisi gösterildikten sonra nim hicaz perdesi gösterilip Teslim'e bağlantı yapılmıştır. Buradaki nim hicaz perdesinin bir kalış olduğu düşünölmemektedir. 4. Hane'nin sonunda ise nim hicaz perdesi üzerinde hicaz dörtlüsü sesleri kullanılarak eviç perdesinde kalış yapılmıştır.

Genişleme: Makamın kendi içerisinde bulunan eviç perdesindeki müstear çeşnisi ile genişlediği görölmüştür. “Evcara Makamı eviç perdesinde eksik segah beşlisi ve müstear dörtlüsü ile esasen kendiliğinden geniştir. Nadiren de olsa simetrik ve eksik hicaz beşlisi ile genişlemektedir.”¹⁹

Karar: Irak perdesinde Evcara Makamı Dizisi ile karar edilmiştir.

Yeden: Acemaşıran perdesidir.

Sınırlılık kapsamında, Evcara Makamı'nda saz semaisi bulunan XVIII. Yüzyıl neyzen bestekarının bir kişi ve saz semaisinin bir adet olması sebebiyle XVIII. Yüzyıl Evcara Makamı Saz Semaileri karşılaştırılması bulunmamaktadır.

¹⁹ (Özkan; 2013, s. 270)

2.3.2. XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Evcara Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Analizleri

2.3.2.1. Neyzen Salim Bey'in Evcara Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Analizi

Evcara Saz Semaileri

Usul:Aksak Semai
1.Hane

Bestekar: Neyzen Salim Bey

Şekil 3.3: Neyzen Salim Bey'in Evcara Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Notası Birinci Sayfa

Şekil 3.4: Neyzen Salim Bey'in Evcara Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası İkinci Sayfa

Bestekar: Neyzen Salim Bey

Eserin notasına Nuri Duyguer' in nota yazısının nüshasından ulaşılmıştır. Nüshanın altında Rauf Yekta Bey'in nota yazısının aynısı olduğu ibaresi vardır. Bu nüsha, okunabilirliği ve kolay anlaşılabilmesi için değiştirilmeden yeniden yazılmıştır.

Usul: 10/8'lik Aksak Semai ve 6/4'lük Yürük semai.

Eserin biçim kurgusu: A (a+x) + B (b+x) + C (c+x) + D (d+x) + A¹ (x) şeklindedir.

Eserin ilk üç hanesi ve Teslim bölümü 10/8'lik Aksak Semai Usulü'nde bestelenmiş olup son hanesinde 6/4'lük (Yürük Semai) Usulü kullanılmıştır. Bu sebeple biçim olarak eserin dört bölümlü dönüşümlü biçim kurgusuna (Saz Semai Biçimi) sahip olduğu saptanmıştır.

Makam Analizi

1. Hane Analizi

Seyre Eviç perdesi ile başlanan 1. Hane bölümünde ilk olarak eviç perdesinde müstear çeşnisi gösterilmiş, takiben; Nim hicaz perdesinde hicaz dörtlüsü ve eviç perdesinde müstear çeşnisi ile yapılan kalıpların ardından ezgi, nim hicaz perdesinde hicaz beşlisi ile sonlanmıştır.

Teslim Bölümü Analizi

Seyre nim hicaz perdesi ile başlanan Teslim bölümünde ilk olarak nim hicaz perdesinde hicaz çeşnisi gösterilmiş, takiben; Segah perdesinde nikriz beşlisi ve ırak perdesinde Evcara Makamı Dizisi sesleri ile kalış gösterilmesinin ardından eserde, ırak perdesinde hicaz dörtlüsü ile karar edilmiştir.

2. Hane Analizi

Seyre ırak perdesi ile başlanan 2. Hane bölümünde ilk olarak ırak perdesinde hicaz dörtlüsü sesleri kullanılarak segah perdesinde kalış gösterilmiş, takiben; Segah perdesinde nikriz çeşnisi, ırak perdesinde Evcara Makamı Dizisi sesleri ile kalış, ırak perdesinde hicaz dörtlüsü ve nim hicaz perdesinde hicaz dörtlüsü kullanılarak eviç perdesinde kalış gösterilmesinin ardından ezgi, nim hicaz perdesinde hicaz beşlisi ile sonlanmıştır.

3. Hane Analizi

Seyre ırak perdesi ile başlanan 3. Hane bölümünde ilk olarak tiz segah perdesinde nikriz çeşnisi gösterilmiş, takiben; Nim şehnaz perdesinde çeşnisiz kalış, eviç perdesinde çargah beşlisi, tiz segah perdesinde nikriz çeşnisi, nim şehnaz perdesinde çeşnisiz kalış, eviç perdesinde hicaz beşlisi, muhayyer ve neva perdelerinde yapılan çeşnisiz kalıpların ardından ezgi, nim hicaz perdesinde hicaz beşlisi ile sonlanmıştır.

4. Hane Analizi

Seyre ırak perdesi ile başlanan 4. Hane bölümünde ilk olarak ırak perdesinde hicaz dörtlüsü ile segah perdesinde kalış gösterilmiş, takiben; Nim hicaz perdesinde hicaz beşlisi ile eviç perdesinde kalış, sünbüle perdesinde çeşnisiz kalış, ırak perdesinde Evcara Makamı Dizisi ile kalış, eviç perdesinde hicaz beşlisi, tiz nim hicaz perdesinde çeşnisiz kalış, sünbüle perdesinde çeşnisiz kalış ve eviç perdesinde Evcara Makamı Dizisi seslerinin bir bölümü ile yapılan 1.dolaptaki kalışın ardından ezgi, nim hicaz perdesinde hicaz beşlisi ile sonlanmıştır.

Eser İçerisindeki Perdelerde Kalış Sayıları ve Kullanılan Dörtlü, Beşli, Çeşniler

10 Defa eviç perdesinde kalış (2 defa eviç perdesinde müstear çeşnisi, 1 defa eviç perdesinde müstear dörtlüsü, 2 defa nim hicaz perdesinde hicaz dörtlüsü sesleri kullanılarak eviç perdesinde kalış, 1 defa eviç perdesinde çargah dörtlüsü, 4 defa eviç perdesinde hicaz beşlisi ile kalış)

8 Defa nim hicaz perdesinde kalış (3 defa nim hicaz perdesinde hicaz dörtlüsü, 3 defa nim hicaz perdesinde hicaz beşlisi, 1 defa nim hicaz perdesinde hicaz çeşnisi, 1 defa nim hicaz perdesinde Hicaz Makamı dizisi seslerinin bir bölümü kullanılarak kalış)

5 Defa segah perdesinde kalış (3 defa ırak perdesinde hicaz dörtlüsü sesleri kullanılarak segah perdesinde kalış, 2 defa nikriz beşlisi ve çeşnileri ile kalış)

5 Defa ırak perdesinde kalış (4 defa ırak perdesinde Evcara Makamı Dizisi sesleri ile kalış, 1 defa hicaz dörtlüsü ile kalış)

2 Defa nim şehnaz perdesinde kalış (2 defa nim şehnaz perdesinde çeşnisiz kalış)

2 Defa sünbüle perdesinde kalış (2 defa sünbüle perdesinde çeşnisiz kalış)

1 Defa tiz segah perdesinde kalış (1 defa tiz segah perdesinde nikriz çeşnisi ile kalış)

1 Defa tiz nim hicaz perdesinde kalış (1 defa tiz nim hicaz perdesinde çeşnisiz kalış)

1 Defa neva perdesinde kalış (1 defa neva perdesinde çeşnisiz kalış)

1 Defa muhayyer perdesinde kalış (1 defa muhayyer perdesinde çeşnisiz kalış)
gerçekleştirilmiştir.

Donanım: Ulaşılan notanın donanımında do, fa ve la notalarında bakiye diyez kullanılmıştır. Yeniden yazılan notada si için koma bemol ve fa, do, la, mi bakiye diyez kullanılmıştır.

Dizi:

Şekil 3.5: Evcara Makamı Dizisi²⁰

Seyir: Seyre eviç perdesi ile başlanan eser inici seyir özelliğinde olup ezgi çoğunlukla Evcara Makamı Dizisi sesleri içerisinde eviç ve nim hicaz perdeleri civarında seyretmiştir. Eserde

²⁰ (Arel, 1993, s. 314)

ağırlıklı olarak eviç perdesinde; Hicaz dörtlü, beşli, çeşnileri ve müstear çeşnisi, nim hicaz perdesinde; Hicaz dörtlü, beşli ve çeşnileri, segah perdesinde; Nikriz beşli ve çeşnileri, irak perdesinde; Evcara Makamı Dizisi sesleri kullanılarak kalışlar görülmüştür. Eserde; 1. ve 2. Haneler'in sonunda nim hicaz perdesinde hicaz beşlisi, 3. ve 4. Haneler'in sonunda nim hicaz perdesinde hicaz dörtlüsü gösterildikten sonra, 16'lık neva ve acem perdelerinin kullanımı ile Teslim'e bağlantı yapılması ortaktır.

Genişleme: Eser eviç perdesinde; Müstear dörtlüsü, çargah dörtlüsü, hicaz beşlisi, tiz segah perdesinde; Nikriz çeşnisi ile genişlemiştir. Ayrıca sünbüle, muhayyer, tiz nim hicaz perdelerinde çeşnisiz kalışlar gösterilmiştir.²¹

Karar: Irak perdesinde Evcara Makamı dizisi ile karar edilmiştir.

Yeden: Acemaşiran perdesi kullanılmıştır.

Sınırlılık kapsamında, Evcara Makamı'nda saz semaisi bulunan XIX. Yüzyıl neyzen bestekarının bir kişi ve saz semaisinin bir adet olması sebebiyle XIX. Yüzyıl Evcara Makamı Saz Semaileri karşılaştırılması bulunmamaktadır.

²¹ “Evcara Makamı eviç perdesinde eksik segah beşlisi ve müstear dörtlüsü ile esasen kendiliğinden geniştir. Nadiren de olsa simetrik ve eksik hicaz beşlisi ile genişlemektedir.” (Özkan; 2013, s. 270).

2.3.3. XVIII. ve XIX. Yüzyıllar Arası Yaşayan Neyzen Bestekarların, Evcara Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Analizlerinin Karşılaştırılması ve Bulgular

Usul Kullanımı

Tablo 2.3.1: XVIII. ve XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Evcara Makamı'ndaki Saz Semaileri'nde Kullandıkları Usuller

Yüzyıl	XVIII. Yüzyıl Neyzen Bestekarları	XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarları
Bestekar	Yumni Dede	Neyzen Salim Bey
Teslim Usulü	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai
1. Hane Usulü	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai
2. Hane Usulü	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai
3. Hane Usulü	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai
4. Hane Usulü	10/8'lik Aksak Semai	6/4'lük Yürük Semai

Yumni Dede'nin Saz Semaisi bütünüyle 10/8'lik Aksak Semai Usulü ile bestelenmiş, 4. Hanesi'nde de herhangi bir usul değişikliği yapılmamıştır. Neyzen Salim Bey'in Saz Semaisi'nin ilk üç hanesi ve Teslim bölümü 10/8'lik Aksak Semai Usulü'nde olup, 4. Hanesi'nde 6/4'lük Yürük Semai Usulü'ne geçki yapılmıştır.

Biçim Kullanımı

Yumni Dede'nin Evcara Saz Semaisi'nin son hanesinde, usul geçkisi olmadığı için dört bölümlü sırasal biçim kurgusuna (Peşrev Biçimi) sahip olduğu, Neyzen Salim Bey'in Evcara Saz Semaisi'nin son hanesinde usul geçkisi olması sebebiyle dört bölümlü dönüşümlü biçim kurgusuna (Saz Semaisi Biçimi) sahip olduğu saptanmıştır.

Makam Kullanımı

Tablo 2.3.2: XVIII. ve XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Evcara Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları

Yüzyıl	XVIII. Yüzyıl Neyzen Bestekarları	XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarı	
Perde	Yumni Dede'nin Evcara Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları	Neyzen Salim Bey'in Evcara Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları	Toplam
Irak	3	5	8
Rast	1	0	1
Kürdi	1	0	1
Segah	7	5	12
Nim Hicaz	5	8	13
Neva	3	0	3
Acem	2	0	2
Eviç	5	10	15
Nim Şehnaz	0	2	2
Muhayyer	0	1	1
Sünbüle	0	2	2
Tiz Nim Hicaz	0	1	1
Tiz Segah	0	1	1

XVIII. Yüzyıl neyzen bestekarı Yumni Dede'nin Saz Semaisi'nde en çok kalış yapılan perdeler sırasıyla; Segah, nim hicaz ve eviç perdeleri iken, XIX. yüzyıl neyzen bestekarı Neyzen Salim Bey'in Saz Semaisi'nde, yukarıdaki tabloda olduğu gibi en çok kalış yapılan perdeler sırasıyla; Eviç, nim hicaz ve segah perdeleridir.

Ezgi Benzerlik Şekilleri 2.1: Yumni Dede'nin Evcara Saz Semaisi 3. ve 4. ölçü eviç perdesinde müstear çeşnisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri 2.2: Neyzen Salim Bey'in Evcara Saz Semaisi 3. ölçü eviç perdesinde müstear dörtlüsü

Ezgi Benzerlik Şekilleri 2.3: Yumni Dede'nin Evcara Saz Semaisi 11. ve 12. ölçü nim hicaz perdesinde hicaz dörtlüsü

Ezgi Benzerlik Şekilleri 2.4: Neyzen Salim Bey'in Evcara Saz Semaisi 15. ve 16. ölçü nim hicaz perdesinde hicaz beşlisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri 2.5: Yumni Dede'nin Evcara Saz Semaisi 10. ölçü segah perdesinde nikriz çeşnisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri 2.6: Neyzen Salim Bey'in Evcara Saz Semaisi 11. ölçü segah perdesinde nikriz çeşnisi

Donanım: Si için koma bemol ve fa, do, la, mi için bakiye diyez kullanılmıştır.

Dizi:

Şekil 3.6: Evcara Makamı Dizisi²²

Seyir: Her iki yüzyılda bestelenmiş iki saz semaisi inici seyir özelliğinde olup, ezgi çoğunlukla Evcara Makamı Dizisi içerisinde; XVIII.Yüzyıl neyzen bestekarı Yumni Dede'nin Saz Semaisi'nde; Segah, nim hicaz ve eviç perdeleri civarında, XIX.yüzyıl neyzen bestekarı Salim Bey'in Saz Semaisi'nde; Eviç ve nim hicaz perdeleri civarında seyretmiştir. İki eserde seyir

²² (Arel, 1993, s. 314)

evic perdesinden başlamaktadır. Ağırlıklı olarak evic perdesinde; Müstear çeşnisi, nim hicaz perdesinde; Hicaz dörtlü, beşli ve çeşnileri, segah perdesinde; Nikriz beşli, çeşnileri ve irak perdesinde; Evcara Makamı Dizisi sesleri kullanılarak kalışlar gerçekleştirilmiştir. Bu kalışlarda kullanılan ezgiler benzer niteliktedir. Herhangi bir makama geçki yapılmamıştır. İki eserinde hanelerinin sonunda ağırlıklı olarak nim hicaz perdesinde hicaz dörtlü, beşli veya çeşnileri gösterilmiştir. İki saz semaisinde de evic perdesinde müstear çeşnisi ve nim hicaz perdesinde hicaz dörtlüsü sesleri kullanılarak yine evic perdesinde kalış yapılmıştır.

Genişleme: Yumni Dede'nin Saz Semaisi sadece evic perdesinde müstear çeşni ile genişleme göstermiştir. Eserde başka bir genişleme bulunmaz. Neyzen Salim Bey'in Saz Semaisi'nde de bu genişleme görülmektedir. Bu bakımdan iki saz semaisi ortak olsa da, Neyzen Salim Bey'in Saz Semaisi'nde; Evic perdesinde çargah dörtlüsü, hicaz beşlisi, tiz segah perdesinde; Nikriz çeşnisi ile genişleme gösterilmiştir. Ayrıca Sünbüle, muhayyer ve tiz nim hicaz perdelerinde çeşnisiz kalışlar da bulunur.

Karar: Irak perdesinde Evcara Makamı Dizisi ile karar edilmiştir.

Yeden: Acemaşiran perdesidir.

Evcara Makam'ında saz semaisi bestelemiş XVIII. ve XIX. yüzyıl neyzen bestekarlarının arasında usta çırac ilişkisi yoktur.

2.4. HİCAZ HÜMAYUN MAKAMI SAZ SEMAİLERİ

Sınırlılık gereği XVIII. ve XIX. yy.' da Hicaz Hümayun Makamı'nda saz semaisi bulunan iki bestekar ve iki saz semaisi tespit edilmiştir.

Bestekarlar; Veli Dede ve Neyzen Yusuf Paşa'dır.

2.4.1. XVIII. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Hicaz Hümayun Makamı'ndaki Saz Semailleri'nin Analizi

2.4.1.1. Veli Dede'nin Hicaz Hümayun Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Analizi

Hicaz Hümayun Saz Semaisi

Uslu:Aksak Semai
1.Hane

Bestekar: Veli Dede

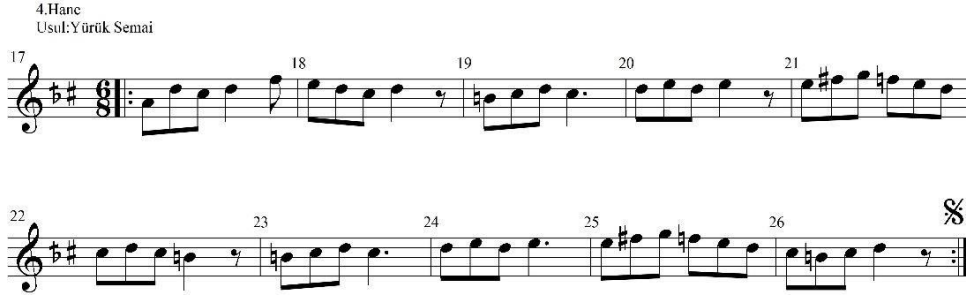
1. Hane

2. Hane

3. Hane

Şekil 4.1: Veli Dede'nin Hicaz Hümayun Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası Birinci

Sayfa

Şekil 4.2: Veli Dede'nin Hicaz Hümayun Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası İkinci Sayfa

Bestekar: Veli Dede

Eserin notasına TRT Müzik Dairesi Başkanlığı Türk Sanat Müziği Repertuarı Arşivi'nden 60 No'lu notanın nüshasından ulaşılmıştır. Bu nota, okunabilirliği ve kolay anlaşılabilmesi için değiştirilmeden yeniden yazılmıştır.

Usul: 10/8'lik Aksak Semai ve 6/8'lik Yürük semai

Eserin biçim kurgusu: A (a+x) + B (b+x) + C (c+x) + D (d+x) + A¹ (x) şeklindedir.

Eserin ilk üç hanesi ve Teslim bölümü 10/8'lik Aksak Semai Usulü'nde bestelenmiş olup, son hanesinde 6/8'lik Yürük Semai Usulü kullanılmıştır. Bu sebeple biçim olarak eserin dört bölümlü dönüşümlü biçim kurgusuna (Saz Semai Biçimi) sahip olduğu saptanmıştır.

Makam Analizi

1. Hane Analizi

Seyre neva perdesi ile başlanan 1. Hane bölümünde ilk olarak neva perdesinde buselik çeşnisi gösterilmiş, takiben; Nim hicaz perdesinde çeşnisiz kalış, düğah perdesinde hicaz beşlisi, rast perdesinde nikriz beşlisi ve neva perdesinde çeşnisiz kalış gösterilmesinin ardından ezgi, buselik perdesinde nişabur beşlisi sesleri kullanılarak neva perdesinde sonlanmıştır.

Teslim Bölümü Analizi

Seyre neva perdesi ile başlanan Teslim bölümünde ilk olarak neva perdesinde çeşnisiz kalış gösterilmiş, takiben; Dik kürdi perdesinde çeşnisiz kalış ve düğah perdesinde Hicaz Makamı Dizisi seslerinin bir bölümü kullanılarak düğah perdesinde yapılan kalışın ardından eserde, düğah perdesinde nim zirgüleli yeden almak suretiyle hicaz çeşnisi ile karar edilmiştir.

2. Hane Analizi

Seyre düğah perdesi ile başlanan 2. Hane bölümünde ilk olarak buselik perdesinde nişabur çeşnisi sesleri kullanılarak neva perdesinde kalış gösterilmiş, takiben; Düğah

perdesinde Buselik Makamı Dizisi sesleri kullanılarak buselik perdesinde kalış gösterilen ezgi, buselik perdesinde nişabur çeşnisi sesleri kullanılarak neva perdesinde sonlanmıştır.

3. Hane Analizi

Seyre muhayyer perdesi ile başlanan 3. Hane bölümünde ilk olarak muhayyer perdesinde çeşnisiz kalış gösterilmiş, takiben; Neva perdesinde nikriz beşlisi, muhayyer perdesinde buselik çeşnisi, hüseyini perdesinde Hicaz Hümayun Makamı dizisi sesleri kullanılarak kalış ve neva perdesinde buselik çeşnileri gösterilen ezgi, buselik perdesinde nişabur beşlisi sesleri kullanılarak neva perdesinde kalış ile sonlanmıştır.

4. Hane Analizi

Seyre düğah perdesi ile başlanan 4. Hane bölümünde ilk olarak neva perdesinde buselik dörtlüsü gösterilmiş, takiben; Nim hicaz ve hüseyini perdelerinde çeşnisiz kalışlar, buselik perdesinde nişabur beşlisi, nim hicaz ve hüseyini perdelerinde yine çeşnisiz kalışların gösterilmesinin ardından ezgi, buselik perdesinde nişabur beşlisi sesleri kullanılarak neva perdesinde sonlanmıştır.

Eser İçerisindeki Perdelerde Kalış Sayıları ve Kullanılan Dörtlü, Beşli, Çeşniler

11 Defa neva perdesinde kalış (6 defa buselik perdesinde nişabur beşlisi sesleri kullanılarak neva perdesinde kalış, 2 defa neva perdesinde çeşnisiz kalış, 2 defa neva perdesinde buselik dörtlüsü, 1 defa neva perdesinde buselik çeşnisi ile kalış)

3 Defa düğah perdesinde kalış (1 defa düğah perdesinde hicaz beşlisi, 1 defa düğah perdesinde hicaz çeşnisi, 1 defa düğah perdesinde Hicaz Makamı dizisinin seslerinin bir bölümü kullanılarak düğah perdesinde kalış)

3 Defa hüseyini perdesinde kalış (2 defa hüseyini perdesinde çeşnisiz kalış, 1 defa hüseyini perdesindeki hümayun dizisi seslerinin bir bölümü kullanılarak hüseyini perdesinde kalış)

2 Defa nim hicaz perdesinde kalış (2 defa nim hicaz perdesinde çeşnisiz kalış)

2 Defa dik kürdi perdesinde kalış (2 defa dik kürdi perdesinde çeşnisiz kalış)

2 Defa muhayyer perdesinde kalış (1 defa muhayyer perdesinde çeşnisiz kalış ve 1 defa buselik çeşnisi ile kalış)

2 Defa buselik perdesinde kalış (1 defa nişabur beşlisi ve 1 defa düğah perdesinde buselik Makamı dizisi seslerinin bir bölümü ile buselik perdesinde kalış)

1 Defa rast perdesinde kalış (1 defa rast perdesinde nikriz beşli ile kalış) **gerçekleştirilmiştir.**

Donanım: Ulaşılan notada si için bakiye bemol, do için bakiye diyez kullanılmıştır. Yeniden yazılan notada herhangi bir değişiklik yapılmamıştır.

Dizi:

Şekil 4.3: Hicaz Hümayun Makamı Dizisi²³

Seyir: Seyre neva perdesi ile başlanan eser inici-çıkıcı seyir özelliğinde olup ezgi çoğunlukla Hicaz Hümayun Makamı Dizisi sesleri içerisinde neva perdesi civarında seyretmiştir. Eserde ağırlıklı olarak buselik perdesinde nişabur beşlisi sesleri kullanılarak neva perdesinde kalışlar, dügah perdesinde hicaz dörtlü, beşli, çeşnileri ile kalışlar gösterilmiştir. Ayrıca hüseyini, nim hicaz ve dik kürdi perdelerinde çeşnisiz kalışlar görülmüştür. Hicaz Hümayun Makamı Dizisi'nin dışında; 2. Hane bölümünde dügah perdesinde Buselik Makamı Dizisi seslerinin bir bölümü kullanılarak kalış, 3. Hane bölümünde Neva perdesinde nikriz beşlisi ve hüseyini perdesinde Hicaz Hümayun Makamı Dizisi sesleri ile kalışlar gösterilmiştir. Eserin tüm haneleri, neva perdesinde sonlandıktan sonra Teslim'e bağlanmış olup, neva perdesindeki bu kalışlarda buselik perdesinde nişabur beşlisi sesleri kullanılmıştır.

Genişleme: Eserde hüseyini perdesinde Hicaz Hümayun Makamı Dizisi sesleri kullanılarak muhayyer perdesinde buselik çeşnisi ile genişleme gösterilmiştir.

Karar: Dügah perdesinde hicaz çeşnisi ile karar edilmiştir.

Yeden: Nim zirgüle perdesi kullanılmıştır.

Sınırlılık kapsamında, Hicaz Hümayun Makamı'nda saz semaisi bulunan XVIII. Yüzyıl neyzen bestekarı'nın bir kişi ve saz semaisinin bir adet olması sebebiyle XVIII. Yüzyıl Hicaz Hümayun Makamı Saz Semaileri karşılaştırılması bulunmamaktadır.

²³ (Arel, 1993, s. 49)

2.4.2. XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Hicaz Hümayun Makamı'ndaki Saz Semailleri'nin Analizleri

2.4.2.1. Neyzen Yusuf Paşa'nın Hicaz Hümayun Makamı'ndaki Saz Semailleri'nin Analizi

Hicaz Hümayun Saz Semailleri

Bestekar: Yusuf Paşa

1.Hane
Usul: Aksak Sema

2. Teslim

3.Hane

Şekil 4.4: Neyzen Yusuf Paşa'nın Hicaz Hümayun Makamı'ndaki Saz Semailleri'nin Notası

Birinci Sayfa

Şekil 4.5: Neyzen Yusuf Paşa'nın Hicaz Hümayun Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası
İkinci Sayfa

Bestekar: Neyzen Yusuf Paşa

Eserin notasına (E.B nüshası) Cüneyt Orhon'un adının bulunduğu nota nüshasından ulaşılmıştır. Ulaşılan nota, okunabilirliği ve kolay anlaşılabilmesi için değiştirilmeden yeniden yazılmıştır.

Usul: 10/8'lik Aksak Semai ve 6/4'lük Sengin semai

Eserin biçim kurgusu: A (a+x) + B (b+x) + C (c+x) + D (d+x) + A¹ (x) şeklindedir.

Eserin ilk üç hanesi ve Teslim bölümü 10/8'lik Aksak Semai Usulü'nde bestelenmiş olup son hanesinde 6/4'lük Sengin Semai Usulü kullanılmıştır. Bu sebeple biçim olarak eserin dört bölümlü dönüşümlü biçim kurgusuna (Saz Semai Biçimi) sahip olduğu saptanmıştır.

Makam Analizi

1. Hane Analizi

Seyre düğah perdesi ile başlanan 1. Hane bölümünde ilk olarak düğah perdesinde hicaz beşlisi gösterilmiş, takiben; Rast perdesinde nikriz çeşnisi, düğah perdesinde hicaz dörtlüsü ile yapılan kalıpların ardından ezgi, neva perdesinde buselik çeşnisi ile sonlanmıştır.

Teslim Bölümü Analizi

Seyre neva perdesi ile başlanan Teslim bölümünde ilk olarak nim hicaz perdesinde çeşnisiz kalış gösterilmiş, takiben; Dik kürdi perdesinde çeşnisiz kalış, rast perdesinde nikriz

çeşnisi ve rast perdesinde Nikriz Makamı Dizisi sesleri ile kalış gösterilen eserde, neva perdesinde hicaz dörtlüsü ile karar edilmiştir.

2. Hane Analizi

Seyre hüseyini perdesi ile başlanan 2. Hane bölümünde ilk olarak hüseyini perdesinde çeşnisiz kalış gösterilmiş, takiben; Hüseyiniaşiran perdesinde Uşşak Makamı Dizisi sesleri kullanılarak kalış (Buselikaşiran Makamı'na geçki), rast perdesinde nikriz beşlisi, dik kürdi perdesinde çeşnisiz kalış, düğah perdesinde hicaz dörtlüsü ile yapılan kalışların ardından ezgi, neva perdesinde buselik dörtlüsü ile sonlanmıştır.

3. Hane Analizi

Seyre muhayyer perdesi ile başlanan 3. Hane bölümünde ilk olarak hüseyini perdesinde Hicaz Hümayun Makamı Dizisi sesleri kullanılarak muhayyer perdesinde buselik dörtlüsü gösterilmiş, takiben; Hüseyini perdesinde Hicaz Hümayun Makamı Dizisi sesleri ile kalış ve hüseyini perdesinde uşşak çeşnisi gösterilen ezgi, neva perdesinde buselik çeşnisi ile sonlanmıştır.

4. Hane Analizi

Seyre neva perdesi ile başlanan 4. Hane bölümünde ilk olarak düğah perdesinde hicaz dörtlüsü sesleri kullanılarak neva perdesinde kalış gösterilmiş, takiben; Dik kürdi perdesinde çeşnisiz kalış, rast perdesinde nikriz beşlisi, düğah perdesinde hicaz dörtlüsü, muhayyer perdesinde buselik çeşnisi, hüseyini perdesinde hüseyini beşlisi ile yapılan kalışların ardından ezgi, düğah perdesinde Hicaz Makamı Dizisi sesleri kullanılarak sonlanmıştır.

Eser İçerisindeki Perdelerde Kalış Sayıları ve Kullanılan Dörtlü, Beşli, Çeşniler

6 Defa düğah perdesinde kalış (4 defa düğah perdesinde hicaz dörtlüsü, 1 defa düğah perdesinde hicaz dizi seslerinin bir bölümü kullanılarak kalış, 1 defa düğah perdesinde hicaz Hümayun Makamı dizisi seslerinin bir bölümü kullanılarak kalış)

5 Defa rast perdesinde kalış (1 defa rast perdesinde çeşnisiz kalış, 1 defa rast perdesinde nikriz dizisi sesleri kullanılarak rast perdesinde kalış, 1 defa rast perdesinde nikriz çeşnisi, 2 defa rast perdesinde nikriz beşlisi ile kalış)

4 Defa neva perdesinde kalış (1 defa neva perdesinde buselik dörtlüsü, 1 defa neva perdesinde buselik beşlisi, 1 defa neva perdesinde buselik çeşnisi, 1 defa düğah perdesinde hicaz beşlisi sesleri kullanılarak neva perdesinde kalış)

4 Defa hüseyini perdesinde kalış (1 defa hüseyini perdesinde çeşnisiz kalış, 1 defa hüseyini perdesinde hicaz çeşnisi, 1 defa hüseyini perdesinde uşşak çeşnisi, 1 defa hüseyini perdesinde hüseyini çeşnisi ile kalış)

3 Defa dik kürdi perdesinde kalış (3 defa dik kürdi perdesinde çeşnisiz kalış)

2 Defa muhayyer perdesinde kalış (1 defa muhayyer perdesinde buselik dörtlüsü, 1 defa hüseyini perdesinde hicaz dörtlüsü sesleri kullanılarak kalış)

1 Defa nim hicaz perdesinde kalış (1 defa nim hicaz perdesinde çeşnisiz kalış)

1 Defa hüseyiniaşiran perdesinde kalış (1 defa hüseyiniaşiran perdesinde Uşşak Makamı dizisi sesleri kullanılarak kalış) **gerçekleştirilmiştir.**

Donanım: Ulaşılan notada si için bakiye bemol, do için bakiye diyez kullanılmıştır. Yeniden yazılan notada herhangi bir değişiklik yapılmamıştır.

Dizi:

24

Şekil 4.6: Hicaz Hümayun Makamı Dizisi

Seyir: Seyre düğah perdesi ile başlanan eser çıkıcı seyir özelliğinde olup ezgi çoğunlukla Hicaz Hümayun Makamı Dizisi sesleri içerisinde düğah, rast ve neva perdeleri civarında seyretmiştir. Eserde ağırlıklı olarak düğah perdesinde hicaz dörtlü, beşli, çeşnileri, rast perdesinde nikriz beşli, çeşni ve dizisi, neva perdesinde buselik dörtlü, beşli ve çeşnileri gösterilmiştir. Hicaz Hümayun Makamı Dizisi dışında; 2. Hane bölümünde hüseyiniaşiran perdesinde Uşşak Makamı Dizisi sesleri ile kalış (Buselikaşiran Makamı'na geçki), 3. Hane bölümünde hüseyini perdesinde Hicaz Hümayun Dizisi sesleri ile kalış görülmüştür. 1.2. ve 3. Haneler'in sonu neva perdesinde buselik çeşnisi ile 4. Hanenin sonu ise düğah perdesinde Hicaz Makamı Dizisi sesleri kullanılarak sonlanmıştır.

Genişleme: Eser hem tizde hem de pestte genişlemiştir. Pestte hüseyiniaşiran perdesinde Uşşak Makamı Dizisi sesleri ile kalış, tizde hüseyini perdesinde Hicaz Hümayun Makamı dizisi sesleri kullanılarak muhayyer perdesinde buselik çeşnili ve çeşnisiz kalış gösterilmiştir.

²⁴ (Arel, 1993, s. 49)

Karar: Dügah perdesinde hicaz dörtlüsü ile karar edilmiştir.

Yeden: Eserde rast perdesinde nikriz beşli, çeşni ve rast perdesinde Nikriz Makamı dizisi sesleri ile kalışların bulunmasından dolayı, yedenin rast perdesi olduğu söylenebilir. Sadece eserin ilk ölçüsünde nim zirgüle perdesi kullanılmıştır.

Sınırlılık kapsamında, Hicaz Hümayun Makamı'nda saz semaisi bulunan XIX. Yüzyıl neyzen bestekarının bir kişi ve saz semaisinin bir adet olması sebebiyle XIX. Yüzyıl Hicaz Hümayun Makamı Saz Semaileri karşılaştırılması bulunmamaktadır.

2.4.3. XVIII. ve XIX. Yüzyıllar Arası Yaşayan Neyzen Bestekarların, Hicaz Hümayun Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin, Analizlerinin Karşılaştırılması ve Bulgular

Usul Kullanımı

Tablo 2.4.1: XVIII. ve XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Hicaz Hümayun Makamı'ndaki Saz Semaileri'nde Kullandıkları Usuller

Yüzyıl	XVIII. Yüzyıl Neyzen Bestekarı	XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarı
Bestekar	Veli Dede	Neyzen Yusuf Paşa
Teslim Usulü	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai
1. Hane Usulü	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai
2. Hane Usulü	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai
3. Hane Usulü	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai
4. Hane Usulü	6/8'lik Yürük Semai	6/4'lük Sengin Semai

İki saz semaisinin hanelerinde ve Teslim bölümlerinde kullanılan usuller ortaktır. İki saz semaisinin son hanelerinde altı zamanlı usul kullanılmış olup, Veli Dede'nin saz semaisinde sekizlik mertebede altı zamanlı Yürük Semai Usulü, Neyzen Yusuf Paşa'nın Saz Semaisi'nde dörtlük mertebede altı zamanlı Sengin Semai Usulü kullanılmıştır. İki usulünde darpları aynıdır.

Biçim Kullanımı

İki saz semaisi de dört bölümlü dönüşümlü biçim kurgusuna (Saz Semai Biçimi) sahip olması bakımından ortaktır.

Makam Kullanımı

Tablo 2.4.2: XVIII. ve XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Hicaz Hümayun Makamı'ndaki Saz Semailerinin Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları

Yüzyıl	XVIII. Yüzyıl Neyzen Bestekarı	XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarı	
Perde	Veli Dede'nin Hicaz Hümayun Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları	Neyzen Yusuf Paşa'nın Hicaz Hümayun Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları	Toplam
Hüseyniaşiran	0	1	1
Rast	1	5	6
Dügah	3	6	9
Dik Kürdi	2	3	5
Buselik	2	0	2
Nim Hicaz	2	1	3
Neva	11	4	15
Hüseyni	3	4	7
Muhayyer	2	2	4

XVIII. Yüzyıl neyzen bestekarı Veli Dede'nin Saz Semaisi'nde en çok kalış yapılan üç perde sırasıyla; Neva, dügah ve hüseyni perdeleri iken XIX. yüzyıl neyzen bestekarı Neyzen Yusuf Paşa'nın Saz Semaisi'nde en çok kalış yapılan üç perde sırasıyla; Dügah, rast, hüseyni ve neva perdeleri olmuştur.

Ezgi Benzerlik Şekilleri 3.1: Veli Dede'nin Hicaz Hümayun Saz Semaisi 7. ve 8. ölçü düğah perdesinde Hicaz Hümayun Makamı Dizisi Sesleri ile kalış

Ezgi Benzerlik Şekilleri 3.2: Neyzen Yusuf Paşa'nın Hicaz Hümayun Saz Semaisi 1. ve 2. ölçü düğah perdesinde Hicaz Hümayun Makamı Dizisi Sesleri ile kalış

Ezgi Benzerlik Şekilleri 3.3: Veli Dede'nin Hicaz Hümayun Saz Semaisi 2. ölçü rast perdesinde nikriz beşlisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri 3.4: Yusuf Paşa'nın Hicaz Hümayun Saz Semaisi 8. ölçü rast perdesinde Nikriz Makamı Dizisi Sesleri ile kalış

Donanım: Si için bakiye bemol, do için bakiye diyez kullanılmıştır.

Dizi:

Şekil 4.7: Hicaz Hümayun Makamı Dizisi²⁵

Seyir: XVIII. Yüzyıl neyzen bestekarı Veli Dede'nin Saz Semaisi inici-çıkıcı seyir özelliğinde olup ezgi çoğunlukla Hicaz Hümayun Makamı Dizisi sesleri içerisinde neva perdesinde civarında seyrederken, XIX. yüzyıl neyzen bestekarı Neyzen Yusuf Paşa'nın Saz Semaisi çıkıcı seyir özelliğinde olup ezgi çoğunlukla Hicaz Hümayun Makamı Dizisi içerisinde düğah, rast ve neva perdesi civarında seyretmiştir. Veli Dede'nin Saz Semaisi'nde seyir neva perdesinden başlarken, Yusuf Paşa'nın Saz semaisi'nde düğah perdesinde başlamıştır. Veli Dede'nin Saz

²⁵ (Arel, 1993, s. 49)

Semaisi'nde; Neva perdesinde yapılan kalışlarda buselik perdesinde nişabur beşlisi sesleri kullanılmıştır. Neyzen Yusuf Pařa'nın Saz Semaisi'nde buselik perdesinde nişabur beşlisi kullanımı mevcut değildir. Niřabur beşlisi haricinde neva perdesinde ağırlıklı olarak buselik dörťlü, beşli, şeşnileri gösterilmiştir. Dügah perdesinde; Hicaz dörťlü, beşli, şeşnileri, hüseyini perdesinde; şeşnisiz kalışlar, rast perdesinde; Nikriz beşli ve şeşnileri ile geręekleřtirilen kalışlarda ezgiler benzer niteliktedir. Hicaz Hümayun Makamı Dizisi harici, iki saz semaisinde de hüseyini perdesinde Hicaz Hümayun Makamı Dizisi gösterilmiştir. Yusuf Pařa'nın Saz Semaisi'nde; Hicaz Hümayun Makamı Dizisi harici hüseyiniaşiran perdesinde Uřřak Makamı Dizisi gösterilmiş Buselikařiran Makamı'na geğki yapılmıştır. İki saz semaisinin de hane sonları neva perdesinde sonlanmıştır (Neyzen Yusuf Pařa'nın saz semaisinin 4. Hanesi hariğ olmak üzere). Teslim'e dönölmeden önce neva perdesinde yapılan bu kalışlarda; Veli Dede'nin Saz Semaisi'nde Niřabur beşlisi sesleri kullanımı görölmektedir. Neyzen Yusuf Pařa'nın Saz Semaisi'nde bu kalışlar buselik dörťlü beşli ve şeşnileri ile geręekleřtirilmiřtir. İki saz semaisinin Teslim bölümünün başı (ilk iki tartım) aynı ezgisel motifle başlamıştır.

Genişleme: İki saz semaisinde de hüseyini perdesinde Hicaz Hümayun Makamı Dizisi sesleri kullanarak muhayyer perdesinde buselik şeşnisi ile kalış bulunmaktadır. Ayrıca Neyzen Yusuf Paşa'nın Saz Semaisi'nde hüseyiniaşiran perdesinde Uşşak Makamı Dizisi sesleri ile kalış bulunur.

Karar: XVIII. Yüzyıl neyzen bestekarı Veli Dede'nin Saz Semaisi'nde dügah perdesinde hicaz şeşnisi ile XIX. yüzyıl neyzen bestekarı Neyzen Yusuf Pařa'nın Saz Semaisi'nde dügah perdesinde hicaz dörťlüsü ile karar edilmiştir.

Yeden: Veli Dede'nin Saz Semaisi'nde nim zirgüle perdesi kullanılmıştır. Neyzen Yusuf Paşa'nın Saz Semaisi'nde sadece ilk ölçüde nim zirgüle perdesi kullanılmış olup, eserde rast perdesinde nikriz beşli, şeşni ve rast perdesinde Nikriz Makamı Dizisi ile kalışların bulunması sebebiyle yeden rast perdesidir. Eserin sadece ilk ölçüsünde nim zirgüle perdesi kullanılmıştır.

Hicaz Hümayun Makamı'nda saz semaisi bestelemiş XVIII. ve XIX. yüzyıl neyzen bestekarları'nın arasında usta çırak ilişkisi yoktur.

2.5. HÜSEYİNİ MAKAMI SAZ SEMAİLERİ

Sınırlılık gereği XVIII. ve XIX. yy.'da Hüseyini Makamı'nda saz semaisi bulunan dört neyzen bestekar ve dört saz semaisi tespit edilmiştir.

Bestekarlar: III. Selim, Neyzen Neyzen Yusuf Paşa, Neyzen Raşid Efendi ve Neyzen Aziz Dede'dir.

2.5.1. XVIII. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Hüseyini Makamı'ndaki Saz Semailerinin Analizi

2.5.1.1. III.Selim'in Hüseyini Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Analizi

Hüseyini Saz Semaisi

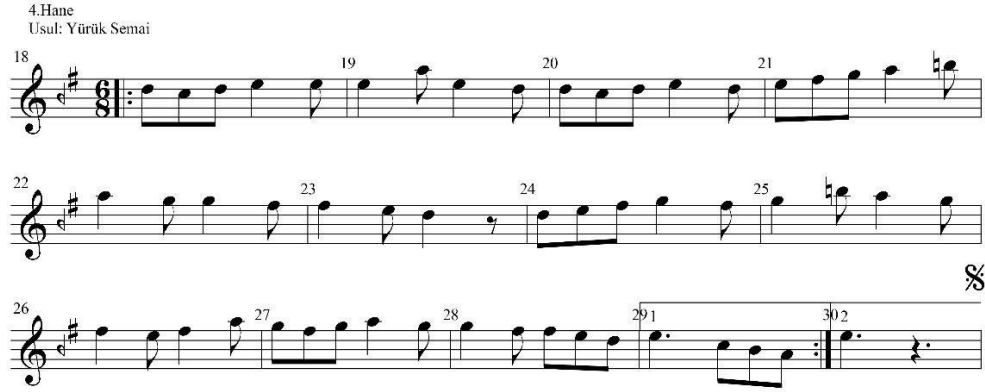
Bestekar: III.Selim

Usl Aksak Semaî
1.Hane

2.Hane

3.Hane

Şekil 5.1: III. Selim'in Hüseyini Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası Birinci Sayfa

Şekil 5.2: III. Selim'in Hüseyini Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası İkinci Sayfa

Eserin notasına Cüneyt Kosal'ın 18.10.1970 tarihinde yazdığı notanın nüshasından ulaşılmıştır. Bu nüshanın Doğan Ergin'den alındığı ve aynı şekilde yazıldığı belirtilmiştir. Ulaşılan notanın ilk üç hanesi ve Teslim bölümü 5/8'lik Türk Aksağı Usulü'nde, 4. Hanesi 9/8'lik olup darpları herhangi bir dokuz zamanlı usule uymamaktadır. Bu nota, okunabilirliği ve kolay anlaşılabilmesi için yeniden yazılmıştır. Yeniden yazılan notanın ilk üç hanesi ve Teslim bölümü 10/8'lik Aksak Semai Usulü'nde, 4. Hanesi 6/8'lik Yürük Semai Usulü'nde yazılmıştır.

Usul: 10/8'lik Aksak Semai ve 6/8'lik Yürük semai.

Eserin biçim kurgusu: A (a+x) + B (b+x) + C (c+x) + D (d+x) + A¹ (x) şeklindedir.

Eserin ilk üç hanesi ve Teslim bölümü 10/8'lik Aksak Semai Usulünde bestelenmiş olup, son hanesinde 6/8'lik Yürük Semai Usulü kullanılmıştır. Bu sebeple biçim olarak eserin dört bölümlü dönüşümlü biçim kurgusuna (Saz Semai Biçimi) sahip olduğu saptanmıştır.

Makam Analizi

1. Hane Analizi

Seyre hüseyini perdesi ile başlanan 1. Hane bölümünde ilk olarak hüseyini perdesinde uşşak dörtlüsü gösterilmiş, takiben; Neva perdesinde rast beşlisi gösterilen ezgi, hüseyini perdesinde hüseyini beşlisi ile sonlanmıştır.

Teslim Bölümü Analizi

Seyre hüseyini perdesi ile başlanan Teslim bölümünde ilk olarak neva perdesinde buselik beşlisi gösterilmiş, takiben; Çargah perdesinde çargah dörtlüsü, düğah perdesinde Acemli Hüseyini Makamı Dizisi seslerinin bir bölümü kullanılarak kalış ve düğah perdesinde hüseyini

beşlisi sesleri ile hüseyini perdesinde kalış gösterilen eserde, düğah perdesinde uşşak dörtlüsü ile karar edilmiştir.

2. Hane Analizi

Seyre düğah perdesi ile başlanan 2. Hane bölümünde ilk olarak hüseyini perdesinde çeşnisiz kalış gösterilmiş, takiben; Çargah perdesinde çargah çeşnisi, hüseyini perdesinde uşşak çeşnisi ve hüseyini perdesinde kürdi dörtlüsü ile yapılan kalışın ardından ezgi, hüseyini perdesinde çeşnisiz kalış ile sonlanmıştır.

3. Hane Analizi

Seyre düğah perdesi ile başlanan 3. Hane bölümünde ilk olarak neva perdesinde rast beşlisi gösterilmiş, takiben; Muhayyer perdesinde uşşak dörtlüsü (Muhayyer Makamı'na geçki), eviç perdesinde segah çeşnisi ile yapılan kalışın ardından ezgi, hüseyini perdesinde uşşak çeşnisi ile sonlanmıştır.

4. Hane Analizi

Seyre neva perdesi ile başlanan 4. Hane bölümünde ilk olarak hüseyini perdesinde çeşnisiz kalış gösterilmiş, takiben; Neva perdesinde rast çeşnisi ve neva perdesinde rast beşlisi ile yapılan kalışın ardından ezgi, hüseyini perdesinde hüseyini beşlisi ile sonlanmıştır.

Eser İçerisindeki Perdelerde Kalış Sayıları ve Kullanılan Dörtlü, Beşli, Çeşniler

12 Defa hüseyini Perdesinde Kalış (3 defa hüseyini perdesinde hüseyini beşlisi, 3 defa hüseyini perdesinde uşşak çeşnisi, 3 defa hüseyini perdesinde çeşnisiz kalış, 1 defa hüseyini perdesinde uşşak dörtlüsü, 1 defa hüseyini perdesinde kürdi dörtlüsü, 1 defa düğah perdesinde hüseyini beşlisi sesleri kullanılarak hüseyini perdesinde kalış)

5 Defa neva perdesinde kalış (3 defa neva perdesinde rast çeşnisi, 1 defa neva perdesinde rast çeşnisi, 1 defa neva perdesinde buselik çeşnisi ile kalış)

4 Defa düğah perdesinde kalış (1 defa düğah perdesinde uşşak dörtlüsü, 1 defa düğah perdesinde uşşak çeşnisi, 1 defa acemli Hüseyini Makamı dizisi sesleri düğah perdesinde kalış, 1 defa düğah perdesinde Hüseyini Makamı sesleri kullanılarak kalış)

2 Defa çargah perdesinde kalış (1 defa çargah perdesinde çargah dörtlüsü, 1 defa çargah perdesinde çargah çeşnisi ile kalış)

2 Defa muhayyer perdesinde kalış (1 defa muhayyer perdesinde uşşak çeşnisi, 1 defa muhayyer perdesinde uşşak dörtlüsü ile kalış)

1 Defa eviç perdesinde kalış (1 defa eviç perdesinde segah çeşnisi ile kalış)

Donanım: Ulaşılan notada donanımda sadece fa için bakiye diyez bulunmaktadır. Yeniden yazılan notada donanıma si için koma bemolde eklenmiştir.

Dizi:

Şekil 5.3: Hüseyini Makamı Dizisi²⁶

Seyir: Seyre hüseyini perdesi ile başlanan eser inici-çıkıcı seyir özelliğinde olup ezgi çoğunlukla Hüseyini Makamı Dizisi sesleri içerisinde hüseyini perdesi civarında seyretmiştir. Eserde ağırlıklı olarak hüseyini perdesinde; Hüseyini beşlisi ve uşşak dörtlüsü, neva perdesinde; Rast ve buselik çeşnileri gösterilmiştir. Dügah perdesinde; Hüseyini Makamı Dizisi sesleri kullanılarak kalış ve uşşak dörtlüsü kullanılmıştır. Eserin 1. Hanesi hüseyini perdesinde hüseyini beşlisi ile sonlanmıştır. 2. ve 3. Hanelerinin son üç tartımı aynı olup, hüseyini perdesinde sonlanan ezgi, gerdaniye ve eviç perdelerinin kullanımı ile Teslime bağlanmıştır. 4. Hane'de'de ezgi yine hüseyini perdesiyle sonlanmıştır.

Genişleme: Eser muhayyer perdesinde uşşak dörtlüsü ve uşşak çeşnisi ile genişlemiştir.

Karar: Dügah perdesinde uşşak dörtlüsü ile karar edilmiştir.

Yeden: Rast perdesi kullanılmıştır.

Sınırlılık kapsamında, Hüseyini Makamı'nda saz semaisi bulunan XVIII. yüzyıl neyzen bestekarının bir kişi ve saz semaisi'nin bir adet olması sebebiyle XVIII. yüzyıl Hüseyini Makamı Saz Semaileri karşılaştırılması bulunmamaktadır.

²⁶ (Arel, 1993, s. 45)

2.5.2. XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Hüseyini Makamı'ndaki Saz

Semaisi'nin Analizi

2.5.2.1. Neyzen Yusuf Paşa'nın Hüseyini Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Analizi

Hüseyini Saz Semaisi

Usul Aksak Semai
1.Hane

Bestekar: Yusuf Paşa

Teslim

2.Hane

3.Hane

Şekil 5.4: Neyzen Yusuf Paşa'nın Hüseyini Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası Birinci Sayfa

Şekil 5.5: Neyzen Yusuf Paşa'nın Hüseyini Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası İkinci Sayfa

Bestekar: Neyzen Yusuf Paşa

Eserin notasına Nuri Duyguer ve Cüneyt Kosal'ın imzasının bulunduğu notanın nüshasından ulaşılmıştır. Ulaşılan notanın ilk üç hanesi ve Teslim bölümü 5/8'lik Türk Aksağı Usulü'ndedir. Bu nota, okunabilirliği ve kolay anlaşılabilmesi için yeniden yazılmıştır. Yeniden yazılan notanın ilk üç hanesi ve Teslim bölümü 5/8'lik Türk Aksağı Usulü yerine 10/8'lik Aksak Semai Usulü'nde yazılmıştır.

Usul: 10/8'lik Aksak Semai ve 6/8'lik Yürük Semai

Eserin biçim kurgusu: A (a+x) + B (b+x) + C (c+x) + D (d+x) + A¹ (x) şeklindedir.

Eserin ilk üç hanesi ve Teslim bölümü 10/8'lik Aksak Semai Usulü'nde bestelenmiş olup son hanesinde 6/8'lik Yürük Semai Usulü kullanılmıştır. Bu sebeple biçim olarak eserin dört bölümlü dönüşümlü biçim kurgusuna (Saz Semai Biçimi) sahip olduğu saptanmıştır.

Makam Analizi

1. Hane Analizi

Seyre hüseyini perdesi ile başlanan 1. Hane bölümünde ilk olarak neva perdesinde buselik beşlisi gösterilmiş, takiben; Dügah perdesinde uşşak çeşnisi gösterilen ezgi, hüseyini perdesinde hüseyini beşlisi ile sonlanmıştır.

Teslim Bölümü Analizi

Seyre muhayyer perdesi ile başlanan Teslim bölümünde ilk olarak çargah perdesinde çargah beşlisi gösterilmiş, takiben; Rast perdesinde rast çeşnisi, neva perdesinde buselik

dörtlüsü, segah perdesinde eksik segah beşlisi ile yapılan kalışların ardından eserde, düğah perdesinde hüseyini beşlisi ile karar edilmiştir.

2. Hane Analizi

Seyre gerdaniye perdesi ile başlanan 2. Hane bölümünde ilk olarak neva perdesinde rast beşlisi gösterilmiş, takiben; Hüseyini perdesinde hüseyini beşlisi (Muhayyer Makamı'na Geçki), tiz segah perdesinde çeşnisiz kalış ve gerdaniye perdesinde nikriz çeşnisi ile yapılan kalışların ardından ezgi, hüseyini perdesinde hüseyini beşlisi ile sonlanmıştır.

3. Hane Analizi

Seyre muhayyer perdesi ile başlanan 3. Hane bölümünde ilk olarak gerdaniye perdesinde rast dörtlüsü gösterilmiş, takiben; Muhayyer perdesinde uşşak dörtlüsü, gerdaniye perdesinde rast beşlisi ve eviç perdesinde çeşnisiz kalış gösterilen ezgi, hüseyini perdesinde hüseyini beşlisi ile sonlanmıştır.

4. Hane Analizi

Seyre düğah perdesi ile başlanan 4. Hane bölümünde ilk olarak düğah perdesinde hüseyini beşlisi sesleri kullanılarak hüseyini perdesinde kalış gösterilmiş, takiben; Neva perdesinde rast dörtlüsü, hüseyini perdesinde hüseyini beşlisi, neva perdesinde rast beşlisi, gerdaniye perdesinde rast çeşnisi, hüseyini perdesinde uşşak çeşnisi, neva perdesinde buselik beşlisi, çargah perdesinde çargah beşlisi, segah perdesinde segah çeşnisi ve rast perdesinde rast beşlisi gösterilen ezgi, düğah perdesinde hüseyini beşlisi ile sonlanmıştır.

Eser İçerisindeki Perdelerde Kalış Sayıları ve Kullanılan Dörtlü, Beşli, Çeşniler

7 Defa hüseyini perdesinde kalış (5 defa hüseyini perdesinde hüseyini beşlisi, 1 defa hüseyini perdesinde uşşak çeşnisi, 1 defa düğah perdesinde hüseyini beşlisi sesleri kullanılarak hüseyini perdesinde kalış)

5 Defa neva perdesinde kalış (2 defa neva perdesinde buselik beşlisi, 2 defa neva perdesinde rast beşlisi, 1 defa neva perdesinde rast dörtlüsü ile kalış)

4 Defa gerdaniye perdesinde kalış (1 defa gerdaniye perdesinde nikriz çeşnisi, 1 defa gerdaniye perdesinde rast dörtlüsü, 1 defa gerdaniye perdesinde rast beşlisi, 1 defa gerdaniye perdesinde rast çeşnisi ile kalış)

3 Defa düğah perdesinde kalış (2 defa düğah perdesinde hüseyini beşlisi, 1 defa düğah perdesinde uşşak çeşnisi ile kalış)

2 Defa çargah perdesinde kalış (1 defa çargah perdesinde çargah beşlisi, 1 defa çargah perdesinde çargah çeşnisi ile kalış)

2 Defa segah perdesinde kalış (1 defa segah perdesinde eksik segah beşlisi, 1 defa segah perdesinde çeşnisiz kalış)

2 Defa rast perdesinde kalış (1 defa rast perdesinde rast beşlisi ile 1 defa rast perdesinde rast çeşnisi ile kalış)

1 Defa muhayyer perdesinde kalış (1 defa muhayyer perdesinde uşşak dörtlüsü ile kalış)

1 Defa eviç perdesinde kalış (1 defa eviç perdesinde çeşnisiz kalış)

1 Defa tiz segah perdesinde (1 defa tiz segah perdesinde çeşnisiz kalış)

Donanım: Ulaşılan notada donanımda sadece fa için bakiye diyez bulunmaktadır. Yeniden yazılan notada donanıma si için koma bemolde eklenmiştir.

Dizi:

Şekil 5.6: Hüseyini Makamı Dizisi²⁷

Seyir: Seyre hüseyini perdesi ile başlanan eser inici-çıkıcı seyir özelliğinde olup ezgi çoğunlukla Hüseyini Makamı Dizisi sesleri içerisinde hüseyini ve neva perdesi civarında seyretmiştir. Eserde ağırlıklı olarak hüseyini perdesinde; Hüseyini beşlisi, neva perdesinde; Buselik ve rast dörtlü, beşlileri, gerdaniye perdesinde; Rast dörtlü, beşli ve çeşnileri gösterilmiştir. Hüseyini Makamı dizisi dışında eserin 2. Hanesi'nde gerdaniye perdesinde nikriz çeşnisi ile kalış bulunmaktadır. Eserin; 1. Hanesi neva perdesinde buselik çeşnisi ile, 2. Hanesi hüseyini perdesinde hüseyini beşlisi ile, 3. Hanesi hüseyini perdesinde hüseyini beşlisi ile, 4. Hanesi düğah perdesinde hüseyini beşlisi ile sonlanmıştır. Bu bakımdan 2. ve 3. Haneler'in hüseyini perdesinde hüseyini beşlisi ile sonlaması, Teslim ve 4. Hane'nin düğah perdesinde hüseyini beşlisi ile sonlanması ortaktır.

Genişleme: Eser muhayyer perdesinde uşşak dörtlüsü ve gerdaniye perdesinde rast dörtlü, ve beşlileri ile genişlemiştir.

Karar: Dügah perdesinde hüseyini beşlisi ile karar edilmiştir.

Yeden: Rast perdesi kullanılmıştır.

²⁷ (Arel, 1993, s. 45)

2.5.2.2. Neyzen Raşid Efendi'nin Hüseyni Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Analizi

Hüseyni Saz Semaisi

1.Hane
Usul Aksak Semai

Bestekar: Neyzen Raşid Efendi

Şekil 5.7: Neyzen Raşid Efendi'nin Hüseyni Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası Birinci Sayfa

4.Hane
Usul: Yürük Semai

Şekil 5.8: Neyzen Raşid Efendi'nin Hüseyini Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası İkinci Sayfa

Bestekar: Neyzen Raşid Efendi

Eserin notasına Nuri Duyguer ve Cüneyt Kosal'ın imzasının bulunduğu 31.10.1958 tarihli notanın nüshasından ulaşılmıştır. Ulaşılan notanın ilk üç hanesi ve Teslim bölümü 5/8'lik Türk Aksağı Usulü'ndedir. Bu nota, okunabilirliği ve kolay anlaşılabilmesi için yeniden yazılmıştır. Yeniden yazılan notanın ilk üç hanesi ve Teslim bölümü 5/8'lik Türk Aksağı Usulü yerine 10/8'lik Aksak Semai Usulü'nde yazılmıştır.

Usul: 10/8'lik Aksak Semai ve 6/8'lik Yürük Semai.

Eserin biçim kurgusu: $A(a+x) + B(b+x) + C(c+x) + D(d+x) + A^1(x)$ şeklindedir.

Eserin ilk üç hanesi ve Teslim bölümü 10/8'lik Aksak Semai Usulü'nde bestelenmiş olup son hanesinde 6/8'lik Yürük Semai Usulü kullanılmıştır. Bu sebeple biçim olarak eserin dört bölümlü dönüşümlü biçim kurgusuna (Saz Semai Biçimi) sahip olduğu saptanmıştır.

Makam Analizi

1. Hane Analizi

Seyre düğah perdesi ile başlanan 1. Hane bölümünde ilk olarak hüseyini perdesinde çeşnisiz kalış gösterilmiş, takiben; Neva perdesinde rast dörtlüsü, eviç perdesinde segah çeşnisi, hüseyini perdesinde hüseyini beşlisi ve segah perdesinde eksik segah beşlisi ile yapılan kalışların ardından ezgi, düğah perdesinde hüseyini beşlisi ile sonlanmıştır.

Teslim Bölümü Analizi

Seyre neva perdesi ile başlanan Teslim bölümünde ilk olarak çargah perdesinde çargah beşlisi gösterilmiş, takiben; Hüseyini perdesinde kürdi çeşnisi, segah perdesinde segah çeşnisi

ve rast perdesinde rast dörtlü ve beşlileri ile yapılan kalışların ardından eserde, düğah perdesinde hüseyini beşlisi ile karar edilmiştir.

2. Hane Analizi

Seyre düğah perdesi ile başlanan 2. Hane bölümünde ilk olarak hüseyini perdesinde uşşak dörtlüsü gösterilmiş takiben; Neva perdesinde çeşnisiz kalış, neva perdesinde buselik dörtlüsü ve hüseyini perdesinde çeşnisiz kalış gösterilen ezgi, düğah perdesinde Acemli Hüseyini Makamı Dizisi sesleri kullanılarak düğah perdesinde sonlanmıştır.

3. Hane Analizi

Seyre düğah perdesi ile başlanan 3. Hane bölümünde ilk olarak muhayyer oerdesşbde uşşak çeşnisi gösterilmiş, takiben; Acem perdesinde çeşnisiz kalış, acem perdesinde nikriz çeşnisi, çargah perdesinde Zirgüleli Hicaz Makamı Dizisi sesleri ile kalış ve düğah perdesinde Saba Makamı dizisi sesleri ile (Saba Makamı'na geçki) yapılan kalışın ardından ezgi, düğah perdesinde Acemli Hüseyini Makamı Dizisi sesleri kullanılarak düğah perdesinde sonlanmıştır.

4. Hane Analizi

Seyre düğah perdesi ile başlanan 4. Hane bölümünde ilk olarak hüseyini perdesinde çeşnisiz kalış gösterilmiş, takiben; Çargah perdesinde çargah beşlisi, gerdaniye perdesinde çeşnisiz kalış, hüseyini perdesinde kürdi dörtlüsü, çargah perdesinde çargah çeşnisi (Çargah perdesinde Rast Makamı'na geçki), rast perdesinde rast beşlisi, neva perdesinde çeşnisiz kalış, gerdaniye perdesinde çeşnisiz kalış, neva perdesinde rast beşlisi ve segah perdesinde çeşnisiz kalış gösterilen ezgi, düğah perdesinde uşşak dörtlüsü ile sonlanmıştır.

Eser İçerisindeki Perdelerde Kalış Sayıları ve Kullanılan Dörtlü, Beşli, Çeşniler

8 Defa hüseyini perdesinde kalış (3 defa hüseyini perdesinde çeşnisiz kalış, 2 defa hüseyini perdesinde kürdi çeşnisi 1 defa hüseyini perdesinde kürdi dörtlüsü, 1 defa hüseyini perdesinde hüseyini beşlisi, 1 defa hüseyini perdesinde uşşak dörtlüsü ile kalış)

6 Defa düğah perdesinde kalış (2 defa düğah perdesinde hüseyini beşlisi, 2 defa düğah perdesinde Acemli Hüseyini Makamı dizisi sesleri kullanılarak kalış, 1 defa düğah perdesinde Saba Makamı Dizisi sesleri ile kalış ve 1 defa düğah perdesinde uşşak dörtlüsü ile kalış)

5 Defa neva perdesinde kalış (2 defa neva perdesinde çeşnisiz kalış, 1 defa neva perdesinde rast beşlisi, 1 defa neva perdesinde rast dörtlüsü, 1 defa neva perdesinde buselik beşlisi ile kalış)

5 Defa çargah perdesinde kalış (3 defa çargah perdesinde çargah beşlisi, 1 defa çargah perdesinde çeşnisiz kalış, 1 defa çargah perdesinde zirgüleli hicaz Makamı dizisi sesleri kullanılarak kalış)

3 Defa segah perdesinde kalış (2 defa segah perdesinde segah çeşnisi, 1 defa segah perdesinde eksik segah beşlisi,)

3 Defa rast perdesinde kalış (1 defa rast perdesinde rast beşlisi, 1 defa rast perdesinde rast dörtlüsü, 1 defa rast perdesinde çeşnisiz kalış)

2 Defa acem perdesinde kalış (1 defa acem perdesinde çeşnisiz kalış, 1 defa acem perdesinde nikriz çeşnisi ile kalış)

2 Defa gerdaniye perdesinde kalış (2 defa gerdaniye perdesinde çeşnisiz kalış)

1 Defa muhayyer perdesinde kalış (1 defa hüseyini perdesinde uşşak dörtlüsü sesleri kullanılarak muhayyer perdesinde uşşak çeşnisi ile kalış)

1 Defa eviç perdesinde kalış (1 defa eviç perdesinde segah çeşnisi ile kalış) gerçekleştirilmiştir.

Donanım: Ulaşılan notanın donanımında sadece fa için bakiye diyez bulunmaktadır. Yeniden yazılan notada donanıma si için koma bemolde eklenmiştir.

Dizi:

Şekil 5.9: Hüseyini Makamı Dizisi²⁸

Seyir: Seyre düğah perdesi ile başlanan eser inici-çıkıcı seyir özelliğinde olup ezgi çoğunlukla Hüseyini Makamı Dizisi sesleri içerisinde hüseyini perdesi civarında seyretmiştir. Eserde ağırlıklı olarak hüseyini, düğah, neva ve çargah perdelerinde kalışlar mevcuttur. Hüseyini perdesinde; Çeşnisiz kalışlar, kürdi çeşnisi ve dörtlüleri, hüseyini beşlisi ve uşşak dörtlüsü, düğah perdesinde; Hüseyini beşlisi, Acemli Hüseyini Makamı Dizisi sesleri ile kalış, Saba Makamı Dizisi sesleri ile kalış, uşşak dörtlüsü ile kalış, neva perdesinde; Çeşnisiz Kalışlar, rast dörtlü ve beşlileri, buselik beşlisi, çargah perdesinde; Çargah beşlisi, çeşnisiz kalış ve Zirgüleli Hicaz Makamı Dizisi sesleri ile kalış görülmüştür. Eserin 3. Hanesi'nde Hüseyini Makamı Dizisi sesleri dışında acem perdesinde nikriz çeşnisi, çargah perdesinde Zirgüleli Hicaz Makamı Dizisi sesleri ile kalış ve düğah perdesinde Saba Makamı Dizisi sesleri ile kalış gösterilmiştir. Eser

²⁸ (Arel, 1993, s. 45)

içerisinde Acemli Hüseyini Makamı Dizisi sesleri ile kalıřlarda bulunur. Her hane düğah perdesinde sonlanmıřtır. Eser; 1. Hane’de düğah perdesinde hüseyini beřlisi, 2. Hane ve 3. Hane’de düğah perdesinde Acemli Hüseyini Makamı dizisi sesleri kullanılarak düğah perdesinde kalıř, 4. Hane’de düğah perdesinde uřřak dörťlűsű gösterilerek sonlanmıř ve Teslime dönűlműřtür.

Genişleme: Genişleme bulunmamaktadır.

Karar: Düğah perdesinde hüseyini beşlisi ile karar edilmiştir.

Yeden: Rast perdesi kullanılmıştır.

2.5.2.3. Neyzen Aziz Dede'nin Hüseyni Maklamındaki Saz Semaissi'nin Analizi

Hüseyni Saz Semaissi

Usul Aksak Semai
1.Hane

Bestekar: Neyzen Aziz Dede

Şekil 5.10: Neyzen Aziz Dede'nin Hüseyni Makamı'ndaki Saz Semaissi'nin Notası Birinci Sayfa

Şekil 5.11: Neyzen Aziz Dede'nin Hüseyini Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası İkinci Sayfa

Bestekar: Neyzen Aziz Dede

Eserin notasına Nuri Duyguer ve Cüneyt Kosal'ın imzasının bulunduğu 09.02.1959 tarihli notanın nüshasından ulaşılmıştır. Ulaşılan notanın ilk üç hanesi ve Teslim bölümü 5/8'lik Türk Aksağı, 4. Hanesi 3/4' lük Semai Usulü'ndedir. Bu nota, okunabilirliği ve kolay anlaşılabilmesi için yeniden yazılmıştır. Yeniden yazılan notanın ilk üç hanesi ve Teslim bölümü 5/8'lik Türk Aksağı Usulü yerine 10/8'lik Aksak Semai, 4. Hanesi 3/4'lük Semai Usulü yerine 6/4'lük Yürük Semai Usulü'nde yazılmıştır.

Usul: 10/8'lik Aksak Semai ve 6/4'lük Yürük Semai

Eserin biçim kurgusu: $A(a+x) + B(b+x) + C(c+x) + D(d+x) + A^1(x)$ şeklindedir.

Eserin ilk üç hanesi ve Teslim bölümü 10/8'lik Aksak Semai Usulü'nde bestelenmiş olup, eserin son hanesinde 6/4'lük Yürük Semai Usulü kullanılmıştır. Bu sebeple biçim olarak eserin dört bölümlü dönüşümlü biçim kurgusuna (Saz Semai Biçimi) sahip olduğu saptanmıştır.

Makam Analizi

1. Hane Analizi

Seyre rast perdesi ile başlanan 1. Hane bölümünde ilk olarak düğah perdesinde hüseyini beşlisi sesleri kullanılarak hüseyini perdesinde kalış gösterilmiş, takiben; Neva perdesinde rast dörtlüsü, hüseyini perdesinde hüseyini beşlisi, çargah perdesinde çargah beşlisi, düğah perdesinde uşşak dörtlüsü, neva perdesinde rast beşlisi ve hüseyini perdesinde hüseyini beşlisi ile yapılan kalışların ardından ezgi, düğah perdesinde Acemli Hüseyini Makamı Dizisi sesleri kullanılarak düğah perdesinde sonlanmıştır.

Teslim Bölümü Analizi

Seyre neva perdesi ile başlanan Teslim bölümünde ilk olarak neva perdesinde çeşnisiz kalış gösterilmiş, takiben; Hüseyini perdesinde hüseyini beşlisi, çargah perdesinde çargah beşlisi ve çargah dörtlüsü, segah perdesinde segah çeşnisi, düğah perdesinde hüseyini beşlisi ve hüseyini perdesinde yapılan çeşnisiz kalışın ardından eserde, düğah perdesinde hüseyini beşlisi ile karar edilmiştir.

2. Hane Analizi

Seyre düğah perdesi ile başlanan 2. Hane bölümünde düğah perdesinde Hüseyini Makamı Dizisi sesleri kullanılarak muhayyer perdesinde kalış gösterilmiş, takiben; Hüseyini perdesinde hüseyini beşlisi, neva perdesinde rast beşlisi, gerdaniye perdesinde rast çeşnisi, muhayyer perdesinde çeşnisiz kalış, muhayyer perdesinde hicaz dörtlüsü sesleri kullanımı sonrası hüseyini perdesinde uşşak dörtlüsü (burada teorik olarak hüseyini perdesinde Karcıgar Makamı Dizisi bulunmaktadır) ve hüseyini perdesinde kürdi çeşnisi ile yapılan kalışların ardından ezgi, düğah perdesinde hüseyini beşlisi ile sonlanmıştır.

3. Hane Analizi

Seyre muhayyer perdesi ile başlanan 3. Hane bölümünde ilk olarak muhayyer perdesinde uşşak çeşnisi gösterilmiş, takiben; muhayyer perdesinde hüseyini beşlisi, tiz çargah perdesinde çargah dörtlüsü ve tiz segah perdesinde segah çeşnisi ile yapılan kalışların ardından ezgi, hüseyini perdesinde hüseyini beşlisi ile sonlanmıştır.

4. Hane Analizi

Seyre düğah perdesi ile başlanan 4. Hane bölümünde ilk olarak düğah perdesinde hüseyini beşlisi gösterilmiş, takiben; Düğah perdesinde Acemli Hüseyini Makamı Dizisi sesleri kullanılarak düğah perdesinde kalış, düğah perdesinde hüseyini beşlisi, neva perdesinde buselik çeşnisi, Düğah perdesinde Acemli Hüseyini Makamı Dizisi sesleri kullanılarak düğah perdesinde kalış, düğah perdesinde hüseyini beşlisi, hüseyini, gerdaniye, çargah perdelerinde çeşnisiz kalışlar ve gerdaniye perdesinde rast dörtlüsü ile yapılan kalışların ardından ezgi, düğah perdesinde hüseyini beşlisi ile sonlanmıştır.

Eser İçerisindeki Perdelerde Kalış Sayıları ve Kullanılan Dörtlü, Beşli, Çeşniler

11 Defa düğah perdesinde kalış (7 defa düğah perdesinde hüseyini beşlisi, 3 defa düğah perdesinde acemli Hüseyini Makamı dizisi sesleri kullanılarak kalış, 1 defa düğah perdesinde uşşak dörtlüsü ile kalış)

10 Defa hüseyini perdesinde kalış (6 defa hüseyini perdesinde hüseyini beşlisi, 3 defa hüseyini perdesinde çeşnisiz kalış, 1 defa düğah perdesinde hüseyini beşlisi sesleri kullanılarak hüseyini perdesinde kalış)

5 Defa neva perdesinde kalış (1 defa neva perdesinde rast dörtlüsü, 1 defa neva perdesinde rast beşlisi, 1 defa neva perdesinde buselik dörtlüsü, 1 defa neva perdesinde buselik çeşnisi ,1 defa neva perdesinde çeşnisiz kalış)

4 Defa muhayyer perdesinde kalış (1 defa muhayyer perdesinde uşşak çeşnisi, 1 defa muhayyer perdesinde hüseyini beşlisi, 1 defa muhayyer perdesinde çeşnisiz kalış , 1 defa düğah perdesinde Hüseyini Makamı dizisi sesleri kullanılarak muhayyer perdesinde kalış)

4 Defa gerdaniye perdesinde kalış (1 defa gerdaniye perdesinde rast dörtlüsü, 1 defa gerdaniye perdesinde rast çeşnisi, 2 defa gerdaniye perdesinde çeşnisiz kalış)

4 Defa çargah perdesinde kalış (3 defa çargah perdesinde çargah beşlisi, 1 defa çargah perdesinde çargah dörtlüsü ile kalış)

1 Defa tiz çargah perdesinde kalış (1 defa tiz çargah perdesinde çargah dörtlüsü ile kalış)

1 Defa tiz segah perdesinde kalış (1 defa tiz segah perdesinde segah çeşnisi ile kalış)
gerçekleştirilmiştir.

Donanım: Ulaşılan notanın donanımında fa için bakiye diyez ve si için koma bemol bulunmaktadır. Yeniden yazılan notada donanım değiştirilmemiştir.

Dizi:

Şekil 5.12: Hüseyini Makamı Dizisi²⁹

Seyir: Seyre rast perdesi ile başlanan eser inici-çıkıcı seyir özelliğinde olup ezgi çoğunlukla Hüseyini Makamı Dizisi sesleri içerisinde, düğah ve hüseyini perdesi arasında seyretmiştir. Eserde ağırlıklı olarak düğah perdesinde hüseyini beşlisi, hüseyini perdesinde hüseyini beşlisi ve neva perdesinde; Rast dörtlü, beşlileri ve buselik dörtlü, çeşnileri gösterilmiştir. Eser tiz acem perdesine kadar tizleşmiştir. Eserin 2. Hanesi'nde Hüseyini Makamı Dizisi sesleri haricinde muhayyer perdesinde hicaz dörtlüsü kullanımı görülmüştür. Fakat muhayyer perdesinde hicaz dörtlüsü ile herhangi bir kalış gerçekleştirilmemiş, melodi hüseyini perdesinde uşşak dörtlüsü ile sonlanmıştır. Bunun sonucunda teorik olarak hüseyini perdesinde Karcıgar Makamı Dizisi oluşmuştur. Eser içerisinde Acemli Hüseyini Makamı Dizisi sesleri ile kalışlarda bulunur. Her hane düğah perdesinde sonlanmıştır. Eser; 1. Hane'de düğah perdesinde Acemli Hüseyini Makamı Dizisi sesleri kullanılarak kalış, 2. ve 3. Hane'de hüseyini perdesinde hüseyini beşlisi, 4. Hane'de düğah perdesinde hüseyini beşlisi ve Teslim bölümünde düğah perdesinde hüseyini beşlisi ile sonlanmıştır. 2. ve 3. Hane'lerin sonları ile Teslim ve 4. Hane bölümlerinin sonlarında ortak dörtlü ve beşliler kullanılmıştır.

Genişleme: Eser muhayyer perdesinde; Hüseyini beşlisi ve uşşak çeşnisi, tiz çargah perdesinde çargah dörtlüsü ve tiz segah perdesinde segah çeşnisi ile genişlemiştir. Ayrıca hüseyini perdesinde Karcıgar Makamı Dizisi seslerinin kullanımı görülmüştür.

Karar: Düğah perdesinde hüseyini beşlisi ile karar edilmiştir.

Yeden: Rast perdesi kullanılmıştır.

²⁹ (Arel, 1993, s. 45)

2.5.3. Yapılan Analizlerin Sonucunda XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Hüseyini Makamı'ndaki Saz Semailerinin Karşılaştırılması ve Bulgular

Usul Kullanımı

Üç saz semaisinde; İlk üç hane ve Teslim bölümleri 10/8'lik Aksak Semai Usulü'nde olup, eserlerin 4. Haneler'i, altı zamanlı Yürük Semai Usulü'nde olması bakımından ortaktır. Neyzen Yusuf Paşa ve Neyzen Raşid Bey'in Saz Semailerinde; 4. Haneler sekizlik mertebede 6/8'lik Yürük Semai Usulü'nde iken, Neyzen Aziz Dede'nin saz semaisinde usul dörtlük mertebe olup 6/4'lük Yürük Semai Usulü kullanılmıştır.

Biçim Kullanımı

Üç saz semaisi de dört bölümlü dönüşümlü biçim kurgusuna (Saz Semai Biçimi) sahiptir.

Makam Kullanımı

Tablo 2.5.1: XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Hüseyini Makamı'ndaki Saz Semailerinin Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları

Yüzyıl	XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarları			
Perde	Neyzen Yusuf Paşa'nın Hüseyini Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları	Neyzen Raşid Bey'in Hüseyini Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları	Neyzen Aziz Dede'nin Hüseyini Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları	Toplam
Rast	2	3	0	5
Dügah	3	5	11	19
Segah	2	4	0	6
Çargah	2	5	4	11
Neva	5	5	5	15
Hüseyini	7	8	10	25
Acem	0	2	0	2
Eviç	1	1	0	2
Gerdaniye	4	2	4	10
Muhayyer	1	1	4	6
Tiz Segah	1	0	1	2
Tiz Çargah	0	0	1	1

Benzerlikler

1. Seyir bakımından üç saz semaiside inici-çıkıcı bir seyir göstermiş olup çoğunlukla Hüseyni Makamı Dizisi sesleri içerisinde hüseyni perdesi civarında seyretmiştir. Ağırlıklı olarak Hüseyni perdesinde hüseyni beşlisi, düğah perdesinde hüseyni beşlisi ve neva perdesinde rast dördü, beşlileri ile yapılan kalıplarda ezgiler benzer niteliktedir.

Ezgi Benzerlik Şekilleri 4.1: Yusuf Paşa'nın Hüseyni Saz Semaisi 9. ölçü hüseyni perdesinde hüseyni beşlisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri 4.2: Raşid Efendi'nin Hüseyni Saz Semaisi 3. ölçü hüseyni perdesinde hüseyni beşlisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri 4.3: Aziz Dede'nin Hüseyni Saz Semaisi 6. ölçü hüseyni perdesinde hüseyni beşlisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri 4.4: Yusuf Paşa'nın Hüseyni Saz Semaisi 7. ölçü düğah perdesinde hüseyni beşlisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri 4.5: Raşid Efendi'nin Hüseyni Saz Semaisi 5. ölçü düğah perdesinde hüseyni beşlisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri 4.6: Aziz Dede'nin Hüseyni Saz Semaisi 13. Ölçü düğah hüseyni perdesinde hüseyni beşlisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri 4.7: Yusuf Paşa'nın Hüseyini Saz Semaisi 8. ve 9. ölçü neva perdesinde rast beşlisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri 4.8: Raşid Efendi'nin Hüseyini Saz Semaisi 2. ölçü'nün ilk yarısı neva perdesinde rast beşlisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri 4.9: Aziz Dede'nin Hüseyini Saz Semaisi 5. ve 6. ölçü neva perdesinde rast beşlisi

2. Neyzen Raşid Efendi ile Neyzen Aziz Dede'nin Saz Semailerinde Hüseyini Makamı Dizisi sesleri haricinde Acemli Hüseyini Makamı Dizisi sesleri kullanımı görülmüştür.
3. Üç saz semaisinde de en çok kalış yapılan perdelerin hüseyini ve neva perdeleri olduğu söylenebilir. (Aziz Dede'nin Saz Semaisi'nde en çok kalış düğah perdesindedir. Bundan dolayı yukarıdaki tabloda ikinci en çok kalış yapılan perde düğah perdesi olarak gözükmektedir.)
4. Neyzen Yusuf Paşa ve Neyzen Aziz Dede'nin Saz Semailerinde 2. ve 3. Hanelerin hüseyini perdesinde hüseyini beşlisi ile sonlanması, 4. Haneleri'nde de düğah perdesinde hüseyini beşlisi ile sonlanması ortaktır.
5. Neyzen Raşid Efendi ve Aziz Dede'nin Saz Semailerinde Teslim bölümünün başında kullanılan ilk iki tartım aynıdır. (Neva ve ardından hüseyini perdesi kullanılmıştır.)
6. Üç saz semaisinde de düğah perdesinde hüseyini beşlisi ile karar edilmiş ve yeden rast perdesi olmuştur.

Farklılıklar

1. Neyzen Yusuf Paşa ve Neyzen Raşid Efendi'nin Saz Semailerinde seyir çoğunlukla hüseyini-neva perdeleri civarında iken Neyzen Aziz Dede'nin Saz Semaisi'nde düğah ve hüseyini perdeleri civarındadır.

2. Hüseyni Makamı Dizisinin dışında Neyzen Yusuf Paşa'nın Saz Semaisi'nde; Gerdaniye perdesinde nikriz çeşnisi, Neyzen Raşid Efendi'nin Saz Semaisi'nde; Acem perdesinde nikriz çeşnisi, çargah perdesinde Zirgüleli Hicaz Makamı Dizisi sesleri kullanılarak kalış, düğah perdesinde Saba Makamı Dizisi sesleri ile kalış, Neyzen Aziz Dede'nin Saz Semaisi'nde; Hüseyni perdesinde Karcıgar Makamı Dizisi sesleri kullanılarak kalış gösterilmiştir.
3. Yusuf Paşa'nın Saz Semaisi'nin 2.Hane'sinde Muhayyer Makamı'na, Raşid Efendi'nin Saz Semaisi'nin 3.Hane'sinde Saba Makamı'na ve 4.Hanesi'nde çargah perdesinde Rast Makamı'na geçki yapılmıştır. Ayrıca Aziz Dede'nin Saz Semaisi'nin 2.Hanesi'nde hüseyini perdesinde Karcıgar Makamı'na (teorik olarak) geçki yapılmıştır.
4. Genişleme olarak Yusuf Paşa'nın Saz Semaisi'nde; Muhayyer perdesinde uşşak dörtlüsü ve gerdaniye perdesinde rast dörtlü, beşlileri, Neyzen Aziz Dede'nin Saz Semaisi'nde; Muhayyer perdesinde, Hüseyni beşlisi ve uşşak çeşnisi, tiz çargah perdesinde çargah dörtlüsü, tiz segah perdesinde segah çeşnisi ve hüseyini perdesinde Karcıgar Makamı Dizisi kullanılmıştır. Neyzen Raşif Efendi'nin Saz Semaisi'nde ise genişleme yoktur.
5. Neyzen Yusuf Paşa ve Neyzen Raşid Efendi'nin Saz Semailerinde en çok kalış yapılan perde hüseyini perdesi iken Neyzen Aziz Dede'nin Saz Semaisi'nde düğah perdesidir.
6. Neyzen Raşid Efendi'nin Saz Semaisi'nde tüm haneler ve Teslim bölümleri düğah perdesinde sonlanmıştır.

Hüseyni Makamı'nda saz semaisi bestelemiş XIX. yüzyıl neyzen bestekarlarının arasında usta çırak ilişkisi yoktur.

2.5.4. XVIII. ve XIX. Yüzyıllar Arası Yaşayan Neyzen Bestekarların, Hüseyini Makamı'ndaki Saz Semailerinin, Analizlerinin Karşılaştırılması ve Bulgular

Usul Kullanımı

Tablo 2.5.2: XIX. ve XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Hüseyini Makamı'ndaki Saz Semailerinde Kullandıkları Usuller

Yüzyıl	XVIII. Yüzyıl Neyzen Bestekarları	XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarları			
Bestekar	III. Selim	Neyzen Yusuf Paşa	Neyzen Raşid Efendi	Neyzen Aziz Dede	
Teslim Usulü	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai	
1. Hane Usulü	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai	
2. Hane Usulü	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai	
3. Hane Usulü	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai	
4. Hane Usulü	6/8'lik Yürük Semai	6/8'lik Yürük Semai	6/8'lik Yürük Semai	6/4'lük Yürük Semai	

Dört saz semaisinin ilk üç hanesi, Teslim bölümü ve 4. Haneleri'nde kullanılan usuller ortaktır. XIX. Yüzyıl neyzen bestekarı Aziz Dede'nin Saz Semaisi'nde altı zamanlı Yürük Semai Usulü'nün dörtlük mertebesi kullanılmıştır.

Biçim Kullanımı

Dört saz semaisi de dört bölümlü dönüşümlü biçim kurgusuna (Saz Semai Biçimi) sahiptir.

Makam Kullanımı

Tablo 2.5.3: XVIII. ve XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Hüseyni Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları

Yüzyıl	XVIII. Yüzyıl Neyzen Bestekarı	XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarıları			
Perde	III. Selim'in Saz Semaisindeki Perdelerde Yapılan Kalış Sayıları	Neyzen Yusuf Paşa'nın Saz Semaisindeki Perdelerde Yapılan Kalış Sayıları	Neyzen Raşid Bey'in Saz Semaisindeki Perdelerde Yapılan Kalış Sayısı	Neyzen Aziz Dede'nin Saz Semaisindeki Perdelerde Yapılan Kalış Sayısı	Toplam
Rast	0	2	3	0	5
Dügah	4	3	6	12	24
Segah	0	2	3	0	5
Çargah	2	2	5	4	13
Neva	5	5	5	5	20
Hüseyni	12	7	8	10	37
Acem	0	0	2	0	2
Eviç	1	1	1	0	3
Gerdaniye	0	4	2	4	10
Muhayyer	2	1	1	4	8
Tiz Segah	0	1	0	1	1
Tiz Çargah	0	0	0	1	1

XVIII. Yüzyıl neyzen bestekarı III. Selim ve XIX. yüzyıl Bestekarları olan Neyzen Yusuf Paşa ile Neyzen Raşid Efendi'nin Saz Semaileri'nde en çok kalış yapılan iki perde hüseyni ve neva perdeleri olmuştur. Yukarıdaki tabloya göre en çok kalış yapılan ikinci perde düğah olarak gözükmemektedir. Bunun sebebi; Neyzen Aziz Dede'nin Saz Semaisi'nde, düğah perdesinde fazla kalış yapılmasından kaynaklanmaktadır. Aziz Dede'nin Saz Semaisi'ndeki veriler kullanılmadan bakılırsa, en çok kalış yapılan ikinci perde neva'dır.

Ezgi Benzerlik Şekilleri 4.10: III. Selim'in Hüseyni Saz Semaisi 4. ölçü hüseyni perdesinde hüseyni beşlisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri 4.11: Yusuf Paşa'nın Hüseyini Saz Semaisi 9. ölçü hüseyini perdesinde hüseyini beşlisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri 4.12: Raşid Efendi'nin Hüseyini Saz Semaisi 3. ölçü hüseyini perdesinde hüseyini beşlisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri 4.13: Aziz Dede'nin Hüseyini Saz Semaisi 6. ölçü hüseyini perdesinde hüseyini beşlisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri 4.14: III. Selim'in Hüseyini Saz Semaisi 28. ve 29. ölçü düğah perdesinde hüseyini beşlisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri 4.15: Yusuf Paşa'nın Hüseyini Saz Semaisi 7. ölçü düğah perdesinde hüseyini beşlisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri 4.16: Raşid Efendi'nin Hüseyini Saz Semaisi 5. ölçü düğah perdesinde hüseyini beşlisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri 4.17: Aziz Dede'nin Hüseyini Saz Semaisi 13. Ölçü düğah perdesinde hüseyini beşlisi

Neyzen Aziz Dede'nin Saz Semaisi'nde ise seyre; Rast perdesi ile başlanmıştır. Dört esere bakıldığında ağırlıklı olarak hüseyini perdesinde hüseyini beşlisi, düğah perdesinde hüseyini beşlisi ve neva perdesinde; Rast ve buselik dörtlü, beşlileri kullanılmıştır. Bu kalıslarda kullanılan ezgiler benzer niteliktedir. Neyzen Yusuf Paşa'nın Saz Semaisi'nde; Gerdaniye perdesinde nikriz çeşnisi, Neyzen Raşid Efendi'nin Saz Semaisi'nde; Acem perdesinde nikriz çeşnisi, çargah perdesinde Zirgüleli Hicaz Makamı Dizisi sesleri kullanılarak kalış ve düğah perdesinde Saba Makamı Dizisi sesleri kullanılarak kalış, Neyzen Aziz Dede'nin Saz Semaisi'nde; Hüseyini perdesinde Karcıgar Makamı Dizisi sesleri kullanılarak kalış görülmüştür. XVIII. Yüzyıl bestekarı III. Selim'in Saz Semaisi'nin 3. Hanesi'nde Muhayyer Makamı'na, Yusuf Paşa'nın Saz Semaisi'nin 2.Hane'sinde Muhayyer Makamı'na, Raşid Efendi'nin Saz Semaisi'nin 3.Hane'sinde Saba Makamı'na ve 4.Hanesi'nde çargah perdesinde Rast Makamı'na geçki yapılmıştır. Ayrıca Aziz Dede'nin Saz Semaisi'nin 2.Hanesi'nde hüseyini perdesinde Karcıgar Makamı'na (teorik olarak) geçki yapılmıştır.

Genişleme: İki farklı yüzyılda bestelenmiş üç saz semaisinin muhayyer perdesinde ağırlıklı olarak uşşak dörtlüsü ve çeşnisi ile genişleme göstermesi ortaktır. Neyzen Raşid Efendi'nin Saz Semaisi'nde genişleme yoktur. Ayrıca Neyzen Yusuf Paşa'nın Saz Semaisi'nde; Gerdaniye perdesinde rast dörtlü, beşlileri, Neyzen Aziz Dede'nin Saz Semaisi'nde; Muhayyer perdesinde Hüseyini beşlisi, tiz çargah perdesinde çargah dörtlüsü, tiz segah perdesinde segah çeşnisi ve hüseyini perdesinde Karcıgar Makamı Dizisi kullanılmıştır.

Karar: XIX. Yüzyıl neyzen bestekarları'nın saz semailerinde düğah perdesinde hüseyini beşlisi ile karar edilirken, XVIII. Yüzyıl neyzen bestekarı III.Selim'in Saz Semaisi'nde düğah perdesinde uşşak dörtlüsü ile karar edilmiştir.

Yeden: Rast perdesi kullanılmıştır.

Hüseyini Makamı'nda saz semaisi bestelemiş XVIII. ve XIX. yüzyıl neyzen bestekarlarının arasında usta çırak ilişkisi yoktur.

2.6. RAST MAKAMI SAZ SEMAİLERİ

Sınırlılık gereği XVIII. ve XIX. yy.'da saz semaisi bulunan beş neyzen bestekar ve dokuz saz semaisi tespit edilmiştir.

Bestekarlar; Nayi Osman Dede, Veli Dede, III. Selim, Neyzen Yusuf Paşa ve Neyzen Raşid Efendi'dir.

2.6.1. XVIII. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Rast Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Analizi

2.6.1.1. Nayi Osman Dede'nin Rast Saz Semaileri'nin Analizi

2.6.1.1.1. Nayi Osman Dede'nin 1 No'lu Rast Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Analizi

Rast Saz Semaisi
(No:1)

Usul: Altsak Semai
1.Hane

Bestekar: Nayi Osman Dede

1.Hane

2.Hane

3.Hane

Şekil 6.1: Nayi Osman Dede'nin 1 No'lu Rast Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası Birinci Sayfa

Şekil 6.2: Nayi Osman Dede'nin 1 No'lu Rast Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası İkinci Sayfa

Bestekar: Nayi Osman Dede

Eserin notasına İstanbul Konservatuvarı Türk Müziği Tasnif Heyeti'nin damgası bulunan 08.10.1956 tarihli notanın nüshasında ulaşılmıştır. Ulaşılan notanın ilk üç hanesi ve Teslim bölümü 5/8'lik Türk Aksağı, 4. Hane 3/4'lük Semai Usulü'nde yazılmıştır. Bu nota, okunabilirliği ve kolay anlaşılabilmesi için yeniden yazılmıştır. Yeniden yazılan bu notanın ilk üç hanesi ve Teslim bölümü 5/8'lik Türk Aksağı Usulü yerine 10/8'lik Aksak Semai, 4. Hanesi 6/4'lük Yürük Semai Usulü'nde yazılmıştır.

Usul: 10/8'lik Aksak Semai ve 6/4'lük Yürük semai.

Eserin biçim kurgusu: A (a+x) + B (b+x) + C (c+x) + D (d+x) + A¹ (x) şeklindedir.

Eserin ilk üç hanesi ve Teslim bölümü 10/8'lik Aksak Semai Usulü'nde bestelenmiş olup, 4. Hanesi'nde 6/4'lük Yürük Semai Usulü kullanılmıştır. Bu sebeple biçim olarak eserin dört bölümlü dönüşümlü biçim kurgusuna (Saz Semai Biçimi) sahip olduğu saptanmıştır.

Makam Analizi

1. Hane Analizi

Seyre rast perdesi ile başlanan 1. Hane bölümünde ilk olarak düğah perdesinde uşşak çeşnisi gösterilmiş, takiben; Rast perdesinde rast dörtlüsü ve segah perdesinde segah çeşnisi ile yapılan kalışların ardından ezgi, rast perdesinde rast beşlisi sesleri kullanılarak neva perdesinde sonlanmıştır.

Teslim Bölümü Analizi

Seyre segah perdesi ile başlanan Teslim bölümünde ilk olarak neva perdesinde buselik çeşnisi gösterilmiş, takiben; Düğah perdesinde uşşak dörtlüsü, rast perdesinde rast beşlisi sesleri kullanılarak neva perdesinde kalış, segah perdesinde segah çeşnisi ve düğah perdesinde uşşak dörtlüsü ile yapılan kalışların ardından eserde, rast perdesinde rast dörtlüsü ile karar edilmiştir.

2. Hane Analizi

Seyre rast perdesi ile başlanan 2. Hane bölümünde ilk olarak rast perdesinde rast çeşnisi gösterilmiş, takiben; Hüseyniaşiran perdesinde uşşak dörtlüsü sesleri kullanılarak muhayyer perdesinde kalış ve düğah perdesinde uşşak dörtlüsü ile yapılan kalışların ardından ezgi, neva perdesinde rast çeşnisi ile sonlanmıştır.

3. Hane Analizi

Seyre gerdaniye perdesi ile başlanan 3. Hane bölümünde ilk olarak gerdaniye perdesinde rast çeşnisi gösterilmiş, takiben; Neva perdesinde rast beşlisi, çargah perdesinde çargah beşlisi ve düğah perdesinde uşşak dörtlüsü gösterilen ezgi, neva perdesinde çeşnisiz kalış ile sonlanmıştır.

4. Hane Analizi

Seyre rast perdesi ile başlanan 4. Hane bölümünde ilk olarak rast perdesinde rast çeşnisi gösterilmiş, takiben; Hüseyniaşiran perdesinde hüseyni beşlisi, yegah perdesinde rast beşlisi sesleri kullanılarak rast perdesinde kalış, rast perdesinde rast beşlisi, neva perdesinde rast çeşnisi ve rast perdesinde beşlisi gösterilen ezgi, neva perdesinde rast beşlisi ile sonlanmıştır.

Eser İçerisindeki Perdelerde Kalış Sayıları ve Kullanılan Dörtlü, Beşli, Çeşniler

8 Defa neva perdesinde kalış (3 defa neva perdesinde rast çeşnisi, 2 defa neva perdesinde rast beşlisi, 1 defa neva perdesinde buselik dörtlüsü, 1 defa rast perdesinde rast beşlisi sesleri kullanılarak neva perdesinde kalış, 1 defa neva perdesinde çeşnisiz kalış)

6 Defa rast perdesinde kalış (2 defa rast perdesinde rast dörtlüsü, 2 defa rast perdesinde rast beşlisi, 2 defa rast perdesinde rast çeşnisi ile kalış)

6 Defa düğah perdesinde kalış (4 defa düğah perdesinde uşşak dörtlüsü, 1 defa düğah perdesinde Uşşak Makamı dizisi seslerinin bir bölümü kullanılarak düğah perdesinde kalış, 1 defa düğah perdesinde çeşnisiz kalış)

2 Defa hüseyniaşiran perdesinde kalış (1 defa hüseyniaşiran perdesinde uşşak dörtlüsü, 1 defa hüseyniaşiran perdesinde hüseyni beşlisi ile kalış)

2 Defa segah perdesinde kalış (2 defa segah perdesinde segah çeşnisi ile kalış)

1 Defa gerdaniye perdesinde kalış (1 defa gerdaniye perdesinde rast çeşnisi ile kalış)

1 Defa çargah perdesinde kalış (1 defa çargah perdesinde çargah beşlisi ile kalış)
gerçekleştirilmiştir.

Donanım: Ulaşılan notanın donanımda fa için bakiye diyez bulunmaktadır. Yeniden yazılan notada bu değiştirme işaretine ek olarak si koma bemol eklenmiştir.

Dizi: Rast Makamı Dizisi

Şekil 6.3: Rast Makamı Dizisi³¹

Seyir: Seyre rast perdesi ile başlanan eser çıkıcı seyir özelliğinde olup ezgi çoğunlukla Rast Makamı Dizisi sesleri içerisinde, neva, rast ve düğah perdesi civarında seyretmiştir. Eserde ağırlıklı olarak neva ve rast perdelerinde; Rast dörtlü, beşli, çeşnileri ve düğah perdesinde uşşak dörtlüsü ile kalışlar bulunur. Eserin hane sonları neva perdesinde sonlanmıştır. 1. Hane neva perdesinde rast çeşnisi, 2. Hane neva perdesinde rast çeşnisi, 3. Hane neva perdesinde çeşnisiz kalış, 4. Hane neva perdesinde rast beşlisi ile sonlanmış ve Teslim’e dönmüştür.

Genişleme: Eserde gerdaniye perdesinde rast çeşnisi ve hüseyनियाşiran perdesinde hüseyni beşlisi ile genişleme gösterilmiştir. Ayrıca yegah perdesine kadar inilmiş fakat bir kalış gerçekleştirilmemiştir.

Karar: Rast perdesinde rast dörtlüsü ile karar edilmiştir.

Yeden: Irak perdesi kullanılmıştır.

³¹ (Arel, 1993, s. 43)

2.6.1.1.2. Nayi Osman Dede'nin 2 No'lu Rast Makamı'ndaki Saz Semaishi'nin Analizi

Rast Saz Semaishi (No:2)

Usul: Aksak Sema
Teslim

Bestekar: Nayi Osman Dede

SON

İsimli Bölüm

2.Hane

9

13

17

21

Şekil 6.4: Nayi Osman Dede'nin 2 No'lu Rast Makamı'ndaki Saz Semaishi'nin Notası Birinci Sayfa

Şekil 6.5: Nayi Osman Dede'nin 2 No'lu Rast Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası İkinci Sayfa

Bestekar: Nayi Osman Dede

Eserin notasına Muallim İsmail Hakkı Bey'in el yazısı ile yazdığı notanın nüshasından ulaşılmıştır. Ulaşılan notanın 2. ve 4. Haneleri, Teslim bölümü ve Teslimden sonraki bölüm 5/8'lik Türk Aksağı, 3. Hane 6/8'lik Yürük Semai usulü'ndedir. 1. Hane bölümü bulunmamaktadır. Bunun yerine Teslim'den sonra gelen isimless bir bölüm bulunur. Bu nota, okunabilirliği ve kolay anlaşılabilmesi için yeniden yazılmıştır. Yeniden yazılan bu notanın 2. ve 4. Hanesi, Teslim bölümü ve Teslim'den sonra gelen isimless bölüm 5/8'lik Türk Aksağı usulü yerine 10/8'lik Aksak Semai Usulü'nde yazılmıştır.

Usul: 10/8'lik Aksak Semai ve 6/8'lik Yürük semai.

Eserin biçim kurgusu: A (a+x) + B (b+x) + A1 (x) + C (c+x) + D (d+x) şeklindedir.

Eserin 2. ve 4. Haneleri, Teslim bölümü ve Teslim'den sonra gelen isimless bölüm 10/8'lik Aksak Semai Usulü'nde bestelenmiş olup, 3. Hanesi'nde 6/8'lik Yürük Semai Usulü kullanılmıştır. Bu sebeple biçim olarak eserin dört bölümlü dönüşümlü biçim kurgusuna (Saz Semai Biçimi) sahip olduğu saptanmıştır.

Makam Analizi

1. Hane ve Teslim Bölümü Analizi

Seyre rast perdesi ile başlanan Teslim bölümünde ilk olarak rast perdesinde rast beşlisi gösterilmiş takiben; Rast perdesinde Acemli Rast Makamı dizisi seslerinin bir bölümü

kullanılarak rast perdesinde kalış gösterilen eserde, rast perdesinde rast çeşnisi gösterilerek karar edilmiştir.

Teslim'den Sonra Gelen Dört Ölçülük İsimsiz Bölüm

Seyre düğah perdesi ile başlayan isimsiz bölümde ilk olarak rast perdesinde rast çeşnisi gösterilmiş, takiben; Düğah perdesinde uşşak dörtlüsü ve segah perdesinde hüzzam beşlisi ile yapılan kalışların ardından ezgi, hüseyini beşlisi ile sonlanmıştır.

2. Hane Analizi

Seyre eviç perdesi ile başlanan 2. Hane bölümünde ilk olarak segah perdesinde Hüzzam Makamı Dizisi (Hüzzam Makamı'na geçki) gösterilmiş takiben; Rast perdesinde rast dörtlüsü, gerdaniye perdesinde buselik çeşnisi, neva perdesinde rast beşlisi, acem perdesinde çargah çeşnisi, muhayyer perdesinde uşşak çeşnisi, acem perdesinde çargah dörtlüsü, çargah perdesinde çargah beşlisi, neva perdesinde buselik beşlisi, rast perdesinde buselik beşlisi, nim hicaz perdesinde çeşnisiz kalış ve rast perdesinde Nikriz Makamı dizisi sesleri ile yapılan kalışın (Nikriz Makamı'na geçki) ardından ezgi, rast perdesinde rast çeşnisi ile sonlanmıştır.

3. Hane Analizi

Seyre rast perdesi ile başlanan 3. Hane bölümünde ilk olarak rast perdesinde buselik beşlisi gösterilmiş, takiben; Yegah perdesinde rast beşlisi ve hüseyinaşiran perdesinde uşşak dörtlüsü ile yapılan kalışların ardından ezgi, Rast Makamı dizisi sesleri ile karışık gezinilerek düğah perdesinde sonlanmıştır.

4. Hane Analizi

Seyre rast perdesi ile başlanan 4. Hane bölümünde ilk olarak rast perdesinde rast dörtlüsü gösterilmiş, takiben; Rast perdesinde rast dörtlüsü sesleri kullanılarak çargah perdesinde kalış, rast perdesinde rast beşlisi, rast perdesinde buselik dörtlüsü ve rast perdesinde rast dörtlüsü ile yapılan kalışların ardından ezgi, rast perdesinde rast dörtlüsü ile sonlanmıştır.

Eser İçerisindeki Perdelerde Kalış Sayıları ve Kullanılan Dörtlü, Beşli, Çeşniler

14 Defa rast perdesinde kalış (5 defa rast perdesinde rast dörtlüsü, 2 defa rast perdesinde rast dörtlüsü, 2 defa rast perdesinde rast çeşnisi, 2 defa rast perdesinde buselik beşlisi, 1 defa rast perdesinde buselik çeşnisi, 1 defa rast perdesinde Acemli Rast Makamı dizisi sesleri ile rast perdesinde kalış, 1 defa rast perdesinde Nikriz Makamı dizisi sesleri ile rast perdesinde kalış)

2 Defa düğah perdesinde kalış (1 defa düğah perdesinde uşşak dörtlüsü, 1 defa düğah perdesinde hüseyini beşlisi ile kalış)

2 Defa segah perdesinde kalış (2 defa segah perdesinde hüzzam beşlisi ile kalış)

2 Defa çargah kalış (1 çargah perdesinde çargah beşlisi, 1 defa rast perdesinde rast dörtlüsü sesleri kullanılarak çargah perdesinde kalış)

2 Defa neva perdesinde kalış (1 defa neva perdesinde rast beşlisi, 1 defa neva perdesinde buselik beşlisi ile kalış)

2 Defa acem perdesinde kalış (1 defa acem perdesinde çargah dörtlüsü, 1 defa acem perdesinde çargah çeşnisi ile kalış)

1 Defa yegah perdesinde kalış (1 defa yegah perdesinde rast beşlisi ile kalış)

1 Defa hüseyňaşiran perdesinde kalış (1 defa hüseyňaşiran perdesinde uşşak dörtlüsü ile kalış)

1 Defa nim hicaz perdesinde kalış (1 defa nim hicaz perdesinde çeşnisiz kalış)

1 Defa gerdaniye perdesinde kalış (1 defa gerdaniye perdesinde buselik çeşnisi ile kalış)

1 Defa muhayyer perdesinde kalış (1 defa muhayyer perdesinde uşşak çeşnisi ile kalış)
gerçekleştirilmiştir.

Donanım: Ulaşılan notanın donanımında fa için bakiye diyez bulunmaktadır. Yeniden yazılan notada bu değiştirme işaretine ek olarak si koma bemol eklenmiştir.

Dizi: Rast Makamı Dizisi

Şekil 6.6: Rast Makamı Dizisi³²

Seyir: Seyre rast perdesi ile başlanan eser çıkıcı seyir özelliğinde olup ezgi çoğunlukla Rast Makamı Dizisi sesleri içerisinde, rast perdesi civarında seyretmiştir. Eserde ağırlıklı olarak rast perdesinde rast dörtlü, beşli ve çeşnileri kullanılmıştır. Rast Makamı Dizisi seslerinin haricinde eserde; Segah perdesinde hüzzam beşlisi, çargah perdesinde çargah beşlisi, rast perdesinde; Buselik beşlisi, Nikriz Makamı Dizisi sesleri ile kalış ve nim hicaz perdesinde çeşnisiz kalış görülmüştür. Teslimden sonra gelen isimsiz bölüm düğah perdesinde hüseyni beşlisi ile, 2. Hane rast perdesinde rast çeşnisi ile, 3. Hane herhangi bir kalış bulunmadan, 4. Hane rast perdesinde rast dörtlüsü ile sonlanmıştır.

³² (Arel, 1993, s. 43)

Genişleme: Eserde yegah perdesinde rast beşlisi, hũseyiniařiran perdesinde uşşak dũrtlũsũ, gerdaniye perdesinde buselik çeşnisi ve muhayyer perdesinde uşşak çeşnisi ile genişleme gũsterilmiřtir.

Karar: Rast perdesinde rast çeşnisi ile karar edilmiştir.

Yeden: Irak perdesi kullanılmıştır.

2.6.1.1.3. Nayi Osman Dede'nin 3 No'lu Dil-abad İsimli Rast Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Analizi

Rast Saz Semaisi
DİL-ABAD
(No:3)

1.Hane
Usul: Aksak Semai

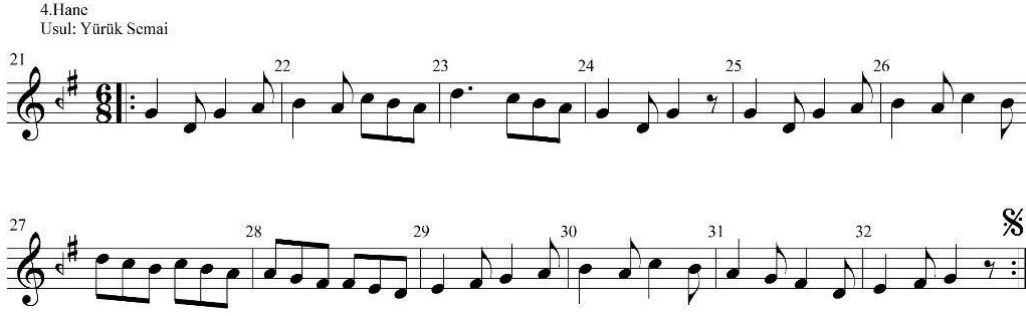
Bestekar: Nayi Osman Dede

1. Hane (Measures 1-5):
1. 2. 3. 4. 5.

2. Hane (Measures 6-10):
6. 7. 8. 9. 10.

3. Hane (Measures 11-20):
11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20.

şekil 6.7: Nayi Osman Dede'nin 3 No'lu Dil-abad İsimli Rast Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası Birinci Sayfa

Şekil 6.8: Nayi Osman Dede'nin 3 No'lu Dil-abad İsimli Rast Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası İkinci Sayfa

Bestekar: Nayi Osman Dede

Eserin notasına Muallim İsmail Hakkı Bey'in el yazısı ile yazdığı notanın nüshasından ulaşılmıştır. Ulaşılan notanın ilk üç hanesi ve Teslim bölümü 5/8'lik Türk Aksağı, 4. Hane 6/8'lik Yürük Semai Usulü'ndedir. Bu nota, okunabilirliği ve kolay anlaşılabilmesi için yeniden yazılmıştır. Yeniden yazılan bu notanın ilk üç hanesi ve Teslim bölümü 5/8'lik Türk Aksağı Usulü yerine 10/8'lik Aksak Semai usulünde yazılmıştır.

Usul: 10/8'lik Aksak Semai ve 6/8'lik Yürük semai.

Eserin biçim kurgusu: A (a+x) + B (b+x) + C (c+x) + D (d+x) + A¹ (x) şeklindedir.

Eserin ilk üç hanesi ve Teslim bölümü 10/8'lik Aksak Semai Usulünde bestelenmiş olup, 4. Hanesi'nde 6/8'lik Yürük Semai Usulü kullanılmıştır. Bu sebeple biçim olarak eserin dört bölümlü dönüşümlü biçim kurgusuna (Saz Semai Biçimi) sahip olduğu saptanmıştır.

Makam Analizi

1. Hane Analizi

Seyre rast perdesi ile başlanan 1. Hane bölümünde ilk olarak düğah perdesinde uşşak çeşnisi gösterilmiş, takiben; Rast perdesinde rast beşlisi, yegah perdesinde rast beşlisi, segah perdesinde segah çeşnisi, çargah perdesinde çargah çeşnisi, segah perdesinde segah çeşnisi ve düğah perdesinde hüseyini beşlisi ile yapılan kalıpların ardından ezgi, yegah perdesinde rast beşlisi ile sonlanmıştır.

Teslim Bölümü Analizi

Seyre neva perdesi ile başlanan Teslim bölümünde ilk olarak segah perdesinde segah çeşnisi gösterilmiş, takiben; çargah perdesinde çargah çeşnisi, segah perdesinde segah çeşnisi, segah perdesinde segah beşlisi ve düğah perdesinde hüseyini beşlisi gösterilen eserde, rast perdesinde rast çeşnisi ile karar edilmiştir.

2. Hane Analizi

Seyre çargah perdesi ile başlanan 2. Hane bölümünde ilk olarak neva perdesinde çeşnisiz kalış gösterilm, takiben; Rast perdesinde rast dörtlüsü, rast perdesinde rast beşlisi, neva perdesinde çeşnisiz kalış, segah perdesinde eksik segah beşlisi ve düğah perdesinde hüseyini beşlisi ile yapılan kalışların ardından ezgi, yegah perdesinde rast beşlisi ile sonlanmıştır.

3. Hane Analizi

Seyre rast perdesi ile başlanan 3. Hane bölümünde ilk olarak rast perdesinde rast beşlisi sesleri ile neva perdesinde kalış gösterilmiş, takiben; Çargah perdesinde nikriz beşlisi, düğah perdesinde uşşak dörtlüsü ve segah perdesinde eksik segah beşlisi ile yapılan kalışların ardından ezgi, yegah perdesinde rast beşlisi ile sonlanmıştır.

4. Hane Analizi

Seyre rast perdesi ile başlanan 4. Hane bölümünde düğah perdesinde uşşak çeşnisi ile başlayan ezgi, rast perdesinde rast beşlisi ile sonlanmıştır.

Eser İçerisindeki Perdelerde Kalış Sayıları ve Kullanılan Dörtlü, Beşli, Çeşniler

9 Defa segah perdesinde kalış (6 defa segah perdesinde segah çeşnisi, 2 defa segah perdesinde eksik segah beşlisi, 1 defa segah perdesinde segah beşlisi ile kalış)

6 Defa rast perdesinde kalış (4 defa rast perdesinde rast beşlisi, 1 defa rast perdesinde rast dörtlüsü, 1 defa rast perdesinde rast çeşnisi ile kalış)

6 Defa düğah perdesinde kalış (3 defa düğah perdesinde hüseyini beşlisi, 2 defa düğah perdesinde uşşak çeşnisi, 1 defa düğah perdesinde uşşak dörtlüsü ile kalış)

4 Defa yegah perdesinde kalış (4 defa yegah perdesinde rast beşlisi ile kalış)

3 Defa neva perdesinde kalış (2 defa neva perdesinde çeşnisiz, 1 defa rast perdesinde rast beşlisi sesleri ile neva perdesinde)

3 Defa çargah perdesinde kalış (2 defa çargah perdesinde çargah çeşnisi, 1 defa çargah perdesinde nikriz beşlisi ile kalış) **gerçekleştirilmiştir.**

Donanım: Ulaşılan notanın donanımda fa için bakiye diyez bulunmaktadır. Yeniden yazılan notada, bu değiştirme işaretine ek olarak si koma bemol eklenmiştir.

Dizi: Rast Makamı Dizisi

Şekil 6.9: Rast Makamı Dizisi³³

Seyir: Seyre rast perdesi ile başlanan eser çıkıcı seyir özelliğinde olup ezgi çoğunlukla Rast Makamı Dizisi sesleri içerisinde segah, rast ve düğah perdesi civarında seyretmiştir. Eserde segah perdesinde yapılan kalışlar rast ve düğah perdesine göre daha çoktur. Ağırlıklı olarak segah perdesinde segah çeşnisi, rast perdesinde rast dörtlü, beşli, çeşnileri, düğah perdesinde hüseyni beşlisi kullanılmıştır. Yegah perdesinde rast beşlisi ile kalışlar da fazladır. Eserin 3. Hanesi'nde; Rast Makamı Dizisi sesleri haricinde çargah perdesinde nikriz beşlisi gösterilmiştir. Eserin ilk üç hanesi yegah perdesinde rast beşlisi ile sonlanarak Teslim'e bağlanmıştır. 4. Hane ise rast perdesinde rast beşlisi ile sonlanmış ve Teslim'e bağlanmıştır.

Genişleme: Eserde yegah perdesinde rast beşlisi ile genişleme gösterilmiştir.

Karar: Rast perdesinde rast çeşnisi ile karar edilmiştir.

Yeden: Irak perdesi kullanılmıştır.

³³ (Arel, 1993, s. 43)

2.6.1.1.4. Nayi Osman Dede'nin 4 No'lu Dilara İsimli Rast Makamı'ndaki Saz Semaaisi'nin Analizi

Rast Saz Semaaisi
(No:4) Dilara

Usul: Aksak Semai
1.Hane ve Teslim

Bestekar: Nayi Osman Dede

2.Hane

3.Hane

4.Hane
Usul: Sengin Semai

Şekil 6.10: Nayi Osman Dede'nin 4 No'lu Dilara İsimli Rast Saz Semaaisi'nin Notası

Bestekar: Nayi Osman Dede

Eserin notasına Muallim İsmail Hakkı Bey'in el yazısı ile yazdığı notanın nüshasından ulaşılmıştır. Ulaşılan notanın ilk hanesi ve Teslim bölümü aynı olmakla beraber 2. ve 3. Haneleri 5/8'lik Türk Aksağı, 4. Hanesi 3/4 'lük Semai Usulü'ndedir. Bu nota, okunabilirliği ve kolay anlaşılabilmesi için yeniden yazılmıştır. Yeniden yazılan bu notanın ilk hanesi (Teslim bölümü), 2. ve 3. Haneleri 5/8'lik Türk Aksağı usulü yerine 10/8'lik Aksak Semai, 4. Hanesi 3/4 'lük Semai Usulü yerine 6/4' lük Yürük Semai Usulü'nde tekrar yazılmıştır.

Usul: 10/8'lik Aksak Semai ve 6/4'lük Yürük Semai.

Eserin biçim kurgusu: $A(a+x) + B(b+x) + C(c+x) + D(d+x) + A^1(x)$ şeklindedir.

Eserin ilk üç hanesi ve Teslim bölümü 10/8'lik Aksak Semai usulünde bestelenmiş olup, 4. Hanesi'nde 6/4'lük Yürük Semai usulü kullanılmıştır. Eserin 1. Hanesi ile Teslim bölümü aynıdır. Bu sebeple biçim olarak eserin dört bölümlü dönüşümlü biçim kurgusuna (Saz Semai Biçimi) sahip olduğu saptanmıştır.

Makam Analizi

1. Hane Analizi (Teslim Bölümü)

Seyre çargah perdesi ile başlanan 1. Hane ve Teslim bölümünde ilk olarak düğah perdesinde uşşak dörtlüsü gösterilmiş, takiben; Rast perdesinde rast dörtlüsü, rast perdesinde rast beşlisi sesleri kullanılarak neva perdesinde kalış, segah perdesinde segah çeşnisi ve rast perdesinde rast beşlisi ile yapılan kalışların ardından eserde, rast perdesinde rast çeşnisi ile karar edilmiştir.

2. Hane Analizi

Seyre neva perdesi ile başlanan 2. Hane bölümünde ilk olarak neva perdesinde rast çeşnisi gösterilmiş, takiben; Neva perdesinde buselik dörtlüsü, segah perdesinde segah çeşnisi ve rast perdesinde rast beşlisi ile yapılan kalışların ardından ezgi, çargah perdesinde çargah çeşnisi ile sonlanmıştır.

3. Hane Analizi

Seyre tiz segah perdesi ile başlanan 3. Hane bölümünde ilk olarak hüseyini perdesinde hüseyini beşlisi gösterilmiş, takiben; Muhayyer perdesinde uşşak çeşnisi ve gerdaniye perdesinde rast çeşnisi ile yapılan kalışların ardından ezgi, neva perdesinde buselik beşlisi ile sonlanmıştır.

4. Hane Analizi

Seyre rast perdesi ile başlanan 4. Hane bölümünde ilk olarak neva perdesinde rast beşlisi gösterilmiş, takiben; Rast perdesinde Rast Makamı Dizisi sesleri ile kalış gösterilen ezgi, rast perdesinde rast beşlisi sesleri kullanılarak neva perdesinde kalış gösterilerek sonlanmıştır.

Eser İçerisindeki Perdelerde Kalış Sayıları ve Kullanılan Dörtlü, Beşli, Çeşniler

6 Defa rast perdesinde kalış (3 defa rast perdesinde rast beşlisi, 1 defa rast perdesinde rast dörtlüsü, 1 defa rast perdesinde rast çeşnisi, 1 defa rast perdesinde Rast Makamı dizisi sesleri kullanılarak kalış)

6 Defa neva perdesinde kalış (2 defa rast perdesinde rast beşlisi sesleri ile neva perdesinde kalış, 1 defa neva perdesinde rast beşlisi, 1 defa neva perdesinde rast çeşnisi, 1 deva neva perdesinde buselik dörtlüsü, 1 defa neva perdesinde buselik beşlisi ile kalış)

2 Defa segah perdesinde kalış (2 defa segah perdesinde segah çeşnisi ile kalış)

2 Defa hüseyini perdesinde kalış (1 defa hüseyini perdesinde uşşak dörtlü, 1 defa hüseyini perdesinde hüseyini beşlisi ile kalış)

1 Defa düğah perdesinde kalış (1 defa düğah perdesinde uşşak dörtlüsü ile kalış)

1 Defa çargah perdesinde kalış (1 defa çargah perdesinde çargah çeşnisi ile kalış)

1 Defa gardaniye perdesinde kalış (1 defa gardaniye perdesinde rast çeşnisi ile kalış)
gerçekleştirilmiştir.

Donanım: Ulaşılan notanın donanımda fa için bakiye diyez bulunmaktadır. Yeniden yazılan notada bu değiştirme işaretine ek olarak si koma bemol eklenmiştir.

Dizi: Rast Makamı Dizisi

Şekil 6.11: Rast Makamı Dizisi³⁴

Seyir: Seyre çargah perdesi ile başlanan eser çıkıcı seyir özelliğinde olup ezgi çoğunlukla Rast Makamı Dizisi sesleri içerisinde rast ve neva perdesi civarında seyretmiştir. Eserde ağırlıklı olarak rast ve neva perdelerinde; rast dörtlü, beşli, çeşnileri, segah perdesinde segah çeşnisi, hüseyini perdesinde; Uşşak dörtlüsü ve hüseyini beşlisi ile kalışlar gerçekleştirilmiştir.

Eserin 2. Hanesi segah perdesinde herhangi bir kalış bulunmadan, 3. Hanesi neva perdesinde buselik beşlisi ile 4. Hanesi rast perdesinde rast beşlisi sesleri kullanılarak neva perdesinde kalış ile sonlanmış ve Teslim'e bağlanmıştır.

Genişleme: Eserde gardaniye perdesinde rast çeşnisi ve muhayyer perdesinde uşşak çeşnisi ile genişleme gösterilmiştir.

Karar: Rast perdesinde rast çeşnisi ile karar edilmiştir.

Yeden: Irak perdesi kullanılmıştır.

³⁴ (Arel, 1993, s. 43)

2.6.1.1.5. Yapılan Analizlerin Sonucunda Nayi Osman Dede'nin Rast Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Karşılaştırılması ve Bulgular

Sınırlılık gereği XVIII. yüzyıl içerisinde Rast Makamı'nda dört saz semaisi bestelemiş neyzen bestekar Nayi Osman Dede'nin eserlerinin analizi kendi içerisinde yapılmıştır.

Usul Kullanımı

Nayi Osman Dede'nin 01 No'lu Saz Semaisi ile 04 No'lu Dilara isimli Saz Semaisi'nin ilk üç hane ve Teslim bölümü 10/8'lik Aksak Semai Usulü'nde, son hane bölümleri 6/4'lük Yürük Semai Usulü'nde olması bakımından ortaktır. Fakat 04 No'lu Dilara isimli Rast Saz Semaisi'nde Teslim ve 1. Hane bölümleri aynıdır.

Nayi Osman Dede'nin 02 No'lu Saz Semaisi'nde; 1. Hane bölümü bulunmamaktadır. Bununla birlikte eserin 2. ve 4. Haneleri ile Teslim bölümü 10/8'lik Aksak Semai Usulü'ndedir. Eserde 3. Hane bölümünde usul geçkisi yapılmış ve bu usul 6/8'lik Yürük Semai olmuştur. 03 No'lu Dilabad isimli Saz Semaisi'nde ilk üç hane ve Teslim bölümü 10/8'lik Aksak Semai Usulü'nde, 4. Hane 6/8'lik Yürük Semai Usulü'ndedir. Bu bakımından iki saz semaisinde kullanılan usuller ortak olsa da kullanıldıkları haneler farklıdır.

Biçim Kullanımı

Nayi Osman Dede'nin 1 No'lu Saz Semaisi ile 3 No'lu Dilabad isimli Saz Semaisi dört bölümlü dönüşümlü biçim kurgusuna (Saz Semaisi biçimi) sahiptir. 2 No'lu Saz Semaisi'nde 1. Hane bölümü bulunmamasına rağmen Teslim'den sonra gelen isimsiz bir bölüm bulunmasından dolayı, eserin dört bölümlü dönüşümlü biçim kurgusuna sahip olduğu saptanmıştır. 4 No'lu Dilara isimli Saz Semaisi'nde ise 1. Hane bölümü ile Teslim bölümü aynıdır. Fakat iki bölümünde tekrar edilmesinden dolayı eserin dört bölümlü dönüşümlü biçim kurguna sahip olduğu tespit edilmiştir.

Makam Kullanımı

Tablo: 2.6.1: XVIII. Yüzyıl Neyzen Bestekarı Nayi Osman Dede'nin Rast Saz Semaileri'nin Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları

Perde	Nayi Osman Dede'nin 1 No'lu Saz Semaileri Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları	Nayi Osman Dede'nin 2 No'lu Saz Semaileri Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları	Nayi Osman Dede'nin 3 No'lu Dilabad isimli Saz Semaileri Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları	Nayi Osman Dede'nin 4 No'lu Dilara isimli Saz Semaileri Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları	Toplam
Yegah	0	1	4	0	5
Hüseyinşiran	2	0	0	0	2
Rast	6	14	6	6	32
Düğah	6	2	6	1	15
Segah	2	2	9	2	15
Çargah	1	2	0	1	4
Nim Hicaz	0	1	3	0	4
Neva	8	2	3	6	19
Hüseyini	0	0	0	2	2
Acem	0	2	0	0	2
Gerdaniye	1	1	0	1	3
Muhayyer	0	1	0	0	1

Benzerlikler

1. Dört saz semaiside çıkıcı seyir özelliğinde olup ezgi çoğunlukla Rast Makamı Dizisi sesleri içerisinde rast perdesi civarında seyretmiştir. Ağırlıklı olarak Rast Makamı Dizisi sesleri içerisinde Rast ve neva perdelerinde; Rast dörtlü, beşli ve çeşnileri, düğah perdesinde; Uşşak dörtlüsü ve çeşnileri, segah perdesinde; Segah çeşnileri ile yapılan kalışlarda ezgiler benzer niteliktedir.

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.1: Nayi Osman Dede'nin 1 No'lu Rast Saz Semaisi 2. ölçü rast perdesinde rast dörtlüsü

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.2: Nayi Osman Dede'nin 2 No'lu Rast Saz Semaisi 4. ölçü rast perdesinde rast çeşnisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.3: Nayi Osman Dede'nin 3 No'lu Dil- Abad isimli Rast Saz Semaisi 1. ve 2. ölçü rast perdesinde rast dörtlüsü

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.4: Nayi Osman Dede'nin 4 No'lu Dilara isimli Rast Saz Semaisi 4. ölçü rast perdesinde rast dörtlüsü

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.5: Nayi Osman Dede'nin 1 No'lu Rast Saz Semaisi 14. ölçü neva perdesinde rast beşlisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.6: Nayi Osman Dede'nin 2 No'lu Rast Saz Semaisi 13. ölçü neva perdesinde beşlisi çeşnisi

Nayi Osman Dede'nin 3 No'lu Dil-Abad isimli Rast Saz Semaisi'nde neva perdesinde rast dörtlü, beşli ve çeşni kullanımı yoktur.

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.7: Nayi Osman Dede'nin 4 No'lu Dilara isimli Rast Saz Semaisi 14. ölçü neva perdesinde rast dörtlüsü

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.8: Nayi Osman Dede'nin 1 No'lu Rast Saz Semaisi 11. ölçü düğah perdesinde uşşak dörtlüsü

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.9: Nayi Osman Dede'nin 2 No'lu Rast Saz Semaisi 6. ölçü düğah perdesinde uşşak dörtlüsü

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.10: Nayi Osman Dede'nin 3 No'lu Dil-Abad isimli Rast Saz Semaisi 18. ölçünün ilk yarısı düğah perdesinde uşşak dörtlüsü

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.11: Nayi Osman Dede'nin 4 No'lu Dilara isimli Rast Saz Semaisi 1. ölçünün ilk yarısı düğah perdesinde uşşak dörtlüsü

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.12: Nayi Osman Dede'nin 1 No'lu Rast Saz Semaisi 1.ölçü'nün ilk yarısı segah perdesinde segah çeşnisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.13: Nayi Osman Dede'nin 2 No'lu Rast Saz Semaisi 9.ölçü segah perdesinde segah beşlisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.14: Nayi Osman Dede'nin 3 No'lu Dil-Abad isimli Rast Saz Semaisi 3. ölçü segah perdesinde segah çeşnisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.15: Nayi Osman Dede'nin 4 No'lu Dilara isimli Rast Saz Semaisi 3. ölçü'nün ilk yarısı segah perdesinde segah çeşnisi

2. 1, 2, ve 3 No'lu Saz Semaileri seyre rast perdesi ile başlamıştır
3. 1 ve 4 No'lu Saz Semaileri'nde; Gerdaniye perdesinde rast çeşnisi ile, 2 ve 3 No'lu Saz Semaileri'nde; Yegah perdesinde rast beşlisi ile, 2 ve 4 No'lu Saz Semaileri'nde; Muhayyer perdesinde uşşak çeşnisi ile genişleme gösterilmesi ortaktır.
4. Dört saz semaisinde en çok kalış yapılan dört perde sırasıyla; Rast, neva, düğah ve segah perdeleri olmuştur.
5. 3 No'lu Dilabad isimli Rast Saz Semaisi ile 4 No'lu Dilara isimli Rast Saz Semaileri'nin Teslim bölümleri aynı ezgisel motifle başlar.
6. 2, 3 ve 4 No'lu Saz Semaileri'nde rast perdesinde rast çeşnisi ile karar edilmiştir. 1 No'lu Saz Semaisi'nde ise rast dörtlüsü kullanılmıştır.
7. Yeden ırak perdesi olmuştur.

Farklılıklar

1. 1 No'lu Saz Semaisinde; Neva perdesi civarındaki ezgiler rast perdesi civarındaki ezgilerden daha fazla, 3 No'lu Saz Semaisi'nde de; Segah perdesi civarındaki ezgiler rast perdesi civarındaki ezgilerden daha fazladır.
2. 4 No'lu Saz Semaisi'nde seyre çargah perdesi ile başlanmıştır.
3. 2 No'lu Saz Semaisi'nin 2. Hane'sinde; Hüzzam ve Nikriz Makamı'na geçki yapılmıştır.
4. 2 No'lu Saz Semaisi'nde Rast Makamı Dizisi sesleri haricinde; Segah perdesinde hüzzam beşlisi, çargah perdesinde; Çargah beşlisi, rast perdesinde; Buselik beşlisi, Nikriz Makamı Dizisi sesleri ile kalış ve nim hicaz perdesinde çeşnisiz kalış gösterilmiştir. 3 No'lu Saz Semaisi'nde ise Rast Makamı Dizisi sesleri haricinde; Çargah perdesinde nikriz beşlisi gösterilmiştir.
5. 1 No'lu Saz Semaisi'nde; Hüseyinîşiran perdesinde hüseyinî beşlisi ile 2 No'lu Saz Semaisi'nde; Hüseyinîşiran perdesinde uşşak dörtlüsü ve gerdaniye perdesinde buselik çeşnisi ile genişleme gösterilmiştir.
6. Dört Saz Semaisi'nde de eserlerin hane sonlarında kaldıkları perde ve çeşniler farklılık göstermiştir.
7. Dört Saz Semaisi'nde de eserlerin Teslim bölümleri farklı dörtlü, beşli ve çeşnilerle başlamıştır.

Aynı makamda ve aynı formda eser besteleyen XVIII. yüzyıl bestekarı Nayi Osman Dede'nin eserlerinin arasındaki benzerlik ve farklar önemlidir.

2.6.1.2. Veli Dede'nin Rast Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Analizi

Rast Saz Semaisi

Usul: Yürük Sema
1. Hane

Bestekar: Veli Dede

11 Teslim

2. Hane

3. Hane

4. Hane

Şekil 6.12: Veli Dede'nin Rast Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası

Bestekar: Veli Dede

Eserin notasına Muallim İsmail Hakkı Bey'in el yazısı ile yazdığı notanın nüshasından ulaşılmıştır. Ulaşılan notanın haneleri ve Teslim bölümü 6/8'lik Yürük Semai Usulü'ndedir. Bu nota, okunabilirliği ve kolay anlaşılabilmesi için değiştirilmeden yeniden yazılmıştır.

Usul: 6/8'lik Aksak Semai

Eserin biçim kurgusu: A (a+x) + B (b+x) + C (c+x) + D (d+x) şeklindedir.

Eserin haneleri ve Teslim bölümü 6/8'lik Yürük Semai Usulü'nde bestelenmiştir. Herhangi bir usul geçkisi bulunmamaktadır. Bu sebeple biçim olarak eserin dört bölümlü sırasal biçim kurgusuna (Peşrev Biçimi) sahip olduğu saptanmıştır.

Makam Analizi

1. Hane Analizi

Seyre neva perdesi ile başlanan 1. Hane bölümünde ilk olarak rast perdesinde rast beşlisi gösterilmiş, takiben; Neva perdesinde rast çeşnisi, Acemli Rast Makamı Dizisi sesleri ile rast perdesinde kalış ve rast perdesinde rast dörtlüsü ile yapılan kalışların ardından ezgi, rast perdesinde rast beşlisi sesleri ile neva perdesinde kalış gösterilerek sonlanmıştır.

Teslim Bölümü Analizi

Seyre neva perdesi ile başlanan Teslim bölümünde, rast perdesinde rast beşlisi ve ardından rast perdesinde rast dörtlüsü gösterilerek karar edilmiştir.

2. Hane Analizi

Seyre neva perdesi ile başlanan 2. Hane bölümünde ilk olarak neva perdesinde buselik çeşnisi gösterilmiş, takiben; Segah perdesinde eksik segah beşlisi gösterilen ezgi, rast perdesinde Acemli Rast Makamı Dizisi sesleri ile karışık gezinildikten sonra neva perdesinde kalış gösterilerek sonlanmıştır.

3. Hane Analizi

Seyre rast perdesi ile başlanan 3. Hane bölümünde ilk olarak gerdaniye perdesinde çeşnisiz kalış gösterilmiş, takiben; Tiz neva perdesinde çeşnisiz kalış, tiz segah perdesinde segah çeşnisi, muhayyer perdesinde uşşak dörtlüsü ve gerdaniye perdesinde rast dörtlüsü ile yapılan kalışların ardından ezgi, neva perdesinde rast beşlisi ile sonlanmıştır.

4. Hane Analizi

Seyre rast perdesi ile başlanan 4. Hane bölümünde ilk olarak rast perdesinde rast dörtlüsü gösterilmiş, takiben; Rast Makamı Dizisi sesleri içersinde karışık gezinilerek neva perdesinde rast beşlisi ve segah perdesinde segah çeşnisi ile yapılan kalışların ardından ezgi, rast perdesinde rast beşlisi sesleri ile neva perdesinde kalış gösterilerek sonlanmıştır.

Eser İçerisindeki Perdelerde Kalış Sayıları ve Kullanılan Dörtlü, Beşli, Çeşniler

7 Defa rast perdesinde kalış (3 defa rast perdesinde rast beşlisi, 3 defa rast perdesinde rast dörtlüsü, 1 defa rast perdesinde Acemli Rast Makamı dizisi sesleri ile kalış)

7 Defa neva perdesinde kalış (2 defa rast perdesinde rast beşlisi sesleri kullanılarak neva perdesinde kalış, 1 defa neva perdesinde rast beşlisi, 1 defa neva perdesinde rast dörtlüsü, 1 defa rast perdesinde Rast Makamı dizisi seslerinin bir bölümü kullanılarak neva perdesinde kalış, 1 defa rast perdesinde Acemli Rast Makamı dizisi seslerinin bir bölümü kullanılarak neva perdesinde kalış, 1 defa neva perdesinde buselik çeşnisi ile kalış)

2 Defa segah perdesinde kalış (1 defa segah perdesinde eksik segah beşlisi, 1 defa segah perdesinde segah çeşnisi ile kalış)

2 Defa gerdaniye perdesinde kalış (1 defa gerdaniye perdesinde çeşnisi kalış, 1 defa gerdaniye perdesinde rast çeşnisi ile kalış)

1 Defa muhayyer perdesinde kalış (1 defa muhayyer perdesinde uşşak dörtlüsü ile kalış)

1 Defa tiz segah perdesinde kalış (1 defa tiz segah perdesinde segah çeşnisi ile kalış)

1 Defa tiz neva perdesinde kalış (1 defa tiz neva perdesinde çeşnisiz kalış) gerçekleştirilmiştir.

Donanım: Ulaşılan notanın donanımda fa için bakiye diyez bulunmaktadır. Yeniden yazılan notada bu değiştirme işaretine ek olarak si koma bemol eklenmiştir.

Dizi: Rast Makamı Dizisi

Şekil 6.13: Rast Makamı Dizisi³⁵

³⁵ (Arel, 1993, s. 43)

Seyir: Seyre neva perdesi ile başlanan eser çıkıcı seyir özelliğinde olup ezgi çoğunlukla Rast Makamı Dizisi sesleri içerisinde rast ve neva perdesi civarında seyretmiştir. Eserde ağırlıklı olarak rast perdesinde; Rast dörtlü ve beşlisi, neva perdesinde; Rast ve Acemli Rast Makamı Dizisi sesleri kullanılarak kalış, rast dörtlü ve beşlileri ile kalış gerçekleştirilmiştir. Eser içerisinde Acemli Rast Makamı Dizisi kullanımı mevcuttur. Eserin haneleri neva perdesinde sonlanmıştır. 1. ve 4. Haneler'in sonunda rast perdesinde rast beşlisi sesleri kullanılarak neva perdesinde kalış, 2. Hane'nin sonunda rast perdesinde Acemli Rast Makamı Dizisi sesleri kullanılarak neva perdesinde kalış, 3. Hane'nin sonunda neva perdesinde rast beşlisi ile kalış gerçekleştirilmiştir.

Genişleme: Eserde gerdaniye perdesinde; Rast çeşnisi, muhayyer perdesinde; Uşşak dörtlüsü, tiz segah perdesinde; Segah çeşnisi ile genişleme gösterilmiştir. Ayrıca tiz segah perdesinde çeşnisiz kalışta bulunur.

Karar: Rast perdesinde rast dörtlüsü ile karar edilmiştir.

Yeden: Irak perdesi kullanılmıştır.

2.6.1.3. III. Selim'in Rast Saz Semaileri'nin Analizi

2.6.1.3.1.III. Selim'in Rast Makamı'ndaki İsimsiz Saz Semaisi'nin Analizi

Rast Saz Semaisi

Usl: Aksak Sema
1.Hane

Bestekar: III.Selim

3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28

Teslim

2.Hane

3.Hane

4.Hane
Usl: Yürük Sema

Şekil 6.14: III. Selim'in Rast Makamı'ndaki İsimsiz Saz Semaisi'nin Notası

Bestekar: III. Selim

Eserin notasına Muallim İsmail Hakkı Bey'in el yazısı ile yazdığı notanın nüshasından ulaşılmıştır. Ulaşılan notanın ilk üç hanesi ve Teslim bölümü 5/8'lik Türk Aksağı, 4. Hane 6/8'lik Yürük Semai Usulü'ndedir. Bu nota, okunabilirliği ve kolay anlaşılabilmesi için yeniden yazılmıştır. Yeniden yazılan bu notanın ilk üç hanesi ve Teslim bölümü 5/8'lik Türk Aksağı Usulü yerine 10/8'lik Aksak Semai Usulü'nde yazılmıştır.

Usul: 10/8'lik Aksak Semai ve 6/8'lik Yürük semai.

Eserin biçim kurgusu: $A(a+x) + B(b+x) + C(c+x) + D(d+x) + A^1(x)$ şeklindedir.

Eserin ilk üç hanesi ve Teslim bölümü 10/8'lik Aksak Semai Usulünde bestelenmiş olup, 4. Hanesi'nde 6/8'lik Yürük Semai Usulü kullanılmıştır. Bu sebeple biçim olarak eserin dört bölümlü dönüşümlü biçim kurgusuna (Saz Semai Biçimi) sahip olduğu saptanmıştır.

Makam Analizi

1. Hane Analizi

Seyre rast perdesi ile başlanan 1. Hane bölümünde ilk olarak rast perdesinde rast çeşnisi gösterilmiş, takiben; Rast perdesinde rast beşlisi sesleri kullanılarak neva perdesinde kalış, çargah perdesinde çargah dörtlüsü, segah perdesinde segah çeşnisi ve düğah perdesinde hüseyini beşlisi ile yapılan kalışların ardından ezgi, rast perdesinde rast beşlisi sesleri kullanılarak neva perdesinde kalış gösterilerek sonlanmıştır.

Teslim Bölümü Analizi

Seyre segah perdesi ile başlanan Teslim bölümünde ilk olarak rast perdesinde rast çeşnisi gösterilmiş, takiben; Çargah perdesinde çargah beşlisi gösterilen eserde, rast perdesinde rast beşlisi gösterilerek karar edilmiştir.

2. Hane Analizi

Seyre neva perdesi ile başlanan 2. Hane bölümünde ilk olarak rast perdesinde rast beşlisi gösterilmiş, takiben; Rast perdesinde rast beşlisi sesleri ile neva perdesinde kalış, rast perdesinde Acemli Rast Makamı Dizisi seslerinin bir bölümü kullanılarak rast perdesinde kalış ve düğah perdesinde uşşak dörtlüsü ile yapılan kalışların ardından ezgi, neva perdesinde buselik çeşnisi ile sonlanmıştır.

3. Hane Analizi

Seyre gerdaniye perdesi ile başlanan 3. Hane bölümünde ilk olarak neva perdesinde rast dörtlüsü gösterilmiş, takiben; Gerdaniye perdesinde rast çeşnisi, neva perdesinde rast beşlisi,

dügah perdesinde Uşşak Makamı Dizisi seslerinin bir bölümü kullanılarak dügah perdesinde kalış, rast perdesinde rast beşlisi ve çargah perdesinde çargah çeşnisi gösterilen ezgi, neva perdesinde buselik çeşnisi ile sonlanmıştır.

4. Hane Analizi

Seyre rast perdesi ile başlanan 4. Hane bölümünde ilk olarak rast perdesinde rast dörtlüsü gösterilmiş, takiben; Rast perdesinde rast beşlisi sesleri kullanılarak neva perdesinde kalış ve segah perdesinde segah çeşnisi ile yapılan kalışların ardından ezgi, rast perdesinde rast beşlisi sesleri kullanılarak neva perdesinde kalış gösterilerek sonlanmıştır.

Eser İçerisindeki Perdelerde Kalış Sayıları ve Kullanılan Dörtlü, Beşli, Çeşniler

9 Defa neva perdesinde kalış (5 defa rast perdesinde rast beşlisi sesleri ile neva perdesinde kalış, 2 defa neva perdesinde buselik çeşnisi, 1 defa neva perdesinde rast beşlisi, 1 defa neva perdesinde rast dörtlüsü ile kalış)

7 Defa rast perdesinde kalış (3 defa rast perdesinde rast beşlisi, 2 defa rast perdesinde rast çeşnisi, 1 defa rast perdesinde rast dörtlüsü, 1 defa rast perdesinde Acemli Rast Makamı dizisi seslerinin bir bölümü ile rast perdesinde kalış)

3 Defa dügah perdesinde kalış (1 defa dügah perdesinde hüseyini beşlisi, 1 defa dügah perdesinde uşşak dörtlüsü, 1 defa dügah perdesinde Uşşak Makamı dizisi seslerinin bir bölümü kullanılarak dügah perdesinde kalış)

3 Defa çargah perdesinde kalış (1 defa çargah perdesinde çargah dörtlüsü, 1 defa çargah perdesinde çargah beşlisi, 1 defa çargah perdesinde çargah çeşnisi ile kalış)

2 Defa segah perdesinde kalış (2 defa segah perdesinde segah çeşnisi ile kalış)

1 Defa gerdaniye perdesinde kalış (1 defa gerdaniye perdesinde rast çeşnisi ile kalış)
gerçekleştirilmiştir.

Donanım: Ulaşılan notanın donanımda fa için bakiye diyez bulunmaktadır. Yeniden yazılan notada bu değiştirme işaretine ek olarak si koma bemol eklenmiştir.

Dizi: Rast Makamı Dizisi

Şekil 6.15: Rast Makamı Dizisi³⁶

³⁶ (Arel, 1993, s. 43)

Seyir: Seyre rast perdesi ile başlanan eser çıkıcı seyir özelliğinde olup ezgi çoğunlukla Rast Makamı Dizisi sesleri içerisinde neva ve rast perdeleri civarında seyretmiştir. Eserde neva perdesi civarındaki ezgiler daha çoktur. Ağırlıklı olarak neva perdesinde; Rast perdesinde rast beşlisi sesleri kullanılarak kalış gösterilmiştir. Ayrıca neva perdesinde; Buselik dörtlüsü ve rast dörtlü, beşlileri ile kalışlar da bulunur. Rast perdesinde ise ağırlıklı olarak; Rast dörtlü, beşli ve çeşnileri ile kalış gösterilmiştir. Eser içerisinde Acemli Rast Makamı Dizisi seslerinin kullanımında mevcuttur. Eserin 1. ve 4. Haneleri rast perdesinde rast beşlisi sesleri kullanılarak neva perdesinde kalış ile, 2. ve 3. Haneleri neva perdesinde buselik çeşnisi ile sonlanmış ve Teslim'e bağlanmıştır.

Genişleme: Eserde gerdaniye perdesinde rast çeşnisi ile genişleme gösterilmiştir.

Karar: Rast perdesinde rast beşlisi ile karar edilmiştir.

Yeden: Irak perdesi kullanılmıştır.

2.6.1.3.2. III. Selim'in Benefşezar İsimli Rast Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Analizi

Rast Saz Semaisi
Benefşezar

Usul: Aksak Semai
1.Hane

Bestekar: III.Selim

1. Hane

2. Hane

3. Hane

4. Hane

Şekil 6.16: III. Selim'in Rast Makamı'ndaki Benefşezar İsimli Saz Semaisi'nin Notası

Bestekar: III. Selim

Eserin notasına Muallim İsmail Hakkı Bey'in el yazısı ile yazdığı notanın nüshasından ulaşılmıştır. Ulaşılan notanın haneleri ve Teslim bölümü 5/8'lik Türk Aksağı Usulü'ndedir. Bu nota, okunabilirliği ve kolay anlaşılabilmesi için yeniden yazılmıştır. Yeniden yazılan bu

notanın haneleri ve Teslim bölümü 5/8'lik Türk Aksağı Usulü yerine 10/8'lik Aksak Semai Usulü'nde yazılmıştır.

Usul: 10/8'lik Aksak Semai

Eserin biçim kurgusu: A (a+x) + B (b+x) + C (c+x) + D (d+x) şeklindedir.

Eserin haneleri ve Teslim bölümü 10/8'lik Aksak Semai Usulü'nde bestelenmiştir. Herhangi bir usul geçkisi bulunmamaktadır. Bu sebeple biçim olarak eserin dört bölümlü sırasal biçim kurgusuna (Peşrev Biçimi) sahip olduğu saptanmıştır.

Makam Analizi

1. Hane Analizi

Seyre rast perdesi ile başlanan 1. Hane bölümünde ilk olarak hüseyनियाşiran perdesinde uşşak dörtlüsü gösterilmiş, takiben; Rast perdesinde rast çeşnisi gösterilen ezgi, rast perdesinde rast dörtlüsü ile sonlanmıştır.

Teslim Bölümü Analizi

Seyre rast perdesi ile başlanan Teslim bölümünde ilk olarak düğah perdesinde hüseyni beşlisi gösterilmiş, takiben; Çargah perdesinde çargah dörtlüsü, segah perdesinde eksik segah beşlisi, rast perdesinde rast beşlisi sesleri kullanılarak neva perdesinde kalış ve düğah perdesinde uşşak dörtlüsü ile yapılan kalışların ardından eserde, rast perdesinde rast çeşnisi gösterilerek karar edilmiştir.

2. Hane Analizi

Seyre rast perdesi ile başlanan 2. Hane bölümünde ilk olarak rast perdesinde rast çeşnisi gösterilmiş, takiben; Çargah perdesinde çargah çeşnisi ve düğah perdesinde hüseyni beşlisi ile yapılan kalışların ardından ezgi, rast perdesinde rast dörtlüsü ile sonlanmıştır.

3. Hane Analizi

Seyre hüseyni perdesi ile başlanan 3. Hane bölümünde ilk olarak neva perdesinde rast dörtlüsü gösterilmiş, takiben; Gerdaniye perdesinde rast çeşnisi, neva perdesinde rast beşlisi, muhayyer perdesinde uşşak çeşnisi, neva perdesinde rast beşlisi, muhayyer perdesinde uşşak çeşnisi, neva perdesinde; rast beşlisi ile rast dörtlüsü ve düğah perdesinde Uşşak Makamı dizisi seslerinin bir bölümü kullanılarak kalış gösterilen ezgi, rast perdesinde rast çeşnisi ile sonlanmıştır.

4. Hane Analizi

Seyre düğah perdesi ile başlanan 4. Hane bölümünde ilk olarak çargah perdesinde çargah çeşnisi gösterilmiş, takiben; Segah perdesinde segah çeşnisi, neva perdesinde çeşnisiz

kalış, çargah perdesinde çargah beşlisi, segah perdesinde eksik segah beşlisi ve ırak perdesinde eksik segah beşlisi ile yapılan kalışların ardından ezgi, rast perdesinde rast dörtlüsü ile sonlanmıştır.

Eser İçerisindeki Perdelerde Kalış Sayıları ve Kullanılan Dörtlü, Beşli, Çeşniler

8 Defa rast perdesinde kalış (4 defa rast perdesinde rast dörtlüsü, 4 defa rast perdesinde rast çeşni ile kalış)

7 Defa neva perdesinde kalış (3 defa neva perdesinde rast beşlisi, 2 defa neva perdesinde rast dörtlüsü, 1 defa rast perdesinde rast beşlisi sesleri kullanılarak neva perdesinde kalış, 1 defa neva perdesinde çeşnisiz kalış)

5 Defa düğah perdesinde kalış (3 defa düğah perdesinde hüseyini beşlisi, 1 defa düğah perdesinde uşşak dörtlüsü, 1 defa düğah perdesinde Uşşak Makamı dizi seslerinin bir bölümü kullanılarak düğah perdesinde kalış)

4 Defa çargah perdesinde kalış (2 defa çargah perdesinde çargah çeşni, 1 defa çargah perdesinde çargah dörtlüsü, 1 defa çargah perdesinde çargah beşlisi ile kalış)

3 Defa segah perdesinde kalış (2 defa segah perdesinde eksik segah çeşni, 1 defa segah perdesinde segah çeşni ile kalış)

2 Defa muhayyer perdesinde kalış (2 defa muhayyer perdesinde uşşak çeşni ile kalış)

1 Defa hüseyiniaşiran perdesinde kalış (1 defa hüseyiniaşiran perdesinde uşşak dörtlüsü ile kalış)

1 Defa ırak perdesinde kalış (1 defa ırak perdesinde eksik segah beşlisi ile kalış)

1 Defa gerdaniye perdesinde kalış (1 defa gerdaniye perdesinde rast çeşni ile kalış) gerçekleştirilmiştir.

Donanım: Ulaşılan notanın donanımda fa için bakiye diyez bulunmaktadır. Yeniden yazılan notada bu değiştirme işaretine ek olarak si koma bemol eklenmiştir.

Dizi: Rast Makamı Dizisi

Şekil 6.17: Rast Makamı Dizisi³⁷

³⁷ (Arel, 1993, s. 43)

Seyir: Seyre rast perdesi ile başlanan eser çıkıcı seyir özelliğinde olup ezgi çoğunlukla Rast Makamı Dizisi sesleri içerisinde rast ve neva perdesi civarında seyretmiştir. Ağırlıklı olarak rast ve neva perdelerinde; Rast dörtlü ve beşlileri, düğah perdesinde; Hüseyini beşlisi, çargah perdesinde; Çargah dörtlü, beşli ve çeşnileri kullanılmıştır. Eser içerisinde Uşşak Makamı Dizisi kullanımı mevcuttur. Eserin haneleri rast perdesinde sonlanmıştır. 1. ve 2. Haneler rast perdesinde rast dörtlüsü, 3. ve 4. Haneler rast perdesinde rast çeşnisi ile sonlanmış ve Teslim'e bağlanmıştır.

Genişleme: Eserde gerdaniye perdesinde rast çeşnisi, muhayyer perdesinde uşşak çeşnisi, hüseyiniaşiran perdesinde uşşak dörtlüsü ve ırak perdesinde eksik segah beşlisi ile genişleme gösterilmiştir.

Karar: Rast perdesinde rast çeşnisi ile karar edilmiştir.

Yeden: Irak perdesi kullanılmıştır.

2.6.1.3.3. Yapılan Analizlerin Sonucunda III. Selim'in Rast Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Karşılaştırılması ve Bulgular

Sınırlılık gereği XVIII. yüzyıl içerisinde Rast Makamı'nda iki saz semaisi bestelemiş neyzen bestekar III. Selim'in eserlerinin analizi kendi içerisinde yapılmıştır.

Usul Kullanımı

III. Selim'in isimsiz Rast Saz Semaisi ile Benefşezar isimli Saz Semaisi'nin ilk üç hanesi ve Teslim bölümlerinde 10/8'lik Aksak Semai Usulü'nün kullanılması ortaktır. III. Selim'in isimsiz Rast Saz Semaisi'nin 4. Hanesi'nde 6/8'lik Yürük Semai Usulü kullanılmıştır. Fakat Benefşezar isimli Rast Saz Semaisi'nin 4. Hanesi'nde usul değişikliği bulunmamaktadır. Eser bütünüyle 10/8'lik Aksak Semai Usulü ile bestelenmiştir. Bu bakımdan iki eser farklıdır.

Biçim Kullanımı

III. Selim'in isimsiz Rast Saz Semaisi'nin 4. Hanesi'nde usul değişikliği yapılması sebebiyle dört bölümlü dönüşümlü biçim (Saz Semaisi Biçimi) kurgusuna, Benefşezar isimli Rast Saz Semaisi'nin içerisinde usul geçkisi bulunmaması sebebiyle dört bölümlü sırasal biçim (Peşrev Biçimi) kurguna sahip olduğu tespit edilmiştir.

Makam Kullanımı

Tablo: 2.6.2: XVIII. Yüzyıl Neyzen Bestekarı III. Selim'in Rast Saz Semaileri'nin Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları

Perde	III. Selim'in İsimsiz Rast Saz Semaisi Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları	III. Selim'in Benefşezar isimli Rast Saz Semaisi Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları	Toplam
Hüseyniaşiran	0	1	1
Irak	0	1	1
Rast	7	8	15
Dügah	3	5	8
Segah	2	3	5
Çargah	3	4	7
Neva	9	7	16
Gerdaniye	1	1	2
Muhayyer	0	2	2

Benzerlikler

1. İki saz semaiside çıkıcı seyir özelliğinde olup ezgi çoğunlukla Rast Makamı Dizisi sesleri içerisinde rast ve neva perdesi civarında seyretmiştir. Ağırlıklı olarak neva perdesinde; rast dörtlü, beşli ve çeşnileri ile, rast perdesinde; Rast dörtlü, beşli ve çeşnileri ile, düğah perdesinde; Uşşak dörtlüsü ile, segah perdesinde; segah çeşnisi ile yapılan kalıflarda ezgiler benzer niteliktedir.

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.16: III. Selim'in isimsiz Rast Saz Semaisi 1. ölçü rast perdesinde
rast çeşnisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.17: III. Selim'in Benefşezar isimli Rast Saz Semaisi 3. ölçü rast
perdesinde rast dörtlüsü

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.18: III. Selim'in isimsiz Rast Saz Semaisi 15. ölçü neva
perdesinde rast beşlisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.19: III. Selim'in Benefşezar isimli Rast Saz Semaisi 22. ölçü neva
perdesinde rast dörtlüsü

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.20: III. Selim'in isimsiz Rast Saz Semaisi 12. ölçü düğah
perdesinde uşşak dörtlüsü

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.21: III. Selim'in Benefşezar isimli Rast Saz Semaisi 8. ve 9. ölçü
düğah perdesinde uşşak dörtlüsü

2.6.2. Yapılan Analizlerin Sonucunda XVIII. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Rast Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Karşılaştırılması ve Bulgular

Sınırlılık gereği XVIII. yüzyıl içerisinde Rast Makamı'nda yedi saz semaisi bestelemiş üç neyzen bestekar bulunmaktadır. Bu bestekarlar; dört saz semaisi bulunan Nayi Osman Dede, bir saz semaisi bulunan Veli Dede, iki saz semaisi bulunan III. Selim'dir.

Usul Kullanımı

Tablo: 2.6.3: XVIII. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Rast Saz Semaileri'nde Kullandıkları Usuller

Yüzyıl	XVIII. Yüzyıl Neyzen Bestekarları						
Bestekar ve Eser	Nayi Osman Dede'nin 1 No'lu Rast Saz Semaisi	Nayi Osman Dede'nin 2 No'lu Rast Saz Semaisi	Nayi Osman Dede'nin 3 No'lu Dilâbad İsimli Rast Saz Semaisi	Nayi Osman Dede'nin 4 No'lu Dilara İsimli Rast Saz Semaisi	Veli Dede'nin Rast Saz Semaisi	III. Selim'in İsimsiz Rast Saz Semaisi	III. Selim'in Benefşezar Rast Saz Semaisi
Teslim Usulü	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai	6/8'lik Yürük Semai	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai
1. Hane Usulü	10/8'lik Aksak Semai	Birinci Hane bulunmaz. (Teslimden sonra gelen isimsiz bir bölüm bulunur. Bu bölüm 10/8'lik Aksak Semai Usulündedir.)	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai (Birinci Hane ve Teslim Aynıdır.)	6/8'lik Yürük Semai	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai
2. Hane Usulü	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai	6/8'lik Yürük Semai	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai

3. Hane Usulü	10/8'lik Aksak Semai	6/8'lik Semai	Yürük	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai	6/8'lik Yürük Semai	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai
4. Hane Usulü	6/4'lük Yürük Semai	10/8'lik Semai	Aksak	6/8'lik Yürük Semai	6/4'lük Yürük Semai	6/8'lik Yürük Semai	6/8'lik Yürük Semai	10/8'lik Aksak Semai

- Nayi Osman Dede'nin 1 ve 4 No'lu Dilara isimli Rast Saz Semaileri'nin hanelerinde kullanılan usuller ortaktır. Fakat 4 No'lu Dilara isimli Rast Saz Semaisi'nin 1. Hane ve Teslim bölümü aynıdır.
- Nayi Osman Dede'nin 2 No'lu Rast Saz Semaisi'nin 1. Hane bölümü bulunmaz ve 3. Hane'de usul geçkisi yapılmıştır.
- Veli Dede'nin Rast Saz Semaisi'nde sadece 6/8'lik Yürük Semai Usulü, III. Selim'in Benefşezar isimli Rast Saz Semaisi'nde sadece 10/8'lik Aksak Semai Usulü kullanılmış olup, iki eserde de usul geçkisi bulunmamaktadır.
- Nayi Osman Dede'nin 3 No'lu Dilabad isimli Rast Saz Semaisi ile III. Selim'in isimsiz Rast Saz Semaisi'nin hanelerinde kullanılan usuller ortaktır.

Biçim Kullanımı

Nayi Osman Dede'nin Dört Rast Saz Semaisi ile III. Selim'in isimsiz Rast Saz Semaisi dört bölümlü dönüşümlü biçim kurgusuna (Saz Semaisi biçimi) sahiptir. Veli Dede'nin Rast Saz Semaisi ile III.Selim'in Benefşezar isimli Rast Saz Semaileri'nde usul geçkisi bulunmaması sebebiyle, eserler dört bölümlü sırasal biçim kurgusuna (Peşrev Biçimi) sahiptir.

Makam Kullanımı

Tablo: 2.6.4: XVIII. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Rast Saz Semaileri'nin Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları

Yüzyıl	XVIII. Yüzyıl Neyzen Bestekarları			
Perde	Nayi osman dede'nin 4 Saz Semaili'nin perdelerinde yapılan toplam kalış sayıları	III. Selim'in 2 Saz Semaili'nin perdelerinde yapılan toplam kalış sayıları	Veli Dede'nin Rast Saz Semaili Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları	Toplam
Yegah	5	0	0	5
Hüseyinşiran	2	1	0	3
Irak	0	1	0	1
Rast	32	15	7	54
Dügah	15	8	0	23
Segah	15	5	2	22
Çargah	4	7	0	11
Nim Hicaz	4	0	0	4
Neva	19	16	7	42
Hüseyni	2	0	0	2
Acem	2	0	0	2
Gerdaniye	3	2	2	7
Muhayyer	1	2	1	4
Tiz Segah	0	0	1	1
Tiz Neva	0	0	1	1

Benzerlikler

1. Yedi saz semaiside çıkıcı seyir özelliğinde olup ezgi çoğunlukla Rast Makamı Dizisi sesleri içerisinde rast perdesi civarında seyretmiştir. Ağırlıklı olarak rast ve neva perdelerinde; Rast dörtlü, beşli ve çeşnileri, dügah perdesinde; uşşak dörtlü, çeşnileri, segah perdesinde; Segah çeşnileri ile yapılan kalışlarda ezgiler benzer niteliktedir.

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.24: Nayi Osman Dede'nin 1 No'lu Rast Saz Semaisi 2. ölçü rast perdesinde rast dörtlüsü

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.25: Nayi Osman Dede'nin 2 No'lu Rast Saz Semaisi 4. ölçü rast perdesinde rast çeşnisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.26: Nayi Osman Dede'nin 3 No'lu Dil- Abad isimli Rast Saz Semaisi 1. ve 2. ölçü rast perdesinde rast dörtlüsü

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.27: Nayi Osman Dede'nin 4 No'lu Dilara isimli Rast Saz Semaisi 4. ölçü rast perdesinde rast dörtlüsü

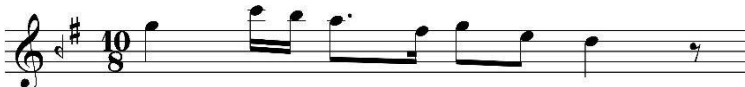
Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.28: Veli Dede'nin Rast Saz Semaisi 11. ölçü rast perdesinde rast beşlisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.29: III. Selim'in isimsiz Rast Saz Semaisi 1. ölçü rast perdesinde rast çeşnisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.30: III. Selim'in Benefşezar isimli Rast Saz Semaisi 3. ölçü rast perdesinde rast dörtlüsü

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.31: Nayi Osman Dede'nin 1 No'lu Rast Saz Semaisi 14. ölçü neva perdesinde rast beşlisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.32: Nayi Osman Dede'nin 2 No'lu Rast Saz Semaisi 13. ölçü neva perdesinde rast beşlisi

Nayi Osman Dede'nin 3 No'lu Dil-Abad isimli Rast Saz Semaisi'nde neva perdesinde rast dörtlü, beşli ve çeşni kullanımı yoktur.

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.33: Nayi Osman Dede'nin 4 No'lu Dilara isimli Rast Saz Semaisi 14. ölçü neva perdesinde rast dörtlüsü

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.34: Veli Dede'nin Rast Saz Semaisi 32. 33. ve 34. ölçü neva perdesinde rast beşlisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.35: III. Selim'in isimsiz Rast Saz Semaisi 15. ölçü neva perdesinde rast beşlisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.36: III. Selim'in Benefşeazar isimli Rast Saz Semaisi 22. ölçü neva perdesinde rast dörtlüsü

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.37: Nayi Osman Dede'nin 1 No'lu Rast Saz Semaisi 11. ölçü düğah perdesinde uşşak dörtlüsü

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.38: Nayi Osman Dede'nin 2 No'lu Rast Saz Semaisi 6. ölçü düğah perdesinde uşşak dörtlüsü

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.39: Nayi Osman Dede'nin 3 No'lu Dil-Abad isimli Rast Saz

Semaisi 18. ölçünün ilk yarısı düğah perdesinde uşşak dörtlüsü

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.40: Nayi Osman Dede'nin 4 No'lu Dilara isimli Rast Saz Semaisi

1. ölçünün ilk yarısı düğah perdesinde uşşak dörtlüsü

Veli Dede'nin Rast Saz Semaisi'nde düğah perdesinde uşşak dörtlüsü veya çeşnisi kullanılmamıştır.

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.41: III. Selim'in isimsiz Rast Saz Semaisi 12. ölçü düğah perdesinde uşşak dörtlüsü

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.42: III. Selim'in Benefşezar isimli Rast Saz Semaisi 8. ve 9. ölçü düğah perdesinde uşşak dörtlüsü

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.43: Nayi Osman Dede'nin 1 No'lu Rast Saz Semaisi 1.ölçü'nün ilk yarısı segah perdesinde segah çeşnisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.44: Nayi Osman Dede'nin 2 No'lu Rast Saz Semaisi 9.ölçü segah perdesinde segah beşlisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.45: Nayi Osman Dede'nin 3 No'lu Dil-Abad isimli Rast Saz Semaisi 3. ölçü segah perdesinde segah çeşnisi

6. Nayi Osman Dede'nin 1 nolu Rast Saz Semaisi, III.Selim'in isimsiz Rast Saz Semaisi ve Veli Dede'nin Rast Saz Semaisi'nin haneleri neva perdesinde sonlanmaktadır. Nayi Osman Dede'nin 4 No'lu Dilara isimli Rast Saz Semaisi'nin ikinci hanesi hariç olmak üzere diğer haneler yine neva perdesinde sonlanmaktadır.
7. Nayi Osman Dede'nin 2 No'lu Rast Saz Semaisi ile III. Selim'in Benefşezar isimli Rast Saz Semaisi'nin haneleri rast perdesinde sonlanmaktadır.
8. Nayi Osman Dede'nin 1 No'lu Rast Saz Semaisi ile III.Selim' in isimsiz Rast Saz Semaisi'nin Teslim bölümleri aynı ezgisel motifle başlamaktadır. Yine aynı şekilde Nayi Osman Dede'nin 3 Nolu Dilabad isimli Saz Semaisi ile 4 No'lu Dilara isimli Rast Saz Semaisi'nin Teslim bölümleri aynı ezgisel motifle başlamaktadır.
9. Yeden ırak perdesi olmuştur.

Farklılıklar

1. Nayi Osman Dede'nin 1 No'lu Saz Semaisi ve III.Selim'in isimsiz Saz Semaisi'nde; Neva perdesi civarındaki ezgiler rast perdesi civarındaki ezgilerden daha fazla, Nayi Osman Dede'nin 3 No'lu Saz Semaisi'nde de; Segah perdesi civarındaki ezgiler rast perdesi civarındaki ezgilerden daha fazladır.
2. Nayi Osman Dede'nin 4 No'lu Saz Semaisi'nde seyre; Çargah perdesi ile, Veli Dede'nin Saz Semaisi'nde seyre; Neva perdesi ile başlanmıştır.
3. Nayi Osman Dede'nin 2 No' lu Saz Semaisi'nin 2.Hane'sinde Hüzam ve Nikriz Makamları'na geçki yapılmıştır.
4. Nayi Osman Dede'nin 2 No' lu Saz Semaisi'nde Rast Makamı Dizisi sesleri haricinde; Segah perdesinde hüzam beşlisi, çargah perdesinde; Çargah beşlisi, rast perdesinde; Buselik beşlisi, Nikriz Makamı Dizisi sesleri ile kalış ve nim hicaz perdesinde çeşniz kalış gösterilmiştir. 3 No' lu Saz Semaisinde ise Rast Makamı Dizisi sesleri haricinde; Çargah perdesinde nikriz beşlisi gösterilmiştir. III. Selim'in İsimsiz Saz Semaisi'nde Rast Makamı Dizisi haricinde; Acemli Rast Makamı Dizisi, Benefşezar isimli Rast Saz Semaisinde; Uşak makamı dizisi kullanılmıştır.
5. Nayi Osman Dede'nin 1 No' lu Saz Semaisi'nde; Hüseyinşiran perdesinde hüseyin beşlisi ile 2 No'lu Saz Semaisi'nde; Gerdaniye perdesinde buselik çeşnisi ile, III.Selim'in Benefşezar isim Saz Semaisi'nde ırak perdesinde eksik segah beşlisi ile genişleme gösterilmiştir.

6. Nâyî Osman Dede'nin 3 No'lu Dilâbad isimli Rast Saz Semaisi'nde hane sonları yegah perdesinde rast beşlisi ile sonlanmıştır.

Rast Makamı'nda saz semaisi bestelemiş XVIII. yüzyıl neyzen bestekarlarının arasında usta çırak ilişkisi yoktur.

2.6.3. XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Rast Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Analizi

2.6.3.1. Neyzen Yusuf Paşa'nın Rast Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Analizi

Rast Saz Semaisi

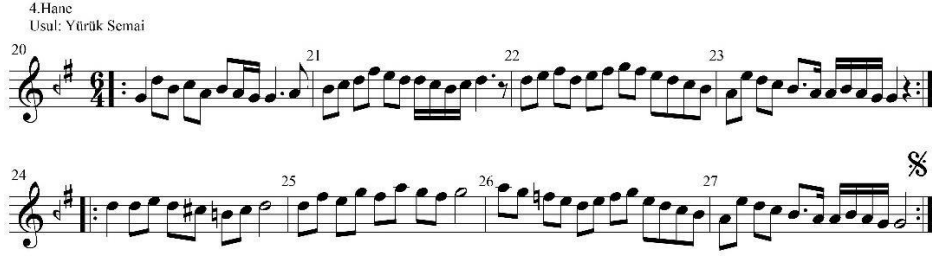
Usul: Aksak Semai
1.Hane

Bestekar: Yusuf Paşa

2.Hane

3.Hane

Şekil 6.18: Neyzen Yusuf Paşa'nın Rast Saz Semaisi'nin Notası Birinci Sayfa

Şekil 6.19: Neyzen Yusuf Paşa'nın Rast Saz Semaisi'nin Notası İkinci Sayfa

Bestekar: Neyzen Yusuf Paşa

Eserin notasına TRT Müzik Dairesi Başkanlığı Türk Sanat Müziği Repertuarı Arşivi'nden Fahri Bey'in adının bulunduğu notanın nüshasından ulaşılmıştır. Ulaşılan notanın ilk üç hanesi ve Teslim bölümü 10/8'lik Aksak Semai, 4. Hane 6/4'lük Yürük Semai Usulü'nde yazılmıştır. Bu nota, okunabilirliği ve kolay anlaşılabilmesi için değiştirilmeden yeniden yazılmıştır.

Usul: 10/8'lik Aksak Semai ve 6/4'lük Yürük semai.

Eserin biçim kurgusu: A (a+x) + B (b+x) + C (c+x) + D (d+x) + A¹ (x) şeklindedir.

Eserin ilk üç hanesi ve Teslim bölümü 10/8'lik Aksak Semai Usulü'nde bestelenmiş olup, 4. Hanesi'nde 6/4'lük Yürük Semai Usulü kullanılmıştır. Bu sebeple biçim olarak eserin dört bölümlü dönüşümlü biçim kurgusuna (Saz Semai Biçimi) sahip olduğu saptanmıştır.

Makam Analizi

1. Hane Analizi

Seyre rast perdesi ile başlanan 1. Hane bölümünde ilk olarak hüseyinîaşiran perdesinde uşşak dörtlüsü gösterilmiş, takiben; Rast perdesinde rast çeşnisi ile rast beşlisi ve segah perdesinde segah çeşnisi ile kalışların ardından ezgi, neva perdesinde rast dörtlüsü ile sonlanmıştır.

Teslim Bölümü Analizi

Seyre neva perdesi ile başlanan Teslim bölümünde ilk olarak gerdaniye perdesinde rast çeşnisi gösterilmiş, takiben; Neva perdesinde rast beşlisi ve rast perdesinde Acemli Rast Makamı Dizisi sesleri ile rast perdesinde kalış gösterilmesinin ardından eserde, rast perdesinde rast dörtlüsü ile karar edilmiştir.

2. Hane Analizi

Seyre segah perdesi ile başlanan 2. Hane bölümünde ilk olarak segah perdesinde segah çeşnisi gösterilmiş, takiben; Rast perdesinde rast beşlisi gösterilen ezgi, neva perdesinde rast beşlisi ile sonlanmıştır.

3. Hane Analizi

Seyre gerdaniye perdesi ile başlanan 3. Hane bölümünde ilk olarak tiz segah perdesinde segah çeşnisi gösterilmiş, takiben; Muhayyer perdesinde hüseyini beşlisi, gerdaniye perdesinde rast beşlisi sesleri kullanılarak tiz neva perdesinde kalış ve neva perdesinde rast beşlisi ile yapılan kalışların ardından ezgi, gerdaniye perdesinde rast dörtlüsü ile sonlanmıştır.

4. Hane Analizi

Seyre rast perdesi ile başlanan 4. Hane bölümünde ilk olarak rast perdesinde rast beşlisi gösterilmiş, takiben; Neva perdesinde rast dörtlüsü, Rast perdesinde Rast Makamı Dizisi sesleri kullanılarak rast perdesinde kalış, buselik perdesinde nişabur beşlisi seslerinin bir bölümü kullanılarak neva perdesinde kalış ve gerdaniye perdesinde rast çeşnisi ile yapılan kalışların ardından ezgi, rast perdesinde Acemli Rast Makamı Dizisi sesleri ile rast perdesinde kalış gösterilerek sonlanmıştır.

Eser İçerisindeki Perdelerde Kalış Sayıları ve Kullanılan Dörtlü, Beşli, Çeşniler

9 Defa rast perdesinde kalış (4 defa rast perdesinde rast beşlisi, 2 defa rast perdesinde Acemli Rast Makamı dizisi sesleri kullanılarak rast perdesinde kalış, 1 defa rast perdesinde rast dörtlüsü, 1 defa rast perdesinde rast çeşnisi, 1 defa rast perdesinde Rast Makamı dizisi sesleri ile rast perdesinde kalış)

6 Defa neva perdesinde kalış (3 defa neva perdesinde rast beşlisi, 2 defa neva perdesinde rast dörtlüsü, 1 defa buselik perdesinde nişabur beşlisi seslerinin bir bölümü kullanılarak neva perdesinde kalış)

3 Defa gerdaniye perdesinde kalış (2 defa gerdaniye perdesinde rast çeşnisi, 1 defa gerdaniye perdesinde rast dörtlüsü ile kalış)

2 Defa segah perdesinde kalış (2 defa segah perdesinde segah çeşnisi ile kalış)

1 Defa hüseyiniaşiran perdesinde kalış (1 defa hüseyiniaşiran perdesinde uşşak dörtlüsü ile kalış)

1 Defa muhayyer perdesinde kalış (1 defa muhayyer perdesinde hüseyini beşlisi ile kalış)

1 Defa tiz segah perdesinde kalış (1 defa tiz segah perdesinde segah çeşnisi ile kalış)

1 Defa tiz neva perdesinde kalış (1 defa gerdaniye perdesinde rast beşlisi sesleri ile tiz neva perdesinde kalış) gerçekleştirilmiştir.

Donanım: Ulaşılan notanın donanımında si için koma bemol ve fa için bakiye diyez bulunmaktadır. Yeniden yazılan notada değişiklik yapılmamıştır.

Dizi: Rast Makamı Dizisi

Şekil 6.20: Rast Makamı Dizisi

Seyir: Seyre rast perdesi ile başlanan eser çıkıcı seyir özelliğinde olup ezgi çoğunlukla Rast Makamı Dizisi sesleri içerisinde rast ve neva perdesi civarında seyretmiştir. Eserde ağırlıklı olarak rast ve neva perdelerinde; Rast dörtlü, beşli ve çeşnileri kullanılmıştır. Gerdaniye perdesinde rast çeşnisi ve segah perdesinde segah çeşnisi ile kalışlarda fazladır. Eser içerisinde Acemli Rast Makamı Dizisi sesleride kullanılmıştır. Eserin 1. Hanesi neva perdesinde rast dörtlüsü ile 2. Hanesi neva perdesinde rast beşlisi ile 3. Hanesi gerdaniye perdesinde rast dörtlüsü ile 4. Hanesi rast perdesinde Acemli Rast Makamı dizisi sesleri kullanılarak rast perdesinde sonlanmış ve Teslim'e dönmüştür.

Genişleme: Eserde gerdaniye perdesinde; Rast çeşnisi ve rast dörtlüsü, muhayyer perdesinde hüseyini beşlisi, tiz segah perdesinde segah çeşnisi, gerdaniye perdesinde rast beşlisi sesleri kullanılarak tiz neva perdesinde çeşnisiz kalış ve hüseyiniaşiran perdesinde uşşak dörtlüsü ile genişleme gösterilmiştir.

Karar: Rast perdesinde rast dörtlüsü ile karar edilmiştir.

Yeden: Irak perdesi kullanılmıştır.

2.6.3.2. Neyzen Raşid Efendi'nin Rast Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Analizi

Rast Saz Semaisi

Usul: Aksak Semai
1.Hane

Bestekar: Neyzen Raşid Efendi

5 Teslim

7

8

9 2.Hane

10

11

12

13 3.Hane

14

15

16

Şekil 6.21: Neyzen Raşid Efendi'nin Rast Saz Semaisi'nin Notası Birinci Sayfa

Şekil 6.22: Neyzen Raşid Efendi'nin Rast Saz Semaisi'nin Notası İkinci Sayfa

Bestekar: Neyzen Raşid Efendi

Eserin notasına TRT Müzik Dairesi Başkanlığı Türk Sanat Müziği Repertuarı'ndan Tandoğan isminin bulunduğu notanın nüshasından ulaşılmıştır. Ulaşılan notanın ilk üç hanesi ve Teslim bölümü 10/8'lik Aksak Semai, 4. Hane 6/8'lik Yürük Semai Usulü'nde yazılmıştır. Bu nota, okunabilirliği ve kolay anlaşılabilmesi için değiştirilmeden yeniden yazılmıştır.

Usul: 10/8'lik Aksak Semai ve 6/8'lik Yürük semai.

Eserin biçim kurgusu: A (a+x) + B (b+x) + C (c+x) + D (d+x) + A¹ (x) şeklindedir.

Eserin ilk üç hanesi ve Teslim bölümü 10/8'lik Aksak Semai Usulü'nde bestelenmiş olup, 4. Hanesi'nde 6/4'lik Yürük Semai Usulü kullanılmıştır. Bu sebeple biçim olarak eserin dört bölümlü dönüşümlü biçim kurgusuna (Saz Semai Biçimi) sahip olduğu saptanmıştır.

Makam Analizi

1. Hane Analizi

Seyre rast perdesi ile başlanan 1. Hane bölümünde ilk olarak rast perdesinde rast çeşnisi, gösterilmiş, takiben; Hüseyniaşiran perdesinde hüseyni beşlisi ve yegah perdesinde rast beşlisi sesleri kullanılarak düğah perdesinde kalış gösterilen ezgi rast perdesinde rast çeşnisi ile sonlanmıştır.

Teslim Bölümü Analizi

Seyre segah perdesi ile başlanan Teslim bölümünde ilk olarak düğah perdesinde Uşşak Makamı Dizisi seslerinin bir bölümü kullanılarak düğah perdesinde kalış gösterilmiş, takiben;

Yegah perdesinde rast beşlisi ve yegah perdesinde rast beşlisi sesleri kullanılarak düğah perdesinde kalış gösterilen eserde, rast perdesinde rast dörtlüsü gösterilerek karar edilmiştir.

2. Hane Analizi

Seyre rast perdesi ile başlanan 2. Hane bölümünde ilk olarak rast perdesinde çeşnisiz kalış gösterilmiş, takiben; Hüseyniaşiran perdesinde hüseyini beşlisi, segah perdesinde segah çeşnisi ve düğah perdesinde uşşak dörtlüsü ile yapılan kalışların ardından ezgi, rast perdesinde rast beşlisi ile sonlanmıştır.

3. Hane Analizi

Seyre rast perdesi ile başlanan 3. Hane bölümünde ilk olarak gerdaniye perdesinde rast çeşnisi gösterilmiş, takiben; Hüseyini perdesinde hüseyini beşlisi ve hüseyini perdesinde kürdi dörtlüsü ile yapılan kalışların ardından ezgi, rast perdesinde rast beşlisi ile sonlanmıştır.

4. Hane Analizi

Seyre rast perdesi ile başlanan 4. Hane bölümünde ilk olarak rast perdesinde rast dörtlüsü gösterilmiş, takiben; Rast perdesinde rast çeşnisi, yegah perdesinde Rast Makamı dizisi sesleri kullanılarak neva perdesinde kalış ve rast perdesinde rast beşlisi ile yapılan kalışların ardından ezgi, neva perdesinde buselik çeşnisi ile sonlanmıştır.

Eser İçerisindeki Perdelerde Kalış Sayıları ve Kullanılan Dörtlü, Beşli, Çeşniler

10 Defa rast perdesinde kalış (4 defa rast perdesinde rast beşlisi, 3 defa rast perdesinde rast çeşnisi, 2 defa rast perdesinde rast dörtlüsü ile kalış)

3 Defa düğah perdesinde kalış (1 defa düğah perdesinde uşşak dörtlüsü, 1 defa düğah perdesinde Uşşak Makamı dizisi seslerinin bir bölümü kullanılarak düğah perdesinde kalış, 1 defa yegah perdesinde rast beşlisi sesleri kullanılarak düğah perdesinde kalış)

2 Defa hüseyniaşiran perdesinde kalış (2 defa hüseyniaşiran perdesinde hüseyini beşlisi ile kalış)

2 Defa neva perdesinde kalış (1 defa neva perdesinde buselik çeşnisi, 1 defa yegah perdesinde Rast Makamı dizisi sesleri kullanılarak neva perdesinde kalış)

2 Defa hüseyini perdesinde kalış (1 defa hüseyini perdesinde hüseyini beşlisi, 1 defa hüseyini perdesinde kürdi dörtlüsü ile kalış)

1 Defa yegah perdesinde kalış (1 defa yegah perdesinde rast beşlisi ile kalış)

1 Defa segah perdesinde kalış (1 defa segah perdesinde segah çeşnisi ile kalış)

1 Defa gerdaniye perdesinde kalış (1 defa gerdaniye perdesinde rast çeşnisi ile kalış) gerçekleştirilmiştir.

Donanım: Ulaşılan notanın donanımında si için koma bemol ve fa için bakiye diyez bulunmaktadır. Yeniden yazılan notada değişiklik yapılmamıştır.

Dizi: Rast Makamı Dizisi

Şekil 6.23: Rast Makamı Dizisi ³⁸

Seyir: Seyre rast perdesi ile başlanan eser çıkıcı seyir özelliğinde olup ezgi çoğunlukla Rast Makamı Dizisi sesleri içerisinde rast perdesi civarında seyretmiştir. Eserde ağırlıklı olarak rast perdesinde; Rast dörtlü, beşli ve çeşnileri gösterilmiştir. Bunun haricinde; Dügah perdesinde uşşak dörtlüsü ile, hüseyنياşiran perdesinde hüseyni çeşnisi ile, neva perdesinde buselik çeşnisi ile, hüseyni perdesinde; Hüseyni beşlisi ve kürdi dörtlüsü ile kalışlar da vardır. Eserde yegah perdesi üzerinde Rast Makamı Dizisi sesleri kullanımı mevcuttur. Eserin 1. Hanesi'nde; Rast perdesinde rast çeşnisi gösterildikten sonra ayrı olarak sekizlik tartımda neva perdesi gösterilerek Teslim'e, 2. Hanesi'nde; Rast perdesinde rast beşlisi gösterildikten sonra ayrı olarak sekizlik tartımda neva perdesi gösterilerek Teslim'e, 3. Hanesi'nde; Rast perdesinde rast beşlisi gösterildikten sonra ayrı olarak sekizlik tartımda neva perdesi gösterilerek Teslim'e bağlantı yapılmıştır. Eserin 4. Hanesi neva perdesinde buselik çeşnisi ile sonlanmış ve Teslim'e dönülmüştür.

Genişleme: Eserde yegah perdesinde rast beşlisi, gerdaniye perdesinde rast çeşnisi, hüseyنياşiran perdesinde hüseyni beşlisi ile genişleme gösterilmiştir.

Karar: Rast perdesinde rast dörtlüsü ile karar edilmiştir.

Yeden: Irak perdesi kullanılmıştır.

³⁸ (Arel, 1993, s. 43)

2.6.4. Yapılan Analizlerin Sonucunda XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Rast Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Karşılaştırılması ve Bulgular

Usul Kullanımı

İki eserinde ilk üç hanesi ve Teslim bölümü 10/8'lik Aksak Semai Usulü'nde bestelenmiştir.

Neyzen Yusuf Paşa'nın Rast Saz Semaisi'nin 4. Hanesi'nde 6/4'lük Yürük Semai Usulü kullanılırken, Neyzen Raşid Efendi'nin Rast Saz Semaisi'nin 4. Hanesi'nde 6/8'lik Yürük Semai Usulü kullanılmıştır.

Biçim Kullanımı

İki eserde dört bölümlü dönüşümlü biçim kurgusuna (Saz Semai Biçimi) sahiptir.

Makam Kullanımı

Tablo: 2.6.5: XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Rast Saz Semaileri'nin Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları

Yüzyıl	XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarları		
Perde	Neyzen Yusuf Paşa'nın Rast Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları	Neyzen Raşid Efendi'nin Rast Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları	Toplam
Yegah	0	1	1
Hüseyniaşiran	1	2	3
Rast	9	10	19
Düğah	0	3	3
Segah	2	1	3
Çargah	0	0	0
Neva	6	2	8
Hüseyni	0	2	2
Gerdaniye	3	1	4
Muhayyer	1	0	1
Tiz Segah	1	0	1
Tiz Neva	1	0	1

Benzerlikler

1. İki saz semaiside çıkıcı seyir özelliğinde olup ezgi çoğunlukla Rast Makamı Dizisi sesleri içerisinde rast perdesi civarında seyretmiştir. Ağırlıklı olarak rast perdesinde; Rast dörtlü, beşli ve çeşnileri gösterilmiştir.

gösterilirken, Neyzen Raşid Efendi'nin Saz Semaisi'nde; Yegah perdesinde rast beşlisi, hüseyनियाşiran perdesinde hüseyni beşlisi ile genişleme gösterilmiştir.

Rast Makamı'nda saz semaisi bestelemiş XIX. yüzyıl neyzen bestekarlarının arasında usta çırak ilişkisi yoktur.

2.6.5. XVIII. ve XIX. Yüzyıllar Arası Yaşayan Neyzen Bestekarların, Rast Makamı'ndaki Saz Semailerinin Analizlerinin Karşılaştırılması ve Bulgular

Usul Kullanımı

Tablo: 2.6.6: XVIII. ve XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Rast Saz Semailerinde Kullandıkları Usuller

Yüzyıl	XVIII. Yüzyıl Neyzen Bestekarları							XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarları	
Bestekar ve Eser	Nayi Osman Dede'nin 1 No'lu Rast Saz Semaisi	Nayi Osman Dede'nin 2 No'lu Rast Saz Semaisi	Nayi Osman Dede'nin 3 No'lu Dilâbad İsimli Rast Saz Semaisi	Nayi Osman Dede'nin 4 No'lu Dilara İsimli Rast Saz Semaisi	Veli Dede'nin Rast Saz Semaisi	III. Selim'in İsimsiz Rast Saz Semaisi	III. Selim'in Benefşezar Rast Saz Semaisi	Neyzen Yusuf paşa'nın Rast Saz Semaisi	Neyzen Raşid Efendi'nin Rast Saz Semaisi
Teslim Usulü	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai	6/8'lik Yürük Semai	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai
1. Hane Usulü	10/8'lik Aksak Semai	Birinci Hane bulunmaz. (Teslimden sonra gelen isimsiz bir bölüm bulunur. Bu bölüm 10/8'lik Aksak Semai Usulündedir.)	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai (Birinci Hane ve Teslim Aynıdır.)	6/8'lik Yürük Semai	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai
2. Hane Usulü	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai	6/8'lik Yürük Semai	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai
3. Hane Usulü	10/8'lik Aksak Semai	6/8'lik Yürük Semai	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai	6/8'lik Yürük Semai	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai
4. Hane Usulü	6/4'lük Yürük Semai	10/8'lik Aksak Semai	6/8'lik Yürük Semai	6/4'lük Yürük Semai	6/8'lik Yürük Semai	6/8'lik Yürük Semai	10/8'lik Aksak Semai	6/4'lük Yürük Semai	6/8'lik Yürük Semai

- XVIII. Yüzyıl neyzen bestekarı Nayi Osman Dede'nin 1 No'lu ve 4 No'lu Dilara isimli Saz Semaileri ile XIX. Yüzyıl Bestekarı Neyzen Yusuf Paşa'nın Rast Saz Semaisi'nin hanelerinde kullanılan usuller ortaktır. Fakat Nayi Osman Dede'nin 4 No'lu Dilara isimli Rast Saz Semaisi'nin 1. Hane ve Teslim bölümü aynıdır.
- Nayi Osman Dede'nin 2 No'lu Rast Saz Semaisi'nin 1. Hane bölümü bulunmaz ve 3. Hane'de usul geçkisi kullanılmıştır.
- Veli Dede'nin Rast Saz Semaisi'nde sadece 6/8'lik Yürük Semai Usulü, III. Selim'in Benefşezar isimli Rast Saz Semaisi'nde sadece 10/8'lik Aksak Semai Usulü kullanılmış olup, iki eserde de usul geçkisi bulunmamaktadır.
- XVIII. Yüzyıl Bestekarı Nayi Osman Dede'nin 3 No'lu Dilabad isimli Saz Semaisi, III. Selim'in isimsiz Saz Semaisi ve XIX. yüzyıl Bestekarı Neyzen Raşid Efendi'nin Saz Semaileri'nin hanelerinde kullanılan usuller ortaktır.

Biçim Kullanımı

XVIII. Yüzyıl Bestekarı Nayi Osman Dede'nin dört Saz Semaisi ile III. Selim'in isimsiz Saz Semaisi, XIX. yüzyıl Bestekarı Neyzen Yusuf Paşa ve Neyzen Raşid Efendi'nin Rast Saz Semaileri dört bölümlü dönüşümlü biçim kurgusuna (Saz Semaisi biçimi) sahiptir. Veli Dede'nin Rast Saz Semaisi ile III. Selim'in Benefşezar isimli Rast Saz Semaileri'nde usul geçkisi bulunmaması sebebiyle, dört bölümlü sırasal biçim kurgusuna (Peşrev Biçimi) sahiptir.

Makam Kullanımı

Tablo: 2.6.7: XVIII. ve XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Rast Saz Semaileri'nin Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları

XVIII. Yüzyıl Neyzen Bestekarları				XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarları		
Perde	Nayi osman dede'nin Dört Saz Semaili'nin perdelerinde yapılan toplam kalış sayıları	III. Selim'in İki Saz Semaili'nin perdelerinde yapılan toplam kalış sayıları	Veli Dede'nin Rast Saz Semaili Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları	Neyzen Yusuf Paşa'nın Rast Makamı'ndaki Saz Semaili'nin Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları	Neyzen Raşid Efendi'nin Rast Makamı'ndaki Saz Semaili'nin Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları	Toplam
Yegah	5	0	0	0	1	6
Hüseyinşiran	2	1	0	1	2	6
Irak	0	1	0		0	1
Rast	32	15	7	9	10	73
Düğah	15	8	0	0	3	26
Segah	15	5	2	2	1	25
Çargah	4	7	0	0	0	11
Nim Hicaz	4	0	0	0	0	4
Neva	19	16	7	6	2	50
Hüseyini	2	0	0	0	2	4
Acem	2	0	0	0	0	2
Gerdaniye	3	2	2	3	1	11
Muhayyer	1	2	1	1	0	5
Tiz Segah	0	0	1	1	0	2
Tiz Neva	0	0	1	1	0	2

Yukarıdaki tablo esas alındığında dokuz saz semaisinde en çok kalış yapılan dört perde sırasıyla; Rast, neva, düğah ve segah perdeleri olmuştur.

XVIII. Yüzyıl neyzen bestekarlarının Saz Semaileri'nde en çok kalış yapılan üçüncü ve dördüncü perdeler düğah ve segah perdeleri iken, XIX. yüzyıl neyzen bestekarlarının saz semailerinde en çok kalış yapılan üçüncü perde gerdaniye perdesi olmuştur. Ardından düğah ve segah perdeleri gelmiştir.

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.52: Nayi Osman Dede'nin 1 No'lu Rast Saz Semaisi 2. ölçü rast perdesinde rast dörtlüsü

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.53: Nayi Osman Dede'nin 2 No'lu Rast Saz Semaisi 4. ölçü rast perdesinde rast çeşnisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.54: Nayi Osman Dede'nin 3 No'lu Dil- Abad isimli Rast Saz Semaisi 1. ve 2. ölçü rast perdesinde rast dörtlüsü

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.55: Nayi Osman Dede'nin 4 No'lu Dilara isimli Rast Saz Semaisi 4. ölçü rast perdesinde rast dörtlüsü

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.56: Veli Dede'nin Rast Saz Semaisi 11. ölçü rast perdesinde rast beşlisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.57: III. Selim'in isimsiz Rast Saz Semaisi 1. ölçü rast perdesinde rast çeşnisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.58: III. Selim'in Benefşezar isimli Rast Saz Semaisi 3. ölçü rast perdesinde rast dörtlüsü

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.59: Yusuf Paşa'nın Rast Saz Semaisi 9. ölçü rast perdesinde rast dörtlüsü

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.60: Raşid Efendi'nin Rast Saz Semaisi 8. ölçü rast perdesinde rast dörtlüsü

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.61: Nayi Osman Dede'nin 1 No'lu Rast Saz Semaisi 14. ölçü neva perdesinde rast beşlisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.62: Nayi Osman Dede'nin 2 No'lu Rast Saz Semaisi 13. ölçü neva perdesinde rast beşlisi

Nayi Osman Dede'nin 3 No'lu Dil-Abad isimli Rast Saz Semaisi'nde neva perdesinde rast dörtlü, beşli ve çeşni kullanımı yoktur.

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.63: Nayi Osman Dede'nin 4 No'lu Dilara isimli Rast Saz Semaisi 14. ölçü neva perdesinde rast dörtlüsü

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.64: Veli Dede'nin Rast Saz Semaisi 32. 33. ve 34. ölçü neva perdesinde rast beşlisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.65: III. Selim'in isimsiz Rast Saz Semaisi 15. ölçü neva perdesinde rast beşlisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.66: III. Selim'in Benefşezar isimli Rast Saz Semaisi 22. ölçü neva perdesinde rast dörtlüsü

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.67: Yusuf Paşa'nın Rast Saz Semaisi 14. ölçü neva perdesinde rast beşlisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.68: Nayi Osman Dede'nin 1 No'lu Rast Saz Semaisi 11. ölçü düğah perdesinde uşşak dörtlüsü

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.69: Nayi Osman Dede'nin 2 No'lu Rast Saz Semaisi 6. ölçü düğah perdesinde uşşak dörtlüsü

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.70: Nayi Osman Dede'nin 3 No'lu Dil-Abad isimli Rast Saz Semaisi 18. ölçünün ilk yarısı düğah perdesinde uşşak dörtlüsü

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.71: Nayi Osman Dede'nin 4 No'lu Dilara isimli Rast Saz Semaisi 1. ölçünün ilk yarısı düğah perdesinde uşşak dörtlüsü

Veli Dede'nin Rast Saz Semaisi'nde düğah perdesinde uşşak dörtlüsü veya çeşnisi kullanılmamıştır.

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.72: III. Selim'in isimsiz Rast Saz Semaisi 12. ölçü düğah perdesinde uşşak dörtlüsü

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.73: III. Selim'in Benefşezar isimli Rast Saz Semaisi 8. ve 9. ölçü düğah perdesinde uşşak dörtlüsü

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.74: Raşid Efendi'nin Rast Saz Semaisi 11. ölçü düğah perdesinde uşşak dörtlüsü

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.75: Nayi Osman Dede'nin 1 No'lu Rast Saz Semaisi 1.ölçü'nün ilk yarısı segah perdesinde segah çeşnisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.76: Nayi Osman Dede'nin 2 No'lu Rast Saz Semaisi 9.ölçü segah perdesinde segah beşlisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.77: Nayi Osman Dede'nin 3 No'lu Dil-Abad isimli Rast Saz Semaisi 3. ölçü segah perdesinde segah çeşnisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.78: Nayi Osman Dede'nin 4 No'lu Dilara isimli Rast Saz Semaisi 3. ölçü'nün ilk yarısı segah perdesinde segah çeşnisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.79: Veli Dede'nin Rast Saz Semaisi 17. ölçü segah perdesinde eksik segah beşlisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri 5.80: III. Selim'in İsimsiz Rast Saz Semaisi 23. ve 24. ölçü segah perdesinde segah çeşnisi

Makamı Dizisi haricinde; Acemli Rast Makamı Dizisi, Benefşezar isimli Rast Saz Semaisi'nde; Uşşak Makamı Dizisi kullanılmıştır. XIX. yüzyıl bestekarı Yusuf Paşa'nın Saz Semaisi'nde Acemli Rast Makamı Dizisi ve XIX. yüzyıl bestekarı Neyzen Raşid Efendi'nin Saz Semaisi'nde yegah perdesinde Rast Makamı Dizisi kullanılmıştır. XVIII. Yüzyıl neyzen bestekarlarında; Nâyî Osman Dede'nin 1 No'lu Rast Saz Semaisi, III.Selim'in isimsiz Rast Saz Semaisi ve Veli Dede'nin Rast Saz Semaisi'nin hanelerinin sonu neva perdesinde sonlanmaktadır. Ayrıca XIX. Yüzyıl neyzen bestekarı Raşid Efendi'nin Saz Semaisi'nin haneleri de neva perdesinde sonlanmaktadır. XVIII. Yüzyıl neyzen bestekarlarında; Nâyî Osman Dede'nin 1 No'lu Rast Saz Semaisi, III.Selim' in isimsiz Rast Saz Semaisi, XIX. yüzyıl neyzen bestekarında; Neyzen Raşid Efendi'nin Saz Semaisi'nin Teslim bölümleri aynı ezgisel motifle başlamaktadır.

Genişleme: Eserlerde ağırlıklı olarak gerdaniye perdesinde; rast çeşnisi, muhayyer perdesinde uşşak çeşnisi, hüseyniaşiran perdesinde uşşak dörtlüsü, hüseyni beşlisi ve yegah perdesinde rast beşlisi ile genişleme gösterilmiştir.

Karar: Dokuz eserde de rast perdesinde rast dörtlü, beşli ve çeşnileri ile karar edilmiştir. XIX. Yüzyıl neyzen bestekarlarının saz semailerinin rast perdesinde rast dörtlüsü ile karar ettiği görülmüştür.

Yeden: Irak perdesi kullanılmıştır.

Rast Makamı'nda saz semaisi bestelemiş XVIII. ve XIX. yüzyıl neyzen bestekarları'nın arasında usta çırak ilişkisi yoktur.

2.7. SABA MAKAMI SAZ SEMAİLERİ

Sınırlılık gereği XVIII. ve XIX. yy.'da Saba Makamı'nda saz semaisi bulunan dört neyzen bestekar ve dört saz semaisi tespit edilmiştir.

Bestekarlar: Nayi Osman Dede, III. Selim, Neyzen Salih Dede ve Aziz Dede'dir.

2.7.1. XVIII. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Saba Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Analizi

2.7.1.1. Nayi Osman Dede'nin Saba Makamı'ndaki Naz'ü Niyaz İsimli Saz Semaisi'nin Analizi

Saba Saz Semaisi
Naz'ü Niyaz

Bestekar: Nayi Osman Dede

1.Hane
Usul:Aksak Semai

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

2.Hane

3.Hane

Teslim

§

§

§

§

Şekil 7.1: Nayi Osman Dede'nin Naz'ü Niyaz İsimli Saba Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası Birinci Sayfa

Şekil 7.2: Nayi Osman Dede'nin Naz'ü Niyaz İsimli Saba Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası İkinci Sayfa

Bestekar: Nayi Osman Dede

Eserin notasına Muallim İsmail Hakkı Bey'in el yazısı ile yazdığı notanın nüshasından ulaşılmıştır. Ulaşılan notanın ilk üç hanesi ve Teslim bölümü 5/8'lik Türk Aksağı, 4. Hanesi 3/4'lük Semai Usulü'ndedir. Bu nota, okunabilirliği ve kolay anlaşılabilmesi için yeniden yazılmıştır. Yeniden yazılan bu notanın ilk üç hanesi ve Teslim bölümü 5/8'lik Türk Aksağı usulü yerine 10/8'lik Aksak Semai, 4. Hanesi ise 3/4'lük Semai usulü yerine 6/4'lük Yürük Semai usulünde yazılmıştır.

Usul: 10/8'lik Aksak Semai ve 6/4'lük Yürük semai.

Eserin biçim kurgusu: A (a+x) + B (b+x) + C (c+x) + D (d+x) + A¹ (x) şeklindedir.

Eserin ilk üç hanesi ve Teslim bölümü 10/8'lik Aksak Semai Usulünde bestelenmiş olup, son hanesinde 6/4'lük Yürük Semai Usulü kullanılmıştır. Bu sebeple biçim olarak eserin dört bölümlü dönüşümlü biçim kurgusuna (Saz Semai Biçimi) sahip olduğu saptanmıştır.

Makam Analizi

1. Hane Analizi

Seyre çargah perdesi ile başlanan 1. Hane bölümünde ilk olarak hüseyini perdesinde çeşnisiz kalış gösterilmiş, takiben; Çargah perdesinde hicaz dörtlüsü ve rast perdesinde çeşnisiz kalış gösterilen ezgi, düğah perdesinde saba dörtlüsü ile sonlanmıştır.

Teslim Bölümü Analizi

Seyre hicaz perdesi ile başlanan Teslim bölümünde ilk olarak düğah perdesinde saba dörtlüsü gösterilmiş, takiben; Çargah perdesinde hicaz beşlisi ve segah perdesinde çeşnisiz kalış gösterilen eserde, düğah perdesinde saba dörtlüsü ile karar edilmiştir.

2. Hane Analizi

Seyre neva perdesi ile başlanan 2. Hane bölümünde ilk olarak acem perdesinde çeşnisiz kalış gösterilmiş, takiben; Segah perdesinde eksik segah beşlisi, neva perdesinde buselik çeşnisi (Acem Makamı'na geçki) ve muhayyer perdesinde çeşnisiz kalış gösterilen ezgi, çargah perdesinde hicaz beşlisi ile sonlanmıştır.

3. Hane Analizi

Seyre hüseyini perdesi ile başlanan 3. Hane bölümünde ilk olarak hüseyini perdesinde kürdi çeşnisi gösterilmiş, takiben; Düğah perdesinde Hüseyini Makamı dizisi sesleri ile kalış (Küçük Makamı'na geçki) ve hüseyini perdesinde kürdi dörtlüsü ile yapılan kalışların ardından ezgi, çargah perdesinde çargah beşlisi ile sonlanmıştır.

4. Hane Analizi

Seyre nim hicaz perdesi ile başlanan 4. Hane bölümünde ilk olarak nim hicaz perdesinde kürdi dörtlüsü sesleri ile eviç perdesinde çeşnisiz kalış gösterilmiş, takiben; Eviç perdesinde ferahnak çeşnisi, neva perdesinde rast beşlisi, düğah perdesinde hicaz beşlisi, eviç perdesinde ferahnak çeşnisi, neva perdesinde çeşnisiz kalış ve düğah perdesinde hicaz dörtlüsü (Hicaz Makamı'na geçki) ile yapılan kalışların ardından ezgi, rast perdesinde rast dörtlüsü ile sonlanmıştır.

Eser İçerisindeki Perdelerde Kalış Sayıları ve Kullanılan Dörtlü, Beşli, Çeşniler

5 Defa düğah perdesinde kalış (3 defa düğah perdesinde saba dörtlüsü, 1 defa düğah perdesinde hicaz dörtlüsü ve 1 defa düğah perdesinde Hüseyini Makamı dizisi sesleri ile kalış)

4 Defa çargah perdesinde kalış (2 defa çargah perdesinde hicaz beşlisi , 1 defa çargah perdesinde hicaz dörtlüsü ve 1 defa çargah perdesinde çargah beşlisi ile kalış)

4 Defa eviç perdesinde kalış (3 defa eviç perdesinde ferahnak çeşnisi, 1 defa nim hicaz perdesinde kürdi dörtlüsü sesleri kullanılarak eviç perdesinde kalış)

3 Defa hüseyini perdesinde kalış (1 defa Hüseyini perdesinde kürdi dörtlüsü, 1 defa hüseyini perdesinde kürdi çeşnisi, 1 defa hüseyini perdesinde çeşnisiz kalış)

3 Defa neva perdesinde kalış (1 defa neva perdesinde buselik çeşnisi, 1 defa neva perdesinde rast beşlisi ve 1 defa neva perdesinde çeşnisiz kalış)

2 Defa segah perdesinde kalış (1 defa segah perdesinde çeşnisiz, 1 defa segah perdesinde eksik segah beşlisi ile kalış)

2 Defa rast perdesinde kalış (1 defa rast perdesinde rast dörtlüsü ve 1 defa rast perdesinde çeşnisiz kalış)

1 Defa acem perdesinde kalış (1 defa acem perdesinde çeşnisiz kalış)

1 Defa muhayyer perdesinde kalış (1 defa muhayyer perdesinde çeşnisiz kalış)

gerçekleştirilmiştir.

Donanım: Ulaşılan notanın donanımında herhangi bir değiştirme işareti bulunmamaktadır. Yeniden yazılan notada si için koma bemol, re için bakiye bemol konulmuştur.

Dizi:

Şekil 7.3: Saba Makamı Dizileri⁴⁰

Seyir: Seyre çargah perdesi ile başlanan eser inici-çıkıcı seyir özelliğinde olup, ezgi çoğunlukla Saba Makamı Dizileri içerisinde düğah ve çargah perdesi civarında seyretmiştir. Ağırlıklı olarak düğah perdesinde saba dörtlüsü, çargah perdesinde hicaz dörtlüsü ve hicaz beşlisi kullanılmıştır. Eserin 1. Hanesi ve Teslim bölümlerinde Saba Makamı Dizileri kullanılmış olup, 2, 3. ve 4. Haneleri'n de farklı dörtlü, beşli yapıları kullanılmıştır. Bunlar ağırlıklı olarak eviç perdesinde; Ferahnak çeşnisi, hüseyini perdesinde; Kürdi dörtlüsü ve kürdi çeşnisi, neva perdesinde; buselik çeşnisi ve rast beşlisi olarak kullanılmıştır. Eserin 1. Hanesi; Düğah perdesinde saba dörtlüsü ile sonlanıp hüseyini perdesi kullanılarak Teslim'e, eserin 2. Hanesi; Çargah perdesinde hicaz beşlisi gösterilerek Teslim'e, eserin 3. Hanesi; çargah perdesinde çargah beşlisi gösterilerek Teslim'e, eserin 4. Hanesi; Rast perdesinde rast dörtlüsü gösterilerek

⁴⁰ (Arel, 1993, s. 219)

Teslim'e bağlanılmıştır. Hane sonlarında ortak dörtlü, beşli veya çeşni kullanımı bulunmamaktadır.

Genişleme: Eserde genişleme bulunmamaktadır.

Karar: Dügah perdesinde saba dörtlüsü ile karar edilmiştir.

Yeden: Rast perdesi kullanılmıştır.

2.7.1.2. III. Selim'in Saba Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Analizi

Saba Saz Semaisi

Uslu: Aksak Semai
1.Hane

Bestekar: III.Selim

2

3

4

5 Teslim

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

2.Hane

3.Hane

Şekil 7.4: III. Selim'in Saba Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası Birinci Sayfa

Şekil 7.5: III. Selim'in Saba Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası İkinci Sayfa

Bestekar: III. Selim

Eserin notasına Muallim İsmail Hakkı Bey'in el yazısı ile yazdığı notanın nüshasından ulaşılmıştır. Ulaşılan notanın ilk üç hanesi ve Teslim bölümü 5/8'lik Türk Aksağı, 4. Hane'si 3/4'lük Semai Usulü'ndedir. Bu nota, okunabilirliği ve kolay anlaşılabilmesi için yeniden yazılmıştır. Yeniden yazılan bu notanın ilk üç hanesi ve Teslim bölümü 5/8'lik Türk Aksağı Usulü yerine 10/8'lik Aksak Semai, 4. Hanesi ise 3/4'lük Semai usulü yerine 6/4'lük Yürük Semai Usulü'nde yazılmıştır.

Usul: 10/8'lik Aksak Semai ve 6/4'lük Yürük semai.

Eserin biçim kurgusu: A (a+x) + B (b+x) + C (c+x) + D (d+x) + A¹ (x) şeklindedir.

Eserin ilk üç hanesi ve Teslim bölümü 10/8'lik Aksak Semai Usulü'nde bestelenmiş olup, son hanesinde 6/4'lük Yürük Semai usulü kullanılmıştır. Bu sebeple biçim olarak eserin dört bölümlü dönüşümlü biçim kurgusuna (Saz Semai Biçimi) sahip olduğu saptanmıştır.

Makam Analizi

1. Hane Analizi

Seyre düğah perdesi ile başlanan 1. Hane bölümünde ilk olarak düğah perdesinde saba dörtlüsü gösterilmiş, takiben; Çargah perdesinde hicaz çeşnisi ve segah perdesinde çeşnisiz kalış ile yapılan kalışların ardından ezgi, çargah perdesinde hicaz çeşnisi ile sonlanmıştır.

Teslim Bölümü Analizi

Seyre çargah perdesi ile başlanan Teslim bölümünde ilk olarak düğah perdesinde uşşak çeşnisi gösterilmiş, takiben; Rast perdesinde rast dörtlüsü, düğah perdesinde saba dörtlüsü, rast perdesinde rast dörtlüsü, çargah perdesinde hicaz dörtlüsü, düğah perdesinde saba dörtlüsü ve rast perdesinde rast dörtlüsü ile yapılan kalışların ardından eserde, düğah perdesinde uşşak çeşnisi ile karar edilmiştir.

2. Hane Analizi

Seyre düğah perdesi ile başlanan 2. Hane bölümünde segah perdesinde çeşnisiz kalışlar gösterilen ezgi, çargah perdesinde hicaz çeşnisi ile sonlanmıştır.

3. Hane Analizi

Seyre düğah perdesi ile başlanan 3. Hane bölümünde ilk olarak düğah perdesinde Saba Makamı dizisi sesleri kullanılarak kalış gösterilmiş, takiben; Segah perdesinde çeşnisiz kalış gösterilen ezgi, çargah perdesinde hicaz dörtlüsü ile sonlanmıştır.

4. Hane Analizi

Seyre düğah perdesi ile başlanan 4. Hane bölümünde ilk olarak çargah perdesinde çeşnisiz kalış gösterilmiş, takiben; Düğah perdesinde Saba Makamı dizisi sesleri kullanılarak kalış ve segah perdesinde çeşnisiz kalış gösterilen ezgi, çargah perdesinde hicaz çeşnisi ile sonlanmıştır.

Eser İçerisindeki Perdelerde Kalış Sayıları ve Kullanılan Dörtlü, Beşli, Çeşniler

8 Defa çargah perdesinde kalış (5 defa çargah perdesinde hicaz çeşnisi, 2 defa çargah perdesinde hicaz dörtlüsü, 1 defa çargah perdesinde çeşnisiz kalış)

8 Defa düğah perdesinde kalış (3 defa düğah perdesinde saba dörtlüsü, 2 defa düğah perdesinde Saba Makamı dizisi sesleri kullanılarak kalış, 2 defa düğah perdesinde uşşak çeşnisi)

7 Defa segah perdesinde kalış (7 defa segah perdesinde çeşnisiz kalış)

3 Defa rast perdesinde kalış (3 defa rast perdesinde rast dörtlüsü ile kalış) gerçekleştirilmiştir.

Donanım: Ulaşılan notanın donanımında herhangi bir değiştirme işareti bulunmamaktadır. Yeniden yazılan notada si için koma bemol, re için bakiye bemol konulmuştur.

Dizi:

Şekil 7.6: Saba Makamı Dizileri⁴¹

⁴¹ (Arel, 1993, s. 219)

Seyir: Seyre düğah perdesi ile başlanan eser inici-çıkıcı seyir özelliğinde olup ezgi çoğunlukla Saba Makamı Dizileri içerisinde çargah, düğah ve segah perdeleri civarında seyretmiştir. Eserin bütününde dört perdede kalış vardır. Bu perdeler; Çargah, düğah, segah ve rast perdeleridir. Çargah perdesinde; Hicaz dörtlüsü ve çeşnisi ile, düğah perdesinde; Saba dörtlüsü ve uşşak dörtlüsü ile, segah perdesinde çeşnisiz kalışlar ile, rast perdesinde rast dörtlüsü ile kalışlar gösterilmiştir. Eserin; 1.,2. ve 4. Haneleri çargah perdesinde hicaz çeşnisi ile, 3. Hanesi çargah perdesinde hicaz dörtlüsü ile sonlanıp Teslim' e bağlanmıştır.

Genişleme: Eserde genişleme bulunmamaktadır.

Karar: Düğah perdesinde uşşak çeşnisi ile karar edilmiştir.

Yeden: Rast perdesi kullanılmıştır.

2.7.2. Yapılan Analizlerin Sonucunda XVIII. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Saba Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Karşılaştırılması ve Bulgular

Usul Kullanımı

Nayi Osman Dede'nin ve III.Selim'in Saz Semaileri'nde ilk üç hane ve Teslim bölümleri 10/8'lik Aksak Semai Usulü'nde olup, 4. Haneleri 6/4'lük Yürük Semai Usulü'nde olması bakımından ortaktır.

Biçim Kullanımı

Nayi Osman Dede'nin ve III.Selim'in Saz Semaileri'nin her bölümünde kullanılan usul aynıdır. Eserlerin son hanelerinde yapılan usul geçkisi sebebiyle iki saz semaiside dört bölümlü dönüşümlü biçim kurgusuna (Saz Semai Biçimi) sahiptir.

Makam Kullanımı

Tablo: 2.7.1: XVIII. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Saba Saz Semaileri'nin Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları

Yüzyıl	XVIII. Yüzyıl Neyzen Bestekarları		
Perde	Nayi Osman Dede'nin Saz Semaisindeki Perdelerde Yapılan Kalış Sayıları	III Selim'in Saz Semaisindeki Perdelerde Yapılan Kalış Sayısı	Toplam
Rast	2	3	5
Dügah	5	7	9
Segah	2	7	9
Çargah	4	8	12
Neva	3	0	3
Hüseyni	3	0	3
Acem	1	0	1
Eviç	4	0	4
Muhayyer	1	0	1

Benzerlikler

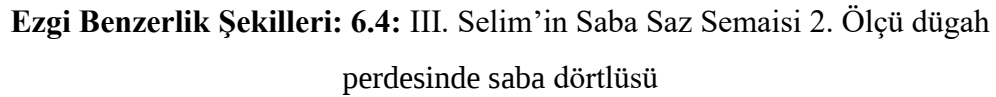
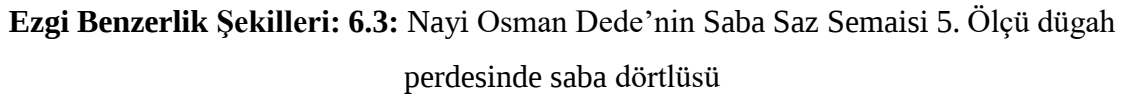
- İki saz semaiside inici-çıkıcı seyir özelliğinde olup ezgi çoğunlukla Saba Makamı Dizileri sesleri içerisinde çargah, dügah ve segah perdeleri civarında seyretmiştir. Ağırlıklı olarak çargah perdesinde; Hicaz dörtlü, beşli ve çeşnileri ile, dügah perdesinde; Saba dörtlüsü ile gerçekleştirilen kalışlarda ezgiler benzer niteliktedir.

Ezgi Benzerlik Şekilleri: 6.1: Nayi Osman Dede'nin Saba Saz Semaisi 12. Ölçü çargah perdesinde hicaz beşlisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri: 6.2: III. Selim'in Saba Saz Semaisi 2. ölçü çargah perdesinde hicaz çeşnisi

- ## Farklılıklar

- 187

5. Nayi Osman Dede'nin Saz Semaisi'nde düğah perdesinde saba dörtlüsü ile karar edilirken, III.Selim'in Saz Semaisi'nde düğah perdesinde uşşak çeşnisi ile karar edilmiştir.

Saba Makamı'nda saz semaisi bestelemiş XVIII. yüzyıl neyzen bestekarlarının arasında usta çırak ilişkisi yoktur.

4.Hane
Usul:Curcuna

21 22 23 24

25 26 27 28

29 30 31 32 33

Son Teslim
Usul: Aksak Semai

34 35 36

37 38

SON

4.Haneden Sonra Son Teslim Çalınarak bitirilecek

Şekil 7.8: Neyzen Salih Dede'nin Saba Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası İkinci Sayfa

Bestekar: Neyzen Salih Dede

Eserin notasına TRT Müzik Dairesi Başkanlığı Türk Sanat Müziği Repertuarı Arşivi'nden alınan notanın nüshasından ulaşılmıştır. Ulaşılan nota değiştirilmeden tekrar yazılmıştır.

Usul: 10/8'lik Aksak Semai ve 10/8'lik Curcuna.

Eserin biçim kurgusu: A (a+x) + B (b+x) + C (c+x) + D (d) + E (e) şeklindedir.

Eserin ilk üç hanesi ve Teslim bölümü 10/8'lik Aksak Semai Usulü'nde bestelenmiş olup son hanesinde 10/8'lik Curcuna Usulü kullanılmıştır. 4. Hane çalındıktan sonra Son Teslim bölümü çalınarak eser sonlanmaktadır. Eserin biçim olarak beş bölümlü dönüşümlü biçim kurgusuna sahip olduğu saptanmıştır.

Makam Analizi

1. Hane Analizi

Seyre düğah perdesi ile başlanan 1. Hane bölümünde ilk olarak düğah perdesinde saba dörtlüsü gösterilmiş, takiben; çargah perdesinde hicaz çeşnisi gösterilen ezgi, rast perdesinde çeşnisiz kalış ile sonlanmıştır.

Teslim Bölümü Analizi

Seyre çargah perdesi ile başlanan Teslim bölümünde ilk olarak düğah perdesinde saba dörtlüsü gösterilmiş, takiben; Hüseyini perdesinde çeşnisiz kalış, düğah perdesinde saba dörtlüsü ve hüseyini perdesinde çeşnisiz kalış gösterilen ezgi düğah perdesinde saba dörtlüsü ile sonlanmıştır.

2. Hane Analizi

Seyre düğah perdesi ile başlanan 2. Hane ilk olarak düğah perdesinde saba dörtlüsü gösterilmiş, takiben; Çargah perdesinde hicaz çeşnisi gösterilen ezgi, rast perdesinde çeşnisiz kalış ile sonlanmıştır.

3. Hane Analizi

Seyre düğah perdesi ile başlanan 3. Hane bölümünde ilk olarak hüseyini perdesinde çeşnisiz kalış gösterilmiş, takiben; Çargah perdesinde hicaz beşlisi sesleri kullanılarak gerdaniye perdesinde kalış, hüseyini perdesinde kürdi dörtlüsü sesleri kullanılarak muhayyer perdesinde kalış, muhayyer perdesinde uşşak dörtlüsü, hüseyini perdesinde hüseyini beşlisi (Küçük Makamı'na geçki), hüseyini perdesinde uşşak dörtlüsü sesleri kullanılarak muhayyer perdesinde kalış ve çargah perdesinde hicaz beşlisi ile yapılan kalışların ardından ezgi, düğah perdesinde saba dörtlüsü ile sonlanmıştır.

4. Hane Analizi

Seyre düğah perdesi ile başlanan 4. Hane bölümünde ilk olarak çargah perdesinde çeşnisiz kalış gösterilmiş, takiben; Hicaz ve hüseyini perdelerinde çeşnisiz kalış, Çargah perdesinde hicaz çeşnisi, gerdaniye perdesinde hicaz çeşnisi, acem perdesinde nikriz çeşnisi, hüseyini perdesinde çeşnisiz kalış ve çargah perdesinde hicaz çeşnisi ile yapılan kalışların ardından ezgi, rast, hüseyini, hicaz, segah ve düğah perdelerinde çeşnisiz kalışlar gösterilerek sonlanmıştır.

Son Teslim Bölümü Analizi

Seyre düğah perdesi ile başlanan Son Teslim bölümünde ilk olarak yegah perdesinde rast beşlisi gösterilmiş, takiben; Düğah perdesinde uşşak çeşnisi ve hüseyini perdesinde çeşnisiz kalış gösterilen eserde, düğah perdesinde saba dörtlüsü ile karar edilmiştir.

Eser İçerisindeki Perdelerde Kalış Sayıları ve Kullanılan Dörtlü, Beşli, Çeşniler

11 Defa düğah perdesinde kalış (9 defa düğah perdesinde saba dörtlüsü, 1 defa düğah perdesinde uşşak çeşnisi, 1 defa düğah perdesinde çeşnisiz kalış)

8 Defa hüseyini perdesinde kalış (7 defa hüseyini perdesinde çeşnisiz, 1 defa hüseyini perdesinde hüseyini beşlisi ile, 1 defa hüseyini perdesinde kürdi dörtlüsü ile kalış)

6 Defa çargah perdesinde kalış (4 defa çargah perdesinde hicaz çeşnisi, 1 defa çargah perdesinde hicaz beşlisi, 1 defa çargah perdesinde çeşnisiz kalış)

4 Defa muhayyer perdesinde kalış (2 defa muhayyer perdesinde uşşak dörtlüsü, 1 defa hüseyini perdesinde kürdi dörtlüsü sesleri kullanılarak muhayyer perdesinde kalış, 1 defa hüseyini perdesinde uşşak dörtlüsü sesleri kullanılarak muhayyer perdesinde kalış)

3 Defa rast perdesinde kalış (3 defa rast perdesinde çeşnisiz kalış)

2 Defa gerdaniye perdesinde kalış (1 defa gerdaniye perdesinde hicaz çeşnisi , 1 defa çargah perdesinde hicaz beşlisi sesleri kullanılarak gerdaniye perdesinde kalış)

2 Defa hicaz perdesinde kalış (2 defa hicaz perdesinde çeşnisiz kalış)

1 Defa acem perdesinde kalış (1 defa acem perdesinde nikriz çeşnisi ile kalış)

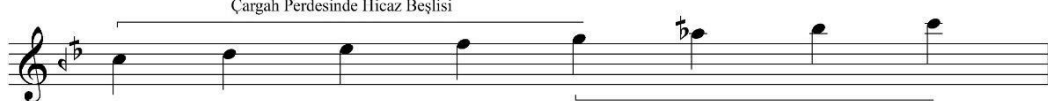
1 Defa yegah perdesinde kalış (1 defa yegah perdesinde rast beşlisi ile kalış) gerçekleştirilmiştir.

Donanım: Ulaşılan notanın donanımında si koma bemol ve re bakiye bemol bulunmaktadır. Yeniden yazılan notada değişiklik yapılmamıştır.

Dizi:

Çargah perdesinde Zırgüleli Hicaz Makamı Dizisi

Çargah Perdesinde Hicaz Beşlisi

Gerdaniye Perdesinde Hicaz Dörtlüsü

Düğah Perdesinde Saba Dörtlüsü

Şekil 7.9: Saba Makamı Dizileri⁴²

Seyir: Seyre düğah perdesi ile başlanan eser inici-çıkıcı seyir özelliğinde olup ezgi çoğunlukla Saba Makamı Dizileri içerisinde düğah, hüseyini ve çargah perdeleri civarında seyretmiştir. Ağırlıklı olarak düğah perdesinde saba dörtlüsü, çargah perdesinde hicaz çeşnisi ve hüseyini perdesinde çeşnisiz kalıplar gösterilmiştir. Ayrıca gerdaniye perdesinde hicaz çeşnisi ve acem perdesinde nikriz çeşnisi ile kalıplarda bulunur. Saba Makamı Dizileri seslerinin dışında eserde muhayyer perdesinde uşşak dörtlüsü, hüseyini perdesinde hüseyini beşlisi, yegah perdesinde rast beşlisi ve düğah perdesinde uşşak çeşnisi gösterilmiştir. Eserin; 1. ve 2. Hanesi rast perdesinde çeşnisiz kalış ile, 3. Hanesi düğah perdesinde saba dörtlüsü ile, 4. Hanesi düğah perdesinde çeşnisiz kalış ile sonlanmıştır. Teslim bölümü ve Son Teslim bölümünün ise son iki ölçüsü aynı olup düğah perdesinde saba dörtlüsü ile sonlanmıştır.

Genişleme: Eser gerdaniye perdesinde hicaz çeşnisi, muhayyer perdesinde uşşak dörtlüsü ve yegah perdesinde rast beşlisi ile genişlemiştir.

Karar: Eserde düğah perdesinde saba dörtlüsü ile karar edilmiştir.

Yeden: Rast perdesi kullanılmıştır.

⁴² (Arel, 1993, s. 219)

2.7.3.2. Neyzen Aziz Dede'nin Saba Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Analizi

Saba Saz Semaisi

Usul:Aksak Semai
1.Hane

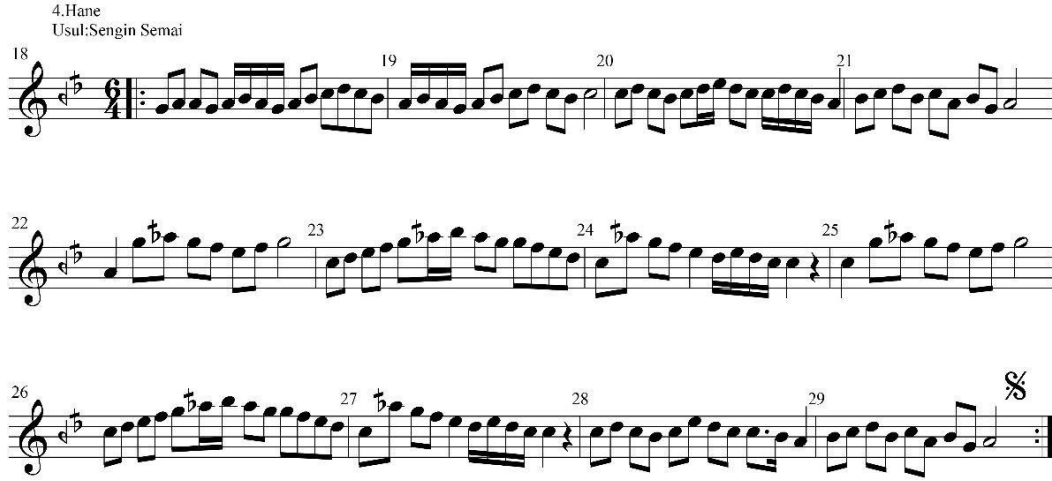
Bestekar: Neyzen:Aziz Dede

5 Teslim

2.Hane

3.Hane

Şekil 7.10: Neyzen Aziz Dede'nin Saba Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası Birinci Sayfa

Şekil 7.11: Neyzen Aziz Dede'nin Saba Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası İkinci Sayfa

Bestekar: Neyzen Aziz Dede

Eserin notasına TRT Müzik Dairesi Başkanlığı Türk Sanat Müziği Arşivi'nden alınan notanın nüshasından ulaşılmıştır. Ulaşılan nota değiştirilmeden tekrar yazılmıştır.

Usul: 10/8'lik Aksak Semai ve 6/4'lük Yürük Semai

Eserin biçim kurgusu: A (a+x) + B (b+x) + C (c+x) + D (d+x) + A¹ (x) şeklindedir.

Eserin ilk üç hanesi ve Teslim bölümü 10/8'lik Aksak Semai Usulü'nde bestelenmiş olup son hanesinde 6/4'lük Yürük Semai Usulü kullanılmıştır. Bu sebeple biçim olarak eserin dört bölümlü dönüşümlü biçim kurgusuna (Saz Semai Biçimi) sahip olduğu saptanmıştır.

Makam Analizi

1. Hane Analizi

Seyre çargah perdesi ile başlanan 1. Hane bölümünde ilk olarak düğah perdesinde saba dörtlüsü gösterilmiş, takiben; Çargah perdesinde hicaz çeşnisi, ardından hüseyini ve rast perdesinde çeşnisiz kalışlar gösterilen ezgi, düğah perdesinde saba dörtlüsü ile sonlanmıştır.

Teslim Bölümü Analizi

Seyre düğah perdesi ile başlanan Teslim bölümünde ilk olarak acem perdesinde nikriz çeşnisi gösterilmiş, takiben; Rast perdesinde çeşnisiz kalışlar gösterilen eserde, düğah perdesinde saba dörtlüsü ile karar edilmiştir.

2. Hane Analizi

Seyre neva perdesi ile başlanan 2. Hane bölümünde ilk olarak neva perdesinde rast çeşnisi gösterilmiş, takiben; Hüseyini perdesinde hüseyini beşlisi ve hüseyini perdesinde kürdi dörtlüsü ile yapılan kalışların ardından ezgi, düğah perdesinde saba dörtlüsü ile sonlanmıştır.

3. Hane Analizi

Seyre düğah perdesi ile başlanan 3. Hane bölümünde ilk olarak hüseyini perdesinde hicaz beşlisi gösterilmiş, takiben; Hüseyini perdesinde kürdi dörtlüsü gösterilen ezgi, düğah perdesinde saba dörtlüsü (Siphr Makamı'na geçki) ile sonlanmıştır.

4. Hane Analizi

Seyre rast perdesi ile başlanan 4. Hane bölümünde ilk olarak çargah perdesinde hicaz çeşnisi gösterilmiş, takiben; Düğah perdesinde saba dörtlüsü, gerdaniye perdesinde hicaz çeşnisi, çargah perdesinde Zirgüleli Hicaz Makamı Dizisi seslerinin bir bölümü kullanılarak kalış, gerdaniye perdesinde hicaz çeşnisi ve çargah perdesinde Zirgüleli Hicaz Makamı Dizisi seslerinin bir bölümü kullanılarak kalış gösterilmesinin ardından ezgi, düğah perdesinde saba dörtlüsü ile sonlanmıştır.

Eser İçerisindeki Perdelerde Kalış Sayıları ve Kullanılan Dörtlü, Beşli, Çeşniler

10 Defa düğah perdesinde kalış (10 defa düğah perdesinde saba dörtlüsü ile kalış)

5 Defa hüseyini perdesinde kalış (2 defa hüseyini perdesinde kürdi dörtlüsü, 1 defa hüseyini perdesinde hüseyini beşlisi, 1 defa hüseyini perdesinde hicaz beşlisi, 1 defa hüseyini perdesinde çeşnisiz kalış)

4 Defa çargah perdesinde kalış (2 defa çargah perdesinde hicaz çeşnisi, 2 defa çargah perdesinde Zirgüleli Hicaz Makamı dizisi sesleri ile kalış)

3 Defa rast perdesinde kalış (3 defa rast perdesinde çeşnisiz kalış)

2 Defa gerdaniye perdesinde kalış (2 defa gerdaniye perdesinde hicaz çeşnisi ile kalış)

1 Defa acem perdesinde kalış (1 defa acem perdesinde nikriz çeşnisi ile kalış)

1 Defa neva perdesinde kalış (1 defa neva perdesinde rast çeşnisi ile kalış)
gerçekleştirilmiştir.

Donanım: Ulaşılan notanın donanımda si için koma bemol ve re için bakiye bemol bulunmaktadır. Yeniden yazılan notada değişiklik yapılmamıştır.

Dizi:

Şekil 7.12: Saba Makamı Dizileri⁴³

Seyir: Seyre çargah perdesi ile başlanan eser inici-çıkıcı seyir özelliğinde olup ezgi çoğunlukla Saba Makamı Dizileri içerisinde düğah, hüseyini ve çargah perdeleri civarında seyretmiştir. Ağırlıklı olarak düğah perdesinde saba dörtlüsü, hüseyini perdesinde; Kürdi dörtlüsü, çargah perdesinde; Hicaz çeşnisi ve Zirgüleli Hicaz Makamı Dizisi sesleri ile kalış gösterilmiştir. Eser içerisinde rast perdesinde çeşnisiz kalışlar, gerdaniye perdesinde hicaz çeşnisi ve acem perdesinde nikriz çeşnisi ile kalışlarda görülmüştür. Saba Makamı Dizisi sesleri haricinde; Neva perdesinde rast çeşnisi, hüseyini perdesinde hüseyini beşlisi ve hüseyini perdesinde hicaz beşlisi kullanılmıştır. Her hane düğah perdesinde saba dörtlüsü ile sonlanmıştır.

Genişleme: Eser gerdaniye perdesinde hicaz çeşnisi ile genişlemiştir.

Karar: Dügah perdesinde saba dörtlüsü ile karar edilmiştir.

Yeden: Rast perdesi kullanılmıştır.

Saba Makamı'nda saz semaisi bestelemiş XVIII. yüzyıl neyzen bestekarlarının arasında usta-çırak ilişkisi yoktur.

⁴³ (Arel, 1993, s. 219)

2.7.4. Yapılan Analizlerin Sonucunda XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Saba Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Karşılaştırılması ve Bulgular

Usul Kullanımı

Neyzen Salih Dede'nin ve Aziz Dede'nin Saz Semaileri'nde ilk üç hane ve Teslim bölümleri 10/8'lik Aksak Semai Usulü'ndedir. Neyzen Salih Dede'nin Saz Semaisi'nde 4. Hane bölümü 10/8'lik Curcuna Usulü'nde iken, Neyzen Aziz Dede'nin Saz Semaisi'nde 4. Hane bölümü 6/4'lük Yürük Semai Usulü'ndedir. Ayrıca Neyzen Salih Dede'nin Saz Semaisi'nde 4. Hane'den sonra Son Teslim bölümü bulunur. Bu bölüm de 10/8'lik Aksak Semai Usulü'ndedir.

Biçim Kullanımı

Neyzen Aziz Dede'nin Saz Semaisi'nin 4. Hanesi'nde usul geçkisi yapılması sebebiyle dört bölümlü dönüşümlü biçim kurgusuna (Saz Semai Biçimi) sahip olduğu saptanmıştır. Neyzen Salih Dede'nin Saz Semaisi'nin 4. Hanesi'nde de usul geçkisi bulunur. Fakat eserde dört hane ve Teslim bölümünün dışında Son Teslim bölümü bulunmaktadır. Bu sebeple eser beş bölümlü dönüşümlü biçim kurgusuna sahiptir.

Makam Kullanımı

Tablo: 2.7.2: XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Saba Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları

Yüzyıl	XVIII. Yüzyıl Neyzen Bestekarları		
Perde	Neyzen Salih Dede'nin Saz Semaisindeki Perdelerde Yapılan Kalış Sayıları	Neyzen Aziz Dede'in Saz Semaisindeki Perdelerde Yapılan Kalış Sayısı	Toplam
Yegah	1	0	1
Rast	3	3	6
Dügah	11	10	21
Segah	1	0	1
Çargah	6	4	10
Hicaz	2	0	2
Neva	0	1	1
Hüseyni	8	5	13
Acem	1	1	2
Gerdaniye	2	2	4
Muhayyer	1	0	1

Benzerlikler

1. İki saz semaiside inici-çıkıcı seyir özelliğinde olup ezgi çoğunlukla Saba Makamı Dizileri sesleri içerisinde düğah, hüseyini ve çargah perdeleri civarında seyretmiştir. Ağırlıklı olarak düğah perdesinde saba dörtlüsü, çargah perdesinde hicaz çeşnisi ile yapılan kalıflarda ezgiler benzer niteliktedir. Ayrıca eserler içerisinde gerdaniye perdesinde hicaz çeşnisi ve acem perdesinde nikriz çeşnisi kullanılmıştır.

Ezgi Benzerlik Şekilleri: 6.5: Salih Dede'nin Saba Saz Semaisi 10. ölçü çargah perdesinde hicaz çeşnisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri: 6.6: Aziz Dede'nin Saba Saz Semaisi 2. ölçü çargah perdesinde hicaz çeşnisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri: 6.7: Salih Dede'nin Saba Saz Semaisi 20. ölçü düğah perdesinde saba dörtlüsü

Ezgi Benzerlik Şekilleri: 6.8: Aziz Dede'nin Saba Saz Semaisi 1. ölçü düğah perdesinde saba dörtlüsü

2. İki Saz Semisi'nde de Saba Makamı Dizileri dışında; Hüseyini perdesinde hüseyini beşlisi kullanılmıştır.
3. İki saz semaiside gerdaniye perdesinde hicaz çeşnisi ile genişlemiştir.
4. İki saz semaisinde de düğah perdesinde saba dörtlüsü ile karar edilmiştir.
5. Yeden rast perdesi olmuştur.
6. İki saz semaisinde de hane sonları düğah perdesinde sonlanmış, ağırlıklı olarak saba dörtlüsü kullanılmıştır.

Farklılıklar

1. Neyzen Salih Dede'nin Saz Semaisi'nde seyre düğah perdesi ile başlanırken, Neyzen Aziz Dede'nin Saz Semaisi'nde seyre çargah perdesi ile başlanmıştır.
2. Neyzen Salih Dede'nin Saz Semaisi'nin 3. Hanesi'nde Küçek Makamı'na, Neyzen Aziz Dede'nin Saz Semaisi'nin Siphir Makamı'na geçki yapılmıştır.
3. Genişleme olarak Neyzen Salih Dede'nin Saz Semaisi'nde Saba Makamı Dizileri sesleri haracinde; Muhayyer perdesinde uşşak dörtlüsü ve yegah perdesinde rast beşlisi kullanılmıştır.
4. Neyzen Aziz Dede'nin Saz Semaisi'nde Saba Makamı Dizileri sesleri haracinde; Düğah perdesinde uşşak çeşnisi, Neyzen Salih Dede'nin Saz Semaisi'nde; Neva perdesinde rast çeşnisi ve hüseyini perdesinde hicaz beşlisi kullanılmıştır.

Saba Makamı'nda saz semaisi bestelemiş XIX. yüzyıl neyzen bestekarlarının arasında usta çıkarak ilişkisi yoktur.

2.7.5. XVIII. ve XIX. Yüzyıllar Arası Yaşayan Neyzen Bestekarların, Saba Makamı'ndaki Saz Semailerinin, Analizlerinin Karşılaştırılması ve Bulgular Usul Kullanımı

Tablo: 2.7.3: XVIII. ve XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Saba Makamı'ndaki Saz Semailerinin Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları

Yüzyıl	XVIII. Yüzyıl Neyzen Bestekarları		XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarları	
Bestekar	Nayi Osman Dede	III.Selim	Neyzen Salih Dede	Neyzen Aziz Dede
Teslim Usulü	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai
1. Hane Usulü	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai
2. Hane Usulü	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai
3. Hane Usulü	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai
4. Hane Usulü	6/4'lük Yürük Semai	6/4'lük Yürük Semai	10/8'lik Curcuna	6/4'lük Yürük Semai

Dört saz semaisinin ilk üç hanesi ve Teslim bölümleri ortak usule sahiptir. 4. Haneler'e bakıldığında Neyzen Salih Dede'nin Saz Semaisi'nde 10/8'lik Curcuna Usulü kullanılmıştır. Ayrıca Neyzen Salih Dede'nin Saz Semaisi'nde 4. Hane'den sonra Son Teslim bölümü bulunur. Bu bölüm de 10/8'lik Aksak Semai Usulü'ndedir.

Biçim Kullanımı

Nayi Osman Dede, III. Selim ve Neyzen Aziz Dede'nin Saz Semaileri dört bölümlü dönüşümlü biçim kurgusuna (Saz Semai Biçimi) sahiptir. Neyzen Salih Dede'nin Saz Semaisi'nde dört hane bir Teslim haricinde bir de Son Teslim bölümü bulunması sebebiyle eser beş bölümlü dönüşümlü biçim kurgusuna sahiptir.

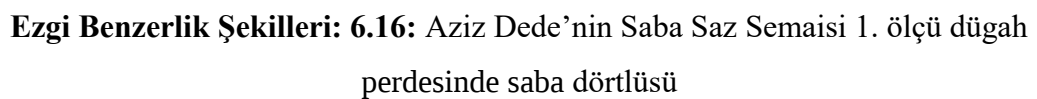
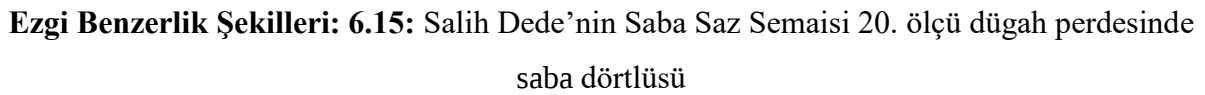
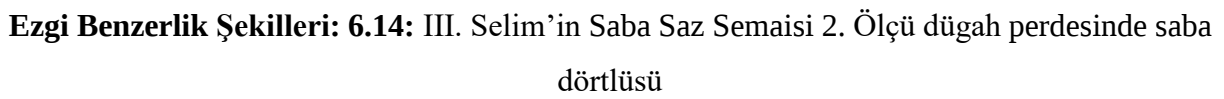
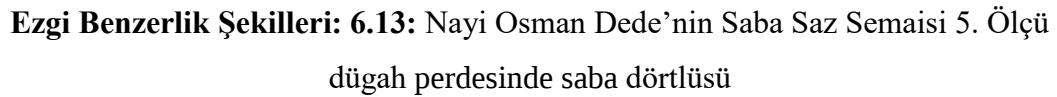
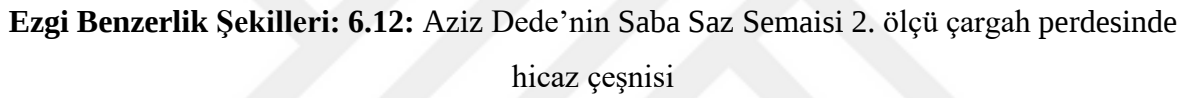
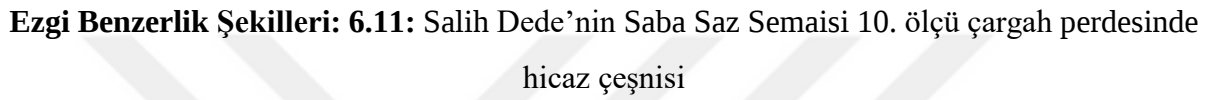
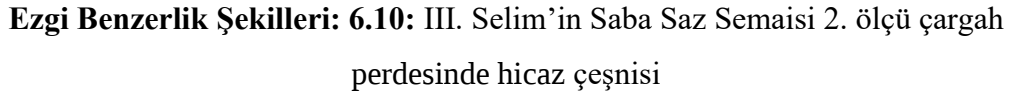
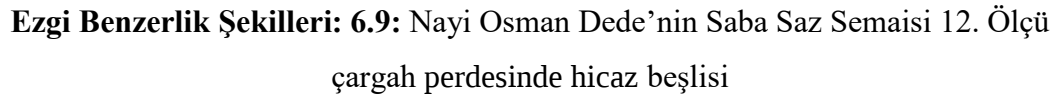
Makam Kullanımı

Tablo: 2.7.4: XVIII. ve XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Saba Makamı'ndaki Saz Semaileri'nde Kullandıkları Usuller

Yüzyıl	XVIII. Yüzyıl Neyzen Bestekarları		XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarları		
Perde	Nayi Osman Dede'nin Saz Semaisindeki Perdelerde Yapılan Kalış Sayıları	III. Selim'in Saz Semaisindeki Perdelerde Yapılan Kalış Sayıları	Neyzen Salih Dede'nin Saz Semaisindeki Perdelerde Yapılan Kalış Sayısı	Neyzen Aziz Dede'nin Saz Semaisindeki Perdelerde Yapılan Kalış Sayısı	Toplam
Yegah	0	0	1	0	1
Rast	2	3	3	3	11
Dügah	5	7	11	10	33
Segah	2	7	1	0	10
Çargah	4	8	6	4	22
Hicaz	0	0	2	0	2
Neva	3	0	0	1	1
Hüseyini	3	0	8	5	16
Acem	1	0	1	5	7
Eviç	4	0	0	0	4
Gerdaniye	0	0	2	2	4
Muhayyer	1	0	4	0	5

Yukarıdaki tabloya göre Saba Makamı'nda en çok kalış yapılan üç perde sırasıyla; Dügah, çargah ve hüseyini perdeleri olmuştur.

XVIII. Yüzyıl neyzen bestekarlarında en çok kullanılan üç perde sırasıyla; Çargah, dügah ve segah perdeleri iken, XIX. yüzyıl neyzen bestekarlarında bu perdeler sırasıyla; Dügah, hüseyini ve çargah perdeleridir.

Donanım: Si için koma bemol, re için bakiye bemol kullanılmıştır.

Dizi:

Şekil 7.13: Saba Makamı Dizileri⁴⁴

Seyir: Dört saz semaiside inici-çıkıcı seyir özelliğinde olup ezgi çoğunlukla Saba Makamı Dizileri sesleri içerisinde düğah ve çargah perdeleri civarında seyretmiştir. Ağırlıklı olarak düğah perdesinde saba dörtlüsü ve çargah perdesinde hicaz dörtlü, beşli ve çeşnileri ile yapılan kalıflarda ezgiler benzer niteliktedir. XVIII. Yüzyıl Bestekarı III. Selim'in Saz Semaisi'nde segah perdesi civarındaki ezgiler fazla iken, XIX. yüzyıl Bestekarları'nda hüseyini perdesi civarındaki ezgiler fazladır. Bu ezgilerde segah ve hüseyini perdeleri üzerinde çeşnisiz kalıflar gerçekleştirilmiştir. Her iki yüzyılda da seyre düğah veya çargah perdesi ile başlanmıştır. XVIII. Yüzyıl bestekarı Nayi Osman Dede'nin Saz Semaisi'nde Saba Makamı Dizileri haricinde; Eviç perdesinde; Ferahnak çeşnisi, hüseyini perdesinde; Kürdi dörtlüsü, neva perdesinde; Buselik çeşnisi ve rast beşlisi gösterilmiştir. XIX. Yüzyıl Bestekarları'nda Saba Makamı Dizileri haricinde; Neyzen Salih Dede'nin Saz Semaisi'nde; Neva perdesinde rast çeşnisi, hüseyini perdesinde hicaz beşlisi, muhayyer perdesinde uşşak dörtlüsü, yegah perdesinde rast beşlisi gösterilmiştir.

Genişleme: XVIII. Yüzyıl Bestekarları'nın eserlerinde genişleme bulunmamaktadır. XIX. Yüzyıl Bestekarları'nın Saz Semaileri'nde; Gerdaniye perdesinde hicaz çeşnisi ile genişleme gösterilmiştir.

Karar: III. Selim'in Saz Semaisi'nde düğah perdesinde uşşak çeşnisi ile karar edilirken, diğer üç saz semaisinde düğah perdesinde saba dörtlüsü ile karar edilmiştir.

Yeden: Rast perdesi kullanılmıştır.

⁴⁴ (Arel, 1993, s. 219)

2.8. SEGAH MAKAMI SAZ SEMAİLERİ

Sınırlılık gereği XVIII. ve XIX. yy.'da Segah Makamı'nda saz semaisi bulunan üç neyzen bestekar ve üç saz semaisi tespit edilmiştir.

Bestekarlar: Nayi Osman Dede, Neyzen Salih Dede ve Neyzen Yusuf Paşa'dır.

2.8.1. XVIII. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Segah Makamı'ndaki Saz Semailerinin Analizi

2.8.1.1. Nayi Osman Dede'nin Segah Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Analizi

Segah Saz Semaisi

Uslu: Aksak Semai
1. Hane

Bestekar: Nayi Osman Dede

2. Hane

3. Hane

4. Hane
Uslu: Yürük Semai

Şekil 8.1: Nayi Osman Dede'nin Segah Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası

Bestekar: Nayi Osman Dede

Eserin notasına TRT Müzik Dairesi Başkanlığı Türk Sanat Müziği Repertuarı Arşivi'nden Ziya Bey'in yazdığı notanın nüshasından ulaşılmıştır. Ulaşılan nota değiştirilmeden tekrar yazılmıştır.

Usul: 10/8'lik Aksak Semai ve 6/4'lük Yürük semai.

Eserin biçim kurgusu: $A(a+x) + (x) + B(c+x) + C(d+x) + A^1(x)$ şeklindedir.

Eserin ilk üç hanesi ve Teslim bölümü 10/8'lik Aksak Semai Usulü'nde bestelenmiş olup, 4. Hanesi'nde 6/4'lük Yürük Semai Usulü kullanılmıştır. 2. Hane ve Teslim bölümü aynıdır. Biçim olarak eserin dört bölümlü dönüşümlü biçim kurgusuna (Saz Semai Biçimi) sahip olduğu saptanmıştır.

Makam Analizi

1. Hane Analizi

Seyre segah perdesi ile başlanan 1. Hane bölümünde ilk olarak rast perdesinde çeşnisiz kalış gösterilmiş, takiben; Segah perdesinde segah çeşnisi sesleri kullanılarak neva perdesinde kalış, segah perdesinde segah çeşnisi ve neva perdesinde çeşnisiz kalış gösterilen ezgi, segah perdesinde segah çeşnisi ile sonlanmıştır.

Teslim ve 2. Hane Bölümü Analizi

Seyre eviç perdesi ile başlanan Teslim ve 2. Hane bölümünde ilk olarak neva perdesinde çeşnisiz kalış gösterilmiş, takiben; Rast perdesinde rast beşlisi, segah perdesinde segah çeşnisi ve eviç perdesinde çeşnisiz kalış gösterilen eserde, segah perdesinde segah çeşnisi ile karar edilmiştir.

3. Hane Analizi

Seyre gerdaniye perdesi ile başlanan 3. Hane bölümünde ilk olarak eviç perdesinde hicaz dörtlüsü sesleri kullanılarak tiz segah perdesinde kalış gösterilmiş, takiben; Gerdaniye perdesinde çeşnisiz kalış gösterilen ezgi, tiz segah perdesinde segah çeşnisi ile sonlanmıştır.

4. Hane Analizi

Seyre segah perdesi ile başlanan 4. Hane bölümünde ilk olarak segah perdesinde segah çeşnisi gösterilmiş, takiben; Kürdi perdesinde çeşnisiz kalış, segah perdesinde segah çeşnisi ve segah perdesinde Segah Makamı Dizisi sesleri ile rast perdesinde çeşnisiz kalış gösterilen ezgi, segah perdesinde segah çeşnisi ile sonlanmıştır.

Eser İçerisindeki Perdelerde Kalış Sayıları ve Kullanılan Dörtlü, Beşli, Çeşniler

7 Defa segah perdesinde kalış (7 defa segah perdesinde segah çeşnisi ile)

5 Defa rast perdesinde kalış (4 defa çeşnisiz kalış, 1 defa rast perdesinde rast beşlisi ile)

3 Defa neva perdesinde kalış (1 defa segah perdesinde segah çeşnisi sesleri ile neva perdesinde kalış, 2 defa çeşnisiz kalış)

2 Defa tiz segah perdesinde kalış (1 defa eviç perdesinde hicaz dörtlüsü sesleri ile tiz segah perdesinde kalış , 1 defa tiz segah perdesinde segah çeşnisi ile)

1 Defa gerdaniye perdesinde kalış (çeşnisiz kalış)

1 Defa eviç perdesinde kalış (çeşnisiz kalış)

1 Defa kürdi perdesinde kalış (çeşnisiz kalış) **gerçekleştirilmiştir.**

Donanım: Ulaşılan notanın donanımda si ve mi için koma bemol, fa için bakiye diyez bulunmaktadır. Yeniden yazılan notada herhangi bir değişiklik yapılmamıştır.

Dizi:

Şekil 8.2: Segah Makamı Dizisi⁴⁵

Seyir: Seyre segah perdesi ile başlanan eser çıkıcı seyir özelliğinde olup ezgi çoğunlukla Segah Makamı Dizisi içerisinde segah perdesi civarında seyretmiştir. Eserde ağırlıklı olarak segah perdesinde segah çeşnisi, rast ve neva perdelerinde çeşnisiz kalışlar gösterilmiştir. Eserin Teslim ve 2. Hane bölümleri aynıdır. 1. Hane ile 4. Hane segah perdesinde segah çeşnisi ile, 3. Hane tiz segah perdesinde segah çeşnisi ile sonlanmış ve Teslim'e bağlanmıştır.

Genişleme: Eser tiz segah perdesinde segah çeşnisi ile genişlemiştir.

Karar: Eserde Segah perdesinde segah çeşnisi ile karar edilmiştir.

Yeden: Kürdi perdesi kullanılmıştır.

Sınırlılık kapsamında, Segah Makamı'nda saz semaisi bulunan XVIII. Yüzyıl neyzen bestekarının bir kişi ve saz semaisinin bir adet olması sebebiyle XVIII. Yüzyıl Segah Makamı Saz Semaileri karşılaştırılması bulunmamaktadır.

⁴⁵ (Arel, 1993, s. 260)

2.8.2. XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Segah Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Analizleri

2.8.2.1. Neyzen Yusuf Paşa'nın Segah Makamı'ndaki Saz Semaili'nin Analizi

Segah Saz Semaili

1.Hane
Usul:Aksak Sema

Bestekar: Yusuf Paşa

Şekil 8.3: Neyzen Yusuf Paşa'nın Segah Makamı'ndaki Saz Semaili'nin Notası Birinci Sayfa

Şekil 8.4: Neyzen Yusuf Paşa'nın Segah Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası İkinci Sayfa

Bestekar: Neyzen Yusuf Paşa

Eserin notasına Cüneyt Kosal'ın el yazısı ile yazdığı notanın nüshasından ulaşılmıştır. Ulaşılan nota değiştirilmeden tekrar yazılmıştır.

Usul: 10/8'lik Aksak Semai ve 6/4'lük Yürük Semai

Eserin biçim kurgusu: A (a+x) + B (b+x) + C (c+x) + D (d+x) + A¹ (x) şeklindedir.

Eserin ilk üç hanesi ve Teslim bölümü 10/8'lik Aksak Semai Usulü'nde bestelenmiş olup son hanesinde 6/4'lük Yürük Semai Usulü kullanılmıştır. Bu sebeple biçim olarak eserin dört bölümlü dönüşümlü biçim kurgusuna (Saz Semai Biçimi) sahip olduğu saptanmıştır.

Makam Analizi

1. Hane Analizi

Seyre segah perdesi ile başlanan 1. Hane bölümünde ilk olarak segah perdesinde segah çeşnisi gösterilmiş, takiben; Neva perdesinde rast çeşnisi gösterilen ezgi, neva perdesinde rast dörtlüsü sonlanmıştır.

Teslim Bölümü Analizi

Seyre neva perdesi ile başlanan Teslim bölümünde ilk olarak neva perdesinde rast beşlisi gösterilmiş, takiben; Rast perdesinde çeşnisiz kalış ve segah perdesinde Segah Makamı Dizisi sesleri ile kalış gösterilen eserde, segah perdesinde segah çeşnisi ile karar edilmiştir.

2. Hane Analizi

Seyre segah perdesi ile başlanan 2. Hane bölümünde ilk olarak eviç perdesinde hicaz çeşnisi gösterilen ezgi, neva perdesinde rast beşlisi ile sonlanmıştır.

3. Hane Analizi

Seyre tiz segah perdesi ile başlanan 3. Hane bölümünde ilk olarak tiz segah perdesinde segah çeşnisi gösterilmiş, takiben; Eviç perdesinde hicaz çeşnisi gösterilen ezgi, neva perdesinde rast beşlisi ile sonlanmıştır.

4. Hane Analizi

Seyre segah perdesi ile başlanan 4. Hane bölümünde ilk olarak segah perdesinde segah çeşnisi gösterilmiş, takiben; Neva perdesinde rast dörtlüsü, segah perdesinde Segah Makamı Dizisi sesleri kullanılarak segah perdesinde kalış gösterilen ezgi, segah perdesinde segah beşlisi ile sonlanmıştır.

Eser İçerisindeki Perdelerde Kalış Sayıları ve Kullanılan Dörtlü, Beşli, Çeşniler

7 Defa segah perdesinde kalış (3 Segah perdesinde segah çeşnisi, 1 defa segah perdesinde segah beşlisi, 2 defa segah perdesinde Segah Makamı dizisi sesleri ile kalış)

7 Defa neva perdesinde kalış (4 defa neva perdesinde rast beşlisi, 1 defa neva perdesinde rast dörtlüsü, 2 defa neva perdesinde rast çeşnisi ile kalış)

2 Defa eviç perdesinde kalış (2 defa eviç perdesinde hicaz çeşnisi ile kalış)

1 Defa tiz segah perdesinde kalış (1 defa tiz segah perdesinde segah çeşnisi ile kalış)

1 Defa rast perdesinde kalış (Rast perdesinde çeşnisiz kalış)

Donanım: Ulaşılan notanın donanımında si ve mi için koma bemol bulunmaktadır. Yeniden yazılan notada bu değiştirme işaretlerine ek olarak fa için bakiye diyez eklenmiştir.

Dizi:

Şekil 8.5: Segah Makamı Dizisi⁴⁶

Seyir: Seyre segah perdesi ile başlanan eser çıkıcı seyir özelliğinde olup ezgi çoğunlukla Segah Makamı Dizisi içerisinde segah ve neva perdesi civarında seyretmiştir. Eserde ağırlıklı olarak segah perdesinde segah çeşnisi, neva perdesinde rast çeşnisi, eviç perdesinde hicaz çeşnisi ile kalışlar vardır. Eserin 1.2. ve 3. Haneleri neva perdesinde rast dörtlü ve beşlileri ile 4. Hanesi segah perdesinde segah beşlisi ile sonlanmış ve Teslime bağlanmıştır.

⁴⁶ (Arel, 1993, s. 260)

Genişleme: Eser tiz segah perdesinde segah çeşnisi ile genişleme göstermiştir.

Karar: Eserde segah perdesinde segah çeşnisi ile karar edilmiştir.

Yeden: Kürdi perdesi kullanılmıştır.

2.8.2.2. Neyzen Salih Dede'nin Segah Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Analizi

Segah Saz Semaisi

Usul:Aksak Semai
1.Hane

Bestekar: Neyzen Salih Dede

3

2

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

Teslim

3.hane

Şekil 8.6: Neyzen Salih Dede'nin Segah Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası Birinci Sayfa

Şekil 8.7: Neyzen Salih Dede'nin Segah Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası İkinci Sayfa

Bestekar: Neyzen Salih Dede

Eserin notasına Muallim İsmail Hakkı Bey'in el yazısı ile yazdığı notanın nüshasından ulaşılmıştır. Ulaşılan notanın ilk üç hanesi ve Teslim bölümü 5/8'lik Türk Aksağı, 4. Hanesi 3/4'lük Semai Usulü'ndedir. Bu nota, okunabilirliği ve kolay anlaşılabilmesi için yeniden yazılmıştır. Yeniden yazılan bu notanın ilk üç hanesi ve Teslim bölümü 5/8'lik Türk Aksağı Usulü yerine 10/8'lik Aksak Semai, 4. Hanesi ise 3/4'lük Semai Usulü yerine 6/4'lük Yürük Semai Usulü'nde yazılmıştır.

Usul: 10/8'lik Aksak Semai ve 6/4'lük Yürük Semai

Eserin biçim kurgusu: A (a+x) + B (b+x) + C (c+x) + D (d+x) + A¹ (x) şeklindedir.

Eserin ilk üç hanesi ve Teslim bölümü 10/8'lik Aksak Semai Usulü'nde bestelenmiş olup son hanesinde 6/4'lük Yürük Semai Usulü kullanılmıştır. Bu sebeple biçim olarak eserin dört bölümlü dönüşümlü biçim kurgusuna (Saz Semai Biçimi) sahip olduğu saptanmıştır.

Makam Analizi

1. Hane Analizi

Seyre segah perdesi ile başlanan 1. Hane bölümünde ilk olarak neva perdesinde çeşnisiz kalış gösterilmiş, takiben; Rast ve neva perdesinde çeşnisiz kalışlar ve neva perdesinde rast dörtlüsü ile yapılan kalışların ardından ezgi, neva perdesinde buselik çeşnisi ile sonlanmıştır.

Teslim Bölümü Analizi

Seyre neva perdesi ile başlanan Teslim bölümünde ilk olarak gerdaniye perdesinde rast çeşnisi gösterilmiş, takiben; Gerdaniye perdesinde rast dörtlüsü, neva perdesinde rast beşlisi ve segah perdesinde eksik segah beşlisi ile yapılan kalışların ardından eserde, segah perdesinde segah çeşnisi ile karar edilmiştir.

2. Hane Analizi

Seyre segah perdesi ile başlanan 2. Hane bölümünde neva perdesinde çeşnisiz kalışlar gösterilmiş, takiben; Muhayyer perdesinde uşşak dörtlüsü ve gerdaniye perdesinde rast dörtlüsü gösterilen ezgi, neva perdesinde rast beşlisi ile sonlanmıştır.

3. Hane Analizi

Seyre gerdaniye perdesi ile başlanan 3. Hane bölümünde ilk olarak muhayyer perdesinde uşşak çeşnisi gösterilmiş, takiben; Tiz neva perdesinde çeşnisiz kalış, tiz segah perdesinde segah çeşnisi, muhayyer perdesinde uşşak dörtlüsü, gerdaniye perdesinde rast dörtlüsü ve neva perdesinde rast dörtlüsü ile yapılan kalışların ardından ezgi, neva perdesinde çeşnisiz kalış ile sonlanmıştır.

4. Hane Analizi

Seyre segah perdesi ile başlanan 4. Hane bölümünde ilk olarak segah perdesinde segah çeşnisi gösterilmiş, takiben; Neva perdesinde buselik dörtlüsü, neva perdesinde rast dörtlüsü, çargah perdesinde çargah dörtlüsü ve segah perdesinde segah çeşnisi ile yapılan kalışların ardından ezgi, neva perdesinde çeşnisiz kalış ile sonlanmıştır.

Eser İçerisindeki Perdelerde Kalış Sayıları ve Kullanılan Dörtlü, Beşli, Çeşniler

15 Defa neva perdesinde kalış (8 defa neva perdesinde çeşnisiz kalış, 3 defa neva perdesinde rast dörtlüsü, 2 defa neva perdesinde rast beşlisi, 1 defa neva perdesinde buselik dörtlüsü, 1 defa neva perdesinde buselik çeşnisi ile kalış)

4 Defa segah perdesinde kalış (1 defa segah perdesinde eksik segah beşlisi, 3 defa segah perdesinde segah çeşnisi ile kalış)

4 Defa gerdaniye perdesinde kalış (3 defa gerdaniye perdesinde rast dörtlüsü, 1 defa gerdaniye perdesinde rast çeşnisi ile kalış)

3 Defa muhayyer perdesinde kalış (2 defa muhayyer perdesinde uşşak dörtlüsü, 1 defa muhayyer perdesinde uşşak çeşnisi ile kalış)

2 Defa tiz segah perdesinde kalış (2 defa tiz segah perdesinde segah çeşnisi ile kalış)

2 Defa tiz neva perdesinde kalış (2 defa tiz neva perdesinde çeşnisiz kalış)

1 Defa rast perdesinde kalış (1 defa rast perdesinde çeşnisiz kalış)

1 Defa çargah perdesinde kalış (1 defa çargah perdesinde çargah dörtlüsü ile kalış)

Donanım: Ulaşılan notanın donanımda fa için bakiye diyez bulunmaktadır. Yeniden yazılan notada bu değiştirme işaretine ek olarak si ve mi için koma bemol eklenmiştir.

Dizi:

Şekil 8.8: Segah Makamı Dizisi⁴⁷

Seyir: Seyre segah perdesi ile başlanan eser çıkıcı seyir özelliğinde olup ezgi çoğunlukla Segah Makamı Dizisi sesleri içerisinde neva perdesi civarında seyretmiştir. Eserde ağırlıklı olarak neva perdesinde; Çeşnisiz kalış, rast dörtlü ve beşlileri, segah perdesinde; Segah çeşnisi, gerdaniye perdesinde; Rast dörtlüsü, Muhayyer perdesinde uşşak dörtlüsü ile kalışlar vardır. Her hane neva perdesinde sonlanmıştır. 1. Hane’de neva perdesinde buselik çeşnisi, 2. Hane’de neva perdesinde rast beşlisi, 3. Hane ve 4. Hane’de neva perdesinde çeşnisiz kalış gösterilerek Teslim’e dönmüştür.

⁴⁷ (Arel, 1993, s. 260)

Genişleme: Eser tiz segah perdesinde segah çeşnisi, gerdaniye perdesinde rast dörtlüsü, muhayyer perdesinde uşşak dörtlüsü ile genişlemiştir. Tiz neva perdesinde çeşnisiz kalışta bulunur.

Karar: Eserde Segah perdesinde segah çeşnisi ile karar edilmiştir.

Yeden: Kürdi perdesi kullanılmıştır.

2.8.3. Yapılan Analizlerin Sonucunda XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Segah Makamı’ndaki Saz Semaileri’nin Karşılaştırılması ve Bulgular

Usul Kullanımı

İki saz semaisinde de ilk üç hane ve Teslim bölümleri 10/8’lik Aksak Semai Usulü’nde olup 4. Haneler altı zamanlı Yürük Semai Usulü’nde olması bakımından ortaktır.

Biçim Kullanımı

İki saz semaisinde de her bölümde kullanılan usulün aynı olması ve dördüncü hanelerde usul geçkisi yapılmış olması sebebiyle, dört bölümlü dönüşümlü biçim kurgusuna (Saz Semai Biçimi) sahiptir.

Makam Kullanımı

Tablo: 2.8.1: XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Segah Makamı’ndaki Saz Semaileri’nin Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları

Yüzyıl	XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarları		
Perde	Neyzen Yusuf Paşa’nın Saz Semaisindeki Perdelerde Yapılan Kalış Sayıları	Neyzen Salih Dede’nin Saz Semaisindeki Perdelerde Yapılan Kalış Sayısı	Toplam
Rast	1	1	2
Segah	7	4	11
argah	0	1	1
Neva	7	15	22
Eviç	2	0	2
Gerdaniye	0	4	4
Muhayyer	0	3	3
Tiz Segah	1	2	3
Tiz Neva	0	2	2

Benzerlikler

1. İki saz semaiside çıkıcı seyir özelliğinde olup ezgi çoğunlukla Segah Makamı Dizisi içerisinde neva ve segah perdeleri civarında seyretmiştir. Ağırlıklı olarak neva perdesinde; Rast dörtlü, beşli ve çeşnileri, segah perdesinde; Segah çeşnileri ile yapılan kalıflarda ezgiler benzer niteliktedir.

Ezgi Benzerlik Şekilleri: 7.1: Yusuf Paşa'nın Segah Saz Semaisi 8. ölçü segah perdesinde segah çeşnisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri: 7.2: Salih Dede'nin Segah Saz Semaisi 8. ölçü segah perdesinde segah çeşnisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri: 7.3: Yusuf Paşa'nın Segah Saz Semaisi 4. ölçü neva perdesinde rast dörtlüsü

Ezgi Benzerlik Şekilleri: 7.4: Salih Dede'nin Segah Saz Semaisi 3. ölçü neva perdesinde rast dörtlüsü

2. İki saz semaiside seyre segah perdesinde başlamıştır.
3. İki saz semaiside tiz segah perdesinde segah çeşnisi ile genişlemiştir.
4. İki saz semaisinde segah perdesinde segah çeşnisi ile karar edilmiştir.
5. İki saz semaisinde de hane sonları neva perdesi ile sonlanmaktadır. (Neyzen Yusuf Paşa'nın Saz Semaisi'nin 4. Hanesi hariç)
6. İki saz semaisinde de Teslim bölümü neva perdesiyle başlamaktadır.
7. İki saz semaisinde de kürdi perdesi kullanılıp rast perdesinde çeşnisiz kalıflar yapıldığı görülmektedir.

Farklılıklar

1. Neyzen Yusuf Paşa'nın Saz Semaisi'nde segah ve neva perdelerinde civarındaki ezgilerin sayısı eşit iken, Neyzen Salih Dede'nin Saz Semaisi'nde neva perdesi civarındaki ezgiler daha fazladır.
2. Neyzen Salih Dede'nin Saz Semaisi'nde genişleme olarak Tiz segah perdesinde segah çeşnisi haricinde; Gerdaniye perdesinde rast dörtlüsü, muhayyer perdesinde uşşak dörtlüsü ve tiz neva perdesinde çeşnisiz kalış gösterilmiştir.

Neyzen Salih Dede, Yusuf Paşa'nın üvey amcasıdır. Fakat aralarında usta çırak ilişkisi olduğuna dair herhangi bir veriye rastlanılmamıştır.

2.8.4. XVIII. ve XIX. Yüzyıllar Arası Yaşayan Neyzen Bestekarların, Segah Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin, Analizlerinin Karşılaştırılması ve Bulgular

Usul Kullanımı

Tablo: 2.8.2: XVIII. ve XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Segah Makamı'ndaki Saz Semaileri'nde Kullandıkları Usuller

Yüzyıl	XVIII. yüzyıl Neyzen Bestekarları	XIX. yüzyıl Neyzen Bestekarları	
Bestekar	Nayi Osman Dede	Neyzen Yusuf Paşa	Neyzen Salih Dede
Teslim Usulü	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai
1. Hane Usulü	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai
2. Hane Usulü	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai
3. Hane Usulü	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai	10/8'lik Aksak Semai
4. Hane Usulü	6/4'lük Yürük semai	6/4'lük Yürük Semai	6/4'lük Yürük Semai

Üç saz semaisinin ilk üç hanesi, Teslim bölümü ve 4. Haneleri'nde kullanılan usuller ortaktır.

Biçim Kullanımı

Üç saz semaiside dört bölümlü dönüşümlü biçim kurgusuna (Saz Semai Biçimi) sahiptir.

Makam Kullanımı

Tablo: 2.8.3: XVIII. ve XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Segah Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları

Yüzyıl	XVIII. Yüzyıl Neyzen Bestekarları	XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarları		
Perde	Nayi Osman Dede'nin Saz Semaisindeki Perdelerde Yapılan Kalış Sayıları	Neyzen Yusuf Paşa'nın Saz Semaisindeki Perdelerde Yapılan Kalış Sayıları	Neyzen Salih Dede'nin Saz Semaisindeki Perdelerde Yapılan Kalış Sayısı	Toplam
Rast	5	1	1	6
Kürdi	1	0	0	1
Segah	7	7	4	15
Çargah	0	0	1	1
Neva	3	7	15	25
Eviç	1	2	0	3
Gerdaniye	1	0	4	5
Muhayyer	0	0	3	3
Tiz Segah	2	1	2	5
Tiz Neva	0	0	2	2

XVIII. Yüzyıl neyzen bestekarı Nayi Osman Dede'nin Saz Semaisi'nde en çok kalış yapılan iki perde segah ve rast perdeleri iken, XIX. yüzyıl Bestekarlar'ı Neyzen Yusuf Paşa ve Neyzen Salih Dede'nin Saz Semailerinde bu perdeler neva ve segah perdeleri olmuştur. Toplama bakıldığında en çok kalış yapılan perdeler sırasıyla; Neva, segah ve rast perdeleridir.

Seyir: Üç saz semaiside çıkıcı seyir özelliğinde olup ezgiler çoğunlukla Segah Makamı Dizisi sesleri içerisinde segah ve neva perdesi civarında seyretmiştir. Ağırlıklı olarak segah perdesinde; Segah çeşnileri, neva perdesinde; Rast dörtlü, beşli ve çeşnileri ile gösterilen kalışların ezgileri benzer niteliktedir. XVIII. ve XIX. Yüzyıl Segah Makamı Saz Semailerinde seyre segah perdesi ile başlanmıştır. Bestekarlar Segah Makamı Dizisi dışına çıkmamışlardır. XIX. Yüzyıl neyzen bestekarlarının saz semailerinin hane sonları neva perdesinde sonlanmıştır (Neyzen Yusuf Paşa'nın Segah Saz Semaisi'nin 4. Hanesi hariç). XIX. Yüzyıl neyzen bestekarları'nın Teslim bölümleri neva perdesi ile başlamıştır.

Genişleme: Genişleme olarak üç saz semaisinde de, tiz segah perdesinde segah çeşnisi gösterilmesi ortaktır. XIX. yüzyıl Bestekarı Neyzen Salih Dede'nin Saz Semaisi'nde; Gerdaniye perdesinde rast dörtlüsü, muhayyer perdesinde uşşak dörtlüsü ve Tiz neva perdesinde çeşnisiz kalış ile genişleme gösterilmiştir.

Karar: Eserler segah perdesinde segah çeşnisi ile karar etmiştir.

Yeden: Kürdi perdesi kullanılmıştır.

Segah Makamı'nda saz semaisi bestelemiş XVIII. yüzyıl neyzen bestekarları'nın arasında usta çırak ilişkisi yoktur.

2.9. SUZİDİLARA MAKAMI SAZ SEMAİLERİ

Sınırlılık gereği XVIII. ve XIX. yy.'da Suzidılara Makamı'nda saz semaisi bulunan iki neyzen bestekar ve üç saz semaisi tespit edilmiştir.

Bestekarlar: III. Selim ve Neyzen Raşid Efendi'dir.

2.9.1. XVIII. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Suzidılara Makamı'ndaki Saz Semailleri'nin Analizi

2.9.1.1. III. Selim'in Suzidılara Makamı'ndaki Saz Semailleri'nin Analizi

2.9.1.1.1. III. Selim'in 01 Nol'u Suzidılara Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Analizi

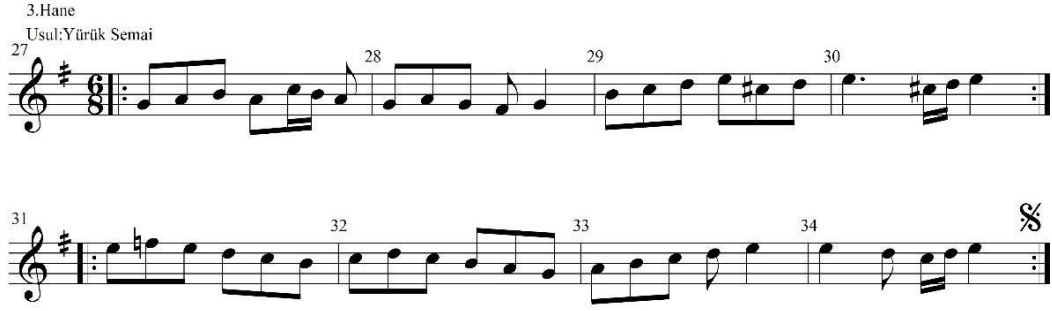
Suzidılara Saz Semaisi No: 1

Uslu:Aksak Semai
1.Hane

Bestekar: III.Selim

2.Hane

Şekil 9.1: III. Selim'in Suzidılara Makamı'ndaki 1 No'lu Saz Semaisi'nin Notası Birinci Sayfa

Şekil 9.2: III. Selim'in Suzilara Makamı'ndaki 1 No'lu Saz Semaisi'nin Notası İkinci Sayfa

Bestekar: III. Selim

Eserin notasına İstanbul Konservatuvarı İlmi Heyeti tarafından kabul edilen, Ferit Sıdal'ın isminin bulunduğu notanın nüshasından ulaşılmıştır. Ulaşılan notadaki Baş Hane bölümü 1. Hane, Mülazime bölümü Teslim, Orta Hane 2. Hane, Son Hane 3. Hane isminde tekrar yazılmıştır. Eser üç hane bir Teslim şeklindedir.

Usul: 10/8'lik Aksak Semai ve 6/8'lik Yürük semai.

Eserin biçim kurgusu: A (a+x) + B (b+x) + C (c+x) + A¹ (x) şeklindedir.

Eserin ilk iki hanesi ve Teslim bölümü 10/8'lik Aksak Semai Usulü'nde bestelenmiş olup, 3. Hanesi'nde 6/8'lik Yürük Semai Usulü kullanılmıştır. Bu sebeple biçim olarak eserin üç bölümlü dönüşümlü biçim kurgusuna sahip olduğu düşünülmektedir.

Makam Analizi

1. Hane Analizi

Seyre rast perdesi ile başlanan 1. Hane bölümünde ilk olarak rast perdesinde çargah çeşnisi gösterilmiş, takiben; Rast perdesinde çargah çeşnisi, hüseyini perdesinde çeşnisiz kalış, çargah perdesinde çargah dörtlüsü, düğah perdesinde buselik beşlisi ve rast perdesinde çargah beşlisi ile yapılan kalışların ardından ezgi, hüseyiniaşiran perdesinde nişabur beşlisi sesleri kullanılarak rast perdesinde çargah çeşnisi ile sonlanmıştır.

Teslim Bölümü Analizi

Seyre rast perdesi ile başlanan Teslim bölümünde ilk olarak buselik perdesinde çeşnisiz kalış gösterilmiş, takiben; Rast perdesinde pençgah beşlisi, hüseyini perdesinde çeşnisiz kalış, çargah perdesinde çargah dörtlüsü, düğah perdesinde buselik beşlisi ve rast perdesinde çargah beşlisi ile yapılan kalışların ardından eserde, hüseyiniaşiran perdesinde nişabur beşlisi sesleri kullanılarak rast perdesinde çargah çeşnisi ile karar edilmiştir.

2. Hane Analizi

Seyre rast perdesi ile başlanan 2. Hane bölümünde ilk olarak rast perdesinde Çargah Makamı Dizisi sesleri ile gerdaniye perdesinde kalış gösterilmiş, takiben; Gerdaniye perdesinde çargah çeşnisi, hüseyini perdesinde buselik çeşnisi, çargah perdesinde çargah dörtlüsü, düğah perdesinde buselik beşlisi ve rast perdesinde çargah beşlisi gösterilen ezgi, hüseyiniaşiran perdesinde zışabur beşlisi sesleri kullanılarak rast perdesinde çargah çeşnisi ile sonlanmıştır.

3. Hane Analizi

Seyre rast perdesi ile başlanan 3. Hane bölümünde ilk olarak düğah perdesinde buselik çeşnisi gösterilmiş, takiben; Rast perdesinde çeşnisiz kalış, hüseyini perdesinde çeşnisiz kalış ve rast perdesinde Çargah Makamı Dizisi seslerinin bir bölümü ile rast perdesinde kalış gösterilen ezgi, hüseyini perdesinde çeşnisiz kalış ile sonlanmıştır.

Eser İçerisindeki Perdelerde Kalış Sayıları ve Kullanılan Dörtlü, Beşli, Çeşniler

12 Defa rast perdesinde kalış (3 Defa hüseyiniaşiran perdesinde nişabur beşlisi sesleri kullanılarak rast perdesinde çargah çeşnisi, 2 defa rast perdesinde çargah çeşnisi, 3 defa rast perdesinde çargah beşlisi, 1 defa rast perdesinde çargah Makamı dizisi sesleri ile rast perdesinde kalış, 1 defa rast perdesinde çargah Makamı dizisi seslerinin bir bölümü kullanılarak rast perdesinde kalış, 1 defa rast perdesinde pençgah beşlisi, 1 defa rast perdesinde çeşnisiz kalış)

6 Defa hüseyini perdesinde kalış (1 Defa hüseyini perdesinde buselik çeşnisi, 6 defa hüseyini perdesinde çeşnisiz kalış)

4 Defa düğah perdesinde kalış (4 Defa düğah perdesinde buselik beşlisi ile kalış)

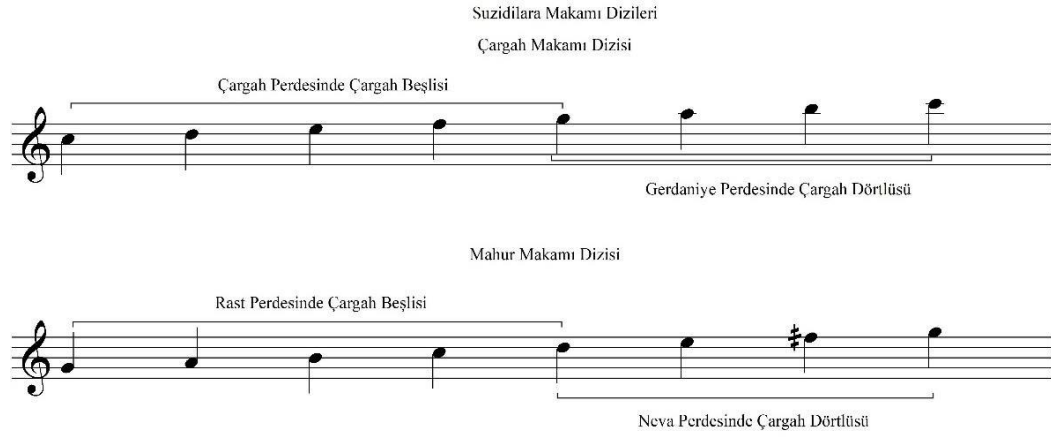
3 Defa çargah perdesinde kalış (3 Defa çargah perdesinde çargah dörtlüsü ile kalış)

1 Defa gerdaniye perdesinde kalış (1 Defa gerdaniye perdesinde çargah çeşnisi ile kalış)

1 Defa buselik perdesinde kalış (1 defa buselik perdesinde çeşnisiz kalış) gerçekleştirilmiştir.

Donanım: Ulaşılan notanın donanımında fa için küçük mücennep diyez kullanılmıştır. Yeniden yazılan notada değişiklik yapılmamıştır.

Dizi:

Şekil 9.3: Suzilara Makamı Dizileri⁴⁹

Seyir: Seyre rast perdesi ile başlanan eser çıkıcı seyir özelliğinde olup ezgi ezgi çoğunlukla Suzidilara Makamı Dizileri içerisinde rast perdesi civarında seyretmiştir. Eserde ağırlıklı olarak rast perdesinde; Çargah dörtlü, beşli ve çeşnileri ile, hüseyini perdesinde çeşnisiz, düğah perdesinde buselik beşlileri, çargah perdesinde çargah dörtlüleri ile kalışlar gerçekleştirilmiştir. Rast perdesindeki çargah dörtlü, beşli ve çeşnileri ile yapılan kalışların çoğunluğunda hüseyنياşiran perdesinde nişabur beşlisi sesleri, hüseyini perdesinde yapılan çeşnisiz kalışların çoğunluğunda nim hicaz perdesi kullanılmıştır. Düğah perdesinde gösterilen buselik beşlilerinde ise nim zirgüle perdesi kullanılmamıştır. Eserin 1. Hanesi ve 2. Hanesi'nin sonunda; Hüseyنياşiran perdesinde nişabur beşlisi sesleri kullanılarak rast perdesinde çargah çeşnisi ile, 3. Hanesi'nin sonunda ise hüseyini perdesinde çeşnisiz kalış gösterilip Teslim'e dönlmüştür.

Genişleme: Eser gerdaniye perdesinde çargah çeşnisi ile genişlemiştir.

Karar: Hüseyنياşiran perdesinde nişabur beşlisi sesleri kullanılarak rast perdesinde çargah çeşnisi ile karar edilmiştir.

Yeden: Geveşt perdesi kullanılmıştır.

⁴⁹ (Arel, 1993, s. 189)

2.9.1.1.2. III. Selim'in 02 Nolu Suzidilara Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Analizi

Suzidilara Saz Semaisi
No: 2

Bestekar: III.Selim

Usul:Aksak Semai
1.Hane

1. Hane

2. Hane

3. Hane

Şekil 9.4: III. Selim'in Suzidilara Makamı'ndaki 2 No'lu Saz Semaisi'nin Notası Birinci

Sayfa

Şekil 9.5: III. Selim'in Suzidilara Makamı'ndaki 2 No'lu Saz Semaizi'nin Notası İkinci Sayfa

Bestekar: III. Selim

Eserin notasına Muallim İsmail Hakkı Bey'in el yazısı ile yazdığı notanın nüshasından ulaşılmıştır. Ulaşılan notanın ilk üç hanesi ve Teslim bölümü 5/8'lik Türk Aksağı, 4. Hanesi 3/4'lük Semaî Usulü'ndedir. Bu nota, okunabilirliği ve kolay anlaşılabilmesi için yeniden yazılmıştır. Yeniden yazılan bu notanın ilk üç hanesi ve Teslim bölümü 5/8'lik Türk Aksağı Usulü yerine 10/8'lik Aksak Semaî, 4. Hanesi ise 3/4'lük Semaî Usulü yerine 6/4'lük Yürük Semaî Usulü'nde yazılmıştır.

Usul: 10/8'lik Aksak Semaî ve 6/4'lük Yürük semaî.

Eserin biçim kurgusu: A (a+x) + B (b+x) + C (c+x) + D (d+x) + A¹ (x) şeklindedir.

Eserin ilk üç hanesi ve Teslim bölümü 10/8'lik Aksak Semaî usulünde bestelenmiş olup, 4. Hanesi'nde 6/4'lük Yürük Semaî Usulü kullanılmıştır. Bu sebeple biçim olarak eserin dört bölümlü dönüşümlü biçim kurgusuna (Saz Semaî Biçimi) sahip olduğu saptanmıştır.

Makam Analizi

1. Hane Analizi

Seyre rast perdesi ile başlanan 1. Hane bölümünde rast perdesinde çargah çeşnisi gösterilen ezgi, hüseyin perdesinde çeşnisiz kalış ile sonlanmıştır.

Teslim Bölümü Analizi

Seyre hüseyini perdesi ile başlanan Teslim bölümünde ilk olarak neva perdesinde buselik dörtlüsü gösterilmiş, takiben; Çargah perdesinde çargah dörtlüsü, neva perdesinde çeşnisiz kalış, düğah perdesinde buselik dörtlüsü ve hüseyini perdesinde çeşnisiz kalış gösterilen eserde, hüseyiniaşiran perdesinde nişabur beşlisi sesleri kullanılarak rast perdesinde çargah çeşnisi ile karar edilmiştir.

2. Hane Analizi

Seyre rast perdesi ile başlanan 2. Hane bölümünde ilk olarak rast perdesinde çargah çeşnisi gösterilmiş, takiben; Rast perdesinde Nikriz Makamı Dizisi sesleri ile kalış (Nikriz Makamı'na geçki) gösterilen ezgi, hüseyini perdesinde çeşnisiz kalış ile sonlanmıştır.

3. Hane Analizi

Seyre rast perdesi ile başlanan 3. Hane bölümünde ilk olarak rast perdesinde Çargah Makamı dizisi sesleri ile gerdaniye perdesinde kalış gösterilmiş, takiben; Gerdaniye perdesinde çargah dörtlüsü ve hüseyini perdesinde buselik çeşnisi ile yapılan kalışların ardından ezgi, hüseyini perdesinde çeşnisiz kalış ile sonlanmıştır.

4. Hane Analizi

Seyre rast perdesi ile başlanan 4. Hane bölümünde ilk olarak rast perdesinde çargah beşlisi gösterilmiş, takiben; Neva perdesinde çeşnisiz kalış, hüseyini perdesinde çeşnisiz kalış, çargah perdesinde çargah beşlisi ve düğah perdesinde buselik beşlisi ile yapılan kalışların ardından ezgi, hüseyini perdesinde çeşnisiz kalış ile sonlanmıştır.

Eser İçerisindeki Perdelerde Kalış Sayıları ve Kullanılan Dörtlü, Beşli, Çeşniler

9 Defa hüseyini perdesinde kalış (1 defa hüseyini perdesinde buselik çeşnisi, 8 defa hüseyini perdesinde çeşnisiz kalış)

6 Defa rast perdesinde kalış (3 defa rast perdesinde çargah çeşnisi, 1 defa hüseyiniaşiran perdesinde nişabur beşlisi sesleri kullanılarak rast perdesinde çargah çeşnisi, 1 defa rast perdesinde çargah beşlisi, 1 defa rast perdesinde Nikriz Makamı dizisi sesleri kullanılarak kalış)

3 Defa neva perdesinde kalış (1 defa neva perdesinde buselik dörtlüsü, 2 defa neva perdesinde çeşnisiz kalış)

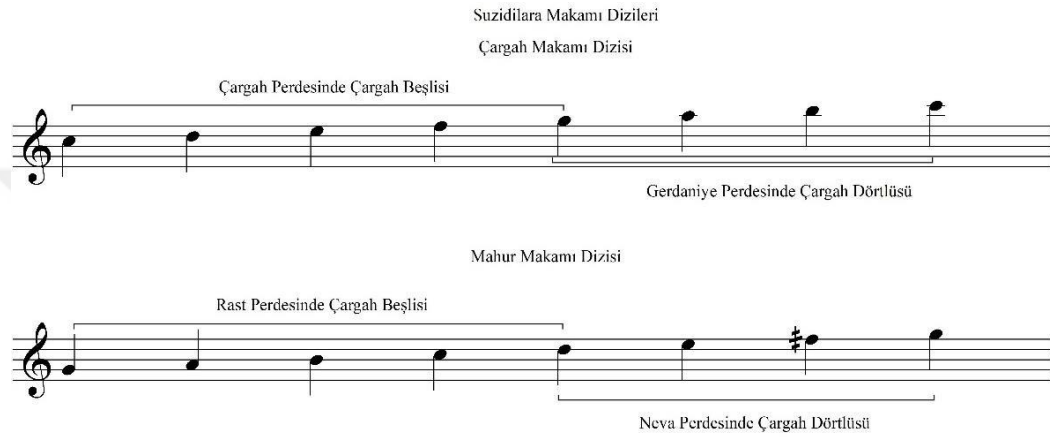
2 Defa düğah perdesinde kalış (1 defa düğah perdesinde buselik dörtlüsü, 1 defa düğah perdesinde buselik beşlisi ile kalış)

2 Defa çargah perdesinde kalış (1 defa çargah perdesinde çargah dörtlüsü, 1 defa çargah perdesinde çargah beşlisi ile kalış)

2 Defa gerdaniye perdesinde kalış (1 defa rast perdesinde Çargah Makamı dizisi sesleri kullanılarak gerdaniye perdesinde kalış, 1 defa gerdaniye perdesinde çargah dörtlüsü ile kalış) **gerçekleştirilmiştir.**

Donanım: Ulaşılan notanın donanımında fa için koma diyez bulunmaktadır. Yeniden yazılan notada fa için küçük mücennep diyez konulmuştur.

Dizi:

Şekil 9.6: Suzidilara Makamı Dizileri⁵⁰

Seyir: Seyre rast perdesi ile başlanan eser çıkıcı seyir özelliğinde olup, ezgi çoğunlukla Suzidilara Makamı Dizileri içerisinde hüseyini ve rast perdesi civarında seyretmiştir. Eserde ağırlıklı olarak hüseyini perdesinde çeşnisiz kalış, rast perdesinde çargah çeşnisi, neva perdesinde çeşnisiz kalış, düğah perdesinde buselik dörtlüsü ve buselik beşlisi, çargah perdesinde çargah dörtlüsü ve beşlisi ile kalışlar gösterilmiştir. Hüseyini perdesindeki çeşnisiz kalışlarda çoğunlukla nim hicaz perdesi kullanılmıştır. Düğah perdesinde yapılan buselik dörtlüsü ve beşlisi ile kalışlarda nim zirgüle perdesi kullanılmamıştır. Eserde rast perdesinde nikriz makamı dizisi sesleri ile kalış görülmüştür. Eserin tüm hanelerinin sonları hüseyini perdesinde çeşnisiz kalış ile sonlanmıştır.

Genişleme: Eser gerdaniye perdesinde çargah dörtlüsü ile genişlemiştir.

Karar: Hüseyiniaşiran perdesinde nişabur beşlisi sesleri kullanılarak rast perdesinde çargah çeşnisi ile karar edilmiştir.

Yeden: Geveşt perdesi kullanılmıştır.

⁵⁰ (Arel, 1993, s. 189)

2.9.2. Yapılan Analizlerin Sonucunda XVIII. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Suzidılara Makamı'ndaki Saz Semailerinin Karşılaştırılması ve Bulgular

Sınırlılık gereği XVIII. yüzyıl Suzidılara Makamı'nda saz semaisi bestelemiş neyzen bestekar III.Selim olmuştur. III. Selim'in Suzidılara Makamı'nda iki adet Saz Semaisi'nin bulunmasından dolayı XVIII. yüzyıl analizi Bestekar'ın kendi eserleri içerisinde olacaktır.

Usul Kullanımı

III. Selim'in 01 No'lu Suzidılara Saz Semaisi'nde ilk iki hane ve Teslim bölümü 10/8'lik Aksak Semai Usulü'nde iken, 3. Hane 6/8'lik Yürük Semai Usulü'ndedir. III. Selim'in 02 No'lu Suzidılara Saz Semaisi'nde ilk üç hane ve Teslim bölümü 10/8'lik Aksak Semai Usulü'nde iken 4. Hane 6/4'lük Yürük Semai Usulü'ndedir.

Biçim Kullanımı

1 No'lu Saz Semaisi biçim olarak dört bölümlü dönüşümlü biçim kurgusuna (Saz Semai Biçimi), 2 No'lu Saz Semaisi üç bölümlü dönüşümlü biçim kurgusuna sahiptir.

Makam Kullanımı

Tablo: 2.9.1: XVIII. Yüzyıl Neyzen Bestekarı III. Selim'in Suzidılara Makamı'ndaki Saz Semailerinin Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları

Perde	III. Selim'in 1 Nolu Saz Semaisi Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları	III. Selim'in 2 Nolu Saz Semaisi Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları	Toplam
Rast	12	6	18
Dügah	4	2	6
Buselik	1	0	1
Çargah	3	2	5
Neva	0	3	3
Hüseyni	6	9	15
Gerdaniye	1	2	3

Benzerlikler

- İki saz semaiside çıkıcı seyir özelliğinde olup, ezgi çoğunlukla Suzidılara Makamı Dizileri içerisinde rast ve hüseyini perdesi civarında seyretmiştir. Ağırlıklı olarak rast perdesinde; Çargah dörtlü, beşli ve çeşnileri ile, hüseyini perdesinde çeşnisiz, dügah perdesinde buselik beşlileri, çargah perdesinde çargah dörtlüleri ile yapılan kalışlarda ezgiler benzer

niteliktedir. Rast perdesindeki çargah dörtlü, beşli ve çeşnileri ile yapılan kalışların çoğunluğunda hüseyनियाşiran perdesinde nişabur beşlisi sesleri, hüseyni perdesinde yapılan çeşnisiz kalışların çoğunluğunda nim hicaz perdesi kullanılmıştır. Dügah perdesinde gösterilen buselik beşlilerinde ise nim zirgüle perdesi kullanılmamıştır.

Ezgi Benzerlik Şekilleri: 8.1: III. Selim'in 1 No'lu Suzidılara Saz Semaisi 16. ölçü Rast perdesinde çargah çeşnisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri: 8.2: III. Selim'in 2 No'lu Suzidılara Saz Semaisi 9. ölçü Rast perdesinde çargah çeşnisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri: 8.3: III. Selim'in 1 No'lu Suzidılara Saz Semaisi 6. ölçü düğah perdesinde buselik beşlisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri: 8.4: III. Selim'in 2 No'lu Suzidılara Saz Semaisi 7. ölçü düğah perdesinde buselik dörtlüsü

Ezgi Benzerlik Şekilleri: 8.5: III. Selim'in 1 No'lu Suzidılara Saz Semaisi 13. ölçü çargah perdesinde çargah dörtlüsü

Ezgi Benzerlik Şekilleri: 8.6: III. Selim'in 2 No'lu Suzidılara Saz Semaisi 5. ölçü çargah perdesinde çargah beşlisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri: 8.7: III. Selim'in 1 No'lu Suzidılara Saz Semaisi 4. ölçü hüseyni perdesinde çeşnisiz kalış

Ezgi Benzerlik Şekilleri: 8.8: III. Selim'in 2 No'lu Suzidılara Saz Semaisi 3. ve 4. ölçü
hüseyini perdesinde çeşnisiz kalış

2. İki saz semaisinde de seyre rast perdesi ile başlanmıştır.
3. İki saz semaisinde de hüseyinaşiran perdesinde nişabur beşlisi sesleri kullanılarak rast perdesinde çargah çeşnisi ile karar edilmiştir.
4. İki saz semaisinde de gerdaniye perdesinde çargah dörtlüsü veya çargah çeşnisi ile genişleme görülmüştür.

Farklılıklar

1. 1 No'lu Saz Semaisi'nde rast perdesinde pençgah beşlisi, 2 No'lu Saz Semaisi'nde rast perdesinde Nikriz Makamı Dizisi sesleri kullanılarak kalış (Nikriz Makamı'na geçki) gerçekleştirilmiştir.
2. 2 No'lu Saz Semaisi'nde hane sonları hüseyini perdesinde çeşnisiz kalış ile sonlanmıştır. 1 No'lu Saz Semaisi'nde ilk iki hane ve Teslim bölümü hüseyinaşiran perdesinde nişabur beşlisi sesleri kullanılarak rast perdesinde çargah çeşnisi ile, 3. Hane ise hüseyini perdesinde çeşnisiz kalış gösterilerek sonlanmıştır.

2.9.3. XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Suzidılara Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Analizleri

2.9.3.1. Neyzen Raşid Efendi'nin Suzidılara Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Analizi

Suzidılara Saz Semaileri

Usul: Aksak Semai
1.Hane

Bestekar: Neyzen Raşid Efendi

The musical score is written in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a time signature of 19/8. It consists of 18 measures of music, divided into three sections: 1.Hane (measures 1-8), 2.Hane (measures 9-13), and 3.Hane (measures 14-18). The score includes various musical notations such as treble clef, key signature (one sharp), time signature (19/8), and measure numbers. The first section (1.Hane) starts with a treble clef and a key signature of one sharp. The second section (2.Hane) starts with a treble clef and a key signature of one sharp. The third section (3.Hane) starts with a treble clef and a key signature of one sharp. The score includes various musical notations such as treble clef, key signature (one sharp), time signature (19/8), and measure numbers.

Şekil 9.7: Neyzen Raşid Efendi'nin Suzidılara Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Notası Birinci Sayfa

Şekil 9.8: Neyzen Raşid Efendi'nin Suzidılara Makamı'ndaki Saz Semaisi'nin Notası İkinci Sayfa

Bestekar: Neyzen Raşid Efendi

Eserin notasına Muallim İsmail Hakkı Bey'in el yazısı ile yazdığı notanın nüshasından ulaşılmıştır. Ulaşılan notanın ilk üç hanesi ve Teslim bölümü 5/8'lik Türk Aksağı, 4. Hanesi 3/4'lük Semai Usulü'ndedir. Bu nota, okunabilirliği ve kolay anlaşılabilmesi için yeniden yazılmıştır. Yeniden yazılan bu notanın ilk üç hanesi ve Teslim bölümü 5/8'lik Türk Aksağı Usulü yerine 10/8'lik Aksak Semai, 4. Hanesi ise 3/4'lük Semai usulü yerine 6/4'lük Yürük Semai usulünde yazılmıştır.

Usul: 10/8'lik Aksak Semai ve 6/4'lük Yürük Semai.

Eserin biçim kurgusu: A (a+x) + B (b+x) + C (c+x) + D (d+x) + E (e+x) şeklindedir.

Eserin ilk üç hanesi ve Teslim bölümü 10/8'lik Aksak Semai, 4. Hanesi 6/4'lük Yürük Semai Usulündedir.

Makam Analizi

1. Hane Analizi

Seyre rast perdesi ile başlanan 1. Hane bölümünde ilk olarak rast perdesinde çargah dörtlüsü gösterilmiş, takiben; Rast perdesinde çargah beşlisi, rast perdesinde nıkrız beşlisi, neva perdesinde buselik çeşnisi ve neva perdesinde çargah beşlisi ile yapılan kalışların ardından ezgi, hüseyini perdesinde çeşnisiz kalış ile sonlanmıştır.

Teslim Bölümü Analizi

Seyre hüseyini perdesi ile başlanan Teslim bölümünde ilk olarak çargah perdesinde çargah beşlisi gösterilmiş, takiben; Dügah perdesinde çeşnisiz kalış gösterilen eserde rast perdesinde çargah beşlisi ile karar edilmiştir.

2. Hane Analizi

Seyre rast perdesi ile başlanan 2. Hane bölümünde ilk olarak düğah perdesinde çeşnisiz kalış gösterilmiş, takiben; Düğah perdesinde buselik beşlisi gösterilen ezgi, sırasıyla; Rast, neva ve hüseyni perdelerinde gösterilen çeşnisiz kalışlar ile sonlanmıştır.

3. Hane Analizi

Seyre gerdaniye perdesi ile başlanan 3. Hane bölümünde ilk olarak Gerdaniye perdesinde çargah dörtlüsü gösterilmiş, takiben; Neva perdesinde çargah beşlisi, neva perdesinde çargah dörtlüsü, rast perdesinde Nikriz Makamı Dizisi sesleri kullanılarak rast perdesinde kalış (Nikriz Makamı'na geçki) ve yegah perdesinde çargah beşlisi ile yapılan kalışların ardından ezgi, hüseyni perdesinde çeşnisiz kalış ile sonlanmıştır.

4. Hane Analizi

Seyre rast perdesi ile başlanan 4. Hane bölümünde ilk olarak rast perdesinde çargah beşlisi sesleri kullanılarak neva perdesinde kalış gösterilmiş, takiben; Neva perdesinde hicaz çeşnisi gösterilen ezgi düğah perdesinde buselik beşlisi ile sonlanmıştır.

Eser İçerisindeki Perdelerde Kalış Sayıları ve Kullanılan Dörtlü, Beşli, Çeşniler

7 Defa neva perdesinde kalış (2 defa neva perdesinde çargah beşlisi, 1 defa neva perdesinde çargah dörtlüsü, 1 defa rast perdesinde çargah beşlisi sesleri kullanılarak neva perdesinde kalış, 1 defa neva perdesinde hicaz çeşnisi, 1 defa neva perdesinde çeşnisiz kalış, 1 defa neva perdesinde buselik çeşnisi ile kalış)

6 Defa rast perdesinde kalış (2 defa rast perdesinde çargah beşlisi, 1 defa rast perdesinde çargah dörtlüsü, 1 defa rast perdesinde nikriz beşlisi, 1 defa rast perdesinde Nikriz Makamı Dizisi sesleri kullanılarak rast perdesinde kalış, 1 defa çeşnisiz kalış)

5 Defa düğah perdesinde kalış (2 defa düğah perdesinde buselik beşlisi, 3 defa düğah perdesinde çeşnisiz kalış)

4 Defa hüseyni perdesinde kalış (4 defa hüseyni perdesinde çeşnisiz kalış)

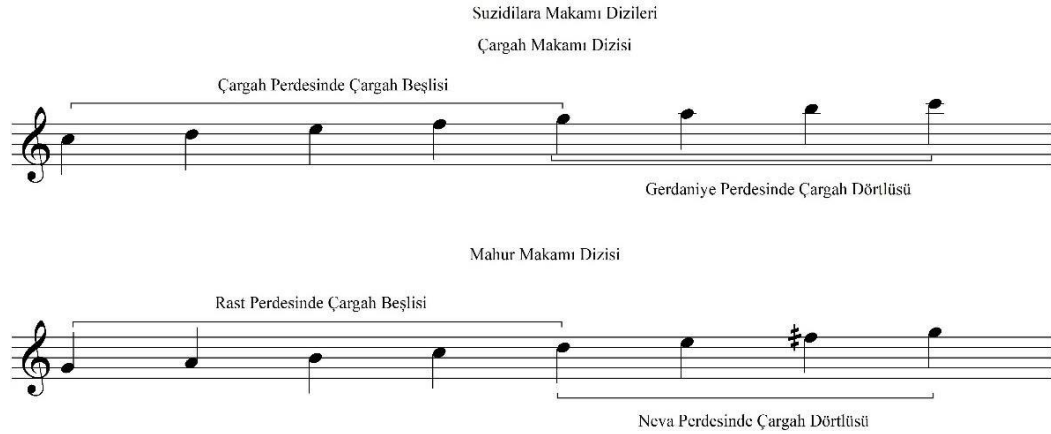
1 Defa gerdaniye perdesinde kalış (1 defa gerdaniye perdesinde çargah dörtlüsü ile kalış)

1 Defa çargah perdesinde kalış (1 defa çargah perdesinde çargah beşlisi ile kalış)

1 Defa yegah perdesinde kalış (1 defa yegah perdesinde çargah beşlisi ile kalış) gerçekleştirilmiştir.

Donanım: Ulaşılan notanın donanımında fa için bakiye diyez bulunmaktadır. Yeniden yazılan notada fa için küçük mücennep diyez konulmuştur.

Dizi:

Şekil 9.9: Suzidilara Makamı Dizileri⁵¹

Seyir: Seyre rast perdesi ile başlanan eser çıkıcı seyir özelliğinde olup, ezgi çoğunlukla Suzidilara Makamı Dizileri içerisinde neva ve rast perdeleri civarında seyretmiştir. Eserde ağırlıklı olarak neva perdesinde çargah dörtlüsü ve beşlisi, rast perdesinde çargah dörtlüsü ve beşlisi, düğah perdesinde çeşnisiz kalışlar ve buselik beşlisi, hüseyini perdesinde çeşnisiz kalışlar gösterilmiştir. Ayrıca eser içerisinde rast perdesinde; Nikriz beşlisi ile kalış, Nikriz Makamı Dizisi sesleri ile kalış ve neva perdesinde hicaz çeşnisi ile kalış gösterilmiştir. Eserin ilk üç hanesi hüseyini perdesinde çeşnisiz kalış ile 4. Hanesi düğah perdesinde buselik beşlisi ile sonlanmıştır.

Genişleme: Eser gerdaniye perdesinde çargah dörtlüsü ve yegah perdesinde çargah beşlisi ile genişlemiştir.

Karar: Eserde rast perdesinde çargah beşlisi ile karar edilmiştir.

Yeden: Geveşt perdesi kullanılmıştır.

Sınırlılık kapsamında, Suzidilara Makamı'nda saz semaisi bulunan XIX. Yüzyıl neyzen bestekarının bir kişi ve saz semaisi'nin bir adet olması sebebiyle XVIII. Yüzyıl Suzidilara Makamı Saz Semailerini karşılaştırılması bulunmamaktadır.

⁵¹ (Arel, 1993, s. 189)

2.9.4. XVIII. ve XIX. Yüzyıllar Arası Yaşayan Neyzen Bestekarların, Suzidılara Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin, Analizlerinin Karşılaştırılması ve Bulgular

Usul Kullanımı

Tablo: 2.9.2: XVIII. ve XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Suzidılara Makamı'ndaki Saz Semaileri'nde Kullandıkları Usuller

Yüzyıl	XVIII. Yüzyıl Neyzen Bestekarları		XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarları
Bestekar	III.Selim'in 1 Nolu Saz Semaili	III.Selim'in 2 Nolu Saz Semaili	Neyzen Raşid Efendi
Teslim Usulü	10/8'lik Aksak Semail	10/8'lik Aksak Semail	10/8'lik Aksak Semail
1. Hane Usulü	10/8'lik Aksak Semail	10/8'lik Aksak Semail	10/8'lik Aksak Semail
2. Hane Usulü	10/8'lik Aksak Semail	10/8'lik Aksak Semail	10/8'lik Aksak Semail
3. Hane Usulü	6/8'lik Yürük Semail	10/8'lik Aksak Semail	10/8'lik Aksak Semail
4. Hane Usulü	-	6/4'lük Yürük Semail	6/4'lük Yürük Semail

III. Selim'in 2 No'lu Saz Semaili ile Neyzen Raşid Efendi'nin Saz Semaileri'nin hane ve Teslimler'i ortak usule sahiptir. III. Selim'in 1 No'lu Saz Semaili'nin ilk iki hanesi ve Teslim bölümü diğer iki eserle ortak iken, bu saz semaisinin üç hane bir Teslim bölümünden oluşması ve 3. Hane'de 6/8'lik Yürük Semail Usulü kullanılması diğer saz Saz Semaileri'nden farklıdır.

Biçim Kullanımı

III. Selim'in 2 No'lu Saz Semaili ile Neyzen Raşid Efendi'nin Saz Semaileri dört bölümlü dönüşümlü biçim kurgusuna (Saz Semaili Biçimi) sahiptir. III. Selim'in 1 nolu Saz Semaili'nde üç hane ve bir Teslim bölümü bulunması sebebiyle üç bölümlü dönüşümlü biçim kurgusuna sahip olduğu saptanmıştır.

Makam Kullanımı

Tablo: 2.9.3: XVIII. ve XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarlarının Suzidılara Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları

Yüzyıl	XVIII. Yüzyıl Neyzen Bestekarı		XIX. Yüzyıl Neyzen Bestekarı	
Perde	III. Selim'in 1 No'lu Saz Semaileri Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları	III. Selim'in 2 No'lu Saz Semaileri Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları	Neyzen Raşid Efendi'nin Saz Semaileri Perdelerinde Yapılan Kalış Sayıları	Toplam
Yegah	0	0	1	1
Rast	12	6	6	24
Dügah	4	2	5	11
Buselik	1	0	0	1
Çargah	3	2	1	6
Neva	0	3	7	10
Hüseyini	6	9	4	19
Gerdaniye	1	2	1	4

Yukarıdaki tabloya göre Suzidılara Makamı'nda en çok kalış yapılan dört perde sırasıyla; Rast, hüseyini, dügah ve neva perdeleri olmuştur. XVIII. Yüzyıl neyzen bestekarı III.Selim'in iki Saz Semaileri'nde en çok kalış yapılan üç perde sırasıyla; Rast, hüseyini, dügah perdeleri iken, XIX. yüzyıl neyzen bestekarı Neyzen Raşid Efendi'nin Saz Semaileri'nde bu perdeler sırasıyla; Neva, rast ve dügah perdeleri olmuştur.

Ezgi Benzerlik Şekilleri: 8.9: III. Selim'in 1 No'lu Suzidılara Saz Semaisi 16. ölçü Rast perdesinde çargah çeşnisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri: 8.10: III. Selim'in 2 No'lu Suzidılara Saz Semaisi 9. ölçü Rast perdesinde çargah çeşnisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri: 8.11: Raşid Efendi'nin Suzidılara Saz Semaisi 8. ölçü Rast perdesinde çargah beşlisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri: 8.12: III. Selim'in 1 No'lu Suzidılara Saz Semaisi 6. ölçü düğah perdesinde buselik beşlisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri: 8.13: III. Selim'in 2 No'lu Suzidılara Saz Semaisi 7. ölçü düğah perdesinde buselik dörtlüsü

Ezgi Benzerlik Şekilleri: 8.14: Raşid Efendi'nin Suzidılara Saz Semaisi 9. ölçü düğah perdesinde buselik çeşnisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri: 8.15: III. Selim'in 1 No'lu Suzidılara Saz Semaisi 13. ölçü çargah perdesinde çargah dörtlüsü

Ezgi Benzerlik Şekilleri: 8.16: III. Selim'in 2 No'lu Suzidılara Saz Semaisi 5. ölçü çargah perdesinde çargah beşlisi

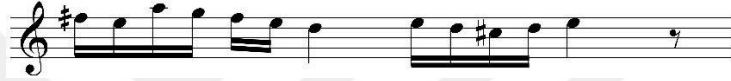
Ezgi Benzerlik Şekilleri: 8.17: Raşid Efendi'nin Suzidılara Saz Semaisi 6. ve 7. ölçü çargah perdesinde çargah beşlisi

Ezgi Benzerlik Şekilleri: 8.18: III. Selim'in 1 No'lu Suzidılara Saz Semaisi 4. ölçü hüseyini perdesinde çeşnisiz kalış

Ezgi Benzerlik Şekilleri: 8.19: III. Selim'in 2 No'lu Suzidılara Saz Semaisi 3. ve 4. ölçü hüseyini perdesinde çeşnisiz kalış

Ezgi Benzerlik Şekilleri: 8.20: Raşid Efendi'nin Suzidılara Saz Semaisi 5.ölçü hüseyini perdesinde çeşnisiz kalış

Donanım: Fa için küçük mücennep diyez kullanılmıştır.

Dizi:

Suzidılara Makamı Dizileri
Çargah Makamı Dizisi

Çargah Perdesinde Çargah Beşlisi

Gerdaniye Perdesinde Çargah Dörtlüsü

Mahur Makamı Dizisi

Rast Perdesinde Çargah Beşlisi

Neva Perdesinde Çargah Dörtlüsü

Şekil 9.10: Suzidılara Makamı Dizileri⁵²

⁵² (Arel, 1993, s. 189)

Seyir: XVIII. ve XIX. Yüzyıl Suzidılara Makamı Saz Semaileri çıkıcı seyir özelliğinde olup ezgi çoğunlukla Suzidılara Makamı Dizileri içerisinde rast perdesi civarında seyretmiştir. III. Selim'in 2 No'lu Saz Semaisi'nde hüseyini perdesi civarında, Neyzen Raşid Efendi'nin Saz Semaisi'nde neva perdesi civarındaki ezgiler daha fazladır. Ağırlıklı olarak rast perdesinde; Rast dörtlü, beşli, çeşnileri, hüseyini perdesinde çeşnisiz kalış, düğah perdesinde; Çeşnisiz kalış ve buselik dörtlü, beşlileri, çargah perdesinde çargah dörtlü ve beşlileri ile yapılan kalışlarda ezgiler benzer niteliktedir. XVIII. Yüzyıl Bestekarı III. Selim'in iki Saz Semaisi'nde hüseyनियाşiran perdesinde nişabur beşlisi sesleri kullanılarak rast perdesinde çargah çeşnisi ile kalışlar gerçekleştirilmiştir. Hüseyini perdesinde yapılan çeşnisiz kalışlarda çoğunlukla nim hicaz perdesi kullanılırken, düğah perdesinde buselik dörtlü ve beşlileri ile yapılan kalışlarda nim zirgüle perdesi kullanılmamıştır. III. Selim'in 2 No'lu Saz Semaisi ile Neyzen Raşid Efendi'nin Saz Semaileri'nde rast perdesinde Nikriz Makamı Dizisi sesleri ile kalış (Nikriz Makamı'na geçki) gösterilmiştir. III. Selim'in 1 No'lu Saz Semaisi'nde rast perdesinde pençgah beşlisi ile, Neyzen Raşid Efendi'nin Saz Semaisi'nde ise neva perdesinde hicaz dörtlüsü ile kalışlar bulunmaktadır.

Genişleme: Üç eserde de gerdaniye perdesinde çargah dörtlüsü veya çargah çeşnisi ile genişleme gösterilmiştir. Ayrıca Neyzen Raşid Efendi'nin Saz Semaisi'nde yegah perdesinde çargah beşlisi ile genişleme yapıldığı görülmüştür.

Karar: XVIII. Yüzyıl neyzen bestekarı III. Selim'in iki Saz Semaisi'nde hüseyनियाşiran perdesinde nişabur beşlisi sesleri kullanılarak rast perdesinde çargah çeşnisi ile karar edilirken, XIX. yüzyıl bestekarı Neyzen Raşid Efendi'nin Saz Semaisi'nde rast perdesinde çargah beşlisi ile karar edilmiştir.

Yeden: Geveşt perdesi kullanılmıştır.

Suzidılara Makamı'nda Saz Semaisi bestelemiş XVIII. ve XIX. yüzyıl neyzen bestekarları'nın arasında usta çırac ilişkisi yoktur.

SONUÇLAR

Problem durumunda verilen alt problemlere dair sonuçlar aşağıda verilmiştir.

- 1- XVIII. ve XIX. yy.'da yaşamış neyzen bestekarların Beyati Makamı'nda besteledikleri Saz Semaileri'nde; Arel Nazariyatı'na göre makam kullanımı, Onur Akdoğu'nun Türler ve Biçimler Kitabı'na göre biçim ve usul kullanımları nasıldır?

XIX. ve XIX. yy.'da Beyati Makamı'nda saz semaisi bulunan dört neyzen bestekar ve dört saz semaisi tespit edilmiştir. XVIII. Yüzyıl neyzen bestekarlar'ı; Nayi Osman Dede, Yumni Dede, XIX.yüzyıl neyzen bestekarları; Tanburi Neyzen Oskiyan ve Neyzen Raşid Efendi'dir.

XVIII. Yüzyıl neyzen bestekarı Yumni Dede'nin Saz Semaisi hariç olmak üzere iki farklı yüzyılda yazılmış, üç saz semaisinin ilk üç hanesi ve Teslim bölümlerinde aynı usul (10/8'lik Aksak Semai) kullanılmıştır. Dört saz semaisi birbirleri ile karşılaştırıldıklarında son hanelerinde kullanılan usuller farklı olmuştur. Yumni Dede'nin Saz Semaisi hariç olmak üzere Saz Semaileri'nde dört bölümlü dönüşümlü biçim (Saz Semaisi biçimi) kullanılmıştır. Yumni Dede'nin Saz Semaisi bütünüyle tek bir usul ile bestelenmesi sebebiyle dört bölümlü sırasal biçim kurgusuna (Peşrev Biçimi) sahiptir. Makam kullanımı açısından iki farklı yüzyılda yazılmış dört saz semaisinin içerisinde en çok kalış yapılan üç perde sırasıyla; Neva, segah ve düğah perdeleri olmuştur. Dördüncü en çok kalış yapılan perde XVIII. yüzyıl neyzen bestekarlarında rast perdesi iken, XIX. yüzyıl neyzen bestekarlarında çargah perdesi olmuştur. Her iki yüzyılda bestelenmiş dört saz semaisi inici-çıkıcı seyir özelliğinde olup ezgi çoğunlukla Beyati Makamı Dizisi sesleri içerisinde neva perdesi civarında seyretmiştir. Ağırlıklı olarak neva perdesinde buselik dörtlüsü ile yapılan kalışlar ve segah perdesinde segah çeşnisi ile yapılan kalışlar bulunmaktadır. Bu kalışlar melodik açıdan benzer niteliktedir. Düğah perdesinde ise hüseyini beşlisi ve uşşak dörtlüsü ile kalışlar bulunur. Rast perdesinde rast dörtlü, beşli ve çeşnileri ile, çargah perdesinde çargah dörtlü, beşli ve çeşnileri ile kalışlar da görülmüştür. Arel Nazariyatı'na göre Beyati Makamı'nda yapılması beklenen acem perdesindeki çargah dörtlü ve beşlileri ile kalışlar, neva perdesinde hicaz beşlisi ve çargah perdesinde nikriz beşlisi ile kalışlar nadir olarak görülmüştür. Sadece Nayi Osman Dede'nin Saz semaisi'nde acem perdesinde çargah çeşnisi ile kalış ve çargah perdesinde nikriz beşlisi ile kalış vardır. Diğer eserlerde bunlar görülmemiştir. Yumni Dede'nin Saz Semaisi'nde neva

perdesinde rast beşlisi sesleri ile Neva Makamı'nı geçki yapar gibi karışık gezinilen ezgi dolaşımı kullanılmıştır. Eserlerde başka makamlara geçki yapılmamıştır. Yumni Dede'nin Saz Semaisi hariç, üç saz semaisinde muhayyer perdesinde uşşak dörtlüsü veya uşşak çeşnisi ile genişleme gösterilmiştir. Tanburi Neyzen Oskiyan ve Nayi Osman Dede'nin Beyati Saz Semaileri'nin son haneleri hariç olmak üzere, Nayi Osman Dede, Yumni Dede ve Neyzen Raşid Efendi'nin Saz Semaileri'nde; hane sonlarının neva perdesinde bitmesi sonrası Teslim'e dönülmesi ortaktır. XVIII. Yüzyıl neyzen bestekarı Nayi Osman Dede'nin Saz Semaisi'nde düğah perdesinde hüseyini beşlisi, XVIII. yüzyıl neyzen bestekarı Yumni Dede'nin Saz Semaisinde düğah perdesinde uşşak dörtlüsü, XIX. yüzyıl bestekarı Tanburi Neyzen Oskiyan'ın Saz Semaisi'nde düğah perdesinde hüseyini beşlisi, XIX. yüzyıl neyzen bestekarı Neyzen Raşid Efendi'nin Saz Semaisi'nde düğah perdesinde uşşak dörtlüsü ile karar edilmiştir. İki farklı yüzyılda bestelenmiş eserlerin, iki farklı dörtlü ve beşli ile (uşşak dörtlüsü ve hüseyini beşlisi) karar ettiği saptanmıştır. Yeden perdesi iki yüzyılda da rast perdesi olmuştur.

- 2- XVIII. ve XIX. yy.'da yaşamış neyzen bestekarların Buselikaşiran Makamı'nda besteledikleri Saz Semaileri'nde; Arel Nazariyatı'na göre makam kullanımı, Onur Akdoğu'nun Türler ve Biçimler Kitabı'na göre biçim ve usul kullanımları nasıldır?

XVIII. ve XIX. yy.'da Buselikaşiran Makamı'nda saz semaisi bulunan iki neyzen bestekar ve iki saz semaisi tespit edilmiştir. XVIII. yüzyıl neyzen bestekarı; Nayi Osman Dede, XIX.yüzyıl neyzen bestekarı; Neyzen Salim Bey'dir.

İki farklı yüzyılda bestelenmiş Saz Semaileri'nin ilk üç hanesi, Teslim bölümü ve son hanelerinde kullanılan usuller (10\8'lik Aksak Semai ve 6\8 - 6\4'lük Yürük Semai) ortaktır. Saz Semaileri dört bölümlü dönüşümlü biçim (Saz Semaisi biçimi) kurgusuna sahiptir. Makam kullanımında XVIII. Yüzyıl neyzen bestekarı Nayi Osman Dede'nin Saz Semaisi'nde en çok kalış yapılan üç perde sırasıyla; Neva, hüseyini ve rast perdeleri iken, XIX.yüzyıl neyzen bestekarı Neyzen Salim Bey'in Saz Semaisi'nde bu perdeler sırasıyla; Hüseyini, hüseyiniaşiran ve sonrasında gelen neva, yegah ve muhayyer perdeleri olmuştur. Her iki yüzyılda bestelenmiş iki saz semaisi de inici seyir özelliğinde seyir özelliğinde olup ezgi çoğunlukla Buselikaşiran Makamı Dizileri içerisinde, XVIII. Yüzyıl neyzen bestekarı Nayi Osman Dede'nin Saz Semaisinde neva ve hüseyini perdesinde civarında, XIX. yüzyıl neyzen bestekarı Neyzen Salim Bey'in Saz Semaisi'nde hüseyini perdesi civarında seyretmiştir. Buna zıt olarak XVIII.

yüzyıl neyzen bestekarı Nayi Osman Dede'nin Saz semaisi'nde seyir hüseyini perdesinden, XIX. yüzyıl neyzen bestekarı Salim Bey'in Saz Semaisi'nde ise seyir neva perdesinden başlamaktadır. Hüseyini perdesinde ağırlıklı olarak; Uşşak dörtlüsü, hüseyini beşlisi ve çeşnisiz kalışlar bulunur. İki saz semaisinde de buselik perdesinde nişabur beşlisi sesleri kullanılarak hüseyini perdesinde çeşnisiz kalış görülmüştür. Neva perdesinde ağırlıklı olarak; Rast dörtlüsü ve rast beşlisi ile, yegah ve neva perdelerinde Rast Makamı dizisi sesleri kullanılarak yapılan kalışlar bulunmaktadır. Hüseyiniaşiran perdesinde ağırlıklı olarak; Hüseyini beşlisi, uşşak dörtlüsü ve Uşşak Makamı Dizisi sesleri kullanılarak kalışlar gerçekleştirilmiştir. Muhayyer ve rast perdelerinde ise ağırlıklı olarak çeşnisiz kalışlar görülmüştür. İki saz semaisinde gerek hane sonları gerek Teslim bölümleri gerek eser içerisinde gösterilen farklı dörtlü, beşli, çeşni kullanımları münasebetiyle, makamsal açıdan bakıldığında eserler birbirlerine fazla benzerlik göstermemektedir. Nayi Osman Dede'nin Saz Semaisi'nin 4. Hanesi'nde Buselik Makamı'na, Neyzen Salim Bey'in Saz Semaisi'nin 2. Hanesi'nde Uzzal Makamı'na ve 3. Hane'de neva perdesinde Rast Makamı'na geçki yapılmıştır. Ayrıca Neyzen Salim Bey'in Saz Semaisi'nin 2. Hanesi'nde Buselikaşiran Makamı Dizileri dışında; dügah perdesinde saba dörtlüsü gösterilmiştir. İki saz semaisinde de genişleme bakımından yegah perdesinde rast beşlisi, muhayyer perdesinde buselik çeşnisi ve çeşnisiz kalışlar gösterilmesi ortaktır. Neyzen Salim Bey'in Saz Semaisi'nde; Yegah perdesinde Acemli Rast Makamı Dizisi sesleri kullanımı ile kalış ve Arel Nazariyatı'na göre makamın içinde bulunmayan; Muhayyer perdesinde rast dörtlüsü ile genişleme gösterildiği görülmüştür. XVIII. Yüzyıl neyzen bestekarı Nayi Osman Dede'nin Saz Semaisi'nde; Hüseyiniaşiran perdesinde uşşak çeşnisi ile karar edilirken, XIX. Yüzyıl neyzen bestekarı Neyzen Salim Bey'in Saz Semaisi'nde; Hüseyiniaşiran perdesinde Uşşak Makamı Dizisi seslerinin bir bölümü kullanılarak karar edilmiştir. Yeden perdesi iki yüzyılda da yegah perdesi olmuştur.

- 3- XVIII. ve XIX. yy.'da yaşamış neyzen bestekarların Evcara Makamı'nda besteledikleri Saz Semailerinde; Arel Nazariyatı'na göre makam kullanımı, Onur Akdoğu'nun Türler ve Biçimler Kitabı'na göre biçim ve usul kullanımları nasıldır?

XVIII. ve XIX. yy.'da Evcara Makamı'nda saz semaisi bulunan iki neyzen bestekar ve iki saz semaisi tespit edilmiştir. XVIII. Yüzyıl neyzen bestekarı; Yumni Dede, XIX. yüzyıl neyzen bestekarı; Neyzen Salim Bey'dir.

İki farklı yüzyılda bestelenmiş Saz Semailerinin ilk üç hanesi ve Teslim bölümlerinde kullanılan usuller (10\8'lik Aksak Semai) ortaktır. XVIII. Yüzyıl neyzen bestekarı Yumni Dede'nin Saz Semaisi'nin 4. Hanesinde herhangi bir usul değişikliği yapılmamıştır. Eser bütünüyle Aksak Semai Usulü'ndedir. XIX. Yüzyıl neyzen bestekarı Neyzen Salim Bey'in Saz Semaisi'nin 4. Hanesi'nde ise 6/4'lük Yürük Semai Usulü kullanılmıştır. Yumni Dede'nin Saz Semaisi'nin son hanesinde usul değişikliği olmadığı için dört bölümlü sırasal biçim kurgusuna (Peşrev Biçimi), Neyzen Salim Bey'in Saz Semaisi'nin son hanesinde usul değişikliği bulunduğu için dört bölümlü dönüşümlü biçim kurgusuna (Saz Semaisi Biçimi) sahip olduğu tespit edilmiştir. Makam kullanımında; İki farklı yüzyılda bestelenen Saz Semailerinin perdelerinde yapılan kalıpların sayıları farklılık göstermiştir. XVIII. Yüzyıl neyzen bestekarı Yumni Dede'nin Saz Semaisi'nde en çok kalış yapılan perdeler sırasıyla; Segah, nim hicaz ve eviç perdeleri iken, XIX. yüzyıl neyzen bestekarı Neyzen Salim Bey'in Saz Semaisi'nde en çok kalış yapılan perdeler sırasıyla; Eviç, nim hicaz ve segah perdeleri olmuştur. Her iki yüzyılda bestelenmiş iki saz semaisi inici seyir özelliğinde olup, ezgi çoğunlukla Evcara Makamı Dizisi içerisinde; XVIII.Yüzyıl neyzen bestekarı Yumni Dede'nin Saz Semaisi'nde; Segah, nim hicaz ve eviç perdeleri civarında, XIX.yüzyıl neyzen bestekarı Salim Bey'in Saz semaisinde; Eviç ve nim hicaz perdeleri civarında seyretmiştir. İki eserde seyre eviç perdesinden başlamaktadır. Ağırlıklı olarak eviç perdesinde; Müstear çeşnisi, nim hicaz perdesinde; Hicaz dörtlü, beşli ve çeşnileri, segah perdesinde; Nikriz beşli ve çeşnileri, ırak perdesinde; Evcara Makamı Dizisi sesleri kullanılarak kalıplar gerçekleştirilmiştir. Yapılan bu kalıplarda ezgiler benzer niteliktedir. Herhangi bir makama geçki yapılmamıştır. İki eserde hanelerinin sonunda ağırlıklı olarak nim hicaz perdesinde hicaz dörtlü, beşli veya çeşnileri gösterilmiştir. İki saz semaisinde de eviç perdesinde müstear çeşnisi ve nim hicaz perdesinde hicaz dörtlüsü sesleri kullanılarak yine eviç perdesinde kalış yapılması ortaktır. Yumni Dede'nin Saz Semaisi sadece eviç perdesinde müstear çeşni ile genişleme göstermiştir. Eserde başka bir genişleme bulunmaz. Neyzen Salim Bey'in Saz Semaisi'nde de bu genişleme görülmektedir. Bu bakımdan iki Saz Semaisi ortak olsa da, Neyzen Salim Bey'in Saz Semaisi'nde; Eviç perdesinde çargah dörtlüsü ve hicaz beşlisi, tiz segah perdesinde; Nikriz çeşnisi ile genişleme gösterilmiştir. Ayrıca Sünbüle, muhayyer ve tiz nim hicaz perdelerinde çeşnisiz kalıplar da bulunur. İki farklı yüzyılda bestelenmiş Saz Semailerinde ırak perdesinde Evcara Makamı Dizisi sesleri kullanılarak karar edilmiştir. Yeden perdesi iki yüzyılda da acemaşiran perdesi olmuştur.

- 4- XVIII. ve XIX. yy.'da yaşamış neyzen bestekarların Hicaz Hümayun Makamı'nda besteledikleri Saz Semai'lerinde; Arel Nazariyatı'na göre makam kullanımı, Onur Akdoğu'nun Türler ve Biçimler Kitabı'na göre biçim ve usul kullanımları nasıldır?

XVIII. ve XIX. yy.'da Hicaz Hümayun Makamı'nda saz semaisi bulunan iki neyzen bestekar ve iki saz semaisi tespit edilmiştir. XVIII. yüzyıl neyzen bestekarı Veli Dede, XIX. yüzyıl neyzen bestekarları Neyzen Yusuf Paşa'dır.

İki farklı yüzyılda bestelenen, iki saz semaisinin de ilk üç hanesi ve Teslim bölümünde kullanılan usul (10\8'lik Aksak Semai) ortaktır. Veli Dede'nin Saz Semaisi'nin 4. Hanesi'nde 6\8'lik Yürük Semai Usulü, Neyzen Yusuf Paşa'nın Saz Semaisi'nin 4.Hanesi'nde 6\4'lük Sengin Semai Usulü kullanılmıştır. İki saz semaiside dört bölümlü biçim kurgusuna (Saz Semaisi biçimi) sahiptir. Makam kullanımında XVIII. yüzyıl neyzen bestekarı Veli Dede'nin Saz Semaisi'nde en çok kalış yapılan üç perde sırasıyla: Neva, düğah ve hüseyini perdeleri iken XIX. yüzyıl neyzen bestekarı Neyzen Yusuf Paşa'nın Saz Semaisi'nde en çok kalış yapılan üç perde sırasıyla; Düğah, rast, hüseyini ve neva perdeleri olmuştur. XVIII. Yüzyıl neyzen bestekarı Veli Dede'nin Saz Semaisi inici-çıkıcı seyir özelliğinde olup ezgi çoğunlukla Hicaz Hümayun Makamı Dizisi sesleri içerisinde neva perdesinde civarında seyrederken, XIX. yüzyıl neyzen bestekarı Neyzen Yusuf Paşa'nın Saz Semaisi çıkıcı seyir özelliğinde olup ezgi çoğunlukla Hicaz Hümayun Makamı Dizisi içerisinde düğah, rast ve neva perdesi civarında seyretmiştir. Veli Dede'nin Saz Semaisi'nde seyir neva perdesinden başlarken, Yusuf Paşa'nın Saz Semaisi'nde düğah perdesinde başlamıştır. Veli Dede'nin Saz Semaisi'nde; Neva perdesinde yapılan kalışlarda buselik perdesinde nişabur beşlisi sesleri kullanılmıştır. Neyzen Yusuf Paşa'nın Saz Semaisi'nde buselik perdesinde nişabur beşlisi kullanımı mevcut değildir. Nişabur beşlisi haricinde neva perdesinde ağırlıklı olarak buselik dörtlü, beşli, çeşnileri gösterilmiştir. Düğah perdesinde; Hicaz dörtlü, beşli, çeşnileri, hüseyini perdesinde; Çeşnisiz kalışlar, rast perdesinde; Nikriz beşli ve çeşnileri ile gerçekleştirilen kalışlarda ezgiler benzer niteliktedir. Hicaz Hümayun Makamı Dizisi harici, iki saz semaisinde de hüseyini perdesinde Hicaz Hümayun Makamı Dizisi gösterilmiştir. Yusuf Paşa'nın saz semaisi'nde; Hicaz Hümayun Makamı Dizisi harici hüseyiniaşiran perdesinde Uşşak Makamı Dizisi gösterilmiş Buselikaşiran Makamı'na geçki yapılmıştır. İki saz semaisi'nin de hane sonları neva perdesinde sonlanmıştır (Neyzen Yusuf Paşa'nın Saz Semaisi'nin 4. Hanesi hariç olmak üzere). Teslim'e dönülmeden önce neva perdesinde yapılan bu kalışlarda; Veli Dede'nin Saz Semaisi'nde

Nişabur beşlisi sesleri kullanımı görülmektedir. Neyzen Yusuf Paşa'nın Saz Semaisi'nde bu kalışlar buselik dörtlü beşli ve çeşnileri ile gerçekleştirilmiştir. İki saz semaisinin Teslim bölümünün başı (ilk iki tartım) aynı ezgisel motifle başlamıştır. Genişleme bakımından iki farklı yüzyılda da bestelenmiş Saz Semailleri'nde, hüseyini perdesinde Hicaz Hümayun Makamı Dizisi sesleri kullanılarak muhayyer perdesinde buselik çeşnisi ile kalış gösterilmesi ortaktır. XVIII. Yüzyıl neyzen bestekarı Veli Dede'nin Saz Semaisi'nde düğah perdesinde hicaz çeşnisi ile karar edilirken, XIX. yüzyıl neyzen bestekarı Neyzen Yusuf Paşa'nın Saz Semaisi'nde düğah perdesinde hicaz dörtlüsü ile karar edilmiştir. Yeden perdesi yüzyıllar arasında farklılık göstermiştir. XVIII. Yüzyıl neyzen bestekarı Veli Dede'nin Saz Semaisi'nde yeden nim zirgüle perdesi iken XIX. yüzyıl neyzen bestekarı Neyzen Yusuf Paşa'nın Saz Semaisi'nde yeden rast perdesi olmuştur.

- 5- XVIII. ve XIX. yy.'da yaşamış neyzen bestekarların Hüseyini Makamı'nda besteledikleri Saz Semailleri'nde; Arel Nazariyatı'na göre makam kullanımı, Onur Akdoğu'nun Türler ve Biçimler Kitabı'na göre biçim ve usul kullanımları nasıldır?

XVIII. ve XIX. Yy.'da Hüseyini Makamı'nda saz semaisi bulunan dört neyzen bestekar ve dört saz semaisi tespit edilmiştir. XVIII. yüzyıl neyzen bestekarı; III.Selim, XIX. yüzyıl neyzen bestekarları; Neyzen Yusuf Paşa, Neyzen Raşid Efendi ve Neyzen Aziz Dede'dir.

Dört saz semaisinin ilk üç hanesi, Teslim bölümü ve 4. Haneleri'nde kullanılan usuller (10\8'lik Aksak Semai, 6\8'lik ve 6\4'lük Yürük Semai) ortaktır. Dört saz semaiside dört bölümlü dönüşümlü biçim kurgusuna (Saz Semai Biçimi) sahiptir. Makam kullanımında; XVIII. Yüzyıl bestekarı III. Selim ve XIX. yüzyıl bestekarları Neyzen Yusuf Paşa ile Neyzen Raşid Efendi'nin Saz Semailleri'nde en çok kalış yapılan iki perde sırasıyla hüseyini ve neva perdeleri olmuştur. Aziz Dede'nin Saz Semaisi ile birlikte tüm Saz Semailleri'ndeki kalış yapılan perdeler toplandığında, en çok kalış yapılan ikinci perdenin neva perdesi yerine düğah perdesi olduğu gözükmemektedir. Bunun sebebi Neyzen Aziz Dede'nin Saz Semaisi'nde düğah perdesinde fazla kalış yapılmasından kaynaklanmaktadır. Aziz Dede'nin Saz Semaisi'ndeki veriler kullanılmadan bakıldığında, en çok kalış yapılan ikinci perdenin neva perdesi olduğu görülmüştür. XVIII. ve XIX. Yüzyıl Hüseyini Makamı'ndaki Saz Semailleri inici-çıkıcı seyir özelliğinde olup ezgiler çoğunlukla Hüseyini Makamı Dizisi sesleri içerisinde hüseyini perdesi civarında seyretmiştir. Seyre XVIII. yüzyıl Bestekarı III. Selim'in Saz Semaisi ve XIX. yüzyıl bestekarı Yusuf Paşa'nın Saz Semailleri'nde; Hüseyini perdesi ile başlanmıştır. XIX. yüzyıl

Bestekarı Neyzen Raşid Efendi'nin Saz Semaisi'nde seyre; Dügah perdesi ile, XIX. yüzyıl Bestekarı Neyzen Aziz Dede'nin Saz Semaisi'nde ise seyre; Rast perdesi ile başlanmıştır. Dört esere bakıldığında ağırlıklı olarak hüseyini perdesinde hüseyini beşlisi, düğah perdesinde hüseyini beşlisi ve neva perdesinde; Rast ve buselik dörtlü, beşlileri kullanılmıştır. Bu kalışlarda kullanılan ezgiler benzer niteliktedir. III. Selim'in Saz Semaisi'nde Hüseyini Makamı Dizisi seslerinin dışına çıkılmamıştır. XIX. Yüzyıl neyzen bestekarlarının eserlerinde Hüseyini Makamı Dizisi seslerinin dışında dörtlü, beşli, çeşni ve dizi kullanımları bulunmaktadır. Neyzen Yusuf Paşa'nın Saz Semaisi'nde; Gerdaniye perdesinde nikriz çeşnisi, Neyzen Raşid Efendi'nin Saz Semaisi'nde; Acem perdesinde nikriz çeşnisi, çargah perdesinde Zirgüleli Hicaz Makamı Dizisi sesleri kullanılarak kalış ve düğah perdesinde Saba Makamı Dizisi sesleri kullanılarak kalış, Neyzen Aziz Dede'nin Saz Semaisi'nde; Hüseyini perdesinde Karcıgar Makamı Dizisi sesleri kullanılarak kalış görülmüştür. XVIII. Yüzyıl bestekarı III. Selim'in Saz Semaisi'nde Muhayyer Makamı'na, XIX. Yüzyıl Bestekarları; Yusuf Paşa'nın Saz Semaisi'nde Muhayyer Makamı'na, Raşid Efendi'nin Saz Semaisi'nde Saba Makamı'na ve çargah perdesinde Rast Makamı'na geçki yapılmıştır. Ayrıca Aziz Dede'nin Saz Semaisi'nde hüseyini perdesinde Karcıgar Makamı'na (teorik olarak) geçki yapılmıştır. Hüseyini makamından başka makama geçki için tercih edilen makam ağırlıklı olarak Muhayyer Makamı olmuştur. İki farklı yüzyılda bestelenmiş üç saz semaisinin ağırlıklı olarak muhayyer perdesinde uşşak dörtlüsü ve çeşnisi ile genişleme göstermesi ortaktır. Neyzen Raşid Efendi'nin Saz Semaisi'nde genişleme yoktur. Ayrıca Neyzen Yusuf Paşa'nın Saz Semaisi'nde; Gerdaniye perdesinde rast dörtlü ve beşlileri, Neyzen Aziz Dede'nin Saz Semaisi'nde; Muhayyer perdesinde Hüseyini beşlisi, tiz çargah perdesinde çargah dörtlüsü, tiz segah perdesinde segah çeşnisi ve hüseyini perdesinde Karcıgar Makamı Dizisi kullanılmıştır. XIX. Yüzyıl neyzen bestekarlarının Saz Semailerinde düğah perdesinde hüseyini beşlisi ile karar edilirken, XVIII. yüzyıl Bestekarı III.Selim'in Saz Semaisi'nde düğah perdesinde uşşak dörtlüsü ile karar edilmiştir. Yeden perdesi iki yüzyılda da rast perdesi olmuştur.

- 6- XVIII. ve XIX. yy.'da yaşamış neyzen bestekarların Rast Makamı'nda besteledikleri Saz Semailerinde; Arel Nazariyatı'na göre makam kullanımı, Onur Akdoğu'nun Türler ve Biçimler Kitabı'na göre biçim ve usul kullanımları nasıldır?

XVIII. ve XIX. yy.'da yaşamış ve Rast Makamı'nda saz semaisi bestelemiş beş neyzen bestekar ve dokuz saz semaisi tespit edilmiştir. XVIII. Yüzyıl neyzen bestekarlari; Nayi Osman Dede, III. Selim, Veli Dede, XIX. yüzyıl Neyzen bestekarlari; Neyzen Yusuf Paşa ve Raşid Efendi'dir.

Usul ve biçim bakımından iki farklı yüzyılda bestelenmiş Saz Semaileri farklılık göstermiştir. Dokuz saz semaisi içerisinde altı eserin ilk üç hanesi ve Teslim usulleri 10/8'lik Aksak Semai Usulü'nde, 4. Haneleri altı zamanlı Yürük Semai Usulü'ndedir. Bu Saz Semaileri XVIII. yüzyılda; Nayi Osman Dede'nin 1 No'lu Rast Saz Semaisi, Nayi Osman Dede'nin 3 No'lu Dilabad İsimli Rast Saz Semaisi, III. Selim'in İsimsiz Rast Saz Semaisi, XIX. yüzyılda; Neyzen Yusuf paşa'nın Rast Saz Semaisi, Neyzen Raşid Efendi'nin Rast Saz Semaisi olmuştur. Ağırlıklı olarak bu usul kullanımının tercih edildiği söylenebilir. Nayi Osman Dede'nin 2 No'lu Rast Saz Semaisi'nin 1. Hane bölümü bulunmaz ve 3. Hanesi'nde usul geçkisi kullanılmıştır. Veli Dede'nin Rast Saz Semaisi'nde sadece 6/8'lik Yürük semai Usulü, III. Selim'in Benefşezar isimli Rast Saz Semaisi'nde sadece 10/8'lik Aksak Semai Usulü kullanılmış olup, iki eserde de usul geçkisi bulunmamaktadır. XIX. Yüzyıl Saz Semaileri dört bölümlü dönüşümlü biçim kurgusuna (Saz Semaisi Biçimi) sahiptir. XVIII. Yüzyıl neyzen bestekarı Nayi Osman Dede'nin dört adet Rast Saz Semaisi ile XVIII. yüzyıl neyzen bestekarı III. Selim'in isimsiz Rast Saz Semaisi de dört bölümlü dönüşümlü biçim kurgusuna (Saz Semaisi Biçimi) kullanılmıştır. XVIII. Yüzyıl Bestekarı Veli Dede'nin Rast Saz Semaisi ile III.Selim'in Benefşezar isimli rast Saz Semaileri'nde usul geçkisi bulunmaması sebebiyle, bu Saz Semaileri dört bölümlü sırasal biçim kurgusuna (Peşrev Biçimi) sahiptir. Makam kullanımında; İki farklı yüzyılda bestelenmiş dokuz saz semaisi'nde en çok kalış yapılan dört perde sırasıyla; Rast, neva, düğah ve segah perdeleri olmuştur. XVIII. Yüzyıl neyzen bestekarlarında en çok kalış yapılan üçüncü ve dördüncü perdeler düğah ve segah perdeleri iken, XIX. yüzyıl neyzen bestekarlarının saz sekillerinde en çok kalış yapılan üçüncü perde gerdaniye perdesi olmuştur. Ardından düğah ve segah perdeleri gelmiştir. XVIII. ve XIX. Yüzyıl Rast Makamı saz sekilleri çıkıcı seyir özelliğinde olup ezgi çoğunlukla Rast Makamı Dizisi sesleri içerisinde rast perdesi civarında seyretmiştir. Ağırlıklı olarak rast ve neva perdelerinde; Rast dörtlü, beşli ve çeşnileri, düğah perdesinde; Uşşak dörtlü ve çeşnileri, segah perdesinde; Segah çeşnileri ile yapılan kalışlarda ezgiler benzer niteliktedir. Eserler seyre çoğunlukla rast perdesi ile başlamıştır. XVIII. Yüzyıl Bestekarlari Nayi Osman Dede'nin 4 No'lu Saz Semaisi'nde seyre; Çargah perdesi ile, Veli Dede'nin Saz Semaisi'nde seyre; Neva perdesi ile başlanmıştır. Dokuz Saz

Semaisi içerisinde sadece Nayi Osman Dede'nin 2 No'lu Saz Semaisi'nde başka makama geçki yapılmıştır. Bunlar Hüzam ve Nikriz Makamları'dır. XVIII. Yüzyıl Bestekarı Nayi Osman Dede'nin 2 No' lu Saz Semaisi'nde Rast Makamı Dizisi sesleri haricinde; Segah perdesinde hüzzam beşlisi, çargah perdesinde; Çargah beşlisi, rast perdesinde; Buselik beşlisi, Nikriz Makamı Dizisi sesleri ile kalış ve nim hicaz perdesinde çeşniz kalış gösterilmiştir. Nayi Osman Dede'nin 3 No' lu Saz Semaisinde ise Rast Makamı Dizisi sesleri haricinde; Çargah perdesinde nikriz beşlisi gösterilmiştir. XVIII. yüzyıl Bestekarı III. Selim'in İsimsiz Saz Semaisi'nde Rast Makamı Dizisi haricinde; Acemli Rast Makamı Dizisi, Benefşezar isimli Rast Saz Semaisi'nde; Uşşak Makamı Dizisi kullanılmıştır. XIX. yüzyıl bestekarı Yusuf Paşa'nın Saz Semaisi'nde Acemli Rast Makamı Dizisi ve yine XIX. yüzyıl bestekarı Neyzen Raşid Efendi'nin Saz Semaisi'nde yegah perdesinde Rast Makamı Dizisi kullanılmıştır. XVIII. Yüzyıl neyzen bestekarlar'ında; Nayi Osman Dede'nin 1 No'lu Rast Saz Semaisi, III.Selim'in isimsiz Rast Saz Semaisi ve Veli Dede'nin Rast Saz Semaisi'nin hanelerinin sonu neva perdesinde sonlanmaktadır. Ayrıca XIX. Yüzyıl neyzen bestekarı Raşid Efendi'nin Saz Semaisi'nin haneleri de neva perdesinde sonlanır. XVIII. Yüzyıl neyzen bestekarlar'ında; Nayi Osman Dede'nin 1 No'lu Rast Saz Semaisi, III.Selim' in isimsiz Rast Saz Semaisi, XIX. yüzyıl neyzen bestekarında; Neyzen Raşid Efendi'nin Saz Semaisi'nin Teslim bölümleri aynı ezgisel motifle başlamaktadır. Eserlerde genişleme olarak gerdaniye perdesinde; rast çeşnisi, muhayyer perdesinde uşşak çeşnisi, hüseyनियाşiran perdesinde uşşak dörtlüsü, hüseyni beşlisi ve yegah perdesinde rast beşlisi ağırlıklı olarak kullanılmıştır. Dokuz eserde de rast perdesinde rast dörtlü, beşli ve çeşnileri ile karar edilmiştir. XIX. Yüzyıl neyzen bestekarlarının Saz Semaileri'nin rast perdesinde rast dörtlüsü ile karar ettiği görülmüştür. Yeden olarak ırak perdesi kullanılmıştır.

- 7- XVIII. ve XIX. yy.'da yaşamış neyzen bestekarların Saba Makamı'nda besteledikleri Saz Semaileri'nde; Arel Nazariyatı'na göre makam kullanımı, Onur Akdoğu'nun Türler ve Biçimler Kitabı'na göre biçim ve usul kullanımları nasıldır?

XVIII. ve XIX. yy.'da yaşamış ve Saba Makamı'nda saz semaisi bestelemiş dört neyzen bestekar ve dört saz semaisi tespit edilmiştir. XVIII. yüzyıl neyzen bestekarları; Nayi Osman Dede ve III. Selim, XIX. yüzyıl bestekarları; Neyzen Salih Dede ve Neyzen Aziz Dede'dir.

İki Farklı yüzyılda bestelenmiş dört saz semaisinin ilk üç hanesi ve Teslim bölümleri ortak usule (10\8'lik Aksak Semai) sahiptir. 4. Haneler'e bakıldığında Nayi Osman Dede, III.

Selim ve Neyzen Aziz Dede'nin Saz Semaileri'nde altı zamanlı Yürük Semai Usulü kullanılırken, Neyzen Salih Dede'nin Saz Semaisinde 10/8'lik Curcuna Usulü kullanılmıştır. Neyzen Salih Dede'nin Saz Semaisi hariç iki farklı yüzyılda bestelenmiş üç saz semaisi dört bölümlü dönüşümlü biçim kurgusuna (Saz Semaisi Biçimi) sahiptir. Neyzen Salih Dede'nin Saz Semaisinde eserin 4. Hanesi seslendirildikten sonra Teslime dönülmeden, Son Teslim bölümüne geçilmektedir. Bu sebeple eser beş bölümlü dönüşümlü biçim kurgusuna sahiptir. Makam kullanımında; İki farklı yüzyılın verileri toplamında en çok kalış yapılan üç perde sırasıyla; Dügah, çargah ve hüseyini perdeleri olmuştur. XVIII. Yüzyıl neyzen bestekarlarının Saba Makamı'daki Saz Semaileri'nde en çok kalış yaptıkları üç perde sırasıyla; Çargah, düğah ve segah perdeleri iken, XIX.yüzyıl neyzen bestekarlarının en çok kalış yaptıkları üç perde sırasıyla; Dügah, hüseyini ve çargah perdeleri olmuştur. Dört saz semaisinde inici-çıkıcı seyir özelliğinde olup ezgi çoğunlukla Saba Makamı Dizileri sesleri içerisinde düğah ve çargah perdeleri civarında seyretmiştir. Ağırlıklı olarak düğah perdesinde saba dörtlüsü ve çargah perdesinde hicaz dörtlü, beşli ve çeşnileri ile yapılan kalışlarda ezgiler benzer niteliktedir. XVIII. Yüzyıl Bestekarı III. Selim'in Saz Semaisi'nde segah perdesi civarındaki ezgiler fazla iken, XIX. yüzyıl Bestekarları'nda hüseyini perdesi civarındaki ezgiler fazladır. Bu ezgilerde segah ve hüseyini perdeleri üzerinde çeşnisiz kalışlar gerçekleştirilmiştir. Her iki yüzyılda da seyre düğah veya çargah perdesi ile başlanmıştır. XVIII. Yüzyıl Bestekarı Nayi Osman Dede'nin Saz Semaisi'nde Acem, Küçek ve Hicaz Makamları'na geçki yapılırken, XIX. yüzyıl Aziz Dede'nin Saz Semaisi'nde Siphre Makamı'na geçki yapılmıştır. Salih Dede'nin Saz Semaisi'nde de Küçek Makamı'na geçki yapıldığı görülmüştür. Saba Makamı Dizileri haricinde; Eviç perdesinde; Ferahnak çeşnisi, hüseyini perdesinde; Kürdi dörtlüsü, neva perdesinde; Buselik çeşnisi ve rast beşlisi gösterilmiştir. XIX. Yüzyıl Bestekarları'nda Saba Makamı Dizileri haricinde; Neyzen Salih Dede'nin Saz Semaisi'nde; Neva perdesinde rast çeşnisi, hüseyini perdesinde hicaz beşlisi, muhayyer perdesinde uşşak dörtlüsü, yegah perdesinde rast beşlisi gösterilmiştir. XVIII. Yüzyıl Bestekarları'nın eserlerinde genişleme bulunmamaktadır. XIX. Yüzyıl bestekarlarının saz semailerinde; Gerdaniye perdesinde hicaz çeşnisi ile genişleme gösterilmiştir. XVIII. yüzyıl Bestekarı III. Selim'in Saz Semaisi'nde düğah perdesinde uşşak çeşnisi ile karar edilirken, diğer üç saz semaisinde düğah perdesinde saba dörtlüsü ile karar edilmiştir. Yeden rast perdesi olmuştur.

8. XVIII. ve XIX. yy.'da yaşamış neyzen bestekarların Segah Makamı'nda besteledikleri Saz Semaileri'nde; Arel Nazariyatı'na göre makam kullanımı, Onur Akdoğu'nun Türler ve Biçimler Kitabı'na göre biçim ve usul kullanımları nasıldır?

XVIII. ve XIX. yy.'da yaşamış ve Segah Makamı'nda saz semaisi bestelemiş üç neyzen bestekar ve üç saz semaisi tespit edilmiştir. XVIII. Yüzyıl neyzen bestekarı; Nayi Osman Dede, XIX.yüzyıl neyzen bestekarları; Neyzen Yusuf Paşa ve Neyzen Salih Dede'dir.

XVIII. ve XIX. Yüzyıl Segah Makamı'ndaki Saz Semaileri'nin, her birinin dört hanesi ve Teslim bölümleri aynı usuldedir (10\8'lik Aksak Semai ve 6\4'lük Yürük Semai). XVIII. ve XIX. Yüzyıl Segah Saz Semaileri dört bölümlü dönüşümlü biçim kurgusuna (Saz Semaisi Biçimi) sahiptir. Nayi Osman Dede'nin Segah Saz Semaisi'nin ikinci hanesi ve Teslim bölümleri aynıdır. Bu biçim Saz Semaisi biçimi olarak değerlendirilmiştir. Makam kullanımında; XVIII. Yüzyıl bestekarı Nayi Osman Dede'nin Saz Semaisi'nde en çok kalış yapılan iki perde; Segah ve rast perdeleri iken, XIX. yüzyıl neyzen bestekarlarının Saz Semaileri'nde en çok kalış yapılan perdeler sırasıyla; Segah ve neva perdeleridir. Üç saz semaiside çıkıcı seyir özelliğinde olup ezgiler Segah Makamı Dizisi sesleri içerisinde segah ve neva perdesi civarında seyretmiştir. Ağırlıklı olarak segah perdesinde; Segah çeşnileri, neva perdesinde; Rast dörtlü, beşli ve çeşnileri ile gösterilen kalışların ezgileri benzer niteliktedir. XVIII. ve XIX. Yüzyıl Segah Makamı Saz Semaileri'nde seyre segah perdesi ile başlanmıştır. Bestekarlar Segah Makamı Dizisi dışına çıkmamışlardır. XIX. Yüzyıl neyzen bestekarlarının Saz Semaileri'nin hane sonları neva perdesinde sonlanmıştır (Neyzen Yusuf Paşa'nın Segah Saz Semaisi'nin 4. Hanesi hariç). XIX. Yüzyıl neyzen bestekarlarının Saz Semaileri'nde Teslim bölümleri neva perdesi ile başlamıştır. Genişleme olarak üç saz semaisinde de, tiz segah perdesinde segah çeşnisi gösterilmesi ortaktır. XIX. Yüzyıl Bestekarı Neyzen Salih Dede'nin Saz Semaisi'nde; Gerdaniye perdesinde rast dörtlüsü, muhayyer perdesinde uşşak dörtlüsü ve Tiz neva perdesinde çeşnisiz kalış ile genişleme gösterilmiştir. Eserler segah perdesinde segah çeşnisi ile karar etmiştir. Yeden kürdi perdesi olmuştur.

9. XVIII. ve XIX. yy.'da yaşamış neyzen bestekarların Suzidilara Makamı'nda besteledikleri Saz Semaileri'nde; Arel Nazariyatı'na göre makam kullanımı, Onur Akdoğu'nun Türler ve Biçimler Kitabı'na göre biçim ve usul kullanımları nasıldır?

XVIII. ve XIX. yy.'da yaşamış ve Suzidılara Makamı'nda saz semaisi bestelemiş iki neyzen bestekar ve üç saz semaisi bulunmuştur. XVIII. Yüzyıl neyzen bestekarı; III. Selim, XIX. yüzyıl neyzen bestekarı; Neyzen Raşid Efendi'dir.

III. Selim'in 2 No'lu Saz Semaisi ile Neyzen Raşid Efendi'nin Saz Semaisi'nde dört hane ve Teslim bölümlerinde aynı usuller (10\8'lik Aksak Semai ve 6\4'lük Yürük Semai) kullanılmıştır. III. Selim'in 1 No'lu Saz Semaisi'nde üç hane ve bir Teslim bölümü bulunmaktadır. İlk iki Hane'de 10\8'lik Aksak Semai Usulü, 3. Hane'de 6\8'lik Yürük Semai Usulü kullanılmıştır. III.Selim'in 2 No'lu Saz Semaisi ile Neyzen Raşid Efendi'nin Saz Semaisi biçim bakımından dört bölümlü dönüşümlü biçim kurgusuna sahipken, III. Selim'in 1 No'lu Saz Semaisi üç bölümlü dönüşümlü biçim kurgusuna sahiptir. Makam kullanımında; XIX. Yüzyıl neyzen bestekarı III.Selim'in iki Suzidılara Saz Semaisi'nde en çok kalış yapılan üç perde sırasıyla: Rast, hüseyini ve düğah perdeleri iken, XIX. yüzyıl neyzen bestekarı Neyzen Raşid Efendi'nin Saz Semaisi'nde bu perdeler; Neva, rast ve düğah perdeleri olmuştur. XVIII. ve XIX. Yüzyıl Suzidılara Makamı Saz Semaileri çıkıcı seyir özelliğinde olup ezgi çoğunlukla Suzidılara Makamı Dizileri içerisinde rast perdesi civarında seyretmiştir. III. Selim'in 2 No'lu Saz Semaisi'nde hüseyini perdesi civarında, Neyzen Raşid Efendi'nin Saz Semaisi'nde neva perdesi civarındaki ezgiler daha fazladır. Ağırlıklı olarak rast perdesinde; Rast dörtlü, beşli, çeşnileri, hüseyini perdesinde çeşnisiz kalış, düğah perdesinde; Çeşnisiz kalış ve buselik dörtlü, beşlileri ve çargah perdesinde çargah dörtlü, beşlileri ile yapılan kalışlarda ezgiler benzer niteliktedir. XVIII. Yüzyıl Bestekarı III. Selim'in iki Saz Semaisi'nde hüseyiniaşiran perdesinde nişabur beşlisi sesleri kullanılarak rast perdesinde çargah çeşnisi ile kalışlar gerçekleştirilmiştir. Hüseyini perdesinde yapılan çeşnisiz kalışlarda çoğunlukla nim hicaz perdesi kullanılırken, düğah perdesinde buselik dörtlü ve beşlileri ile yapılan kalışlarda nim zirgüle perdesi kullanılmamıştır. Selim'in 2 No'lu Saz Semaisi ile Neyzen Raşid Efendi'nin Saz Semaileri'nde rast perdesinde Nikriz Makamı Dizisi sesleri ile kalış (Nikriz Makamı'na geçki) gösterilmiştir. III. Selim'in 1 No'lu Saz Semaisi'nde rast perdesinde pençgah beşlisi ile, Neyzen Raşid Efendi'nin Saz Semasi'nde ise neva perdesinde hicaz dörtlüsü ile kalışlar bulunmaktadır. Eserler seyre rast perdesi ile başlamıştır. İki farklı yüzyılda bestelenen eserlerde, gardaniye perdesinde çargah dörtlüsü veya çargah çeşnisi ile genişleme gösterilmiştir. Ayrıca Neyzen Raşid Efendi'nin Saz Semasi'nde yegah perdesinde rast beşlisi ile genişleme gösterilmiştir. XVIII. Yüzyıl neyzen bestekarı III. Selim'in iki Saz Semaisi'nde hüseyiniaşiran perdesinde nişabur beşlisi sesleri kullanılarak rast perdesinde çargah çeşnisi ile karar edilirken, XIX. yüzyıl

neyzen bestekarı Neyzen Raşid Efendi'nin Saz Semaısı'nde rast perdesinde çargah beşlisi ile karar edilmiştir. Yeden perdesi iki yüzyılda da geveşt perdesi olmuştur.

10. XVIII. ve XIX. yy.'da yaşamış aralarında usta çırak ilişkisi bulunan neyzen bestekarların bestelediği Saz Semaileri'nde; Arel Nazariyatı'na göre makam kullanımı, Onur Akdoğu'nun Türler ve Biçimler Kitabı'na göre biçim ve usul kullanımları nasıldır?

Araştırmada usta çırak ilişkisi bulunan Tanburi Neyzen Oskiyan ve Neyzen Raşid Efendi'nin Beyati Makamı'ndaki Saz Semaileri analiz edilmiş ve karşılaştırılmıştır. Makam, usul ve biçim kullanımlarında benzerlik ve farklılıklar bulunmaktadır.

İki eserinde ilk üç hanesi aynı usulde olup son haneleri farklı usuldedir. Tanburi Neyzen Oskiyan'ın Beyati Saz Semaısı'nın son hanesi 10/16'lık Curcuna Usulü'nde bestelenmişken, Neyzen Raşid Efendi'nin Saz Semaısı'nın son hanesi 6/8'lik Yürük Semai Usulü'nde bestelenmiştir. Eserlerin biçim kurguları ortaktır. Makam kullanımında seyir ve perde kalış sıklıkları benzerlik gösterirken, karar perdesinde kullanılan dörtlü, beşliler ile genişleme bölümünde kullanılan dörtlü ve beşliler farklılık göstermiştir. Neyzen Raşid Efendi'nin Saz Semaısı'nde düğah perdesinde uşşak dörtlüsü ile karar edilirken, Tanburi Neyzen Oskiyan'ın Saz Semaisinde; Düğah perdesinde hüseyini beşlisi ile karar edilmiştir. Neyzen Raşid Efendi'nin Saz Semaısı'nde 1 defa muhayyer perdesinde uşşak çeşnisi ile genişleme gösterilirken, Tanburi Neyzen Oskiyan'ın Saz Semaısı'nde; Muhayyer perdesinde uşşak çeşnisi, gerdaniye perdesinde rast dörtlü beşli, çeşnileri, Acemli Rast Makamı Dizisi seslerinin bir bölümü kullanılarak gerdaniye perdesinde kalış ve tiz segah perdesinde segah çeşnisi ile genişleme gösterilmiştir. Usta çırak ilişkisi olan bu bestekarların karar perdelerinde kullandıkları farklı dörtlü ve beşliler ile genişleme bölümünde kullandıkları farklı dörtlü beşlilerin önemli olduğu düşünülmektedir.

Türk Müziği'nde XVIII. ve XIX. yy. arası yaşamış neyzen bestekarların Saz Semaileri'nin, her birisinin kendi içerisinde farklı değişkenleri olduğu görülmüştür. Usta çırak ilişkisi bulunan veya bulunmayan neyzen bestekarlarının, farklı yüzyıllarda yaşamalarının, aynı makamda ve aynı formda eser bestelemiş olmaları durumunun, bestelenen eserlerin birbirlerine büyük oranda benzeyeceği anlamına gelmediği tespit edilmiştir. Eserler arasında benzerlik olabileceği gibi farklılıklarında bulunabileceği saptanmıştır. Aynı makamda birden fazla saz semaisi bestelemiş neyzen bestekarların eserlerinin dahi makam, usul, biçim kullanımlarının benzer ve farklı yönleri olduğu görülmüştür.

KAYNAKLAR

Kitaplar

Ak, A. Ş. (2009). *Türk mûsikîsi tarihi* (Birinci Baskı). Akçağ Yayıncılık.

Akdoğu, O. (1995). *Türk müziğinde türler ve biçimler* (İkinci baskı). Can Ofset.

Aksoy, B. (2003). *Avrupalı gezginleri gözüyle osmanlılarda musiki*, (İkinci Baskı). Pan Yayınları.

Arel, H. S. (1993). *Türk Mûsikîsi Nazariyatı Dersleri* (Hazırlayan: Onur Akdoğu), (İkinci Baskı). Kültür Bakanlığı Yayınları.

Budak, O. A. (2006). *Türk müziğinin kökeni-gelişimi*, (Birinci Baskı). Phoenix Yayınları.

Derya, S. (2008). *Aşkın sesi ney öğretim kitabı*, (Üçüncü Baskı). Pan Yayıncılık.

Ergüner, S. (2007). *Ney metodu*, (Birinci Baskı). Ergüner Müzik.

Karadeniz, M. E. (1965). *Türk mûsikîsinin nazariye ve esasları* (Birinci Baskı). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Karasar, N. (1984). *Bilimsel araştırma yöntemi* (Birinci Baskı). Hacettepe Taş Kitapçılık.

Tanrıkorur, C. (2014). *Türk Müzik Kimliği* (2. Baskı). Dergah Yayınları.

Tura, Y. (2000), *Kantemiroğlu 1.cilt*, (Birinci Baskı), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Özalp, M. N. (1986). *Türk musikisi tarihi. I.ve II. Cilt* (Birinci Baskı). TRT Müzik Dairesi Başkanlığı.

Öztuna, Y. (2006). *Akademik Klasik Türk Sanat Musikisinin Ansiklopedik Sözlüğü Cilt I-II* (Birinci Baskı). Orient Yayınları.

Özkan, İ. H. (2013). *Türk mûsikîsi nazariyatı ve usulleri kudüm velveleleri* (12.Baskı). Ötüken Neşriyat İstanbul.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (9. Baskı). Seçkin Yayıncılık.

Tezler

Kağnıcı, S. (2021). *A2 Salih Dede'nin peşrev ve Saz Semaileri'nin makamsal analizi* [Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi]. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzik Ana Bilim Dalı Türk Sanat Müziği Bilim Dalı.

Kısa, B. (2020). *Neyzen Yusuf Paşa'nın hayatı ve 10 saz eserinin makam ve form bakımından incelenmesi* [Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi]. Haliç Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Türk Müziği Ana Sanat Dalı Türk Musikisi Sanat Dalı.

Koç, F. (2003). *Sultan III.Selim Han'ın Musiki Eserlerinin Müzikal Analizi* [Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlahiyat Ana Bilim Dalı / İslam Tarihi ve Sanatları Bilim Dalı.

Koç, İ. (2019). *19. yy. Neyzen Bestekarlar'ın saz eserlerinin makamsal analizleri üzerine bir inceleme ve değerlendirme* [Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi]. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Müziği Ana Bilim Dalı.

Önal, M.,V. (2020). *Lale Devri kemani bestekârlarının Saz Semaisi formundaki bestelerinin makam, usul, tartım kalıbı ve cümle yapısı açısından incelenmesi* [Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi]. Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Müzik Bilimleri Ana Sanat Dalı.

Özyasan, N. (2001). *Nayi Osman Dede`nin hayatı ve Ayin-i Şerif`lerinin usul, güfte ve müzikal açıdan incelenmesi* [Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Makaleler

Berker, E. (1985). Türk Musikisinde Dönemler. Erdem, 1(1), 147-168.

İnternet Kaynakları

Özkan, İ. H. (2009), “Saz Semâisi”, TDV İslâm Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/saz-semaisi> adresinden 22.10.2022 tarihinde alınmıştır.

Notalar

TRT Müzik Dairesi Başkanlığı Türk Sanat Müziği Repertuarı Arşivi

